

O. O. Ghisem, O. O. Martyniuk

Educație civică

Curs integrat
Nivel standard

Manual pentru clasa a X-a
a instituțiilor de învățământ mediu general

Recomandat de Ministerul Învățământului și Științei al Ucrainei

Cernauți
Editura „Bukrek”
2018

УДК [340:316](075.3)
Г51

Перекладено за виданням:

Гісем О. О. Громадянська освіта (інтегрований курс, рівень стандарту):
підруч. для 10 кл. закл. загал.серед. освіти / О. О. Гісем, О. О. Мартинюк. –
Харків: Вид-во „Ранок”, 2018. – 192 с., іл.

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 31.05.2018 №551)

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Гісем О. О.
Г51 Громадянська освіта (інтегрований курс, рівень стандарту) : під-
руч. для 10 кл. закл. загал. серед. освіти з навч. рум./молд. мова-
ми / О. О. Гісем, О. О. Мартинюк. – Чернівці: „Букрек”, 2018. –
192 с., іл.

ISBN 978-617-7663-18-7

УДК [340:316](075.3)

ISBN 978-617-7663-18-7

© Гісем О. О., Мартинюк О., 2018
© Видавництво „Ранок”, оригі-
нал-макет, 2018
© Видавничий дім „Букрек”, пере-
клад, 2018

STIMAȚI ELEVI ȘI ELEVE DIN CLASA A ZECEA!

În acest an de învățământ veți studia un nou obiect școlar „Educația civică”. Menirea lui este să-i ajute pe tinerii cetățeni ai Ucrainei să rezolve o sarcină foarte importantă pentru viitorul lor *de autodeterminare* – conștientizarea locului lor în societate, alegerea unei anumite poziții, determinarea în corespundere cu ea a căii în viață și genului de activitate, formarea conștiinței naționale, poziției civice, culturii generale, reperelor cunoștințelor despre lume etc., cu luarea în considerare a participării Ucrainei la procesele politice, economice și social-culturale general mondiale.

În cei 40 mii de ani de existență a sa omenirea a cunoscut foarte multe despre sine și lumea în care trăiește. Încă filosoful din Grecia antică, Socrate, l-a chemat pe om să se cunoască pe sine însuși. Astăzi circa 800 de științe au ca obiect de studiu omul, anumite aspecte ale existenței lui. Însă, omul a fost și continuă să rămână o taină, care așa și n-a fost înțeleasă până la capăt.

Filosoful german din secolul al XVIII-lea, Immanuel Kant, considera că pentru a înțelege locul și menirea sa în lume, omul trebuie să găsească răspuns la trei întrebări: ce trebuie să cunoască; la ce se poate aștepta; ce trebuie să facă. Însă, ele toate se unesc în una singură: ce este omul. Iată de ce cursul de „Educație civică” are drept scop prin-

cipal de a vă ajuta să găsiți răspunsul la această întrebare, să conștientizați care vă este menirea în lume, locul în stat și în societate ca cetățeni. În această privință manualul pe care îl țineți în mână vă va fi de mare folos.

Înainte de a începe lucrul, trebuie să luați cunoștință de conținutul manualului și structura lui.

Materialul de studiere este unit în șapte capitole, fiecare dintre acestea este compus din câteva teme. La începutul fiecărei teme sunt plasate epigrafe ale unor celebrități. Ele oglindesc opiniile lor privind problemele examinate în text. Merită să le acordați atenție și să vă exprimați propria atitudine față de aceste gânduri după însușirea temei.

După epigrafe urmează întrebările și sarcinile incluse la rubrica „**Amintiți-vă**”. Ele vă vor ajuta să vă amintiți de materialul deja cunoscut, aceasta ajutându-vă să înțelegeți mai bine cel nou.

În text veți întâlni cuvine noi, conținutul cărora poate fi pentru voi neînțeles. De aceea ele sunt evidențiate cu caractere negre, iar la o rubrică aparte, la începutul temei, se explică ce înseamnă ele.

Schemele și tablele vă vor ajuta să sistematizați mai bine materialul de studiu și să simplificați înțelegerea lui.

La rubrica „**Document**” sunt prezentate fragmente din surse istorice la tema dată. Trebuie să citiți aceste texte și să răspundeți la întrebările ce urmează.

Materialele la rubrica „**E interesant să știi**” vor fi utile elevilor ingenioși, care doresc să-și aprofundeze cunoștințele. Ele conțin informații suplimentare, fapte interesante referitoare la temă.

Temele studiate sunt generalizate în **Concluzii**. Ele conțin expunerea pe scurt a principalelor gânduri, desfășurate în text. **Întrebările și sarcinile**, cu care se încheie studierea temelor, sunt orientate la formarea diversității deprinderilor.

Manualul, de asemenea, conține **lecții practice**. Scopul lor este de a ajuta la însușirea mai bună a cunoștințelor, dezvoltarea deprinderilor, formarea atitudinii față de anumite fenomene

prin experiența proprie. Lecțiile practice sunt orientate la formarea deprinderilor de interacțiune socială, de analiză de sine stătătoare a diverselor situații, în primul rând din mediul său de viață, iscusința de a lua de sine stătător decizii responsabile, de interacțiune constructivă cu societatea etc.

Terminând însușirea Capitolului, veți putea verifica de sine stătător nivelul de cunoștințe cu ajutorul testelor.

La sfârșitul manualului sunt plasate **principalele noțiuni și termeni**, precum și **planul-schemă pentru organizarea lucrului de sine stătător**, care vă va prinde bine.

Manualul este însoțit de **resursa electronică de învățământ**, unde sunt incluse testele pentru autocontrol, care sunt îndeplinite în regim on-line.

Capitolul I

Personalitatea și identitatea ei

AMINTIȚI-VĂ

1. Ce este omul? Care sunt principalele lui deosebiri față de animal??
2. Ce forme ale organizației sociale ale oamenilor vă sunt cunoscute?

Individ (din latină *indiv-duum* — inseparabil) — organism aparte, care există de sine stătător, inclusiv omul, reprezentant singular al omenirii.

Persoană — individ, care datorită capacităților sale și altor caracteristici este capabil să îndeplinească diferite roluri în societate.

Social — ceea ce se referă sau aparține societății.

Cetățean — omul care aparține populației permanente a statului, se folosește de drepturi și îndeplinește angajamentele, stabilite de legile statului.

Între toate animalele numai omul este capabil să zâmbească.

Aristotel

Omul! E ceva minunat! Răsună... cu mândrie!

Aleksei Peșkov

Așa este predispus omul: tinde spre ceea ce-i lipsește.

George Sand

TEMA 1. EU SUNT OM. AUTOIDENTIFICAREA. NECESITĂȚILE ȘI DORINȚELE MELE

1. Ce este omul

Realitățile vieții din secolul al XXI-lea îl impune pe omul contemporan să trăiască într-un ritm destul de intens. Însă, uneori, în goană după ordinarul său vis, pe care vrea să-l atingă, el se oprește și admiră lumea din jur. De exemplu, de nenumărate ori, mergând spre școală ați trecut prin parc, dar niciodată nu v-ați gândit asupra faptului câți ani au bătrânii tei ce cresc acolo. Cincizeci, o sută, dar poate și mai mult? Care este menirea noastră? Pentru ce în genere trăim? Mai devreme sau mai târziu fiecare om își pune aceste întrebări.

Pentru a determina care ne sunt necesitățile și dorințele, care ne este atitudinea față de mediul înconjurător și care ne este locul în el, trebuie să înțelegem cine suntem. Toți suntem oameni, dar cine e omul? La prima vedere, aici nu există nimic complicat. Fiecare dintre noi separă omul de lumea înconjurătoare. Deosebirile lui față de celelalte ființe sunt evidente. Însă, în ce constă el? În acest sens omul și astăzi rămâne o taină. Ne putem doar apropia de cunoașterea a ceea ce este omul.

Încercările oamenilor de știință și a filosofilor să determine caracteristica principală a omului, care să-l deosebească de toate celelalte ființe vii, au cauzat existența diferitor noțiuni științifice, care descriu aspecte aparte ale unui astfel de fenomen complicat cum este omul.

Cercetătorii consideră că omul în proporție de 70% este o ființă biologică (mănâncă, doarme etc.) și în proporție de 30% – ființă socială (se formează în societate și depinde de ea).

Puiul de animal din naștere are instincte, care îl ajută să se orienteze ce să mănânce și ce nu, pe cine îl poate ataca și de cine să se teamă. Copilul omului după naștere este cel mai rău acomodat la viață decât toate ființele vii. Și un om deplin el poate deveni numai în mediul celor deopotrivă cu el, care îi vor transmite cunoștințele despre lumea înconjurătoare, îl vor învăța să lucreze, să comunice și să trăiască la fel ca alți oameni.

Însă, formându-se și dezvoltându-se ca ființă socială, omul rămâne în același timp și o participantă a naturii. Aceasta determină necesitățile vitale fizice ale lui – hrana, aerul, anumite particularități fizico-chimice ale mediului, în care el poate exista normal (componența atomilor, nivelul de radiație, presiunea etc.). Deci, omul este o ființă biologică. Însă, particularitățile sociale și biologice sunt unite indisolubil în el. Astfel, toți oamenii au aproape aceeași structură a or-

E INTERESANT SĂ ȘTI

Oamenii își pot manifesta personalitatea prin diferite mijloace, în deosebi prin invenția și **crearea a ceva nou**, adică prin **creație**. Creația, ca gen al activității omului, are particularitățile ei (atrageți atenție la schema din pag.8). Deși în comunicarea zilnică creația este numită **creativitate**, și invers. De fapt, între ele există o anumită diferență. Creativă este numită acea personalitate, care este capabilă nu numai să generalizeze noi idei, dar și să le aplice în viață.

E INTERESANT SĂ ȘTI

Există o glumă istorico-filosofică despre aceea ce definiție i-a dat omului filosoful din Grecia antică Platon. Odată el a fost întrebat: „Ce este omul?”. „Acesta este un animal care umblă în două picioare”, a răspuns filosoful. Atunci i s-a replicat: „Și păsările umblă în două picioare!”. Chibzuind asupra celor spuse, Platon a precizat: „Omul este o ființă care umblă în două picioare, dar nu are pene”. Și atunci glumeții i-au dat învățătorului un cocoș, jumuit de pene, căruia i-au pus la gât o tăbliță cu inscripția „Omul potrivit lui Platon”. Răspunsul filosofului a fost următorul: „Omul este o ființă fără aripi, cu două picioare și cu unghii late, capabil să cunoască statul”.

? Care-i morala acestei glume?

ganismului, însă omul își poate dezvolta toate posibilitățile de care dispune numai în societate. Una din aceste posibilități este capacitatea de a comunica cu alți oameni prin vorbire, citire și scris, de a se realiza pe sine. De aceea, în opinia cercetătorilor, omul este o ființă bio-socială, care există, se formează și se dezvoltă sub influența a două medii – natural și social.

Deoarece omul trăiește în societate, își compară comportarea cu felul cum este ea primi-

tă de societate și cum ea influențează asupra lui.

? Care este legătura reciprocă între om și societate?

2. Diferite „etaloane” ale omului. Identitatea și autodeterminarea

Omul întrunește în sine trăsături biologice și sociale. Iar termenul „om” este folosit de către savanți pentru determinarea omului ca specie în clasificarea biologică, înzestrat cu rațiune. Această noțiune exprimă calitățile comune ale tuturor oamenilor. Reprezentantul luat aparte al omenirii, pentru care sunt caracteristice, în primul rând, calitățile naturale, purtătorul calităților comune ale neamului omenesc, este numit **individ**. După cum s-a mai spus, omul este o ființă care nu poate exista pe deplin în afara societății. În orice societate există norme și reguli, respectarea cărora le permite oamenilor să conviețuiască împreună. Omul este obligat să învețe aceste reguli, pentru a se simți bine în societate. Anume de aceea individul devine **persoană**.

Omul ca personalitate își are întotdeauna **individualitatea** sa – totalitatea calităților deosebite și irepetabile – psihice, fiziologice, sociale, care îl deosebesc pe un om de altul. Conștientizarea de către om a individualității sale, a însemnătății calităților sale în societate îl transformă în **personalitate**. Când se vorbește despre om în raport cu statul, el este numit **cetățean**.

Calea de conștientizare a omului pe sine, a unicității și, în același timp, a asemănării cu alți oameni, a apartenenței la diferite grupuri

sociale, a locului său în lume duce la determinarea **identității lui**, iar procesul ca atare este numit autoidentificare (autodeterminare).

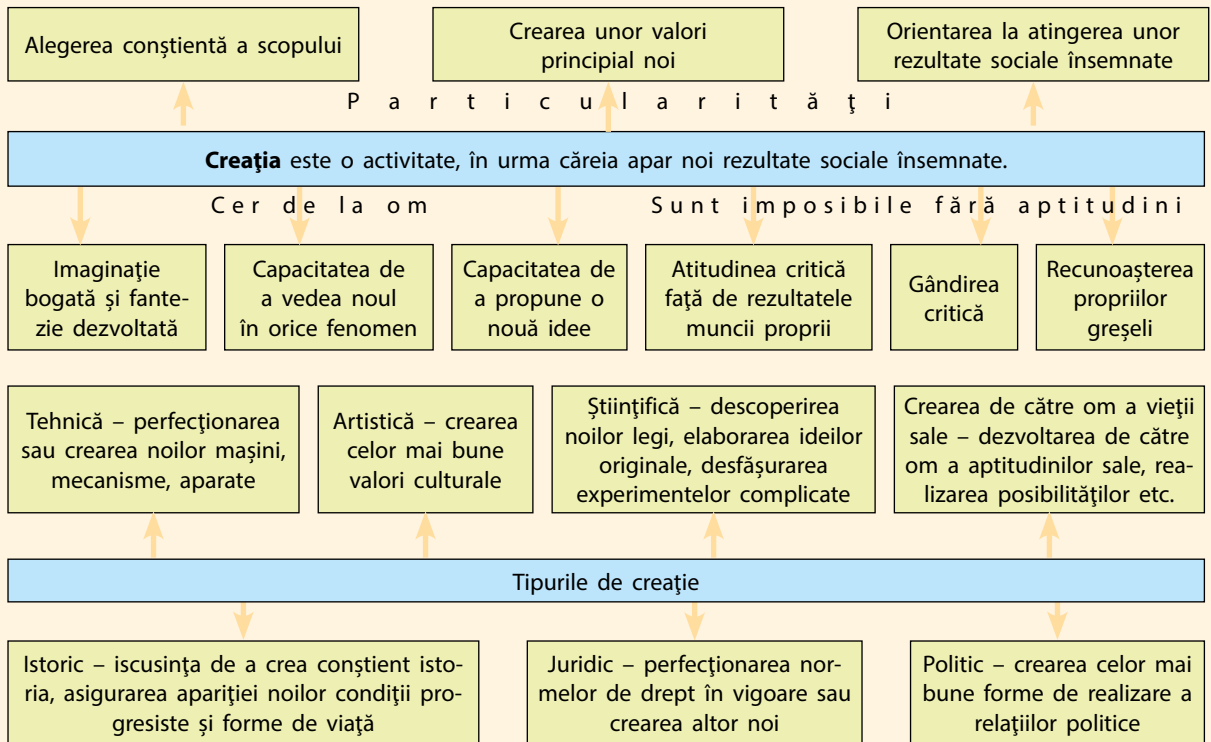
Autoidentificarea — înseamnă identificarea persoanei, grupului de persoane sau a comunității după anumite particularități; determinarea chipului său, reperelor morale și valorilor sale, care determină comportarea și deciziile luate.

Tendența de a se autodetermina a fost întotdeauna o necesitate importantă a omului și una din principalele ei deosebiri de animal, doar autoidentificarea este legată de conștientizarea de către om a propriului „eu” și a deosebirii sale de tot ce-l înconjoară, iar animalele nu au o astfel de capacitate. Psihologii, de asemenea, menționează că autoidentificarea omului este o condiție neapărată a sănătății lui psihice. Omul care conștientizează clar propriul „eu” se simte în lume real, viu, integrat. El este capabil să conștientizeze identitatea altor oameni. O astfel de personalitate va primi obstacolele vieții (sociale, etnice, spirituale și biologice) cu simțul ferm al realității și individualității sale și al altor oameni.

Identitatea — constituie o totalitate a indicațiilor, închipuirilor legate de conștientizarea (autoidentificarea) lor de către individ și de autoaprecierea lui în societate.

PARTICULARITĂȚILE CREAȚIEI CA GEN DE ACTIVITATE A OMULUI

? După schemă descrieți particularitățile creației ca formă de activitate a omului.

Înțelegerea propriei identități îl ajută pe om să conștientizeze mai bine și să exprime ce este el nu numai ca personalitate, dar și ca parte a comunității – a familiei, mediului lingvistic și cultural, poporului sau a națiunii, a comunităților formale și neformale. In-

trarea în aceste comunități are loc în timpul socializării personalității. Despre aceasta ne vom opri mai detaliat în următoarele teme.

? În ce „etaloane” se află omul în timpul vieții sale?

CONCLUZII

Omul este o ființă vie unică, care nu poate fi înțeleasă până la capăt. El se dezvoltă sub influența mediului natural și social.

Pentru caracteristica omului pot fi folosite diferite noțiuni în dependență de faptul care calități ale omului se pun la baza definițiilor.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Ce este fenomenul omului?
2. Ce înseamnă termenul „social”?
3. Explicați termenul „individ”. Prin ce individul se deosebește de persoană?
4. În ce constă, în opinia voastră, complexitatea căutării răspunsului la întrebarea „Ce este omul”?
5. Cum înțelegeți noțiunea de autoidentificare (autodeterminare)?
6. În ce constă înțelegerea omului ca ființă biosocială?
7. Caracterizați dependența omului de mediile natural și social.
8. Explicați cum înțelegeți afirmația că omul are nevoie de cunoștințe despre sine pentru a fi om? Împărtășiți această părere?
9. De ce conștientizarea de către om a identității sale este importantă pentru fiecare dintre noi? Chibzuiți, care sunt componentele determinative ale identității voastre.
10. **Discutați în grup** caracteristicile omului, exprimate în epitafele la temă. Exprimați-vă părerea referitor la cele citite.
11. Scrieți un eseu pe tema „Ce înseamnă pentru mine să fiu om”.

Dacă vrei să devinți o personalitate mai puțin însemnată, decât vă permit aptitudinile voastre, vă previn că veți fi o personalitate foarte nefericită.

Abraham Maslow

Pe om nu-l interesează fericirea sau autorealizarea, atunci când este flămând.

Harlan Coben

Omul poate fi istovit de foame din lipsă de autorealizare, la fel ca și atunci când nu are ce mânca.

Richard Wright

Deseori poți auzi: „El încă nu s-a găsit pe sine”. Însă, a se găsi pe sine este imposibil – pe sine se poate numai crea.

Thomas Szasz

TEMA 2. AUTOREALIZAREA OMULUI

1. Valorile vitale

Personalitatea în societate contactează permanent cu alte personalități, iar aceasta cere de la ea îndeplinirea anumitor acțiuni, în dependență de situație. Procesul de însușire de către om a normelor sociale și valorilor spirituale, care îl ajută să funcționeze cu succes în societate, se numește **socializare**. În timpul socializării omul însușește valorile societății și comunităților, la care el aparține.

Valorile se deosebesc esențial de necesități și interese, care, de asemenea, sunt caracteristice omului (*atrageți atenție la schemă*). De exemplu, în timpul celui de-al Doilea război mondial oamenii, riscând cu propria viață, în pofida intereselor și necesităților lor, au salvat de nașiți familii de evrei, acționând așa cum le-au dictat valorile morale ale lor. Disponibilitatea la jertfire de sine într-o salvare altora este una din valorile caracteristice omului cu un nivel înalt de moralitate.

Valorile, însușite de om în procesul de socializare, sunt cele referitoare la atitudinea societății față de diferite fenomene și obiecte, acesta înțelegând însemnătatea lor pozitivă sau negativă asupra omului. Formarea valorilor are loc în timpul aprecierii – conștientizării de către om a însemnătății pozitive sau negative a oricăror fenomene sau obiecte, idei sau fapte. Valoros este aceea, spre care omul se orientează în activitatea sa.

Deși diferite comunități ale oamenilor pot avea atitudini diametral opuse față de unele și aceleași obiecte și fenomene și astfel pot forma cu totul alte valori, între acestea sunt și valori comune pentru toată omenirea. Una dintre aceste valori este sănătatea.

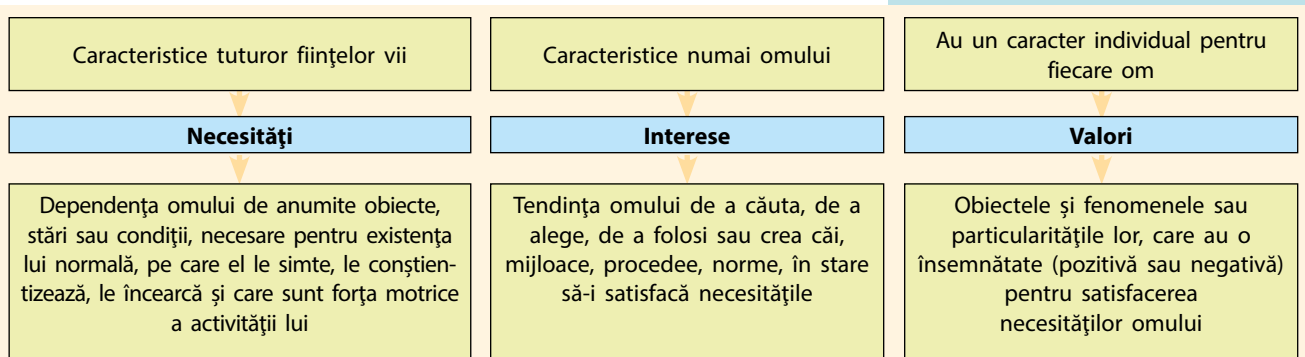
Sănătatea înseamnă starea funcțională a organismului omului, care asigură durata vieții, aptitudinile fizică și mentală, nivelul înalt al dispoziției, activismul social.

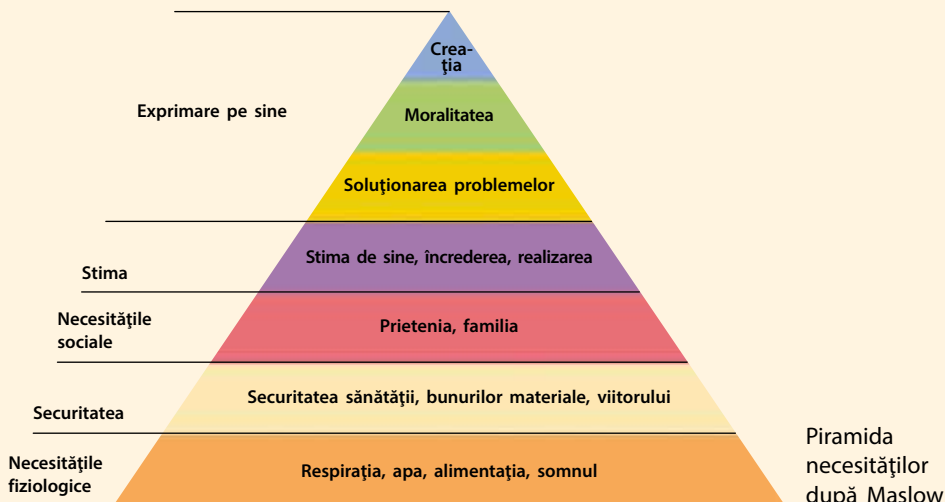
Autorealizare — realizarea potențialului personalității în societate.

Adaptivitate — capacitatea de adaptare la diferite condiții.

Moralitate — capacitatea de a schimba propria situație cu scopul de a obține condiții posibile mai bune.

- ?
- 1) Cum sunt legate între ele necesitățile, interesele și valorile?
 - 2) Cum pot fi determinate valorile vitale ale omului?

? Exprimați-vă părerea referitor la oportunitatea plasării în acest mod a necesităților în piramida lui Maslow.

Conștientizarea de către om a personalității sale, a talentului și aptitudinilor sale, apartenența la diferite grupuri și comunități, determinarea cercului de interese îi permit să

aleagă pentru sine cele mai importante valori și să determine prioritățile vieții.

Necesitățile, interesele și valorile omului se află în legături reciproce.

2. Autorealizarea și dezvoltarea personală

O altă valoare general umană importantă este autorealizarea omului în viață.

Esența ei constă în aceea de a găsi o astfel de aplicare a talentului și aptitudinilor, care i-ar permite omului să-și satisfacă necesitățile și să se simtă fericit. Metodele de atingere a acestora omul și le alege singur, în dependență de valori, priorități și posibilități. Însă, este important ca el să țină minte că autorealizarea este imposibilă fără autoperfecționarea, dezvoltarea aptitudinilor sale, lucrul asupra sa. Chiar și în lipsa unor scopuri vitale concrete însușirea diverselor deprinderi nu este un lucru de prisos, deoarece omul niciodată nu poate prevedea de ce va avea nevoie în viitor.

Stabilirea valorilor vitale este un proces complicat și cere o conștientizare profundă a sinelui și a stării în care omul se află, iar pentru aceasta e nevoie de mult timp și de anumite circumstanțe de viață. De aceea, schimbarea scopurilor și priorităților vieții este un fenomen firesc. Dar inactivitatea și renunțarea la încercările de a se înțelege pe sine însuși și lumea din jur niciodată nu i-a asigurat omului un rezultat pozitiv.

Autorealizarea, la fel ca și viața deplină, sunt imposibile în afara societății. Majoritatea direcțiilor de autorealizare, determinate de psihologi (profesională, socială, de creație), prevăd o comunicare activă a personalității cu societatea,

reacția ultimei la acțiunile omului. Schimbul de păreri și idei cu alți oameni, analiza reacției lor la propria comunicare îmbogățesc experiența omului, largesc concepția lui despre lume și în ansamblu sunt folositoare pentru autorealizare.

În afară de conștientizarea talentului și aptitudinilor proprii, pentru autorealizarea cu succes este foarte importantă existența condițiilor necesare pentru dezvoltarea personală. În majoritatea cazurilor omul, necesitățile principale ale căruia sunt satisfăcute (somnul, securitatea, alimentația, sănătatea, comunicarea), are posibilități cu mult mai mari pentru transpunerea în viață a planurilor sale, decât cel, care nu dispune de asemenea condiții. De aceea, pentru om este important să determine acele circumstanțe de viață, pe care el nu este în stare să le schimbe, precum și cele, asupra cărora el are posibilitate să influențeze. Aceasta îl va ajuta să conștientizeze posibilitățile de autorealizare, să chibzuiască asupra căilor pentru a-și atinge scopurile. La circumstanțele neschimbătoare merită să se acomodeze, sau, după posibilități, să le evite, dacă ele sunt nefavorabile. Referitor la circumstanțele asupra cărora omul poate influența, el trebuie să înțeleagă dacă aceasta este oportun. Eforturile și timpul, irosite pentru a schimba circumstanțele, nu întotdeauna sunt deopotrivă cu rezultatul.

? Ce înseamnă autorealizarea omului?

E INTERESANT SĂ ȘTII

Psihologul american Abraham Maslow a creat concepția motivării comportării omului, potrivit căreia direcția centrală a dezvoltării personalității este tendința omului la autorealizare, adică tendința de a se exprima pe sine și de a se autoperfecționa. În mod grafic aceasta este expusă în formă de piramidă (pag. 10), cu șapte nivele, pe care este plasat un complet de necesități ale omului. Satisfacerea necesităților la cel mai înalt nivel este posibilă numai cu condițiile satisfacerii necesităților la nivelele de mai jos. Noile necesități (și scopuri) apar după același principiu – după atingerea scopurilor la nivelul precedent.

DOCUMENT

În unul din cântecele Grupului „BTS” din Coreea de Sud sunt următoarele rânduri:

Unde este acel, la care ai visat atât de mult?
Pe care îl vezi în oglindă?

Vreau să-ți spun:

Trebuie să mergi pe calea ta,
Chiar dacă trăiești numai o zi.
Fă ceva, uită de slăbiciunea ta.
Dar la ce visezi?

? La ce cheamă autorul textului? În ce mod aceasta este legată de chestiunea autorealizării?

3. Mobilitatea și adaptivitatea

Deoarece viața omului este imprevizibilă și orice pronostic întotdeauna conține anumite erori, omul este capabil să se adapteze foarte repede la noile circumstanțe și să fie mobil. Aceasta ajută la acțiuni eficiente în orice situații.

Combinarea reușită în diferite circumstanțe ale vieții a acestor două capacități poate extinde cu mult posibilitățile omului.

Iar pentru aceasta este necesar să te apreciezi critic pe tine însuși și mediul în care te afli, să înțelegi avantajele și dezavantajele fiecărei opțiuni în situația concretă: ce este mai bine – să te acomodezi la condiții sau să lași loc pentru acțiuni?

Cercetătorii din domeniul sociologiei fac deosebire între mobilitatea verticală și cea orizontală. Mobilitatea verticală înseamnă schimbarea de către individ a poziției în societate – una mai puțin valoroasă (din punctul de vedere al societății) pe alta cu o valoare mai mare (sau invers). De obicei, o poziție mai valoroasă prevede un prestigiu, posibilități financiare mai mari, stima societății. Mobilitatea orizontală înseamnă plasarea individului în spațiu cu păstrarea poziției sale în societate. Dacă statutul se schimbă de asemenea, aceasta este numită migrație.

? Ce influențează asupra opțiunii omului: a se adapta sau a acționa?

CONCLUZII

Necesitatea în autorealizare ocupă un loc important în viața fiecărui om. Pentru realizarea ei sunt necesari câțiva factori, între care conștientizarea propriei

personalități, dezvoltarea propriului talent, iscusința de a se adapta la diferite circumstanțe.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Prin ce necesitățile se deosebesc de interese?
2. Ce înseamnă valorile omului?
3. Cum considerați, autorealizarea este o condiție pentru fericirea omului?
4. Care este însemnătatea adaptării în viața omului?
5. Care sunt factorii necesari pentru autorealizare?
6. În ce constă deosebirea între mobilitate și adaptivitate?
7. Sunteți de acord cu părerea că sănătatea este principala valoare în viața oricărui om? Argumentați răspunsul.
8. Care epigrafe, anexate la temă, v-au plăcut cel mai mult, dar care nu? De ce?
9. Aflați despre câteva istorii din viață, eroii cărora au obținut succes datorită mobilității, adică schimbării locului. Discutați aceste istorii în grupuri. Oare ele pot servi drept exemplu de urmat?
10. Există multe variante de alternativă ale piramidei lui Maslow cu alte liste și cu alte nivele de plasare. Încercați să creați o piramidă proprie a necesităților. Argumentați plasarea propusă de voi.
11. Scrieți un eseu pe tema „Valorile vitale ale mele”.
12. Cum înțelegeți expresia savantului Charles Darwin: „Supraviețuiește nu specia cea mai puternică și cea mai înțeleaptă, dar cea care s-a acomodat mai bine la schimbări”? Care este legătura acesteia cu noțiunile mobilității și adaptivității însușite?

Formarea caracterului începe din copilărie și durează până la moarte.

Eleonora Roosevelt

În tinerețe învățăm; la bătrânețe – înțelegem.

Marie von Ebner-Eschenbach

Bătrânețea e atunci când te neliniștesc nu visurile rele, dar realitatea rea.

Faina Ranevska

Pentru crearea familiei este suficient să iubești. Iar pentru menținerea ei trebuie să te înveți a răbda și ierta.

Maica Tereza

Chezășia fericirii de familie este bunătatea, sinceritatea, delicatetea.

Emil Zolea

TEMA 3. SOCIALIZAREA PERSONALITĂȚII

AMINTIȚI-VĂ

1. Cum sunt legate între ele autorealizarea și socializarea?
2. Ce subculturi ale tineretului cunoașteți?

Subcultura este o comunitate culturală care aparține la cultura întregii societăți, dar în același timp are trăsături specifice, care o deosebesc de cultura principală și de alte subculturi.

Contracultura înseamnă, în înțelesul larg al cuvântului, o direcție a dezvoltării culturii, care se opune culturii tradiționale „oficiale”, iar în înțelesul îngust – o formă de protest împotriva culturii „părinților”, apărută în SUA în anii 1960–1970.

Familia (bazată pe căsătorie și pe înrudirea de sânge) este un mic grup social, membrii căruia sunt legați prin traiul comun, responsabilitatea morală reciprocă și ajutorul reciproc.

Căsătoria este forma de relații între bărbat și femeie, care corespunde normelor morale ale societății și legilor statului, care determină drepturile și angajamentele lor de soți.

Înrudirea este legătura de sânge între oameni, care provin de la unul sau de la un neam comun (strămoș).

1. Noțiunea și etapele socializării

Ați luat deja cunoștință de noțiunile de socializare. Însă, procesul de socializare are și multe alte funcții. În înțelesul larg al cuvântului socializarea este un proces de însușire de către individ a modelului de comportare, a normelor sociale și valorilor spirituale, care îi oferă posibilitatea să îndeplinească diferite roluri sociale și să fie un membru cu drepturi depline al societății. Socializarea începe din momentul nașterii omului și după conținutul său este un proces de transformare a lui în personalitate.

Acest proces nu are loc momentan, ci durează în decursul întregii vieți a omului. În corespundere cu etapele de vârstă ale vieții omului – copilăria, adolescența, tinerețea, maturitatea și bătrânețea – socializarea poate fi deosebită după rezultatele obținute. În perioada copilăriei, adolescenței și tinereții are loc socializarea începătoare sau timpurie, în decursul maturității și bătrâneții – socializarea continuă sau matură.

ETAPELE SOCIALIZĂRII PERSONALITĂȚII

Etapele vieții	Durata	Etapa socializării
Copilăria	De la naștere până la 12 ani	Socializarea timpurie
Adolescența	De la 12 până la 15 ani	
Tinerețea	De la 15 până la 25 de ani	
Maturitatea	De la 25 până la 60 de ani	Socializarea matură
Bătrânețea	De la 60 de ani	

? Ce schimbări importante au avut loc la voi în etapele socializării începătoare?

Socializarea este imposibilă, dacă lipsesc relațiile permanente ale individului cu alți oameni. Sunt foarte importante aceste contacte la vârsta timpurie. Sunt cunoscute cazuri, când copiii din pricina diferitor circumstanțe au fost limitați în posibilitatea de a comunica cu alți oameni. Aceasta a cauzat o daună irecuperabilă dezvoltării copilului.

Deja în primele luni ale vieții copilului, când se formează relațiile lui cu mama și tata, sau cu acei, care sunt alături de el, apoi cu alți oameni apropiați, începe procesul de socializare primară a personalității. În genere, se consideră că până la vârsta de trei ani formarea calităților personalității și însușirea felurilor concrete de activitate au loc foarte ușor și repede. Astfel, formarea vorbirii are

E INTERESANT SĂ ȘTII

Deși subculturile au apărut ca mijloc de orientare socială a autoafirmării tineretului, în prezent o formă a ei poate fi izolarea de societate. De exemplu, în prezent tot mai des se aude de așa-numita „hikikomori” (în traducere din niponă – „acel care s-a închis în sine”), sau prescurtat „hikka” – tineri care evită comunicarea, contactele cu societatea. Ei nu au loc de lucru și, trăind pe contul familiei sau pe contul ajutorului social pentru șomaj, își petrec toată ziua acasă, la calculator, care a devenit pentru ei unicul mijloc de comunicare cu lumea.

loc până la 3 ani, plasticitatea mișcărilor – de la 6-8 ani, capacitățile matematice – până la 10 ani. În cunoașterea de către copil a lumii oamenilor maturi au o mare însemnătate jocurile pe roluri – constructori, vânzători, medici, pompieri etc. În comunicarea cu maturii în timpul jocurilor are loc autocunoașterea și formarea personalității copilului.

Aproximativ la vârsta de 8-9 ani copilul trece la jocurile cu reguli, deci la el s-a format deja închipuirea despre echitate, participarea egală la comunicare etc. Aceasta devine bază pentru conștientizarea normelor și valorilor morale, răspândite în societatea unde copilul se dezvoltă. Până la 18-25 de ani omul, de cele mai multe ori, atinge piscul formării sale ca ființă socială, socializarea cărui a fost realizată în proporție de 80%.

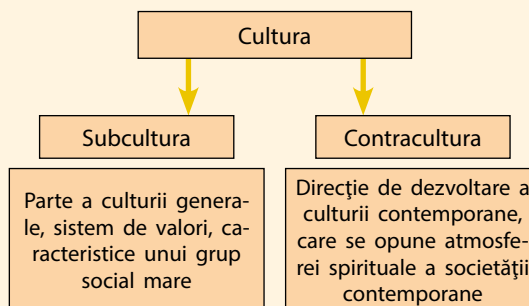
În viața sa de mai departe, la etapele maturității și bătrâneții socializarea personalității are loc pe calea tendinței omului de a se autorealiza în limitele diverselor roluri sociale – de subaltern sau conducător, soț sau soție, tată sau mamă, bunel sau bunică etc. Înșă, toate acestea au loc pe baza formată încă în copilărie, adolescență și tinerețe.

Dar, trebuie să ținem cont că, așa cum recunoaște știința, în dezvoltarea omului fiecare etapă este valoroasă și nu poate lipsi.

Principalul rol în realizarea socializării în condițiile actuale, în opinia majorității cercetătorilor, le revin unor astfel de institutiv sociale ca familia, școala, vârstenii și mijloace-

2. Subculturile

Cercetătorii dezvoltării culturii menționează că în cadrul culturii care domină în societate, grupuri sociale aparte creează subculturile lor. În deosebi, **subcultura tineretului** este o formă de organizare a tineretului ca o formațiune integră

? Cum sunt legate între ele cultura, subcultura și contracultura?

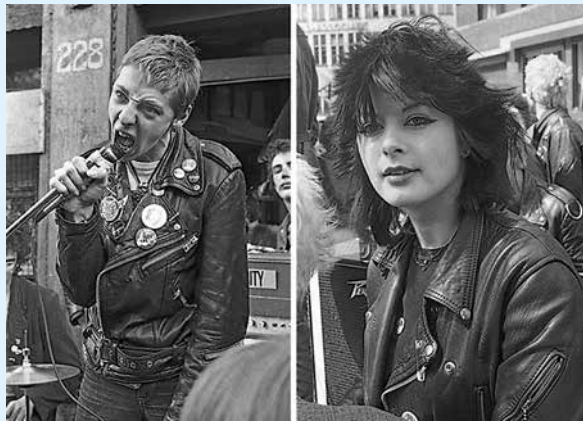
le de informare în masă (mass-media). La etapa primară de socializare un rol enorm joacă familia. Educatorii copilului sunt părinții. În familie socializarea bine orientată se combină cu cea spontană pe calea urmăririi de către copil a comportării părinților. Uneori între aceste forme apar conflicte, când părinții îi cer copilului să facă ceea ce ei înșiși nu respectă în viața de zi cu zi. Deseori în timpul confruntării cuvântul și fapta înving ceea, ce la această etapă de dezvoltare este pe înțelesul copilului, adică fapta. Faptele juste sunt altoite treptat, prin repetarea și întărirea lor în diferite situații.

La vârsta adolescenței o anumită influență asupra socializării personalității o au vârstenii. În comunicarea cu ei individul însușește un nou fel al relațiilor sociale – egal între egali. Pe lângă aceasta, în grupurile vârstenilor, de asemenea, se formează o ierarhie, apar lideri, însă această experiență socială pentru om se deosebește de cea însușită în familie și la școală. În majoritatea grupurilor normale de vârsteni relațiile se formează în baza înțelegerii reciproce, dar nu a dependenței.

? Prin ce se deosebește procesul de socializare la diferite etape de dezvoltare a omului?

autonomă în cadrul unei anumite culturi. Deseori ea capătă nuanțele **contraculturii**. Pentru ea este caracteristică renunțarea la valorile culturale, normele morale și idealurile din societate, la standardele și stereotipurile culturii de masă.

În stânga – fotografii din anii 1970;
în dreapta – contemporane

Subcultura tineretului ca fenomen social, în opinia cercetătorilor, a apărut în țările Occidentului după cel de-al Doilea război mondial. Ea este foarte diversă și se deosebește după nuanțele sociale, sexuale și etnice. Astfel, oamenii tineri pun pe primul loc orientarea la atingerea succesului personal și spiritul competițional. Pentru fete cel mai important sunt nu rezultatele activității în comun, ci caracterul relațiilor interpersonale.

Tineretul își creează subcultura, trăsăturile principale ale căreia sunt:

- provocarea valorilor celor maturi și experimentele cu propriul mod de viață;
- gusturi și preferințe originale, în deosebit referitoare la îmbrăcăminte și muzică;
- extinderea lor mai mult în domeniul odihnei, dar nu a muncii;
- apartenența la diferite grupuri ale vârstenilor.

Cu toate acestea, subcultura tineretului poate fi considerată într-o anumită măsură comună, cu caracteristici ce o unesc. În primul rând, este vorba de caracterul deosebit al relațiilor, unde prietenia și tovarășia cu vârstenii ocupă un loc cu mult mai important decât familia. La baza acestui fenomen stă tendința de a se separa, caracteristică tineretului, mai întâi de toate de cei mai în vârstă (profesori, educatori, părinți), și cea de a aparține la orice asociație a vârstenilor. Asemenea grupuri ale tineretului sunt numite **organizații neformale**, subliniind prin aceasta deosebirea principală de organizațiile de tineret publice, înregistrate oficial și conduse de cei în vârstă.

În organizațiile neformale tineretul are posibilitate să-și realizeze necesitățile de a comunica, de a adera la alți admiratori ai unei anumite direcții. Unii găsesc aici o susținere emoțională și înțelegere, pe care nu le au în mijlocul celor maturi. Pentru alții aparțin-

E INTERESANT SĂ ȘTII

Cu timpul elementele caracteristice ale oricărei subculturi sunt asimilate de cultura ce domină. De exemplu, îmbrăcămintea caracteristică punk-ilor (subcultură răspândită în anii 1970 în Marea Britanie și SUA) – scurtă neagră din piele – în prezent este la modă în întreaga lume.

ța de grup le permite să se simtă mai mult apărați în lumea rivalității și concurenței acute. Pentru unii participarea la aceste organizații devine o posibilitate de a-și satisface dorința de a avea putere asupra altora.

Majoritatea organizațiilor neformale ale tineretului constituie o îmbinare foarte contradictorie a uniformității și neasemănării. Membrii lor se conduc în interiorul grupului de unul și același stil de comportare, modă, preferințe muzicale etc. și, în același timp, tind să se manifeste în grup, evidențiind deosebirile de asociațiile de orientare analogică. Unele asociații neformale ale tineretului tind nu numai să se separe de societate, dar și să se opună ei, respingând normele morale, modul de viață al unei anumite societăți etc. Ele devin inițiatoarele diferitor acțiuni de protest sau în mod pasiv se îndepărtează de societate.

În prezent, în țara noastră există multe organizații neformale ale tineretului, care cuprind diferite sfere: sportul, muzica, pasiunea față de tehnică etc. De regulă, membrii lor demonstrează o provocare pentru opinia publică prin aspectul lor exterior, îmbrăcăminte și diferite atribute. Însă, uneori ei manifestă o comportare anticivică. Astfel, grupuri de fani ai fotbalului pot organiza acte de huliganism pe stadion sau încăierări cu supor-

Legislația ucraineană consfințește următoarele caracteristici ale căsătoriei și familiei.

Constituția Ucrainei

Articolul 51

Căsătoria se bazează pe acordul liber al soției și soțului. Fiecare dintre soți are drepturi și angajamente egale în căsătorie și familie.

Părinții sunt obligați să-i întrețină pe copii până aceștia ating majoratul. Copiii maturi sunt obligați să aibă grijă de părinții lor inapți de muncă.

Familia, copilăria, maternitatea și paternitatea sunt ocrotite de stat.

Codul Familiei și Căsătoriei al Ucrainei

Articolul 5

În corespundere cu Constituția Ucrainei familia se află sub ocrotirea statului.

Articolul 6

Reglementarea juridică a relațiilor de căsătorie și de familie în Ucraina este înfăptuită numai de stat. Este recunoscută numai căsătoria, înregistrată la organele de stat de înregistrare a actelor de stare civilă. Ritualul religios al căsătoriei, la fel ca și alte ritualuri religioase, nu au o însemnătate juridică, ele fiind o chestiune personală a cetățenilor.

Codul Familiei al Ucrainei

Articolul 3. Familia

1. Familia este mediul primar și principal al societății.
2. Familia este formată din persoane, care trăiesc împreună, duc același mod de trai, au drepturi și angajamente reciproce.

Soții sunt considerați o familie și atunci, când soția sau soțul, în legătură cu învățământul, munca, tratamentul, necesitatea de a îngriji de părinți, copii și din alte pricini serioase, nu trăiesc împreună.

Copilul aparține la familia părinților săi, chiar atunci când nu trăiește împreună cu ei.

3. Dreptul de membru al familiei are o persoană singuratică.

4. Familia se creează în baza căsătoriei, înrudirii prin sânge, înfierii, precum și în baza altor motive, neinterzise de lege și care nu intră în contradicție cu principiile morale ale societății.

Articolul 4. Dreptul persoanei la familie

1. Persoana care a atins vârsta de căsătorie, are dreptul la crearea familiei...

2. Familia poate fi creată de o persoană, care a născut un copil, indiferent de vârsta ei.

3. Fiecare persoană are dreptul de a trăi în familie. Persoana poate fi izolată în mod forțat de familie numai în cazurile și în ordinea stabilite de lege.

4. Fiecare persoană are dreptul la stimă față de viața sa familială.

terii adversari. Cel mai mare pericol pentru societate prezintă grupările criminale ale tineretului. Ele există pe principiile izolării, supunerii totale căpeteniilor, structurii ierarhice drastice și răspunderii colective.

3. Relațiile de parteneriat în familie. Transformarea modelului familiei

Familia este considerată unul din instituțiile societății, datorită căreia ea se dezvoltă stabil și își regenerează populația. Totodată, familia este un grup social mic și cea mai unită verigă a societății. În decursul vieții sale fiecare om se află periodic în componența diferitor grupuri sociale – colegii de clasă, prietenii, colegii de facultate, echipele sportive, colegii de serviciu etc. – însă anume familia, cercul restrâns al celor mai apropiați oameni, este acea comunitate care exercită cea mai mare influență asupra formării lui. În rezultatul acesta și în baza funcțiilor importante ale familiei pentru om, familia cu adevărat este numită baza societății.

Familia îi asigură omului statutul social primar. În societatea tradițională acesta rămâne aproape neschimbat în decursul vieții

omului, iar în societatea industrială și postindustrială poziția socială a personalității poate fi schimbată esențial în decursul vieții comparativ cu statutul familiei e.

Dezvoltarea unor subculturi aparte se desfășoară foarte repede: de la apariție și până la decadere pot fi doar câțiva ani. O influență mare asupra subculturii are cultura de masă, care absoarbe și comercializează subcultura.

În continuare vom examina câteva tipuri de familie. Iar până ce vă amintim că, indiferent de modelul familiei, baza vieții ei fericite, care va satisface în mod egal necesitățile tuturor membrilor ei, este, potrivit psihologilor, respectarea principiului parteneriatului. El prevede, mai întâi de toate, respectul reciproc al tuturor membrilor familiei unul față de altul, precum și înțelegerea reciprocă.

Într-o astfel de familie fiecare membru se simte o personalitate deplină. Firește, baza inalienabilă a oricărei familii este dragostea reciprocă.

Diferite modele ale familiilor contemporane

Familia, compusă din părinți și copii, este numită **mononucleară** sau **simplă**. Toate celelalte rude – bunei, bunice, unchi, mătuși – țin de periferiile familiei. Dacă ei toți trăiesc împreună și au gospodărie comună, atunci o astfel de familie este numită **compusă** (extinsă) sau **tradițională**. Pentru societatea contemporană postindustrială din țările Europei și SUA în mare parte este caracteristică familia **nucleară**. În Ucraina de astăzi, de asemenea, se observă o astfel de tendință.

Potrivit datelor Institutului Național de Cercetări Strategice al Ucrainei, coeficientul general al natalității în țara noastră se reduce permanent. Cauzele, în opinia cercetătorilor, constau nu numai în greutățile economice ale Ucrainei. Ele reflectă tendințele generale mondiale de transformare a institutului familiei și paternității (maternității). În deosebi, sunt fixate reducerea permanentă a numărului căsă-

toriilor și nivelul înalt al divorțurilor. În același timp, devin tot mai populare relațiile în afara căsătoriei și natalitatea în afara căsătoriei, sunt extinse formele alternative de familie și căsătorie (incomplete maternă și paternă, căsătoriile consensuale, familiile cu traiul separat al partenerilor etc.). În baza aceasta se poate face concluzia că starea existentă a institutului familiei și căsătoriei îi cere statutului atitudinii noi față de politica demografică.

Familia contemporană îndeplinește anumite funcții.

Funcțiile familiei constituie sferile de activitate vitală a familiei, legate nemijlocit de satisfacerea necesităților comune ale membrilor ei.

? De ce statutul existent al institutelor familiei și căsătoriei îi cere statutului noi atitudinii față de politica demografică?

FUNCȚIILE PRINCIPALE ALE FAMILIEI CONTEMPORANE

Denumirea	Conținutul
Educativă	Satisfacerea necesităților individuale în paternitate și maternitate, educarea copiilor și autorealizarea lor
Reproductivă și sexuală	Nașterea copiilor și satisfacerea necesităților sexuale ale soților
Emoțională	Satisfacerea necesității în fericire personală și în iubire, caracteristice pentru fiecare om
Protecția psihologică	Asigurarea simțului de securitate personală în cercul familial
Recreativă	Organizarea timpului liber, odihnei și refacerii puterilor, consumate în timpul muncii
Economică – de trai	Asigurarea necesităților materiale ale familiei, obținerea serviciilor economice – de trai de unii membri ai ei de la alții
Controlul social primar	Sancțiuni pentru comportarea incorectă

? Compuneți ierarhia proprie a funcțiilor familiei. Argumentați opinia proprie.

Modelele familiilor contemporane

1. Familia mononucleară – părinții și unul-doi copii.
 2. Familia binucleară – familie în care copilul este educat de părinții divorțați, unul dintre care nu trăiește cu copilul.
 3. Familia „childfree” – familie care nu are copii din propria dorință.
 4. Familia kross-culturală – familie de parteneri, în care soții țin de diferite grupuri etnice și/sau sociale.
 5. Familia în care soții sunt reprezentanți ai diferitor confesii religioase.
 6. Familie cu mulți copii.
 7. Un om singur se consideră familie.
 8. Părinți singuratici.
 9. Căsătorii civile cu copil sau fără el – relațiile între parteneri nu au fost înregistrate de organele de stat.
 10. Căsătorii deschise – partenerii care trăiesc împreună, au trai comun, însă uneori își permit alți parteneri alături de cei principali.
 11. Căsătorii de oaspeți – căsătorii înregistrate între oamenii, care nu au gospodărie comună, nu trăiesc împreună, nu au trai comun etc.
- ? Care dintre modelele enumerate ați întâlnit în viața voastră?

CONCLUZII

Formarea personalității are loc în procesul socializării, adică prin însușirea de către ea a experienței și valorilor orientative din societate. Veriga primară și cea mai importantă a socializării este familia. Mai târziu omul tânăr este

socializat cu ajutorul diferitor grupuri sociale, care pot forma subcultura lor. Deseori subculturile capătă nuanțele contraculturii, renunțând la valorile culturale existente în societate.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Ce înseamnă socializarea personalității?
2. În ce perioadă a vieții omului este realizată socializarea primară?
3. Ce este subcultura?
4. De ce, în opinia voastră, apar subculturile?
5. Luați cunoștință de epigrafele la temă. Care este atitudinea voastră față de gândurile exprimate?
6. **Discutați în grupuri.** Împărtășiți caracteristicile făcute despre subcultura tineretului și de ce: 1) aceasta este o căutare a sentimentelor acute; 2) aceasta este o intenție de a obține autonomie și de manifestare a individualității; 3) aceasta este o dorință nu atât de a susține ceea ce există, ci de a crea ceva nou; 4) aceasta prevede îmbrăcăminte
- deosebită, muzica și odihna cărora sunt susținute în mod comercial?
7. Caracterizați particularitățile și manifestările subculturii tineretului.
8. În științele sociale, concomitent cu noțiunea „socializarea” este folosită și noțiunea „resocializarea”, ceea ce înseamnă ruina valorilor sociale și normelor de comportare, însușite anterior de individ. În ce cazuri și de ce poate avea loc acest proces? Care vor fi consecințele lui? Dați exemple.
9. Ce rol îndeplinește familia în societate? De ce noțiunea „familia” se deosebește de noțiunea „căsătorie”?
10. Explicați cum înțelegeți afirmația că „familia asigură statutul social primar al omului”.

LECȚIE PRACTICĂ

Oare poate fi omul creatorul propriei vieți, sau cum poți deveni om de succes

AMINTIȚI-VĂ

1. Ce este omul?
2. Ce roluri sociale poate îndeplini omul?
3. Ce înseamnă autorealizarea?

SCOPUL:

- în baza analizei materialelor propuse să fie formulată închipuirea despre autorealizarea cu succes și căile de atingere a ei.

SARCINILE PENTRU PREGĂTIREA DE LECȚIA PRACTICĂ

1. Prelucrați materialul propus.
2. Determinați una sau câteva personalități, pe care le considerați de succes, și pregătiți comunicări scurte despre ele.

MERSUL LUCRĂRII

1. Asociați-vă în grupuri mici și discutați criteriile de succes ale omului. Întocmiți o listă a condițiilor sau a particularităților omului de succes.
2. Comunicați colegilor de clasă despre rezultatele, pe care le-ați obținut în timpul lucrului în grupuri mici.
3. Formulați Concluziile generalizatoare în corespundere cu scopul lecției.

MATERIALE PENTRU LECȚIA PRACTICĂ

Materialul nr. 1

Succesul este:

- coraportul optim între așteptările celor din preajmă, ale însăși personalității și rezultatele activității ei.

- încercarea stării de bucurie, a satisfacției de rezultatul spre care a tins omul: ori a îndreptățit așteptările lui, ori le-a depășit.

Materialul nr. 2

Examinați materialele propuse. Ce criterii și căi de succes ele prevăd?

1. Învățați când alții dorm, lucrați când alții se odihnesc, fiți pregătiți când alții se relaxează, și visați când alții plâng.

William Artur Word

2. Punctul de pornire al oricărui succes este dorința.

Napoleon Hill

3. În realitate posibilitățile nu apar de la sine. Voi înșiși le creați.

Cris Grosser

4. Ceea ce uneori pare o încercare aspră, se poate transforma într-un succes neașteptat.

Oscar Wald

5. Nu vă temeți să jertfiți ceea ce e bun pentru ceva și mai bun.

John Devison-Rockefeller

6. Nu știu care este cheia succesului, însă cheia de la eșec este dorința de a le intra în voie la toți.

Bill Cosby

7. Îndrăzneala înseamnă depășirea fricii și stăpânirea ei, dar nu lipsa ei.

Mark Twain

Priviți ilustrațiile. După care nuanțe acești oameni pot fi considerați de succes?

TESTE LA TEMĂ

1. Care din caracteristicile enumerate reflectă considerarea omului ca ființă biosocială?
 - A s-a format sub influența culturii general umane
 - B în el biologic există capacitățile pentru dezvoltarea activă în mediul social
 - C determină organizarea corporală a omului
 - D în esența sa, omul este ființă spirituală, dar în același timp legat de corpul său
2. Cum se numește procesul însușirii de către om a cunoștințelor, normelor și valorilor, care îi permit să fie un membru cu drepturi depline al societății?
 - A individualizarea
 - B asimilarea
 - C socializarea
 - D democratizarea
3. Omul, care aparține la populația permanentă a oricărui stat, se folosește de drepturile lui și îndeplinește angajamentele, stabilite de legile acestui stat, se numește
 - A ființă
 - B cetățean
 - C personalitate
 - D persoană
4. Totalitatea calităților originale și irepetabile, care deosebesc un om de altul, constituie conținutul termenului
 - A individualitate
 - B ființă
 - C persoană
 - D cetățean
5. A-și găsi aplicare talentului și aptitudinilor sale, care îi permit să-și satisfacă necesitățile, omul este capabil datorită
 - A autorealizării
 - B socializării
 - C individualizării
 - D privatizării
6. Determinarea generală de către om a valorilor are loc în procesul
 - A democratizării
 - B socializării
 - C individualizării
 - D privatizării
7. Cum se numește forma de organizare a tineretului ca formațiune autonomă integră în interiorul anumitei culturi?
 - A subcultură
 - B contracultură
 - C cultură elitară
 - D cultură de masă
8. Care funcție a familiei constă în satisfacerea necesităților în fericire personală și dragoste, caracteristice pentru fiecare om?
 - A educativă
 - B emoțională
 - C economică-de trai
 - D recreativă
9. Funcția socializării primare este realizată de
 - A școală
 - B familie
 - C vârsteni
 - D mass-media
10. Când începe etapa socializării continue?
 - A maturității
 - B tinereții
 - C bătrâneții
 - D adolescenței
11. Capacitatea de acomodare la diferite condiții se numește
 - A sănătate
 - B adaptivitate
 - C mobilitate
 - D creativitate
12. Care din termeni determină forma de relații între soț și soție, stabilită de legislație?
 - A familia
 - B rudele
 - C căsătoria
 - D înrudirea

Capitolul II

Drepturile și libertățile omului

Demnitatea este exprimarea externă a autostimei ferme. Ea îl face pe om om.

Mishima Yukio

Pierderea drepturilor omului coincide cu transformarea imediată a omului în ființă biologică.

Hannah Arendt

Singur trebuie să ai demnitate, ca s-o poți vedea la alții.

Jeanne Antoinette Pompadour

Conștiința pătată poate fi pentru om un blestem pentru toată viața lui.

Charlotte Bronte

TEMA 1. DEMNITATEA UMANĂ ȘI DREPTURILE OMULUI

AMINTIȚI-VĂ

1. De ce la sfârșitul Evului Mediu a apărut interesul față de om?
2. Cine în acele timpuri erau numiți umaniști?
3. Ce înseamnă drepturile omului?

1. Istoria umanismului. Demnitatea și conștiința

Lumea contemporană este făurită pe principiile **umanismului** (din latină *humanitas* – omenie, *humanus* – uman, *homo* – om) – știință despre aceea că cea mai mare valoare este omul, care are dreptul la autodeterminare și exprimare a voinței. Pentru prima dată acest termen a apărut în Imperiul Roman și însemna forma supremă a dezvoltării virtuților umane. În perioada Renașterii, umanitare erau numite acele domenii ale cunoștințelor, care se ocupau de studierea lumii spirituale a omului. De aici a și pornit denumirea de **științe umanitare** – știința despre om.

Principiul de bază al învățaturii umaniștilor constă în aceea că omul este înzestrat cu rațiune și suflet fără moarte, cu virtuți și posibilități nemărginite de creație, este liber în faptele și opiniile sale, iar cea mai mare valoare a sa este **demnitatea**.

Demnitatea se manifestă în opunerea la orice tentative la individualitatea și independența omului; ea se bazează pe recunoașterea omului ca egalitate morală principială cu alți oameni; nu-i permite personalității să aibă o atitudine nerrespectuoasă față de alții și, la rândul său, cere o atitudine de stimă față de sine însăși. Umaniștii considerau că importante sunt, de asemenea, capacitățile de creație și oratorice ale omului, dar nu originea lui. De aici s-a născut următoarea teză a umaniștilor: toți oamenii sunt egali în drepturile lor și demni din naștere.

Una din cele mai importante virtuți omenesti, în opinia savanților-umaniști, este conștiința. Ea este determinată ca conștientizare a sentimentului responsabilității morale pentru faptele sale și faptele altor oameni. Funcția principală a conștiinței este autocontrolul, prevenirea omului despre angajamentele sale morale, responsabilitatea pentru faptele sale, pe care el o are față de sine și față de alții. Conștiința se manifestă în sentimentele de rușine, căință, regretul în legătură cu cele îndeplinite. Ea este regulatorul intern în alegerea faptelor și direcțiilor de conduită în viață.

- ?
- 1) De ce demnitatea omului constituie cea mai mare valoare?
 - 2) Care trăsături sunt caracteristice conștiinței?

2. Egalitatea. Păstrarea și apărarea demnității omului

Prin urmare, umaniștii au numit demnitatea și conștiința omului valori principale ale omenirii. În timpul care s-a scurs de la perioada Renașterii, înțelegerea umanismului s-a extins. În prezent, în afară de

Demnitatea – convingerea internă a omului în valoarea sa proprie, sentimentul autorespectului și respectul față de alți oameni.

Organizația Națiunilor Unite (ONU) – organizație mondială, creată pentru păstrarea și întărirea păcii în lume, dezvoltarea colaborării între state. Din componența ONU fac parte 193 de state.

La stânga: Oameni apreciați după iscusința lor.
La dreapta: Oameni apreciați după demnitatea lor.

Cum înțelegeți aceste desene? Oare demnitatea unui om poate fi mai mică sau mai mare decât demnitatea altuia?

înțelegerea omului și a demnității umane ca valori principale, ea, de asemenea, prevede inalienabilitatea dreptului omului la fericire, autodezvoltare, autoexprimare; dreptul omului la păstrarea stimei, autostimei și demnității; necesitatea creării în societate a condițiilor pentru dezvoltarea armonioasă și perfecționarea personalității; neadmiterea a oricăror forme de înjosire socială și spirituală a omului; recunoașterea bunăstării omului ca criteriu principal de apreciere a institutelor sociale, iar omenia – ca normă a relațiilor între indivizi, grupuri sociale și state.

Drepturile omului enumerate sunt unite de noțiunea egalității. Ea prevede că aceste drepturi aparțin tuturor oamenilor de pe Pământ din naștere fără nici o excepție. Documentar aceasta a fost confirmat de Declarația generală a drepturilor omului, adoptată în 1948 de către Adunarea Generală ONU. Principiul ei de bază constă în aceea că toți oamenii se nasc liberi și egali în drepturile și demnitățile lor. Ță-

rile-membre ale ONU își întocmesc legislația în baza principiilor, consfințite de Declarația generală a drepturilor omului. În acest mod legile fiecărei țări apără demnitatea cetățenilor săi. Dacă țara nu este în stare să asigure drepturile inalienabile ale omului, cetățenii ei se pot adresa organizațiilor internaționale de apărare a drepturilor.

O cheazăie importantă a apărării demnității omului este recunoașterea de către stat, cât și de populația lui, a principiului că toți oamenii sunt egali în drepturi, că nici un om nu este mai bun decât altul sau are mai multe drepturi la bunurile ce aparțin tuturor. La fel de important este nu numai educarea sentimentului demnității personale, dar și a deprinderii de a respecta demnitatea altor oameni.

? Argumentați oportunitatea și importanța principiului de bază al Declarației generale a drepturilor omului.

CONCLUZII

Dezvoltarea principiilor umanismului a contribuit la crearea unui sistem integrat de drepturi și libertăți ale omului, transpuse în Declarația generală a

drepturilor omului, adoptată de ONU în 1948. La baza ei stă principiul că toți oamenii se nasc egali și liberi în drepturile lor.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Ce este demnitatea? Care sunt principalele caracteristici ale noțiunii demnității?
2. Ce este umanismul? Ce principii caracteristice omului prevăd umanismul?
3. Cum sunt legate învățătura umanismului și concepția demnității umane?
4. Filozoful din secolul al XX-lea, Martin Heidegger, considera că conștiința pentru om este o chemare care îl face să-și amintească că este trecător, inert și irepetabil. Chemarea conștiinței apare în tăcere. Explicați cum înțelegeți aceasta.
5. Cum s-au afirmat principiile umanismului în formarea înțelegerii actuale a drepturilor și libertăților omului?
6. **Discutați în grupuri** exprimarea filozofului Immanuel Kant: „Pierderea demnității se aseamănă cu transformarea ta într-un instrument în mâinile altor oameni, lucru făcut din propria voință”.
7. În lumea contemporană, ca și înainte, există mulți factori, care umilesc demnitatea umană.
8. Dați exemple, care sunt răspândite în țara noastră.
9. Pregătiți o prezentare pe tema „Eu am demnitate”.
9. Scrieți un eseu pe tema „La ce îi trebuie omului conștiința?”

AMINTIȚI-VĂ

1. Ce este umanismul?
2. Cu ce scop a fost adoptată Declarația generală a drepturilor omului?

Libertatea – capacitatea și posibilitățile alegerii conștiente și din propria voință a comportării. Ea prevede independența deplină a omului de condițiile și circumstanțele externe.

Dreptul – sistemul de reguli de comportare, general obligatorii, recunoscute formal, garantate și asigurate de stat, care reglementează relațiile dintre oameni în societatea social neomogenă.

Egalitatea de gen (gender) — referitor la deosebirea dintre femei și bărbați după sexul biologic.

Segregația — tip de discriminare, care constă în separarea reală sau juridică în cadrul unei societăți a grupurilor sociale, care se deosebesc după caracteristicile de rasă, gen, sociale, religioase, lingvistice etc. și după restricții ale drepturilor lor în continuare.

Eu nu împărtășesc convingerile voastre, dar sunt gata să mor pentru dreptul vostru de a le exprima!

Voltaire

Egalitatea – legea sfântă a omenirii.

Friedrich Schiller

Drepturile nu sunt drepturi, dacă cineva le poate lua. Ele sunt privilegii.

George Carlin

Și fărădelegea poate fi codificată.

Stanislaw Jerzy Lec

TEMA 2. EVOLUȚIA DREPTURILOR OMULUI

1. Istoria drepturilor omului

După cum știți, în Declarația generală a drepturilor omului sunt scrise drepturile și libertățile pentru toți oamenii de pe Pământ. Însă, calea spre formarea acestor drepturi și conștientizarea de către omenire a necesităților existenței lor a fost foarte îndelungată. În decursul secolelor drepturile omului erau condiționate de apartenența lui la o anumită comunitate: el se putea bucura de drepturi doar în cadrul comunității sale și le pierdea în afara ei. Aceasta era chiar specificat în Dreptul roman. În Europa medievală se considera că toți locuitorii țării sunt supușii monarhului, care le „dăruiește” drepturi și privilegii, determină angajamentele lor și prin aceasta, chipurile, exprimă voința forțelor supreme. Însă, în unele țări europene drepturile populației erau determinate prin încheierea acordului între supuși și monarh. În genere în Evul mediu diferite categorii ale populației aveau diferite drepturi și privilegii în dependență de confesiunea, originea, de starea lor socială. Dar și în acele vremuri au fost încercări de a fi formulate drepturile generale pentru toți. Prima încercare de acest fel a fost Marea Cartă a Libertăților, încheiată între regele Angliei și supușii lui.

? Oare întotdeauna oamenii s-au bucurat de drepturi?

2. Generațiile drepturilor omului. Viitorul drepturilor omului

În perioada Renașterii datorită dezvoltării ideii umanismului a devenit populară opinia că fiecare om este o valoare, iar în secolele XVII–XVIII se considera că toți oamenii sunt egali indiferent de credința, originea, statutul social al lor. Aceasta a avut loc datorită extinderii concepției dreptului natural. El prevedea că dreptul la viață, libertate și la proprietatea privată aparține tuturor oamenilor „de la natură”. În baza acestuia, în secolul al XVIII-lea – epoca Iluminismului – a fost creată baza doctrinei drepturilor și libertăților universale ale omului, care a fost numită *prima generație a drepturilor omului*. Ea prevedea că toți oamenii au dreptul la:

- viață, sănătate și securitate;
- libertatea gândirii, conștiinței, confesiunii;
- libertatea de la arestarea nelegitimă, reținerea și expulzarea;
- egalitatea în fața legii și la judecătoria independentă etc.

Cea de a doua generație a drepturilor omului a fost formulată în decursul secolului al XIX-lea – prima jumătate a secolului al XX-lea,

Din Marea Cartă a Libertăților din anul 1215.

Articolul 39. Nici un om liber nu poate fi arestat, sau întemnițat, sau privat de libertate, sau declarat în afara legii, sau expulzat, sau într-un fel sau altul nenorocit... altfel decât prevede sentința legitimă pentru cei egali cu el și legile țării.

- ? 1) Despre care drepturi ale omului este vorba în document?
- 2) Oare asupra tuturor locuitorilor Angliei se răspândeau principiile Cartei?

În rezultatul luptei oamenilor pentru îmbunătățirea situației lor social-economice și culturale. În această perioadă a fost recunoscut dreptul omului la muncă, învățământ, protecție socială și odihnă, a fost interzisă munca copiilor.

Cea de a treia generație a drepturilor omului a fost formulată după cel de-al Doilea război mondial. Acestea sunt drepturi colective, care aparțin nu unui om aparte, dar poporului, națiunii, comunităților comunale, asociațiilor sau altor comunități umane. Omul, care participă la realizarea acestor drepturi, se pronunță, în primul rând, nu ca personalitate, dar ca parte a anumitei comunități. De aceste drepturi țin dreptul la pace, securitatea mediului, comunicație, patrimoniul comun al omenirii.

- ? Care din drepturile enumerate le considerați potrivite pentru a fi introduse în lista drepturilor și libertăților inalienabile ale omului, dar care nu? Argumentați-vă poziția.

Discuțiile în jurul apartenenței unor sau altor norme și legi la drepturile inalienabile ale omului continuă și în prezent. În momentul de față este discutată formarea celei de a patra generații a drepturilor omului, la care aparțin acele drepturi, care sunt neunivoce, contradictorii. Formarea ei a fost inițiată în condițiile descoperirilor științifice de la începutul secolului al XXI-lea. Majoritatea drepturilor omului, care țin de ea, sunt rezultatul intervenți-

3. Drepturile și libertățile omului

Deci, determinarea drepturilor și libertăților omului a avut loc în decursul unui timp îndelungat. De regulă, drepturile și libertățile omului sunt înțelese ca posibilități sociale, condiționate de factorii economici și culturali ai vieții societății consfințite legislativ de către

Declarația drepturilor omului și cetățeanului, difuzată la 26 august 1789 în Franța

- ? 1) Care drepturi ale omului și cetățeanului au fost consfințite în acest Dokumentum?
- 2) Care generație a drepturilor omului ea reflecta?

ei în sfera psiho-fizică a vieții omului în urma descoperirilor în genetică, microbiologie, medicină etc. De ele țin drepturile la schimbarea sexului, transplantarea organelor, clonare, folosirea realității virtuale, fecundarea artificială, eutanasiu, familia liberă de copil, viața după normele religioase și morale independentă de intervenția statului și la accesul la Internet.

- ? Ce a influențat asupra extinderii listei drepturilor omului?

stat. Ele reflectă măsura libertăților și posibilităților pentru dezvoltarea individului la etapa concretă de dezvoltare a societății și statului.

Extinderea actuală a drepturilor omului este legată de tratarea lor ca posibilități, libertăți, anumite necesități și interese ale omului, cerințele

lată astfel pictorul a reflectat simbolic semnarea Marii Carte a Libertăților. De acum înainte regele nu putea de sine stătător să acorde și să retragă drepturile, ci era limitat de condițiile documentului

față de societate și stat privind asigurarea anumitor bunuri. Drepturile și libertățile omului constituie limitele pentru extinderea puterii în stat. Anume pe aceasta se bazează înțelegerea actuală a statului de drept cu prioritatea drepturilor omului, supremația legii și distribuirea puterii.

? Prin ce drepturile se deosebesc de libertăți?

4. Grupurile de drepturi și libertăți ale omului

Există diferite tipuri de clasificare a drepturilor și libertăților omului.

După conținut drepturile și libertățile omului sunt împărțite în câteva grupuri.

Drepturile civice (personale) în realitate nu țin de noțiunea cetățeniei, ci sunt drepturi inalienabile ale fiecărui om indiferent de cetățenia, sexul, vârsta, rasa, apartenența etnică sau religioasă a lui. Ele se referă la ocrotirea vieții, demnității și libertății omului. De ele, de regulă, țin dreptul la viață, demnitate, judecătorie legală, inviolabilitatea personalității și proprietății private, libertatea deplasării și alegerii locului de trai, interzicerea muncii forțate.

Drepturile politice sunt strâns legate de cetățenia unei sau altei țări și de reglarea participării cetățenilor la viața social-politică a statului. La ele aparțin drepturile la egalitate în fața legii, libertatea conștiinței, cuvântului, editării, întrunirilor, uniunilor.

CLASIFICAREA DREPTURILOR, LIBERTĂȚILOR ȘI ÎNDATORIRILOR

Drepturile, libertățile și îndatoririle principale ale omului și cetățeanului			
Potrivit dezvoltării	Potrivit purtătorilor	Potrivit timpului apariției	Potrivit conținutului
Naturale Dobândite	Omului Cetățeanului	Prima generație A doua generație A treia generație A patra generație	Civice Politice Social-economice Culturale Ecologice

Drepturile social-economice determină posibilitățile omului și cetățeanului de a participa la crearea bunurilor materiale și la asigurarea condițiilor corespunzătoare de viață. Este dreptul la muncă și la libertatea muncii, condițiile echitabile de muncă, ocrotirea familiei, maternității, paternității și copilăriei, spațiul locativ, asigurarea socială, ocrotirea sănătății.

Drepturile culturale determină posibilitatea accesului omului la patrimoniul spiritual al comunității sale și omenirii. Ele asigură dezvoltarea spirituală a personalității. De ele țin

Din Declarația generală a drepturilor omului din 1948

Articolul 1. Toți oamenii se nasc liberi și sunt egali în demnitatea și drepturile lor. Ei sunt înzestrați cu rațiune și conștiință și trebuie să acționeze unul față de altul în spiritul frăției.

Articolul 2. Fiecare om trebuie să aibă toate drepturile și toate libertățile, consfințite în această Declarație, indiferent de rasă, culoarea pielii, sex, religie, convingeri politice sau alte convingeri, proveniența națională sau socială, starea patrimonială sau altă stare...

Articolul 3. Fiecare om are dreptul la viață, la libertate și la inviolabilitatea personală.

Articolul 4. Nimeni nu trebuie să fie în sclavie sau în stare dependentă; sclavia și comerțul cu sclavi se interzic sub toate formele lor.

Articolul 5. Nimeni nu trebuie supus torturilor sau comportării crunte inumane, sau la ceea ce îi umilește demnitatea, comportarea și pedeapsa.

Articolul 6. Fiecare om, oriunde s-ar afla, are dreptul la recunoaștere ca subiect al dreptului.

Articolul 7. Усі люди рівні перед законом і мають право, без будь-якої різниці, на рівний їх захист законом...

Articolul 8. Toți oamenii sunt egali în fața legii și au dreptul, fără orice deosebire, la apărare egală de către lege.

Articolul 9. Nimeni nu poate fi arestat fără motiv, reținut sau expulzat.

Articolul 10. Fiecare om pentru determinarea drepturilor și datoriei sale are dreptul, în baza egalității depline, ca procesul său să fie examinat în public, cu respectarea tuturor cerințelor echității de către o judecătorie independentă și nepertinentă.

- ? 1) Care principii consfințește Declarația?
2) În ce mod Declarația apără demnitatea omului?
3) Demonstrați că Declarația se bazează pe principiile egalității.

dreptul de a obține studii în limba maternă, dreptul la libertatea creației și activității științifice, libertatea la activitatea pedagogică.

Drepturile ecologice asigură dreptul omului la un mediu neprimejdios, la informația convenită despre el, dreptul la recuperarea pier-

5. Luptătorii pentru drepturile omului

Dezvoltarea drepturilor omului probabil că ar fi fost imposibilă fără personalitățile, pe care îi numim luptători pentru drepturile omului.

Pe acești oameni îi unește faptul că ei au intenționat să demonstreze omenirii necesitatea stimei egale și respectării drepturilor tuturor oamenilor, indiferent de origine, statu-

Nelson Mandela (1918—2013)

N. Mandela s-a născut într-un sat nu departe de orașul Umtata. El și-a consacrat viața luptei împotriva apartheidului. (Apartheid era politica oficială de discriminare rasială, segregare și asuprire, care în decursul anilor 1948-1991 a fost promovată de Guvernul Republicii Sud-Africane împotriva populației locale negre, precum și împotriva strămutaților din Asia). N. Mandela a fost supus represiunilor: lui i s-a interzis să participe la mitinguri, fiind nevoit să treacă în ilegali-

derilor, cauzate sănătății sau averii în rezultatul încălcării drepturilor ecologice.

- ? Care din drepturile și libertățile numite au fost formulate mai târziu?

tul social, vârstă, gen (**gender**); indiferent de faptul dacă toate acestea au fost oglindite sau nu în legislația de atunci. Unii dintre ei, de asemenea, au luptat pentru eliberarea țării lor de stăpânirea străină sau pentru răsturnarea regimurilor de guvernământ nelegitime, autoritare și totalitare.

litate. În cele din urmă, a fost arestat și condamnat la 44 ani de închisoare. Următorii 28 de ani ai vieții N. Mandela i-a petrecut după gratii, izolat de soție și copii. El a menționat: „Nimeni nu se naște cu ură față de alt om. Oamenii învață să urască, iar dacă ei pot învăța să urască, este necesar de a-i învăța să iubească”. N. Mandela a fost ales Președinte al RSA la primele alegeri democratice din această țară, având 76 de ani.

Nelson Mandela

Martin Luther King

Martin Luther King (1929–1968)

Martin Luther King s-a născut în SUA în perioada, când legea cerea ca „negroizii” să ocupe locuri separate în transportul public, la teatre și cinematografe, să bea apă separat, dar nu din izvoarele pentru cei „albi”. Când a împlinit 28 de ani, el a devenit cofondatorul organizației „bisericii negre”, care iniția marșuri, demonstrații neviolente, boicoturi și alte acțiuni împotriva segregăției rasiale. De asemenea, el s-a pronunțat împotriva războiului din Vietnam, pe care îl purta pe atunci SUA. În anul 1964 lui i s-a decernat Premiul Nobel pentru pace. Alocuțiunea sa

Mahatma Gandhi (1869–1948)

Pe timpul lui Mahatma Gandhi India nu era independentă, ci o parte a Imperiului britanic. El a învățat în Anglia, specialitatea avocat. După revenirea în patrie, M. Gandhi a aderat la mișcarea care lupta pentru independența Indiei. Însă concepțiile deosebite ale lui M. Gandhi constau în aceea că el îi chema pe induși să renunțe la violență, ci să lupte numai prin metode pașnice. Principiul său de viață era exprimat în următoarea frază: „Da-

Eleanor Roosevelt (1884—1962)

Eleanor Roosevelt a fost soția Președintelui SUA, Franklin Delano Roosevelt. Ea a participat la crearea Organizațiilor Națiunilor Unite (ONU), apoi a fost reprezentantul permanent al SUA la Adunarea Generală ONU. Sub conducerea ei în ONU a fost elaborată Declarația generală a drepturilor omului. În anii 1945-1951 E. Roosevelt a condus Comisia ONU pentru drepturile omului. Ca activistă de stat, ea

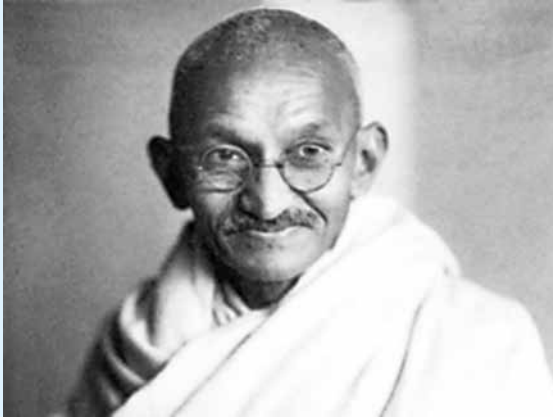
„Am un vis”, rostită în fața unui public de 250 mii de oameni, este considerată drept moment crucial în istoria mișcării americane pentru drepturile civice. Cea mai importantă citată din ea: „Am un vis, că va sosi ziua când națiunea noastră se va ridica și va ajunge la sensul adevărat al lozincii: „Considerăm că este vădit că toți oamenii se nasc egali”. Am un vis, că va sosi ziua când cei patru copii ai mei vor trăi în țara, unde vor fi apreciați nu după culoarea pielii, dar după faptul ce fel de oameni sunt”. În 1968 viața lui M.L. King a fost curmată de glonte de un lunetist.

că te-ai confruntat cu adversarul tău, învinge-l prin iubire”. Mai apoi M. Gandhi s-a aflat 2338 de zile în închisoare, însă aceasta nu l-a făcut să se dezică de convingerile sale. M. Gandhi a fost omorât de un asasin.

- ?
- 1) Ce metode de luptă pentru drepturile omului au folosit N. Mandela, M. L. King, M. Gandhi?
 - 2) De ce, în opinia voastră, ei au ales anume o astfel de cale de luptă?

s-a preocupat de apărarea drepturilor omului. În prezent premiul, care îi poartă numele, este decernat anual pentru o activitate eminentă în domeniul apărării drepturilor omului. Sunt bine cunoscute asemenea aforisme ale ei:

- Procedează așa cum dorești, căci oricum vei fi criticat: te vor certa, dacă ai făcut ceva, te vor condamna, dacă n-ai făcut nimic.

Mahatma Gandhi

- Este foarte important să prietenești cu tine însuși. Dacă nu prietenești cu tine, nu vei putea prieteni cu nimeni.
- Oamenii cu intelectul mare discută idei, oamenii cu intelectul mediu – evenimentele, oamenii cu intelectul mic – îi discută pe oameni.
- Fericirea nu este un scop, ci un produs auxiliar.
- Mai bine aprindeți o lumânare, decât să blestemați întunericul.
- Îndrăzneț și încrezut devii când îi privești fricii în ochi. Trebuie să faci ceea, ce îți părea că n-ai să poți face.

Eleanor Roosevelt

- ? Chibzuiți asupra exprimărilor E. Roosevelt. Cum le înțelegeți? Împărtășiți-vă părerea cu colegii de clasă.

CONCLUZII

Dezvoltarea închipuirilor despre drepturile omului s-a produs în decursul a câtorva generații. În fiecare din ele omenirea a înțeles necesitatea diferitor tipuri de drepturi și libertăți.

Drepturile și libertățile actuale ale omului după conținut, de asemenea, se împart în câteva grupuri. Ele toate caracterizează diferite aspecte ale vieții omului. Însă, declararea drepturilor încă nu garantează respectarea lor.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Cum a avut loc evoluția închipuirilor despre drepturile omului?
 2. Caracterizați generațiile drepturilor omului.
 3. Care grupuri de drepturi ale omului cunoașteți?
 4. Care, în opinia voastră, au fost condițiile apariției primelor documente, în care sunt fixate drepturile omului?
 5. Explicați, cum înțelegeți epigrafele la temă.
 6. Care, în opinia voastră, trăsături caracteristice ale dezvoltării sociale au devenit cauza formării fiecărei generații de drepturi și libertăți ale omului?
 7. În baza surselor de informații suplimentare pregătiți un scurt comunicat despre elaborarea concepției privind drepturile omului sau despre luptătorii pentru transpunerea ei.
 8. Cum credeți, diferite grupuri de drepturi ale omului sunt la fel de valoroase sau, dimpotrivă, unele grupuri sunt mai importante decât altele?
 9. M. Gandhi spunea: „Dacă dorești ca lumea să se schimbe, fii tu această schimbare”. Cum înțelegeți această exprimare? Ce însemnătate are ea în contextul luptei pentru drepturile omului? ?
 10. Pregătiți comunicări sau prezentări despre luptătorii pentru drepturile omului.
- Discutați în grupuri** care metode de luptă ei au ales, pentru ce anume au luptat: drepturile minorităților, independența țării lor, libertatea cuvântului, împotriva guvernelor antidemocratice ale țărilor lor, încălcarea sistematică a drepturilor omului. Au fost ei menționați cu distincții pentru activitatea desfășurată (de exemplu, Premiul Nobel pentru pace)? Chibzuiți, de ce ei au început să se ocupe de activitatea de apărare a drepturilor.

Pentru ca țara să trăiască, este necesar să trăiască drepturile.

Adam Mickiewicz

Îndatoriri fără drepturi înseamnă robie, drepturi fără îndatoriri – anarhie.

Felicite de Lamennais

Drepturile omului nu concurează cu suveranitatea poporului.

Jurgen Habermas

Deviza cetățeanului: a fi dar nu a ceda.

Proverb latin

Cel care nu cunoaște limita dorințelor sale, niciodată nu va fi un cetățean bun.

Vasyl Suhomlinski

TEMA 3. OMUL ȘI STATUL

AMINTIȚI-VĂ

1. Cum înțelegeți noțiunile de drepturi și libertăți ale omului?
2. Care sunt tipurile lor?
3. Cine este considerat cetățean?

1. Concepțiile relațiilor reciproce „om – stat”

Odată cu formarea totalității drepturilor și libertăților omului au apărut două concepții privind atitudinea lor față de stat.

Concepția *naturală juridică* a drepturilor și libertăților omului prevede că, indiferent de voința statului, omul din naștere are drepturi naturale inalienabile, pe care statul nu poate să le încalce, dar este nevoit să le apere de orice atentat la ele. În conformitate cu concepția *pozitivistă* volumul drepturilor și libertăților omului este stabilit de stat ca supremație, cu dreptul de a decide soarta indivizilor după propria chibzuință. În lumea contemporană sunt răsândite ambele concepții.

? Oare întotdeauna statul a fost apărătorul drepturilor și libertăților omului?

2. Drepturile și libertățile omului și responsabilitatea statului pentru respectarea, garantarea apărării lor

În conformitate cu Constituția Ucrainei, statul este garantul respectării drepturilor și libertăților omului și cetățeanului. Aceasta este realizat prin sistemul organelor de stat, la ele aparținând:

- Rada Supremă a Ucrainei;
- Președintele Ucrainei;
- Curtea Constituțională a Ucrainei;
- organele puterii executive;
- organele de drept;
- partidele politice și organizațiile publice;
- organizațiile de drept internaționale.

În afară de aceasta, în cadrul statului există garanții, acordate de stat populației sale. Între acestea sunt *garanțiile social-economice*, care prevăd stabilitatea socială, bazele materiale pentru o viață decentă a omului; *garanțiile politice*, sarcina cărora este asigurarea structurilor politice stabile și nivelul convenit al culturii politice în societate; *garanțiile juridice* care cuprind toate mijloacele juridice pentru asigurarea realizării drepturilor, libertăților și îndatoririlor omului și cetățeanului.

În cazul dacă statul nu-și îndeplinește îndatoririle privind garantarea și respectarea drepturilor și libertăților omului și cetățeanului, cetățenii lui, precum și persoanele care au avut de suferit se pot adresa instituțiilor judiciare respective cu reclamații împotriva statului, de asemenea organizațiilor de drept – naționale și internaționale.

E INTERESANT SĂ ȘTII

Controlul parlamentar asupra respectării drepturilor constituționale și libertăților omului și cetățeanului și apărarea drepturilor fiecăruia pe teritoriul Ucrainei și în limitele jurisdicției ei este efectuat, pe bază permanentă, de către Împuternicitul Radei Supreme a Ucrainei pentru drepturile omului. Un alt termen este „ombudsman”, ceea ce în traducere din limba suedeză înseamnă „reprezentant”. Pentru prima dată acest post a fost creat în 1809 în Suedia, iar în prezent este răspândit în mai mult de 100 de țări ale lumii.

? Cu ajutorul sistemului de căutare al Internetului aflați cine în prezent în Ucraina deține postul de ombudsman.

DOKUMENTUM

Din Declarația independenței SUA din anul 1776

Noi respectăm adevărurile vădite că toți oamenii au fost creați egali și că Creatorul le-a dat anumite drepturi inalienabile, între care dreptul la viață, libertate, fericire, iar pentru asigurarea acestor drepturi oamenii au creat guverne, care se folosesc de puterea lor cu acordul celor conduși. Dacă oricare guvern împiedică atingerea acestor scopuri, poporul are dreptul să-l schimbe sau să-l nimicească și să creeze alt guvern pe aceleași principii, organizând puterea lui în astfel de forme, care vor garanta mai bine securitatea și fericirea.

? Analizați fragmentul din Dokumentum. De care concepție a drepturilor omului s-au condus autorii lui? Argumentați punctul vostru de vedere.

3. Îndatoririle cetățeanului

De drepturile și libertățile omului și cetățeanului este legată indisolubil responsabilitatea lor, care este realizată prin existența îndatoririlor. Institutul constituțional – de drept al îndatoririlor a fost format după cel de-al Doilea război mondial. Dar și până atunci îndatoririle cetățenilor erau consfințite în legislațiile naționale. Cele mai răspândite îndatoriri, puse de stat în seama cetățenilor ei, erau respectarea legilor, plățirea impozitelor, serviciul militar obligatoriu etc.

Îndatoririle cetățenilor Ucrainei, ca și drepturile lor, sunt consfințite în Constituția Ucrainei. Principalele îndatoriri constituționale ale cetățenilor Ucrainei sunt respectarea Constituției și legilor ei. De asemenea, ea prevede următoarele îndatoriri:

- apărarea Patriei;
- respectarea simbolurilor de stat ale Ucrainei – Drapelul de Stat, Stema și Imnul;
- a nu dauna naturii și a despăgubi daunele cauzate ei;
- a păstra patrimoniul cultural;
- a avea grijă de copii și de părinții inapți;
- a plăti impozitele și taxele.

Pentru nerespectarea acestor îndatoriri cetățeanul Ucrainei este tras la răspundere penală.

? Oare îndeplinirea îndatoririlor este o garanție a respectării drepturilor și libertăților?

CONCLUZII

Există două concepții ale rolului statului în funcționarea drepturilor și libertăților omului, însă independent de aceasta statul este garantul respectării drepturilor și

libertăților omului și cetățeanului. Cetățenii, la rândul lor, au în fața statului anumite îndatoriri, consfințite în constituție și dezvoltate în legile lui.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Ce concepții există ale drepturilor și libertăților omului referitoare la stat?
2. Cine este garantul respectării drepturilor și libertăților omului și cetățeanului?
3. Ce îndatoriri au față de Ucraina cetățenii ei?
4. Ce pericole pot să apară în legătură cu respectarea drepturilor și libertăților omului în Ucraina?
5. **Discutați în grupuri.** Oare drepturile omului necesită o luptă permanentă pentru ele?
6. Filozoful din Roma antică, Seneca, afirma: „Egalitatea drepturilor constă nu în aceea că toți se folosesc de ele, dar în aceea că ele sunt date tuturor”. Cum înțelegeți acest gând? Sunteți de acord cu el?
7. Scrieți un eseu în baza unui epigraf la temă.
8. Pregătiți o comunicare despre volumul îndatoririlor cetățeanului în diferite state.
9. Oare poate statul, care este garantul respectării drepturilor și libertăților cetățenilor, să încalce drepturile și libertățile?

AMINTIȚI-VĂ:

1. Ce înseamnă socializarea omului? Când începe și cât de mult durează?
2. Ce sunt drepturile omului?

Drepturile copilului constituie sistemul de posibilități, necesare persoanei pentru dezvoltarea ei în complex și integru în condițiile și în corespundere cu cerințele mediului, ținându-se cont de nematuritatea copilului.

Din toate relațiile amurale, atitudinea față de copii, ca față de robi, este cea mai amorală.

Georg Hegel

Propun să vorbim mai puțin despre îndatoririle copiilor, dar mai mult despre drepturile lor.

Jean-Jacques Rousseau

Nu avem dreptul să ne ridicăm deasupra copiilor, suntem mai răi decât ei. Și dacă îi învățăm să facă ceva pentru a deveni mai buni, atunci și ei pe noi ne fac mai buni, comunicând cu noi.

Fiodor Dostoevski

Reversul fiecărui drept este întotdeauna îndatorirea.

Simone de Beauvoir

TEMA 4. DREPTURILE COPILULUI

1. Noțiunea drepturilor copilului

După cum știți, formarea personalității are loc de la naștere, iar copilăria este acea perioadă când sunt puse bazele caracterului și concepțiile despre lume ale omului. Pentru asigurarea unei copilării fericite și armonioase a fost elaborată o idee aparte a drepturilor copilului. Aceste drepturi sunt menite să apere atât copiii în înțelesul oamenilor, cât și caracteristicile specifice ale copilăriei. Potrivit actelor de drept internaționale, copil este considerată „orice ființă umană până la atingerea vârstei de 18 ani”.

Calea conștientizării de către omenire că copiii au nevoie de o protecție deosebită a fost îndelungată. Până la mijlocul secolului al XVI-II-lea copiii erau considerați ca „maturi mici”, care nu se deosebeau prin nimic de cei maturi decât prin dimensiunile corpului, iar tatăl avea o putere aproape nelimitată asupra vieții propriilor copii. Pentru prima dată despre deosebiri fizice, dar mai ales psihologice, între copii și cei maturi a început să se discute în Franța și în Anglia în secolul al XVIII-lea. Acestei chestiuni i s-au adresat cunoscuții filozofi de atunci: Jean-Jacques Rousseau, John Locke, Meri Volstonkraft, care au discutat concepția drepturilor omului. Ei s-au pronunțat pentru nepedepsirea fizică a copiilor, ei au dreptul la odihnă, iar jocul este o necesitate pentru copil, părinții urmează să asigure dezvoltarea lor armonioasă – fizică, spirituală și intelectuală, să se comporte cu ei la fel cum s-ar comporta cu o personalitate aparte.

Însă, aceste idei nu au cunoscut o extindere generală. Până la finele secolului al XIX-lea drepturile copiilor nu au fost asigurate. Munca copiilor la fabrici (uzine), în mine era un fenomen obișnuit în multe țări dezvoltate industrial din Europa și America. Copiii lucrau alături de cei maturi timp de 14-18 ore pe zi (uneori de la vârsta de 5-6 ani), dar li se plătea de câteva ori mai puțin decât celor maturi. Existau nenumărate reguli ale regimului intern, de exemplu, se interzicea să privești prin geam la locul de muncă (de aceea la geamuri au fost puse gratii), să te joci în timpul pauzei la masă. Definitiv această situație a fost înlăturată până la mijlocul secolului al XX-lea. Numai după creșterea generală a bunăstării populației Europei și Americii de Nord, dezvoltarea mișcării pentru drepturile omului, a început o luptă amplă și eficientă de apărare a drepturilor copiilor.

Primul document, care în mod oficial a enumerat drepturile copiilor, este Declarația generală de la Geneva, adoptată în 1924, de către Liga Națiunilor. Ea confirmă: copiii au dreptul la asigurarea dezvoltării fizice și spirituale normale, primii să primească ajutor pe timpuri

Din Declarația drepturilor copilului din anul 1959

1. Copilului trebuie să-i aparțină toate drepturile menționate în această Declarație. Aceste drepturi se referă la toți copiii fără orice excepții și fără deosebiri sau discriminație...

2. Copilului trebuie să i se asigure prin lege sau prin alte mijloace protecția socială și să i se acorde posibilități și condiții favorabile, care vor contribui la dezvoltarea lui fizică, intelectuală, morală, spirituală și sănătoasă în plan social și pe o cale normală, în condițiile libertății și demnității. La elaborarea legilor criteriul principal trebuie să fie cea mai bună asigurare a intereselor copilului.

3. Copilul din naștere trebuie să aibă dreptul la nume și la cetățenie.

4. Copilul trebuie să se folosească de bunurile asigurării sociale. El trebuie să aibă dreptul la creșterea și dezvoltarea sănătoasă, cu acest scop trebuie să fie asigurați cu asistență socială și ocrotire atât el, cât și mama lui...

5. Copilului cu dificultăți fizice, psihice și sociale trebuie să i se asigure un regim special, de învățământ

și îngrijire, necesar în corespundere cu starea lui personală.

6. Copilul, pentru dezvoltarea deplină și armonioasă a personalității lui, are nevoie de iubire și înțelegere...

7. Copilul are dreptul la învățământ, care urmează să fie fără plată și obligatoriu, în cel mai rău caz la studiile începătoare...

8. Copilul trebuie în orice circumstanțe să fie între acei, care primii vor primi apărare și ajutor.

9. Copilul trebuie să fie apărat de toate formele de atitudine negrijulie, de cruzime și de exploatare...

10. Copilul trebuie apărat de practica, care îi poate trezi interesul față de formele de discriminare rasiale, religioase etc.

1) Sunteți de acord cu aceste principii?

2) Propuneți completările voastre la această listă.

grele, să crească și să se dezvolte, fiind iubiți, să nu cunoască exploatare, să fie încrezuți că trăsăturile de caracter și calitățile, formate la ei, vor fi de folos oamenilor. Unul din primii pași ai Adunării Generale ONU privind apărarea drepturilor copiilor a fost crearea în anul 1946 a Fondului pentru copii ONU (UNISEF). La 20 noiembrie 1959 Adunarea Generală ONU a anunțat Declarația drepturilor copilului, care a determinat principiile de funcționare a apărării juridice a copiilor și copilăriei.

În Ucraina copilul obține drepturi treptat. În afară de drepturile prevăzute de Convenția pentru drepturile copilului, copilul la naștere obține dreptul la cetățenie, dreptul de a crește și a fi educat în familie, să-și cunoască părinții, să primească de la ei apărarea drepturilor sale și a intereselor legitime. Pe numele copilului în bancă poate fi deschis un cont.

Copilul la vârsta de 1,5 ani are dreptul să frecventeze creșa.

La vârsta de 3 ani copilul are dreptul să frecventeze grădinița.

La vârsta de 6 ani are dreptul:

- să frecventeze școala;
- să încheie de sine stătător mici acorduri de trai.

La 10 ani copilul poate:

- să dea acordul la schimbarea numelui și prenumelui său;

- să dea acordul la înfierea sa sau la trecerea în familia adoptivă sau la reînnoirea drepturilor părintești ale părinților lui;
- să-și exprime părerea cu care dintre părinții săi, după divorț, ar vrea să trăiască;
- să fie audiat în orice proces judiciar sau administrativ;

- să adere la asociațiile publice ale copiilor.

La vârsta de 14 ani copilul:

- are dreptul să obțină pașaport (cardul ID);
- poate alege locul de trai (cu acordul părinților);
- are dreptul cu învoierea părinților să încheie orice acord;
- are dreptul să folosească de sine stătător venitul, salariul sau bursa sa;
- poate să-și realizeze dreptul de autor ca rezultat al activității sale intelectuale;
- poate obține permis să se căsătorească ca excepție, dacă s-au creat circumstanțe deosebite (în cazul dat devine apt deplin);
- se poate angaja la lucru cu acordul părinților (la muncă ușoară și nu mai mult de 4 ore pe zi);
- are dreptul să ceară anularea înfierii;
- poate învăța să conducă motocicleta;
- are dreptul să conducă bicicleta în timpul circulației pe drum;
- poartă răspundere penală pentru cele mai grele infracțiuni;

E INTERESANT SĂ ȘTII

UNISEF (United Nations Children's Fund (unisef) – Fondul pentru copii ONU) este o subdiviziune a ONU care activează în peste 190 de țări și teritorii ale lumii în Scopul ocrotirii și susținerii copiilor din momentul nașterii lor și până la începutul vieții mature. Activitatea UNISEF este finanțată pe contul transferurilor benevole ale persoanelor fizice, întreprinderilor, fondurilor și guvernelor. Mai întâi de toate, eforturile UNISEF sunt orientate la asigurarea drepturilor fiecărui copil de a fi educat în mediul familiei, la apărarea tineretului, copiilor și femeilor de infecția HIV și SIDA, la asigurarea sănătății și dezvoltării copiilor, îmbunătățirea alimentației lor, la apărarea copiilor de violență și de comportarea cruntă cu ei, la informarea despre drepturile copiilor și la susținerea unei politici eficiente în interesele copiilor. În Ucraina Reprezentanta UNISEF a fost deschisă în anul 1997.

? Cum înțelegeți expresia „Ne unim întru binele copiilor”, propusă de UNISEF?

- poartă răspundere materială pentru încheierea acordurilor, precum și pentru daunele materiale cauzate;
- poate fi exclus din școală pentru încălcări. La 15 ani copilul are dreptul să se angajeze la lucru (24 de ore de muncă în decursul săptămânii).

La 16 ani copilul:

- se poate căsători din pricini deosebite;
- are dreptul să conducă scuterul în timpul circulației pe drumuri;
- poate învăța să conducă automobilul pe drum în prezența instructorului;
- are dreptul să încheie un acord de muncă (contract), săptămâna de muncă nu trebuie să depășească 36 de ore;
- pentru infracțiuni poate fi tras la răspundere administrativă și penală.

La 17 ani cetățeanul poate fi luat la evidența militară (cu eliberarea certificatului pentru premilitar).

2. Convenția ONU pentru drepturile copilului

În 1989, în rezultatul conștientizării în continuare a drepturilor copiilor și a normelor existente în chestiunea dată, ONU a adoptat Convenția pentru drepturile copilului, în cele 54 de articole ale ei au fost expuse drepturile pentru fiecare copil fără excepție. Convenția ONU pentru drepturile copilului este un document juridic internațional, care determină drepturile copiilor din statele, unde ea a fost ratificată. Convenția pentru drepturile copilului este primul și de bază document internațional

Exemple de publicitate socială UNISEF

? Cu ce scop, în opinia voastră, UNISEF răspândește o astfel de publicitate?

La 18 ani cetățeanul este apt deplin.

cu caracter obligatoriu, consacrat spectrului larg al drepturilor copilului. Participanți la Convenția pentru drepturile copilului sunt Vaticanul și toate țările-membre ale ONU, în afară de SUA, Sudanul de Sud și Somalia.

Convenția a fost ratificată prin Hotărârea Radei Supreme a Ucrainei din 27 februarie 1991 și a intrat în vigoare în Ucraina la 27 septembrie 1991. În anii 2002 și 2005 respectiv Rada Supremă a ratificat două protocoale facultative la Convenție:

Din Convenția pentru drepturile copilului din anul 1989

...**Articolul 6.** Fiecare copil are dreptul inalienabil la viață.

Articolul 7. Copilul are dreptul la nume și la obținerea cetățeniei, precum și dreptul de a-și găsi părinții și dreptul de a se bucura de grija lor.

Articolul 8. Copilul are dreptul la păstrarea individualității sale și a cetățeniei.

Articolul 9. Copilul are dreptul să nu se despartă de părinții săi...

Articolul 12. Copilul are dreptul să-și exprime liber părerile în toate chestiunile ce se referă la copil, iar părerile copilului trebuie să li se acorde atenția cuvenită.

Articolul 13. Copilul are dreptul să-și exprime liber părerile, acest drept include libertatea de a căuta, a obține și a transmite informații și idei cu orice conținut.

Articolul 14. Urmează să fie respectat dreptul copilului la libertatea gândirii, conștiinței și religiei.

Articolul 15. Copilul are dreptul la libertatea asociațiilor și la adunările pașnice.

Articolul 24. Copilul are dreptul de a se folosi de cele mai perfecționate servicii de ocrotire a sănătății...

Articolul 27. Copilul are dreptul la nivelul de viață necesar pentru dezvoltarea lui fizică, intelectuală, spirituală, morală și socială.

Articolul 28. Copilul are dreptul la învățământ...

Articolul 30. Copilul are dreptul să se folosească de cultura sa...

Articolul 31. Copilul are dreptul la odihnă și la timp liber...

Articolul 32. Copilul are dreptul la protecție împotriva exploatării economice...

Articolul 33. Copilul trebuie apărat de consumarea nelegitimă a drogurilor...

1) Care sunt principalele drepturi ale copilului în corespundere cu acest Dokumentum?

2) Dați exemple de realizare a principiilor Convenției pentru drepturile copilului în Ucraina de astăzi.

- despre drepturile copilului privind comerțul cu copiii, prostituția infantilă și pornografia infantilă;

- despre participarea la conflictele armate.

3. Apărarea drepturilor copilului

În afară de cele amintite, ONU a elaborat o serie de acte legislative, care asigură apărarea juridică a copiilor în diferite situații. Trebuie să știm despre așa documente ca Declarația ONU despre apărarea femeilor și copiilor în situațiile extraordinare și în perioada conflictelor armate din 1874, Convenția Organizației Internaționale a Muncii despre vârsta minimă de angajare la lucru din 1973, Regulile de standard minime ale ONU referitoare la justiția aplicată față de minori („Regulile de Beijing”) din 1985, Declarația ONU despre principiile sociale și de drept, referitoare la apărarea și bunăstarea copiilor, în deosebi în cazul transmiterii copiilor pentru a fi educați și înfiați la nivelele național și internațional din 1986.

Ucraina, ca și alte țări-membre ale ONU, acordă o atenție mare apărării drepturilor copiilor. Legislația ucraineană apără copiii cu ajutorul următoarelor mecanisme:

- Constituția Ucrainei (art. 24, 51, 52, 92);
- Codul Familiei al Ucrainei (capitolele 13, 14 est.);

- Codul Civil al Ucrainei (art. 295, 1261 etc.);
- Legea Ucrainei „Cu privire la bazele protecției sociale a persoanelor și copiilor vagabonzi”;
- Legea Ucrainei „Cu privire la asigurarea condițiilor organizatorice-de drept pentru apărarea copiilor orfani și a copiilor, privați de tutela părintească”;
- Legea Ucrainei „Cu privire la ocrotirea copilăriei”.

Codul Familiei al Ucrainei prevede ca în cazurile încălcării drepturilor copilului de către rudele lui, de unul dintre părinți, însuși copilul se poate adresa organelor de tutelă sau la judecătoria. Părinții sau unul dintre părinți, care a încălcat dreptul copilului, pot fi privați de drepturile părintești. De situația copiilor se preocupă Serviciul pentru minori, serviciile sociale de stat de pe lângă administrațiile de stat locale, organizațiile publice, care se ocupă de problemele apărării drepturilor copilului.

Căile de apărare a drepturilor copilului:

- autoapărarea copilului;
- apărarea din partea părinților;

E INTERESANT SĂ ȘTII

În fiecare an, la 1 iunie este marcată Ziua Internațională a Ocrotirii Copiilor. Ea a fost constituită în noiembrie 1949, la Paris, prin hotărârea sesiunii Consiliului Federației Democratice Internaționale a Femeilor. Pentru prima dată Ziua Internațională a Ocrotirii copiilor a fost marcată în 1950 în 51 de țări ale lumii. ONU a susținut această inițiativă și a anunțat apărarea drepturilor, vieții și sănătății copiilor una din direcțiile prioritare ale activității sale. În Ucraina această zi este marcată din 1998. Cu ocazia sărbătorii pentru copii sunt organizate diferite acțiuni distractive.

- adresarea către organele de tutelă;
- adresarea judecătoreiei;
- adresarea către organele puterii de stat sau ale autoadministrării locale;
- adresarea către organizațiile publice.

În 2010 în Rada Supremă a Ucrainei au avut loc audieri parlamentare cu tema „Asigurarea legislativă și starea reală a respectării drepturilor copilului în Ucraina”. La ele s-a menționat că în Ucraina au fost create principiile de bază pentru asigurarea legisla-

tivă a apărării drepturilor copiilor și au fost determinate problemele, cărora urmează să li se acorde o atenție urgentă. Este vorba de:

- mortalitatea infantilă înaltă;
- nivelul de asigurare a ocrotirii sănătății copiilor;
- inaccesibilitatea la întremarea sănătății și la odihnă pentru toți copiii;
- sistemul ineficient de apărare a copiilor de violență, inclusiv în sistemul de executare penală.

CONCLUZII

Apărarea drepturilor copiilor este o parte inalienabilă a apărării drepturilor omului. Drepturile inalienabile ale copilului sunt consfințite de Convenția pentru drepturile copilului. Principiile ei și-au găsit oglindire în legislația țărilor, care au ratificat această Convenție. Ucraina se numără printre ele. Principalele drepturi ale

copilului sunt dreptul la viață, nume, cetățenie, lipsa discriminăției, dreptul la libertatea conștiinței și convingerilor religioase, la viața împreună cu părinții, la muncă, odihnă, ocrotirea vieții și sănătății, la învățământ, lipsa robiei, la spațiu locativ, libertatea cuvântului, primirea informației și la folosirea de realizările culturii.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Ce sunt drepturile copilului? Enumerați principalele drepturi ale copilului.
2. Cine este considerat copil?
3. Ce este Declarația drepturilor copilului?
4. Ce este Convenția drepturilor copilului? Când ea a fost aplicată?
5. În ce constă importanța Convenției pentru drepturile copilului?
6. Cum din punct de vedere istoric au fost formulate standardele internaționale pentru drepturile copilului?
7. Luați cunoștință de textele Declarației pentru drepturile copilului din 1959 și Convenției pentru drepturile copilului din 1989. Cine, în opinia voastră, trebuie să asigure respectarea drepturilor copilului enumerate?
8. Ce mecanisme cunoașteți de apărare a drepturilor copilului în Ucrainai?
9. Luați cunoștință de epigrafele la temă. Cum le înțelegeți? Între ele sunt expresii cu care nu sunteți de acord, sau care din ele vă plac mai mult? Argumentați-vă poziția.
10. Recent UNISEF a prezentat „15 comunicări-cheie”, unde au fost enumerate principalele probleme ale copiilor din Ucraina și posibilele căi de rezolvare a lor. Cu ajutorul sistemului de căutare în Internet, luați cunoștință de această listă. Chibzuiți, cum puteți participa personal la soluționarea lor.
11. **Lucru în grupuri.** Pregătiți comunicate pe tema: „Activitatea organizațiilor pentru apărarea drepturilor copiilor în Ucraina”.
12. Scrieți un eseu pe tema „Drepturile copiilor în Ucraina: realizări și probleme”.

Infractorul pedepsit este un exemplu pentru toți netrebnicii, condamnat fără nici o vină – o chestiune de conștiință pentru toți oamenii cinstiți.

Jean de La Bruyere

Baza ordinii de drept puternice constituie libertatea personalității și inviolabilității ei.

Bogdan Kistiakivski

Suveranitatea poporului nu este fără limită: ea este limitată de condițiile pe care i le înaintea dreptatea și drepturile individului.

Benjamin Konstanz

TEMA 5. MECANISMELE DE APĂRARE A DREPTURILOR OMULUI

1. Încălcarea drepturilor omului. Noțiunea mecanismelor de apărare a drepturilor omului

După cum ați învățat la temele precedente, în lume există sistemul de drepturi ale omului, elaborat și confirmat documentar. Principala lui particularitate constă în aceea că drepturile sunt acordate tuturor fără excepție la naștere. Documentele principale, în care sunt expuse standardele internaționale actuale în domeniul drepturilor omului, sunt considerate:

- Declarația generală a drepturilor omului (1948);
- Convenția europeană privind apărarea drepturilor omului și libertăților principale (1950);
- Carta socială europeană (1961);
- Pactul internațional pentru drepturile civice și politice și Pactul internațional pentru drepturile economice, sociale și culturale (1966);
- Actul final al Consfătuirii pentru securitate și colaborare în Europa (1975);
- Convenția pentru drepturile copilului (1989).

Însă, deseori drepturile omului sunt încălcate. Aceasta se întâmplă, când normele prevăzute de Declarația generală a drepturilor omului și de alte documente enumerate, nu sunt îndeplinite sau cineva (alți oameni sau chiar state) acționează în pofida lor. De cele mai rușinoase manifestări de încălcare a drepturilor omului țin discriminarea sau urmărirea sub diferite forme, de exemplu din motive naționale sau convingeri politice, comerțul cu ființele umane și sclavia, torturile, încălcarea regulilor de război, în deosebi folosirea populației pașnice ca „scut viu” pentru militari.

Principalul garant al respectării drepturilor și libertăților omului și cetățeanului este statul. Însă, nu întotdeauna statul își îndeplinește în modul cuvenit îndatoririle față de cetățenii săi. Pentru restabilirea dreptății, cei care au elaborat documentele care determină drepturile omului, au prevăzut și mecanismele de apărare a drepturilor omului.

Apărarea drepturilor omului poate avea loc atât la nivel național, adică în interiorul țării, cât și la cel internațional – în cazul când statul nu este în stare de sine stătător să asigure apărarea drepturilor cetățenilor săi. În interiorul statului sarcina de apărare a drepturilor omului este pusă în seama organelor de drept și ramurii judiciare a puterii. Se prevede ca legislația țării să se bazeze pe faptul că omul este valoarea supremă și să se ia în considerare baza normativă-de drept internațională referitoare la drepturile omului.

AMINTIȚI-VĂ

1. În ce mod statul este responsabil pentru respectarea drepturilor și libertăților omului??
2. Care sunt metodele naționale (în cadrul statului) de realizare și apărare a acestora?

Consiliul European – organizație ce întrunește 47 de țări europene, care recunosc principiul supremației dreptului și garantează principalele drepturi și libertăți ale omului pentru cetățenii lor. În anul 1950 ea a adoptat Convenția europeană privind apărarea drepturilor omului și libertăților principale, în baza căreia funcționează Curtea Europeană pentru drepturile omului.

DOCUMENT

Din explicațiile pentru persoanele care doresc să se adreseze Curții europene pentru drepturile omului

1. Curtea europeană pentru drepturile omului este o instanță judiciară internațională, împuternicită să examineze cererile oamenilor care se plâng de încălcarea drepturilor lor, prevăzute de Convenția europeană privind apărarea drepturilor omului și libertăților principale. Convenția este un acord internațional, în baza căruia un număr mare de state europene au convenit să asigure anumite drepturi de bază...

3. Curtea este împuternicită să examineze numai acele cereri, care se referă la încălcarea unui singur sau a câtorva drepturi, expuse în Convenție precum și în Protocoloalele la ea. Ea nu este o instanță de apel referitor la judecătoria națională și nu este împuternicită nici să anuleze, nici să schimbe deciziile lor...

5. Puteți ataca la Curte numai acele fapte, pentru care poartă responsabilitate o anumită structură de stat (organ al puterii legislative, instituție administrativă, judecătorească etc.) a unui stat. Curtea nu examinează cererile orientate împotriva persoanelor private sau organizațiilor nonguvernamentale.

6. Vă puteți adresa Curții numai după ce ați folosit toate mijloacele naționale de apărare a drepturilor, și numai peste șase luni din data luării deciziei definitive. Curtea nu poate lua spre examinare cererile care nu corespund condițiilor admisibilității...

12. Vă comunicăm, numai cu scop exclusiv informativ, că în timpul examinării cererilor Curtea consideră ca fiind inacceptabile circa 90% din ele din cauza nerespectării de către reclamanți a condițiilor de adresare Curții...

15. Toată corespondența referitoare la cererea voastră trebuie expediată pe adresa:

The Registrar
European Court of Human Rights
Council of Europe
F — 67075 STRASBOURG CEDEX
FRANCE

Vă rugăm să nu fixați foile și documentele, trimise la Judecătoria, cu stapler, clei sau în nici un fel. Toate foile urmează să fie numerotate...

22. CCurtea nu acordă ajutor juridic pentru serviciile cu plată ale avocatului pentru pregătirea adresării inițiale către Curte. La următoarele stadii ale executării, și anume atunci dacă Curtea a decis să-i comunice guvernului-părător despre cerere pentru a prezenta obiecțiile sale în scris, veți profita de ajutor juridic pe gratis, dacă veniturile voastre nu vă permit să plătiți serviciile avocatului și dacă Curtea prevede necesitatea unui astfel de ajutor pentru examinarea la modul convenit a dosarului.

23. Examinarea cererii voastre este fără plată. La etapa inițială procedura examinării este în scris, de aceea trebuie să vă prezentați la Curte personal. Veți fi informat la timp despre orice decizie, luată de Curte referitor la dosarul vostru.

- 1) Care este scopul funcționării Curții?
- 2) În baza căror documente funcționează Curtea?
- 3) În care cazuri cetățenii se pot adresa la Curtea europeană pentru drepturile omului?
- 4) Numiți regulile și condițiile adresării Curții.

La nivel internațional, de apărarea drepturilor omului mai întâi de toate are grija ONU, în afară de aceasta, în cadrul altor organizații internaționale există subdiviziuni de structură, care urmăresc respectarea drepturilor omului în lume. În activitatea lor ele, de asemenea, se folosesc de documentele enume-

rate la începutul acestei teme. În cazul nerespectării drepturilor omului ele pot acorda atât ajutor victimelor, cât și aplica sancțiuni față de vinovați.

De ce drepturile și libertățile trebuie să fie apărare?

2. Mecanismele naționale de apărare a drepturilor omului și clasificarea lor

După cum știți, ONU și alte instituții de drept internațional au elaborat mai multe documente, care reglementează chestiunea apărării drepturilor omului în lume. Ucraina, ca stat-membru al ONU, se conduce de ele la elaborarea legislației sale, sau la asigurarea normativă-de drept. Asigurarea normativă-de drept este o parte inalienabilă a mecanismului național de apărare a drepturilor omului, la fel ca și cea informațională, științifico-metodică etc. Baza unei astfel de asigurări este Constituția Ucrainei, unde este declarat că principala va-

loare a statului este omul. În baza legislației în vigoare în Ucraina activează instituții, sarcina cărora este asigurarea respectării drepturilor omului în țară. Acestea sunt:

- Procuratura Generală a Ucrainei;
- Comitetul Radei Supreme a Ucrainei pentru drepturile omului, minoritățile naționale și relațiile între națiuni;
- Alte comitete a Radei Supreme a Ucrainei privind activitatea de asigurare și apărare a drepturilor omului (asigurarea legislativă, activitatea de apărare a drepturilor);

În anul 2006 ONU a adoptat Convenția privind drepturile persoanelor cu invaliditate. În acest Dokumentum se declară că Scopul ei este „de a cuprinde, de a apăra și de a asigura realizarea pentru persoanele cu invaliditate a tuturor drepturilor omului și libertăților de bază”.

Din Convenția privind drepturile persoanelor cu invaliditate din anul 2006

(Expunere concisă)

Articolul 5. Toate persoanele sunt egale în fața legii și după ea. Fiecare persoană are dreptul la apărare egală din partea legii și la folosirea egală a ei fără orice discriminare...

Articolul 9. Persoanele cu invaliditate au dreptul la accesul la toate aspectele vieții sociale deopotrivă cu alții, în deosebi la anturajul fizic, la transport, la informații și telecomunicații și la alte obiective și servicii, prestate populației.

Articolul 10. Persoanele cu invaliditate au dreptul la viață. Țările trebuie să ia toate măsurile necesare pentru asigurarea realizării eficiente a acestui drept al persoanelor cu invaliditate la nivel cu alții.

Articolul 11. Țările urmează să ia toate măsurile necesare pentru susținerea apărării și securității tutu-

ror persoanelor cu posibilități limitate în situațiile de risc, inclusiv în timpul conflictelor armate, situațiilor umanitare extraordinare și calamităților naturale.

Articolul 12. ...Țările urmează să ia toate măsurile necesare pentru susținerea oamenilor cu posibilități limitate, pentru ca ei să-și realizeze eficient capacitatea de muncă...

Articolul 17. Fiecare om cu posibilități limitate are dreptul la stimă, inviolabilitate fizică și psihică în condiții egale cu alții...

Articolul 26. Țările trebuie să întreprindă măsuri eficiente și corespunzătoare pentru ca oamenii cu posibilități limitate să aibă dreptul de a se dezvolta, de a atinge și de a păstra capacitățile maxime, independența și participarea în toate sferele vieții pe calea acordării serviciilor și programelor locale și de reabilitare.

Articolul 27. ...Țările urmează să întreprindă măsurile corespunzătoare privind extinderea posibilităților de angajare și avansarea în carieră a oamenilor cu posibilități limitate...

? În ce mod Convenția a oprit discriminarea și a creat condiții pentru o viață decentă a persoanelor cu invaliditate?

- Împuternicitul Radei Supreme pentru drepturile omului;
- Institutul avocaturii (institutul de acordare a ajutorului de drept);
- Ministerul de Interne al Ucrainei (formarea și dezvoltarea controlului interdepartamental privind respectarea drepturilor omului și nepermiterea torturilor);
- Ministerul Justiției al Ucrainei (în deosebi Biroul Național pentru respectarea Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și libertăților de bază);
- organizațiile publice de apărare a drepturilor (naționale și internaționale);
- instituțiile de cercetări științifice;
- mijloacele de informare în masă (mass-media).

Deci, **mecanismul național de apărare a drepturilor omului** este compus din câteva părți legate reciproc între ele: baza legislativă sau asigurarea normativă-de drept, și instituțiile de stat și publice enumerate, care activează în baza acestei asigurări normative-de drept. Această asigurare este elaborată de oamenii de știință împreună cu juriștii practicieni, în același timp însuși elaboratorii legilor pot să participe la activitatea instituțiilor de stat și publice. O altă parte a mecanismului național de apărare a drepturilor omului sunt mijloacele de informare în masă, adică mass-media. Ele informează societatea despre

problemele posibile sau deja existente în domeniul apărării drepturilor omului, cheamă la discutarea lor, răspândesc informația despre legislația în vigoare și despre posibilitățile cetățenilor de a-și apăra drepturile.

Dacă cetățeanul Ucrainei consideră că statul nu-i apără așa cum se cuvine drepturile, în conformitate cu Constituția, el are dreptul, după folosirea tuturor mijloacelor naționale de apărare a drepturilor, să se adreseze pentru a-și apăra drepturile și libertățile la instituțiile judiciare internaționale respective sau la organizațiile internaționale respective, membru sau participant la care este Ucraina. Acestea sunt următoarele instituții:

- Centrul pentru drepturile omului al Consiliului Economic și Social al ONU;
- Comisia pentru drepturile omului al ONU;
- Comitetele ONU:
 - pentru drepturile omului,
 - pentru drepturile economice, sociale și culturale,
 - pentru drepturile copilului,
 - pentru lichidarea discriminației rasiale,
 - pentru aplicarea torturilor;
- Direcția Comisarului Suprem ONU pentru antrenarea și apărarea tuturor drepturilor omului;
- Curtea europeană pentru drepturile omului.

Sala de ședințe a Curții europene pentru drepturile omului

3. Standardele internaționale și europene de apărare a drepturilor omului

În lumea contemporană drepturile și libertățile omului sunt apărate nu numai la nivel de stat, dar și la cel internațional. Pe teritoriul Europei funcționează cel puțin trei sisteme internaționale de apărare a drepturilor omului:

- 1) Sistemul ONU acționează în baza așa-numitei „Carta drepturilor omului”, creată în baza Declarației generale a drepturilor omului, pacturilor internaționale din 1966 și a altor documente;
- 2) Sistemul Conferinței pentru securitate și colaborare în Europa, care acționează în baza Actului final semnat în 1975 la Helsinki (Finlanda);
- 3) Sistemul în cadrul Consiliului Europei care se bazează pe Convenția europeană privind drepturile omului și libertăților de bază din anul 1950, precum și pe protocoalele adiționale la ea.

De o autoritate deosebită se bucură Sistemul Consiliului Europei, în cadrul căruia cu scopul ținerii sub control respectarea drepturilor omului acționează Comisia europeană pentru drepturile omului și Curtea europeană pentru drepturile omului. Ele examinează reclamațiile unor persoane aparte, organizațiilor și grupurilor nonguvernamentale privind încălcarea drepturilor lor de către statele-membre ale Consiliului Europei.

În cazurile recunoașterii justificării reclamației, Curtea ia decizia definitivă, care este obligatorie pentru a fi îndeplinită de statul-participant la Convenția europeană privind drepturile omului și libertățile de bază. Curtea poate impune statul-vinovat să despăgubească pierderile morale ale părții victime. Neîndeplinirea deciziei Curții europene poate duce la suspendarea calității de membru al Consiliului Europei sau la excluderea lui. În opinia multor savanți și activiști de stat, acest sistem a devenit cel mai perfecționat mijloc de apărare a drepturilor și libertăților omului în lume.

Organizația pentru Securitate și Colaborare în Europa (OSCE) întrunește 56 de state din Europa, Asia Centrală și America de Nord. În pofida faptului că ea nu-și pune nemijlocit sarcina apărării drepturilor omului, însă atitudinea complexă față de problemele securității îi permite să abordeze un cerc larg de chestiuni, inclusiv chestiunile referitoare la drepturile omului, minorităților naționale, la democratizare, strategiile politice, la lupta împotriva terorismului etc. Activitatea OSCE în domeniul drepturilor omului este înfăptuită prin Biroul instituțiilor democratice și drepturilor omului. Activitatea lui este orientată spre tineret și prevede instruirea în domeniul drepturilor omului, luptei împotriva antisemitismului și islamofobiei.

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

Асоціація
УМДПЛ
UMDPL
Association

41

Pe alte continente, de asemenea, există sisteme de apărare a drepturilor omului. În anul 1969 a fost creată Convenția interamericană pentru drepturile omului, la care au aderat 11 state din America Latină.

În anul 1981 statele din Africa au adoptat Carta drepturilor omului și drepturilor popoarelor și au creat organizația lor interstatală de apărare a drepturilor. Unul din organele care se preocupă de chestiunea apărării drepturilor omului în Orientul Apropiat este Comisia arabă permanentă pentru drepturile omului.

În Ucraina se acordă o atenție mare chestiunii drepturilor oamenilor cu invaliditate. La Comitetul ONU pentru drepturile oamenilor cu invaliditate în anul 2015 a fost prezentat raportul primar privind îndeplinirea de către sta-

tu nostru a Convenției pentru drepturile oamenilor cu invaliditate. Rezultatele examinării lui atestă că în Ucraina există multe probleme în sfera dată, care necesită soluționare. În opinia conducătorilor Uniunii Ucrainene Helsinki pentru drepturile omului, Guvernul Ucrainei întreprinde măsuri insuficiente în vederea aplicării standardelor internaționale contra discriminării persoanelor cu invaliditate.

? În opinia voastră, în ce constă scopul principal al apărării persoanelor cu invaliditate?

4. Organizațiile de apărare a drepturilor

În afară de organele naționale de stat și organizațiile interguvernamentale internaționale, în lume există multe organizații publice nonguvernamentale, create pentru apărarea drepturilor omului. Una din cele mai mari organizații internaționale, care funcționează în Ucraina, este organizația „Amnesty International”, creată în 1961, activitatea căreia este orientată la descoperirea și oficializarea cazurilor de încălcare a drepturilor omului, demnității umane și exercitarea presiunii asupra guvernelor și societății cu scopul apărării victimelor și prevenirii cazurilor de încălcare a drepturilor omului. Ea, de asemenea, organizează campanii de informare instructive, direcționate la informarea societății despre drepturile omului și importanța respectării lor. O direcție deosebită a activității acestei organizații anume în Ucraina este contracararea torturilor în organele de drept.

O altă organizație de acest fel este Centrul internațional al femeilor de apărare a drepturilor „La Strada-Ucraina”, care activează din

anul 1997. Sarcinile ei principale constau în prevenirea comerțului cu ființe umane, în deosebi cu femeile și copiii, în lichidarea tuturor formelor de discriminare și violență în societate, facilitarea respectării drepturilor omului, egalității de gen și apărării drepturilor copiilor. Programul „La Strada: prevenirea comerțului cu femeile în țările Europei Centrale și de Est” a fost inițiat de organizațiile nonguvernamentale ale Olandei, Poloniei și Cehiei în anul 1995.

De asemenea, în Ucraina acționează Asociația monitorilor ucraineni pentru respectarea drepturilor omului în activitatea organelor de drept (Asociația UMDPL). Ea urmărește respectarea drepturilor omului în activitatea organelor de drept prin control public eficient. Experții Asociației participă la elaborarea modificărilor la actele normative de drept, care reglementează activitatea organelor de drept și sunt coautorii proiectelor de legi, elaboratorii mai multor treninguri, master-clas, manuale-

lor, materialelor analitice-metodice, edițiilor științifico-practice etc. Principalul proiect al lor este acțiunea „Poliția sub control”, care prevede obținerea informației despre activitatea acestor servicii și aprecierea de drept a acțiunilor organelor de drept, în deosebi în ceea ce privește respectarea de către ei a cerințelor actelor normative ale Poliției Naționale și Ministerului de Interne al Ucrainei.

Există și numeroase organizații, orientate la apărarea drepturilor copiilor. Este vorba de ECPAT – o rețea a organizațiilor nonguvern-

mentale de apărare a drepturilor cu sediul în Bangkok (Tailanda), care luptă împotriva exploatarei sexuale a copiilor. Ucraina este membru al acestei organizații din anul 2004. În total, din componența acesteia fac parte 104 organizații din 93 de țări ale lumii.

Principalul proiect al ei este „Nu treceți pe alături!” (Don't look away!), având scopul asigurării respectării drepturilor principale ale copiilor, libertăților lor și apărării de orice forme de exploatare sexuală în întreaga lume.

CONCLUZII

În scopul evitării încălcării drepturilor omului, precum și restabilirii echității în cazul încălcării drepturilor omului, au fost create mecanismele de apărare a drepturilor omului.

Sarcina fiecărui stat este apărarea drepturilor cetățenilor săi. Pentru aceasta există mecanisme naționale de apărare a drepturilor omului. În cazul când sta-

mul nu este în stare să îndeplinească această sarcină, omul se poate adresa mecanismelor internaționale de apărare a drepturilor omului.

Pe teritoriul Europei acționează cel puțin trei sisteme de apărare a drepturilor omului și instituții internaționale, la care cetățenii Ucrainei se pot adresa în cazul încălcării drepturilor și libertăților lor principale.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Care organizații controlează respectarea drepturilor omului în cadrul Consiliului Europei?
2. De ce, în opinia voastră, există instituții internaționale privind respectarea drepturilor și libertăților omului?
3. Numiți organizațiile nonguvernamentale de apărare a drepturilor cunoscute vouă și direcțiile de activitate a lor.
4. Ce mecanisme de apărare a drepturilor și libertăților omului există în lumea contemporană? Cum se desfășoară apărarea drepturilor omului în Europa?
5. Expuneți-vă părerea referitor la gradul de democratizare a societății și statului în Ucraina privind garantarea drepturilor și libertăților omului.
6. Pregătiți o comunicare privind asigurarea drepturilor și libertăților omului în Ucraina sau în alte țări.
7. **Discutați în grupuri.** Oare garantează Ucraina respectarea drepturilor și libertăților omului?
8. În care documente sunt prevăzute standardele internaționale de apărare a drepturilor și libertăților omului?
9. Numiți părțile componente ale mecanismului național de apărare a drepturilor omului.
10. Pregătiți o scurtă comunicare orală sau în scris despre aceea cum apreciați personal eficiența mecanismului ucrainean de apărare a drepturilor omului.

LECȚIE PRACTICĂ

Oare pot fi jertfite drepturile unui singur om întru apărarea drepturilor mai multor oameni

AMINTIȚI-VĂ

1. Ce înseamnă drepturile și libertățile omului?
2. Ce generații de drepturi ale omului există? Ce drepturi țin de ele?
3. Caracterizați grupurile de drepturi și libertăți ale omului.
4. Care sunt circumstanțele ce duc la încălcarea drepturilor omului?
5. Ce sistem de apărare a drepturilor omului există?

SCOPUL:

- în baza analizei comunicărilor, prezentărilor pregătire formulați răspunsul la întrebarea: oare pot fi jertfite drepturile unui singur om întru apărarea drepturilor mai multor oameni?

SARCINILE PENTRU PREGĂTIREA DE LECȚIA PRACTICĂ

Pregătiți comunicări (prezentări): 1) Drepturile inalienabile ale omului. 2) Apărarea drepturilor omului. 3) Există drepturile omului pe timpul regimurilor totalitare și autoritare?

MERSUL LUCRĂRII

1. Asociați-vă în grupuri mici după tematica comunicărilor pregătite și examinați rezultatele lucrării la ele.
2. Comunicați-le colegilor de clasă despre concluziile, la care ați ajuns în timpul lucrului în grupuri mici.
3. Prezentați colegilor de clasă cele mai interesante comunicări pregătite pentru lecție.
4. Formulați concluziile de generalizare în corespundere cu scopul lecției.

TESTE LA TEMĂ

1. Care din aceste drepturi este inalienabil?
 - A dreptul la cetățenie
 - B dreptul la proprietatea privată
 - C dreptul la viață
 - D dreptul de a reveni în patrie
2. Umanismul este considerat ca valoare de bază
 - A a omului
 - B a naturii
 - C a societății
 - D a dreptului
3. Principiul de bază al Declarației drepturilor omului și cetățeanului a ONU constă în aceea că
 - A fiecare om are dreptul la viață și libertate
 - B toți oamenii se nasc liberi și egali în drepturile lor
 - C demnitatea umană este principala valoare a fiecărui om
 - D toți oamenii trebuie să fie apărați de discriminare
4. Care generație de drepturi ale omului a confirmat dreptul tuturor oamenilor la viață, libertate și la proprietatea privată „de la natură”?
 - A prima
 - B a doua
 - C a treia
 - D a patra

5. Capacitatea și posibilitățile alegerii conștiente de către invalid a comportării sale se numește
 - A libertate
 - B drept
 - C îndatorire
 - D responsabilitate

6. Care grup de drepturi ale omului determină posibilitatea accesului omului la realizările spirituale ale comunității sale și omenirii?
 - A social-economice
 - B culturale
 - C civice
 - D politice

7. În corespundere cu care convenție statul acordă cetățeanului drepturi și le folosește așa cum consideră de cuviință?
 - A pozitivistă
 - B umanistă
 - C de drept natural
 - D democratică

8. Cum este numit funcționarul, care execută controlul parlamentar asupra respectării de către stat a drepturilor omului?
 - A ombudsman
 - B diplomat
 - C deputat
 - D garant

9. În ce mod drepturile omului, adoptate de ONU, sunt incluse în legislația ucraineană?
 - A prin Constituția Ucrainei
 - B prin acte speciale ale ONU
 - C printr-un cod de legi aparte
 - D prin dispoziția Președintelui Ucrainei

10. Care din aceste organizații internaționale urmărește respectarea drepturilor omului în lume?
 - A UE
 - B OMS
 - C OSCE
 - D OON

11. Curtea Europeană pentru drepturile omului examinează reclamațiile unor persoane aparte, organizațiilor și grupurilor nonguvernamentale privind încălcarea drepturilor lor
 - A de statele europene
 - B de statele-membre ale ONU
 - C de statele-membre ale Consiliului Europei
 - D de oricare stat

12. Când omul se poate adresa Curții Europene pentru drepturile omului?
 - A după epuizarea tuturor mijloacelor naționale de apărare a drepturilor
 - B în cazul încălcării drepturilor lui de către stat
 - C în cazul dacă el nu are încredere în mecanismul de drept național
 - D când în legislația națională nu sunt prevăzute alte posibilități pentru apărarea drepturilor lui

Capitolul III

Omul în spațiul sociocultural

Societatea nu trebuie să-i ceară celui, care nu așteaptă nimic de la ea.

George Sand

Societatea nu are nevoie de cei, care nu au nevoie de ea.

George Sand

Nici o societate nu poate fi mai rea, decât oamenii care au creat-o.

Wilhelm Schwebel

Societatea degradează, dacă nu primește imbolduri de la anumite personalități; personalitatea degradează, dacă nu obține compătimire de la toată societatea.

William James

TEMA 1. EU ȘI NOI. DIVERSITATEA SOCIOCULTURALĂ

AMINTIȚI-VĂ

1. Ce este omul din punct de vedere al biologiei?
2. Ce forme de unire a oamenilor din cele mai vechi timpuri vă sunt cunoscute?

Policultură – coexistența și dezvoltarea tradițiilor culturale diferite după conținut într-o comunitate de oameni, localizată în spațiu și timp.

Toleranță – indulgența față de alte concepții despre lume, mod de viață, comportare și obiceiuri.

Indulgență – capacitatea de a rezista la ceva, de a se împăca cu o oarecare situație.

Pluralism – recunoașterea diversității de păreri, opinii, direcții, partide, subiecte ale vieții economice, politice și culturale din societatea democratică în baza dezvoltării ei.

Compromis – înțelegerea la care s-a ajuns pe calea cedării reciproce.

Diversitate – existența mai multor componente cu caracter diferit ale unui întreg.

Egalitate – posibilitatea de a asigura cu drepturi și posibilități egale diferite grupuri sociale întru satisfacerea necesităților lor.

1. Ce este societatea

Omul este o ființă socială, posibilitățile cărui se realizează numai în societate. Nu este omul – nu este nici societatea, lipsește societatea – nu se formează personalitatea omului. Doar în mediul altor oameni omul poate obține cunoștințe, însuși deprinderi de muncă, învăța să se folosească de obiecte.

Concepția despre societate s-a schimbat odată cu trecerea timpului. În secolul al XVIII-lea a început cercetarea activă a faptului ce este societatea. Renumitul iluminist francez, Jean-Jacques Rousseau, a propus concepția acordului social, care demonstrează că societatea a apărut ca rezultat al înțelegerii întregii omeniri pentru a-și satisface necesitățile de alimentare și securitate, de comunicare și de dezvoltare intelectuală. Mai târziu a devenit foarte populară ideea că societatea este un organism viu integrat, și pentru studierea lui pot fi folosite aceleași principii, ca și față de alte ființe vii (organisme). Ea a fost înlocuită cu alta (funcționalism), care considera că societatea este, de asemenea, un sistem bine reglat, dar nu biologic, ci social. Prin urmare, ea se referă mai degrabă la legile sociologiei, psihologiei și altor științe sociale, dar nu la legile biologice.

În prezent, de asemenea, există multe explicații ale acestei noțiuni. Sociologii o explică ca un complex al tuturor mijloacelor de interacțiune și forme de asociere a oamenilor, în care apare dependența lor multilaterală unul de altul. În sensul larg al cuvântului – societatea este totalitatea oamenilor, uniți prin interese concrete, necesități, simpatii reciproce sau prin felurile de activitate. Deci, societatea este un fenomen multilateral, care poate fi examinată din mai multe puncte de vedere.

Oamenii de știință contemporani evidențiază asemenea nuanțe ale societății:

- reprezentanții ei trăiesc pe un anumit teritoriu;
- reprezentanții ei desfășoară o activitate comună;
- în societate neapărat trebuie să fie o divizare a bunurilor comune;
- ca urmare, caracteristica societății este divizarea socială și de producție a muncii.

? De ce apare societatea?

2. Structura socială a societății contemporane

În primul rând, trebuie să știm că societatea nu este unică, dar compusă din mai multe comunități mai mici. Tipuri ale comunității-

E INTERESANT SĂ ȘTII

Noțiunea „societatea” nu este sinonim deplin al noțiunii „socium” (din latină), folosit în limba ucraineană, dar nu și în română, depinde de domeniul folosirii lor. Astfel, termenul „societatea” se folosește mai des în disciplinele de drept, sociologie și istorie, iar „socium” este mai aproape de științele sociologice: demografia, psihologia. Astfel, termenii „social” și „public”, de asemenea, sunt sinonime.

lor sociale sunt considerate grupările, clasele, castele, păturile, asociațiile profesionale, de învățământ, de vârstă etc. De exemplu, elevul în același timp poate face parte din următoarele comunități ca familia, colectivul școlar, de creație, sportiv, de muncă sau voluntar, să fie adeptul unei anumite subculturi. Între comunitățile, din care este formată societatea, există legături și relații diferite. Fiecare om în același timp aparține la diferite asemenea comunități.

Cercetătorii consideră toate aceste legături reciproce în societate ca **structură socială** a ei – totalitatea comunităților sociale, care interacționează între ele în societate.

Ea este compusă din:

- **comunități sociale** — comunități ale oamenilor relativ durabile, care dispun în măsură mai mare sau mai mică de condiții asemănătoare și mod de viață, conștiință colectivă, norme sociale comune, orientări și interese de valoare;
- **relații sociale** — sisteme relativ durabile de relații între comunități aparte, forma-

3. Inegalitatea socială

Știți deja că în statele actuale toți cetățenii sunt egali în fața legii. Însă oamenii în societate au diferite statute în diferite comunități. De exemplu, antrenorul selecționatei olimpice a statului are un statut mai înalt în comunitatea sportivă profesională, decât antrenorul echipei școlare.

Apărătorii drepturilor și activiștii consideră ideală o astfel de societate, unde nu va exista inegalitatea socială sau ea nu va influența asupra vieții oamenilor. Astăzi cea mai răspândită este concepția inegalității sociale ca stare a societății, potrivit căreia anumite grupuri sociale au un statut social perfect, aparțin la diferite pături sociale sau cercuri sociale.

E INTERESANT SĂ ȘTII

O influență destabilizatoare asupra structurii sociale a societății au două grupuri ale populației – lumpenproletariatul și marginalii. Lumpenproletarii (din germană – haimanale) sunt numiți cerșetorii, vagabonzii, oamenii fără adăpost. Creșterea numărului lor în societate este numită lumpenizarea populației. Pericolul acestui fenomen constă în aceea că el creează un mediu favorabil pentru criminalizarea societății.

De categoria socială a marginalilor (din latină margo – margine, limită) aparțin acei, care, în rezultatul diferitor pricini, au pierdut legătura cu mediul lor social, însă nu au reușit să se încadreze cu succes în cel nou. Fenomenul marginalizării anumitor grupuri ale populației este un fel de „boală” a societății, care nu poate crea pentru toți condiții decente de viață, și de aceasta suferă cea mai defavorizată categorie socială: oameni cu capacități fizice limitate, foștii participanți la acțiunile militare, migranții din localitățile rurale sau din alte țări etc.

- ?
- 1) Prin ce lumpenproletarii se deosebesc de marginali?
 - 2) De ce marginalizarea este considerată o „boală” a societății?

te în procesul interacțiunii lor în condițiile unei anumite societăți.

În cadrul diferitelor comunități sociale oamenii au un anumit statut social – locul determinat în această societate, și în corespundere cu el îndeplinesc roluri sociale – se comportă în corespundere cu statutul lor social și cu drepțurile și îndatoririle, prevăzute de el.

- ?
- 1) Compuneți schema structurii societății actuale.

Cauza principală a existenței inegalității sociale este nivelul scăzut al dezvoltării morale a societății, stratificarea ei drastică, lipsa intenției de înțelegere și toleranță. Inegalitatea de drept cauzează inegalitatea socială, precum și limitarea libertăților, inegalitatea patrimonială, deosebirea în posibilitățile de a avea acces la învățământ și cultură, deservirea medicală etc.

Statutul social al omului influențează asupra faptului cum este el acceptat de reprezentanții comunității, de care acesta ține, de alte comunități.

Drept valoare a societății occidentale contemporane este considerată dezvoltarea ei, ori-

Placardă lituaniană, consacrată lozincii „Toți sunt diferiți, toți sunt egali”.

? Explicați simbolurile folosite pe placardă.

4. Valorile sociale și coeziunea

De-a lungul istoriei grupurile sociale au avut grijă de membrii lor. Apartenența la o anumită comunitate îi garantează omului drepturi și privilegii, consacrate de lege. Astfel, comunitățile profesionale din evul mediu – breasla meșteșugarilor – le garantează membrilor săi anumite privilegii. Mai întâi de toate, ei erau legați nemijlocit de procesul de producție (asigurarea cu materie primă de calitate corespunzătoare, vinderea mărfurilor la un anumit preț, înlăturarea concurenților, care nu țineau de această breaslă). De asemenea, membrii breslei aveau dreptul la însușirea meșteșugului prin sistemul de ajutor de meșter – meșter, la ajutor pentru familie în cazul pierderii de către meșteșugar a capacității de muncă, împrumuturi de bani cu dobândă mică. În cadrul comunității erau marcate sărbătorile religioase (aproape fiecare breaslă avea apărătorul său ceresc) și corporative.

În mod corespunzător, membrii breslei urmau să împărtășească anumite valori – religio-

E INTERESANT SĂ ȘTII

Asocierea socială după „modelul din evul mediu” este caracteristică corporațiilor din est. Astfel, închiruirile nipone despre muncitorul bun prevăd că el trebuie să muncească toată viața într-un singur loc. Pentru aceasta patronul urmează să-i asigure muncitorului și familiei sale protecția socială deplină. Se prevede: copiii muncitorului trebuie să frecventeze instituțiile de învățământ ale corporației, iar studenții, care învață pe contul ei, neapărat vor lucra la ea.

entată la lichidarea tuturor deosebirilor. În primul rând, este vorba de lichidarea inegalității sociale cauzate de factorii biologici: țările dezvoltate creează condiții pentru deplasarea liberă, învățământ, comunicări și pentru totul ce este necesar pentru o viață deplină a oamenilor cu necesități fizice deosebite, condiționate atât de vârstă, cât și de starea sănătății.

De asemenea, se prevede formarea noii societăți, în care reprezentanții diferitelor grupuri sociale se vor simți la fel de confortabil. Astfel, baza acestei valori este diversitatea, exprimată în lozincă „Toți sunt diferiți, toți sunt egali”.

? Care sunt cauzele inegalității sociale? Oare pot fi ele înlăturate?

oase, etico-morale (de exemplu, să aibă o comportare demnă), profesionale – să producă marfă de anumite calități și valoare, să plătească cotizații în trezoreria comună. Pentru a deveni membru cu drepturi depline ale breslei – meșter – omul trebuia să susțină un examen. Nu oricine era primit în breaslă. Toate acestea duceau la coeziunea comunității breslei, apariției conștiinței corporative.

În lumea contemporană majoritatea funcțiilor, care se referă la protecția socială, le îndeplinește statul față de cetățenii săi, iar comunitățile de producție au sarcina să producă mărfuri de o anumită calitate și la preț în anumite limite. Astfel, dacă anterior omul împărtășea valoarea colectivului în schimbul avantajelor materiale, în prezent legăturile între aceste lucruri sunt incerte. Însă conștientizarea de către om a apartenenței sale la un anumit colectiv și recunoașterea valorilor lui continuă să faciliteze coeziunea socială.

Experiența americană și canadiană de optimizare a relațiilor între națiuni

În țările democratice optimizarea relațiilor între națiuni contribuie la realizarea de către aceste state a politicii naționale. Una din diversitățile ei, recunoscută în întreaga lume, este policultura nord-americană, extinsă în SUA și Canada, care cuprinde principiile și metodele de reglementare a relațiilor între reprezentanții diferitor culturi și a integrării în societate a emigranților noi-sosiți. În lipsa împărțirii oficiale (administrative) a țării în state naționale puterea, în baza legilor democratice, garantează tuturor naționalităților autonomie național-culturală și asigurarea dreptului la libertate tuturor tipurilor de asociații – economice, de partid, profesionale, de vârstă, naționale, de interese etc. Cu alte cuvinte, reprezentanții diferitor naționalități au posibilitate să comunice liber pe principiile toleranței și pluralismului cultural, la dorință să se asocieze liber în comunități de necesități și interese, dacă ele, desigur, nu poartă un caracter

criminal. Orice discriminare după caracter național este considerată drept încălcare a drepturilor omului și se pedepsește prin lege.

Însă, recunoașterea drepturilor principale ale omului după politica policulturii nu exclude măsurile cu Scopul formării la indivizi a sentimentului apartenenței la națiunea politică unică. Astfel, în Canada pentru toți emigranții, cu excepția persoanelor de vârstă înaintată, este obligatoriu însușirea uneia din limbile de stat – engleza sau franceza. Aceasta nu este o manifestare de aspirare în sfera lingvistică, deoarece folosirea limbii materne în familie, asociațiile etnice locale nu se interzice, ci, dimpotrivă, este stimulată. Aceste cerințe indică calea de antrenare a indivizilor la spațiul comunicativ al națiunii și la funcționarea eficientă în el.

? Este oportună folosirea acestei experiențe în Ucraina? Argumentați părerea voastră.

În prezent aceasta se manifestă cel mai elocvent prin exemplul coeziunii naționale: în timpul competițiilor sportive internaționale, diferitor concursuri, în cazul agresiunii armate a altui stat etc.

Fenomenul coeziunii naționale, de asemenea, se observă între persoanele, care au ni-

merit în afara granițelor statului (emigrația de muncă și politică etc.).

? Cum sunt legate între ele valorile sociale și coeziunea?

5. Diversitatea și policultura

În majoritatea societăților contemporane prezența în componența lor a reprezentanților diferitor pătri sociale, generații, grupuri etnice, confesii etc. condiționează fenomenul policulturii. Acest fenomen poate exista numai în acea societate, care recunoaște diversitatea drept o valoare principală a sa.

Necesitatea vieții comune a reprezentanților diferitor tradiții culturale în societatea policulturală democratică cere o bună vecinătate între ele. Ea, în primul rând, se bazează pe asemenea principii:

- Conștientizarea adevărului, că toți oamenii se deosebesc după opiniile și preferințele lor, și această diversitate nu este un neajuns, ci un avantaj al vieții publice.
- Toate minoritățile culturale, de gen, confesionale, etnice, care împărtășesc ideea umanismului, sunt egale, originale și nu pot fi discriminate. Asigurarea drepturilor (dar nu unele!) și posibilităților egale pen-

tru dezvoltarea diverselor culturi și minorităților. Intenția de a încălca egalitatea drepturilor între ele, asigurarea condițiilor mai bune de dezvoltare pentru una din minorități poate fi realizată numai pe contul înrăutățirii pentru altele, ceea ce este o cale nedemocratică, poate duce la dereglarea stabilității sociale.

- Baza coexistenței culturii în societatea policulturală o constituie asemenea valori ca **răbdarea, toleranța, pluralismul și compromisul**. Fără susținerea normelor lor de către toți reprezentanții diferitor tradiții culturale, un dialog deplin între ei este imposibil.

Una din importante sfere sociale de dezvoltare a societății pluraliste contemporane o constituie relațiile între națiuni. De soluționarea problemelor care se referă la ele depinde în mare măsură liniștea și bunăstarea atât a unor indivizi aparte, cât și a întregii țări.

Marcarea aniversării a 150-a a înființării Canadei

? Cum poate ilustra această fotografie experiența Canadei în optimizarea relațiilor între națiuni?

La baza politicii naționale în societatea pluralistă contemporană se află **policulturismul**. . Aceasta este politica, orientată la păstrarea și dezvoltarea în una din țările luate aparte și în lume în genere a deosebirilor culturale, precum și teoria și ideologia care o argumentează. Contrară policulturismului este concepția „cazanului de topire”, care prevede unirea tuturor culturilor în una singură.

Policulturismul în esența sa este acea politică națională care, reglementând relațiile între națiuni, stimulează și susține minuțios pluralismul cultural al reprezentanților diferitor grupuri etnice (diversitatea etnică) și, totodată, ajută la integrarea lor într-o națiune politică unică.

Un rol important în viața societății policulturale le revin relațiilor între reprezentanții diferitelor confesiuni, care asigură diversitatea confesională. Sfera religioasă a vieții societății, așa cum demonstrează experiența istorică, cere o atenție permanentă și delicatețe. Multe conflicte armate și războaie au început anume de la confruntările religioase. În societatea policulturală democratică contemporană drept bază pentru coexistența diferitelor confesiuni este toleranța. Orice autoritate, insultări, ignoranță etc. referitoare la adepții diferitor confesiuni sunt inadmisibile,

E INTERESANT SĂ ȘTII

Unul din elementele policulturii este multilingvismul – susținerea și apărarea limbilor diverselor comunități în cadrul unei singure societăți, țări. În total, în Europa sunt circa 60 de limbi regionale și limbi ale minorităților naționale. Se consideră, că fiecare european trebuie să tindă să învețe și să înțeleagă limbile altor țări, sau mai bine să înțeleagă cultura acestora. La 5 noiembrie 1992, la Strasbourg a fost întocmită Carta europeană a limbilor regionale și limbilor minorităților naționale, ceea ce asigură susținerea și apărarea limbilor europene. Statele europene consideră limbile parte inalienabilă a patrimoniului cultural european.

ele sunt condamnate la nivel moral și pedepsite prin lege.

Conflictele interconfesionale, la fel ca și cele naționale, sunt destul de periculoase pentru societate. Aceasta le cere tuturor, atât credincioșilor, cât și ateștilor, iscusința de a stima sentimentele unuia și altuia. Merită să ținem minte că, chiar dacă nu împărtășești convingerile confesionale ale altuia, nimeni nu are dreptul să încerce să-ți limiteze dreptul tău inalienabil la libertatea confesiunii.

O caracteristică importantă a societății policulturale contemporane este incluziunea – procesul de lărgire a participării tuturor ce-

? Aflați în ce limbi este scris cuvântul „mulțumesc” pe ilustrații. Ce știți despre aceste culturi?

tățenilor la viața societății, și, în primul rând, a celor cu dificultăți fizice și intelectuale în dezvoltare. Este un proces complicat, legat de elaborarea și realizarea unor astfel de atitudini, care îi permite fiecărui om să participe cu drepturi egale la viața societății. Che-

zășia succesului incluziunii constă în aceea că toate părțile interesate au acționat activ pentru obținerea rezultatului dorit.

? Este posibilă existența societății policulturale fără toleranță?

CONCLUZII

Societatea, ca mediu de existență a omului, a fost întotdeauna un obiect care a atras atenția cercetătorilor. Nivelul actual de cunoștințe acumulate despre societate permite să fie văzută amploarea acestui fenomen de dezvoltare socială.

La toate etapele de dezvoltare în societate au existat diferite grupuri. Principalele dintre ele se deosebesc prin mai multe criterii. Referitor la cauzele apariției inegalității sociale și influenței ei asupra dezvoltării societății există diferite puncte de vedere. În prezent unul

din principalii regulatori ai societății policulturale este considerată toleranța. Majoritatea comunității mondiale recunoaște influența ei decisivă asupra vieții sociale.

Policulturismul este una din principalele caracteristici ale societății democratice contemporane. El este legat, în primul rând, de conștientizarea faptului că societatea este creată din indivizi și grupuri sociale diferite după tradițiile lor culturale, însă ei toți trebuie să aibă condiții asemănătoare pentru dezvoltare.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Ce este societatea?
2. Comparați diferite noțiuni referitoare la „societate”.
3. Ce elemente are structura socială?
4. Ce înseamnă policulturismul?
5. De ce e nevoie pentru coexistența diferitor culturi în societatea policulturală?
6. Prin ce se deosebesc toleranța și răbdarea? De ce anume toleranța este considerată regulatorul decisiv al societății policulturale?
7. De ce trebuie să li se acorde atenție relațiilor între națiuni? Oare o societate poate fi considerată democratică, dacă în ea sunt neglijate problemele relațiilor între națiuni? Argumentați-vă punctul de vedere.
8. Comentați epigrafele la temă. Care vă plac cel mai mult, dar care – nu și de ce?
9. **Lucrul în grupuri.** Analizați una din problemele propuse și discutați în clasă concluziile la care ați ajuns:
 - 1) policulturismul în societatea ucraineană contemporană: realizări și probleme;
 - 2) toleranța în Ucraina: oare în prezent ea este o normă a vieții sociale;
 - 3) cum urmează să se dezvolte relațiile între națiuni în societatea ucraineană contemporană;
 - 4) situația interconfesională în Ucraina: ce este principal în dezvoltarea ei în continuare.
10. În ce constă problema inegalității sociale? Oare poate fi înlăturată inegalitatea socială? De ce?
11. Marginalizarea pentru om, în opinia cercetătorilor, întotdeauna este legată de un stres însemnat. Pentru atenuarea lui în multe țări sunt create fonduri de acordare de ajutor refugiaților, centre de reciclare profesională, sunt acordate ajutoare materiale în caz de șomaj etc. Ce măsuri, în opinia voastră, poate întreprinde societatea pentru depășirea consecințelor marginalizării pentru om?
12. Întocmiți lista acțiunilor, care urmează să fie întreprinse în Ucraina pentru stabilirea societății pluraliste contemporane. Argumentați oportunitatea fiecărei propuneri făcute de voi.

AMINTIȚI-VĂ

1. De ce omul are nevoie de comunicare?
2. Care căi de depășire a conflictelor puteți propune din propria experiență?

Conflict – fenomenul care apare în rezultatul ciocnirii acțiunilor contradictorii, opiniilor, intereselor, tendințelor, planurilor diferitor oameni sau a motivelor și necesităților unui singur om.

Celor, care se contrazic, deseori li se pare că ei contrazic, dar repetă numai opinia lor și nu ascultă argumentele oponentului.

Johan Goethe

Divergențele se pot împăca numai cu acordul reciproc.

Daniel Webster

Niciodată să nu te contrazici cu cei proști, deoarece unii nu văd deosebirea între ei și voi.

Cyril Parkinson

În societatea contemporană oamenii nu pot să comunice, fără a se insulta unul pe altul.

Natsume Soseki

Nu puteți da mâna unul altuia cu pumnii strânși.

Indira Gandhi

TEMA 2. COMUNICAREA EFICIENTĂ. CONFLICTELE

1. Rolul comunicării în viața omului și societății. Comunicarea

Comunicarea este un proces al activității omului, realizată cu scopul stabilirii contactelor între oameni aparte și grupuri întregi. Fără comunicare societatea oamenilor pur și simplu n-ar exista. Odată cu apariția primului om ea a devenit cauza și cheazășia formării societății. Oamenii contemporani nu se pot înconjura fără comunicare în nici una din sferile vieții.

În dependență de diferite caracteristici este evidențiat un număr mare de tipuri de comunicare. Principalul este divizarea comunicării în verbale și neverbale.

Comunicarea verbală (din latină *verbalis* – verbal) este efectuată cu ajutorul limbii, de aceea este un tip unic de comunicare, accesibilă omului. Într-o anumită măsură omul învață acest fel de comunicare în procesul de socializare, însă pentru stăpânirea artei comunicării la cel mai înalt nivel este nevoie de studii speciale și eforturi.

Comunicarea neverbală se produce cu ajutorul mimicii, gesturilor și pantomimii, prin contacte senzoriale sau corporale (tactile, vizionare, auditive, olfactive și alte simțuri și chipuri, primite de la altă persoană). Formele neverbale și mijloacele de comunicare sunt specifice nu numai omului, dar și unor animale, de exemplu câinilor, maimuțelor și delfinilor. În majoritatea cazurilor formele neverbale și mijloacele de comunicare ale omului sunt înnăscute.

De asemenea, comunicarea se împarte în tipuri în corespundere cu scopul ei:

- comunicare de afaceri – comunicarea, scopul căreia este ajungerea la orice acord clar sau la înțelegere;
- comunicarea educativă prevede influența bine orientată a unui participant asupra altuia cu o închipuire clară a rezultatului dorit;
- comunicare de diagnosticare – comunicarea cu scopul formării unei imagini despre interlocutor pentru obținerea de la el a oricărei informații (comunicarea medicului cu pacientul);
- comunicarea intimă personală, posibilă cu condiția interesării partenerilor în stabilirea și susținerea unui contact de încredere profund, are loc între oameni apropiați și într-o măsură însemnată este rezultatul relațiilor anterioare.

Una din componentele importante ale sferei de comunicare este **comunicația** (din latină *communicatio* – comunicare, transmite; *communico* – generalizare). La început acest termen însemna transmite-

? Care elemente ale comunicării verbale și non-verbale se pot vedea în această imagine?

rea a ceva la depărtare. În lumea contemporană el are câteva noțiuni. În înțelesul larg al cuvântului comunicația este o interacțiune, legătură, comunicare între ființele vii. În sociologie comunicația este o disciplină aparte, care studiază procesele și rezultatele diverselor tipuri de interacțiuni între ființe.

În viața de toate zilele deseori noțiunea de comunicație se folosește în sensul direct al acestui cuvânt „comunicare”. Însă aceasta nu întotdeauna este corect. În procesul comunicării subiectul transmite informația obiectului, care urmează s-o primească și să acționeze în concordanță cu comanda primită. În rezultatul acestuia în timpul comunicației obiecte pot fi atât oamenii, cât și animalele sau mașinile.

Informația, transmisă în timpul comunicației, în dependență de caracterul ei, poate fi recepționată totalmente sau cu anumite pierderi. Astfel, comunicarea primită prin legătura mobilă, transmite numai anumite fapte, dar nu este în stare să oglindească conținutul ascuns, legat de starea emoțională a celui care a transmis-o.

În timpul comunicării transmiterea informației se produce altfel – în formă de comunicare a partenerilor egali și liberi. Conținutul informației poate fi unul și același, ca și în

2. Ce este conflictul. Apariția conflictelor

Dacă în timpul comunicării se ciocnesc interesele părților, aceasta se numește **conflict**. Conflictul nu întotdeauna prevede certuri sau aplicarea forței și este parte inalienabilă a existenței omului. Existența în societate a opiniilor contradictorii și a căilor de împăcare a lor este una din bazele societății democratice.

Situația de conflict este o parte inalienabilă a vieții noastre. Într-o anumită măsură ele sunt chiar necesare, deoarece contribuie la

Regulile comunicării eficiente

Vorbiți așa
ca să fiți auziți

Ascultați așa, ca să
înțelegeți despre ce
este vorba

Creați condiții, ca situația în
jurul comunicării să faciliteze
comunicarea

? Dați exemple cum ați înțelege aceste reguli.

timpul comunicării prin telefon, însă datorită altui mecanism recepționarea lui poate fi altfel. În ambele capete ale lanțului de transmitere a informației se află subiecți activi de comunicare. Ei au pătruns în context conștient și de aceea își comunică unul altuia faptele, iar în caz de necesitate le schimbă, le precizează, le completează etc. De fapt, în procesul de comunicare are loc formarea, în baza celei inițiale, a unei informații noi, care este o realizare comună a participanților la comunicare.

Comunicația, ca mijloc de transmitere a informației, prevede că persoana care a transmis-o, pierde această informație și nu există o legătură inversă. Astfel, transmițând informația, subiectul numai primește confirmarea că obiectul a primit informația transmisă. În același moment comunicarea vie contribuie la aceea că participanții la ea nu pierd informația, ci o păstrează împreună cu faptele noi, care le-au aflat unul despre altul. Participanții la comunicare prin telefon rămân despărțiți unul de altul, pe când la cei, care au comunicat între ei pe viu, apare ceva comun.

? De ce omul are nevoi de comunicare?

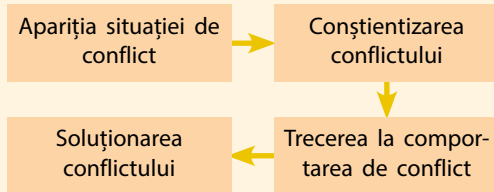
dezvoltarea situațiilor diverse. Conflictetele, firește, se deosebesc după amploarea lor și influența asupra vieții societății. Există multe tipuri de conflicte. Ele se deosebesc după faptul între cine s-au iscat și din care cauză.

În cazul când contradicțiile apar între rolurile sociale, pe care le îndeplinește un singur om, este vorba de un conflict intern. Un astfel de conflict poate să apară la omul, care din cauza volumului mare de muncă la serviciu, nu-i ajun-

CONFLICTUL: DE LA APARIȚIE PÂNĂ LA DEPĂȘIRE

Stadiile conflictului

? În baza descrierii situației de conflict, explicați cum se desfășoară stadiile de conflict.

? Explicați conținutul ilustrației.

ge timp pentru îndeplinirea îndatoririlor familiale. De asemenea, ele pot să apară între persoane aparte, între grupuri, comunități sau state.

Conflictele de deosebesc după obiecte. În corespundere cu aceasta există următoarele conflicte:

- *conflicte politice* — între țări și state, care au loc din cauza teritoriului, sfera de influență sau de interese;
- *conflicte economice* — între grupuri diferite ca număr sau subiecte pentru resurse și bani;
- *conflicte culturale și religioase* — între grupuri sau subiecte aparte pentru dezvoltarea culturală sau confesiune;
- *conflicte profesionale* — între reprezentanții diferitor profesii sau ramurile economiei naționale în legătură cu valorile economice sau sociale;
- *conflicte etnice* — între popoare pentru teritoriul populat sau condițiile de trai.

Scopul oricărui conflict, în afară de cel personal intern, este atingerea unui anumit folos

3. Metodele de soluționare a conflictelor

Comunicarea este o artă complicată. Acolo, unde lipsește cultura comunicării pot să apară conflicte. Deseori pricinile lor pot fi divergențele de opinii ale altora despre alții și despre sine. În genere viața nu poate fi fără conflicte. De aceea merită să fie conștientizat felul de desfășurare a conflictelor și de ce este nevoie pentru depășirea lor.

Pentru depășirea cu succes a conflictului este bine să se țină cont de anumite recomandări.

- În conflict întotdeauna pierd ambele părți și nu există învingător. Nu are nici un sens să se clarifice cine este vinovat în măsură mai mare. Mai bine e să faceți pri-

pe contul intereselor altora. Principalele tipuri de conflicte după caracterul desfășurării lor sunt:

- *rivalitatea* — lupta pentru recunoașterea realizărilor proprii și capacităților de creație ale persoanei din partea societății, grupurilor, organizațiilor etc. Scopul lui este obținerea unor poziții mai bune, recunoașterii publice, distincțiilor, iar conținutul lui — demonstrarea avantajelor sale pe calea obținerii unor rezultate sociale importante și prestigioase;
- *confruntarea* — opunerea pasivă a grupurilor cu diverse interese politice, economice și sociale. De cele mai multe ori se desfășoară fără ciocniri deschise, dar cu exercitarea presiunii asupra oponentului;
- *concurența* — o formă deosebită a rivalității, la baza căreia stă tendința obținerii accesului la resurse deficitare.

? Oare pot fi evitate conflictele? Prin ce este folositor conflictul?

mul pas spre împăcare — aceasta va demonstra puterea voastră de caracter și respectul de sine.

- Începeți discuția cu descrierea circumstanțelor concrete, care nu vă satisfac. Străduiți-vă să fiți cât mai obiectiv. Cu cât mai detaliate și mai concrete vor fi argumentele voastre, cu atât e mai bine.
- Descrieți sentimentele voastre în această situație. Nu puține conflicte între interlocutori se complică din cauza gândurilor neexprimate. Uneori schimbul de ele permite ca situația să fie schimbată momentan. Folosiți cuvinte simple („eu nu înțeleg”, „eu nu aștept”, „simt că am fost intimidat” etc.).

PRINCIPALELE CĂI DE SOLUȚIONARE A CONFLICTELOR

Negocierile	Compromisul	Consensul	Arbitrajul	Mediatorul	Aplicarea forței sau a puterii legii
discuția pașnică a ambelor părți cu scopul căutării posibilităților de rezolvare a problemelor	soluționarea problemei pe calea cedărilor reciproce ale părților	rezolvarea problemei pe calea ajungerii la o înțelegere generală	adresarea către un organ special al puterii, cu împuterniciri pentru soluționarea problemei	folosirea ajutorului unei părți-terțe, cu autoritate pentru participării la conflict, pentru soluționarea problemei în contumacie	folosirea unilaterală a forței sau a puterii de către partea implicată în conflict care se consideră mai puternică

- Străduiți-vă să ascultați partea opusă și s-o înțelegeți. Trebuie să țineți minte, că aveți păreri diferite, viziuni diferite asupra situației, ceea ce a și dus la conflict. Ascultați cu atenție, nu-l întrerupeți pe interlocutor. Prin aceasta vă veți demonstra tendința de a ajunge la o înțelegere. Conștientizați, că exprimați nu adevărul, ci propria poziție.
- Este de dorit să vă cunoașteți profunzimea gândurilor voastre. Posibil că altfel l-ați înțeles pe interlocutor sau nu v-a plăcut ceva, care nu este legat nemijlocit de problema dată, ci de ceva care a existat înainte de aceasta.
- Căutați posibilitatea să vă exprimați propunerea concretă referitoare la schimbarea situației. Nu merită să faceți declarații cu caracter de ultimatum – perspectivele pozitive sunt cu mult mai atrăgătoare. Determinați ce va câștiga interlocutorul vostru, dacă își va schimba poziția.

? Oare poate conflictul să se rezolve de la sine, ci este necesar să fie rezolvat intenționat?

CONCLUZII

Ciocnirea intereselor oamenilor duce la conflicte. Este imposibil ca ele să fie evitate. Însă este necesară soluționarea constructivă a conflictelor, folosind înțelegerea cauzei lor, comportărilor, intereselor și motivelor participanților la ele.

Principalul obstacol în calea soluționării conflictului este egoismul participanților la el. El poate fi depășit, dacă vă veți învăța să fiți atent și în interiorul și în afara situației, să priviți cu ochi de observator la interesele ambelor părți.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Ce este conflictul?
2. Ce este comunicația? Care este rolul ei în viața omului?
3. În ce constă deosebirea comunicației de comunicarea vie?
4. Ce tipuri de conflicte există după caracterul desfășurării lor?
5. Numiți principalele căi de rezolvare a conflictelor.
6. Care sunt stadiile conflictului, care apar în comunicarea dintre oameni?
7. Caracterizați particularitățile și tipurile conflictului.
8. Care sunt regulile ce urmează să fie respectate pentru depășirea conflictelor în comunicările dintre oameni?
9. **Discutați în grupuri.** Oare merită să fie soluționate toate conflictele?
10. Care probleme, legate de apariția și soluționarea conflictelor, figurează în epigrafele la temă? Explicați-vă atitudinea față de ele.
11. Filozoful din Grecia Antică Socrate a spus: „Vorbește ca să te vad”. Scrieți un eseu în baza acestei expresii, explicând ce gânduri provoacă ea.
12. Încercați să vă analizați comportarea. Care din metodele de reglementare a conflictului le folosiți cel mai des? De ce? La ce consecințe poate duce aceasta?

AMINTIȚI-VĂ

1. În ce constă atitudinea îngăduitoare sau neîngăduitoare față de alți oameni?
2. Ce manifestări de atitudini neîngăduitoare cunoașteți?
3. Ce este toleranța?

Discriminare – limitarea intenționată (privarea) a drepturilor și intereselor legitime ale unor persoane, organizații sau grupuri sociale în comparație cu altele din motive de rasă, sex, naționalitate, vârstă, starea materială, convingeri politice sau religioase etc.

Superstiție – prejucii ferme care se bazează pe închipuirile mitologice despre lume și despre locul omului în ea.

Stereotipurile aproape întotdeauna atestă despre lipsa gândurilor, observărilor.

Samuil Marșak

Luați aminte: nu toate stereotipurile sunt rele, multe stereotipuri conțin adevărul.

Autor necunoscut

Cine dorește să judece corect... trebuie să recunoască existența părerilor diametral opuse și să renunțe la cele preconcepute.

Giordano Bruno

Cel, care niciodată nu părăsește țara sa, are multe prejudecăți.

Carlo Goldoni

TEMA 3. STEREOTIPURILE ȘI PREJUDECĂȚILE. DISCRIMINAREA

1. Stereotipurile și depășirea lor

Stereotipul este ceea ce deseori se repetă, devine obișnuit, general acceptabil, de care oamenii se țin și îl moștenesc în activitatea lor.

Stereotipurile întotdeauna au fost parte a vieții oamenilor. Ele se formează de-a lungul istoriei, sunt legate de atitudinea față de anumite lucruri și fenomene. Formate de-a lungul dezvoltării societății, ele oglindesc experiența socială a membrilor acesteia. Stereotipurile sociale au asemenea particularități:

- există în societate și se transmit din generație în generație;
- sunt adresate în trecut și sunt legate de atitudinile generațiilor precedente față de anumite fenomene și obiecte;
- după influența asupra dezvoltării sociale ele pot fi divizate în pozitive, neutre și negative;
- omul poate depăși stereotipurile datorită gândirii critice și experienței proprii. De aceea omul trebuie să aibă o atitudine conștientă față de ele, înțelegând influența lor asupra vieții societății.

Dacă stereotipurile neutre și pozitive în genere nu cauzează nici o daună societății, atunci stereotipurile negative sunt periculoase pentru funcționarea normală a vieții societății. De ele țin diferite manifestări de atitudine negativă față de persoanele anumitei naționalități. Pericolul acestor stereotipuri constă în aceea, că din lipsa luptei împotriva lor ele devin baza pentru izbucnirea și răspândirea dușmăniei între reprezentanții diferitor grupuri etnice din țară.

În mod firesc apare întrebarea pe care căi urmează să fie depășite stereotipurile negative. Deoarece ele sunt create de oameni, de aceștia depinde depășirea stereotipurilor. Principalele căi pentru aceasta sunt următoarele:

- dezvoltarea nivelului cultural și educațional al omului;
- capacitatea omului de a primi în mod critic diferite prejudecăți, de a conștientiza originea lor și a influența asupra societății;
- activitatea de lămurire corespunzătoare din partea instituțiilor puterii, organizațiilor publice etc., interesate în lichidarea lor;
- depășirea „închiderii în sine” a societății și luarea măsurilor pentru a o „deschide”, legate de înlăturarea obstacolelor pentru schimbul de informații și contactele personale între reprezentanții diferitor grupuri sociale.

? Oare poate fi depășit stereotipul?

E INTERESANT SĂ ȘTII

În prezent este foarte răspândit stereotipul negativ de gen ca divizarea muncii și îndatoririlor casnice între femei și bărbați. Însă, în lumea contemporană tot mai dese sunt cazurile când femeia, în pofida stereotipului, după nașterea copilului iese la serviciu, iar soțul ei întocmește concediul pentru creșterea copilului. În țările Occidentului aceasta nu este ceva ieșit din comun, în unele din ele acest caz este fixat legislativ, însă în Ucraina o astfel de practică nu se bucură de susținere generală.

? Care alte stereotipuri de gen negative cunoașteți?

2. Prejudecățile și discriminarea

Existența stereotipurilor negative duce la formarea prejudecăților – gânduri negative și nedrepte față de anumite obiecte și fenomene, care determină comportarea corespunzătoare referitoare la ele.

Prejudecățile sunt foarte viabile. Multe din ele, existente și astăzi, au un trecut îndepărtat, iar majoritatea dintre cei care le susțin, nici nu-și închipuie ce a cauzat această atitudine față de anumite fenomene. Influența prejudecăților asupra vieții omului este negativă. Obișnuindu-se cu ele, omul nu acceptă ce e nou și neobișnuit. Extinderea pre-

3. Toleranța

În înțelesul larg al cuvântului **toleranță** înseamnă îngăduință, atitudine binevoitoare față de cineva. Vorbind despre toleranță în societatea contemporană, se are în vedere necondamnarea de către om sau de comunitate a părerilor, preferințelor, confesiunii, tradițiilor, care se deosebesc de cele proprii.

La baza dezvoltării societății democratice contemporane stă recunoașterea de către toți membrii ei a drepturilor existente, sau principiul toleranței. Respectarea ei le permite oamenilor să coexiste împreună, chiar dacă nu împărtășesc valorile sau stilul vieții altuia, să fie îngăduitori față de acei, convingerile și comportarea cărora nu le împărtășesc. Principiul toleranței reflectă conștientizarea de către majoritate a gândului simplu, dar important: suntem diferiți, dar egali în drepturi, nici unul nu este mai bun decât altul. În relațiile interpersonale toleranța, vorbind convențional, joacă rolul de o anumită limită care apără lumea internă a unor oameni aparte de intervenția din afară.

TIPURILE PREJUDECĂȚILOR

Etnice	Condiționate de apartenența omului la anumite grupuri etnice
Sociale	Legate de atitudinea față de reprezentanții anumitor păături sociale
Religioase	Condiționate de convingerile religioase ale individului și de atitudinea lui față de alte confesiuni
Culturale	Legate de acceptarea sau neacceptarea de către persoană a diferitor tradiții culturale
De gen	Apar atunci când atitudinea față de om depinde de sexul lui
De vârstă	Apar atunci când atitudinea față de om depinde de vârsta lui

? Dați exemple de prejudecăți de tipurile numite.

Prejudecăților, care se bucură de o atitudine pozitivă față de ele din partea puterii, poate duce la politica discriminării față de anumite persoane sau comunități.

? Ce legătură reciprocă există între stereotipurile negative, prejudecăți și discriminare?

Încălcarea principiului toleranței duce la astfel de fenomene negative ca conflictele între naționalități, încăierările fanilor sportivi, încăierările în timpul demonstrațiilor și mitingurilor etc. Toate acestea demonstrează că numai toleranța unul față de altul poate deveni o cheazășie a concordiei sociale.

Merită să tragem atenția asupra particularității îngăduiei și toleranței ca unul din regulatorii de bază a relațiilor în societatea policulturală. Noțiunea „toleranță” provine de la verbul „a suferi” – cu fermitate, fără a se plânge de suferințele fizice sau morale, a rezista sau temporar a se împăca cu ceva neplăcut, dar cu speranța că în viitor va fi mai bine. De aceea, toleranța se aseamănă cu o reacție îndelungată la o iritație externă, de exemplu, asupra națională. Spre deosebire de îngăduință, toleranța este înțeleasă drept capacitatea de a-l accepta pe „altul” ca egal cu sine. În societatea democratică nu numai că este garantată libertatea altuia, care este mai slab, ci acestuia îi sunt garantate anumite avantaje pentru autorealizare.

Materialele Organizației „Amnesti International” în Ucraina împotriva discriminației

Discriminarea poate avea diferite forme: de la insultare și atac până la refuzul în necesitățile principale, servicii și în realizarea altor drepturi. Jertfele discriminării pot nimeri în situații neconvenabile în sfera angajării sau pot avea acces limitat la învățământ, spațiu locativ și asistență medicală. Grupurile discriminate pot fi private de drepturile de participare la viața socială, de mărturisire a religiei lor etc. Discriminarea în sistemul de justiție penală se manifestă în renunțarea la respectarea normelor procesului penal și în comportarea cruntă.

Discriminarea se bazează pe negarea sau neacceptarea deosebirilor. Ea apare în rezultatul neglijării demnității și în renunțarea puterii de a recunoaște valoarea egală a fiecărui om. Drepturile omului nu pot fi asigurate în cazul când respectarea lor este interzisă sau limitată după indicii etnici, culoarea pielii, religie, sex, identitatea de gen, orientarea sexuală, vârstă, invaliditate etc.

- ?** 1) Ce forme poate căpăta discriminarea?
2) Cum discriminarea încalcă drepturile omului?

Toleranța, de asemenea, stă la baza pluralismului ca fenomen social al statului democratic. Recunoscând dreptul la existența diverselor opinii, puncte de vedere, organizații, subiecte ale vieții social-economice, politice și culturale, ea le asigură condiții pentru existența deplină. Problemele care apar sunt

soluționate numai în baza compromisului, unde lipsește învingătorul. Societatea capătă acest rol datorită posibilității soluționării problemelor pe calea dialogului civilizat.

? Oare întotdeauna poți fi tolerant?

4. Superstițiile

În mod istoric multe stereotipuri negative s-au transformat în prejudecăți destul de rezistente și deseori periculoase – superstiții. Superstițiile sunt dăunătoare prin faptul că înviorază credința omului în aceea că el, prin voința proprie, poate influența asupra forțelor și circumstanțelor care nu depind de el, poate atribui legături reciproce și consecințe evenimentelor care nu sunt legate între ele.

Prescurtat procesul de formare a superstițiilor poate fi descris în felul următor: odată acțiunile specifice ale omului au coincis în timp cu un eveniment important pentru el. În continuare omul a repetat aceste acțiuni independente de rezultatul lor, conducându-se de faptul că aceasta a avut rezultatul dorit anterior. Omul superstițios mai degrabă va căuta neajunsurile în propria comportare, de exemplu, va considera că o anumită acțiune n-a îndeplinit-o corect, așa cum credea. Dacă omul observă că acțiunile sale au dus la rezultatul dorit, el va considera aceasta o confirmare a justeței convingerilor sale. Însă acest sistem este foarte simplificat. În realitate formarea superstițiilor este strâns legată de tradițiile și obiceiurile populare și religioase, dezvoltarea științei și învățământului, circumstanțele istorice, în care a nimerit ființa umană concretă.

Prea multe superstiții creează incomodități pentru om. De exemplu, omul vede în fața sa o pisică neagră, face înconjurul prin altă parte și pierde timpul în zadar. Între superstiții un loc aparte ocupă anumite semne: cică anumite evenimente pot prezice viitorul. Aceasta are loc și în tradițiile vrăjitelui. Cercetătorii numesc cauzele viabilității și extinderii anumitor superstiții:

- dorința de a prezice viitorul;
- dorința de a evita situațiile nedorite și de a nu le rata pe cele favorabile;
- semnele sunt o parte a folclorului și comunicării culturale.

Superstițiile se pot manifesta și în purtarea amuletelor, în gesturile magice etc. Însă, de cele mai multe ori, aceste forme de comportare nu sunt legate de superstiții, dar există sub formă de:

- tradiții estetice (împodobirea casei cu plante la Crăciun s-a păstrat de la obiceiurile vechi nord-europene, legate de fertilitate, și aceasta este frumos);
- distracțiile (de exemplu, vrăjitul și horoscopurile, care în lumea contemporană au o însemnătate cu mult mai mică, decât în timpurile vechi, când la indicațiile vrăjitorilor se determina când trebuia să înceapă ctitoria unui nou oraș, când urma să

Între cele mai răspândite superstiții în Ucraina sunt:

- Dacă omului îi trece drumul o pisică neagră sau un iepure, îl așteaptă o nenorocire.
- Dacă omului îi trece drumul o femeie cu căldările deșarte, îl așteaptă un insucces.
- Nu se poate da altui om nimic peste prag, căci aceasta e a ceartă.
- Nu se poate păși peste copilul culcat, căci acesta nu va crește.
- Spargerea oglinzii e a nenorocire.

Cea mai răspândită în lume este superstiția despre „nefericita cifră 13” și „nefericita zi de vineri în data de 13”. Există câteva versiuni ale apariției acestei superstiții.

Cea mai cunoscută este explicația că ziua de vineri 13 octombrie 1307, din porunca regelui Franței,

Filip al IV-lea, au fost arestați și supuși torturilor mii de cavaleri ai Ordinului Templierilor.

Potrivit unui mit scandinav, când 12 zei s-au adunat la cina de sărbătoare, a apărut cel de-al 13-lea zeu – zeul înșelăciunii Loki. El l-a pus pe zeul orb al întunericului să-l omoare cu săgeata pe zeul fericii și bucuriei. În ziua când aceasta s-a întâmplat, întreaga lume s-a întristat. De aceea în culturile scandinave cifra 13 se asociază cu tristețea.

Creștinii consideră ziua de vineri o zi tristă, deoarece în această zi a fost răstignit Iisus Hristos, iar potrivit unui calendar care se folosea pe atunci, aceasta s-a întâmplat în ziua a 13-a a lunii. Potrivit acestei versiuni, „vinerea din data de 13” a devenit o dată, când odată cu moartea Fiului lui Dumnezeu în lume a domnit răul.

? Ce superstiții mai cunoașteți?

aibă loc lupta, să fie luate decizii importante pentru țară etc.).

? Care superstiții influențează asupra vieții omului?

CONCLUZII

Stereotipurile sunt un fenomen, caracteristic dezvoltării oricărei societăți. Omul trebuie să aibă o atitudine critică față de ele, văzând atât părțile pozitive, cât și cele negative.

Prejudecățile deseori îi impun omului o anumită atitudine față de ceva și cineva. În baza aceasta s-a

format un fenomen negativ – discriminarea oamenilor.

Pe calea de soluționare a problemelor, legate de extinderea prejudecăților, în societatea democratică călăuză devine principiul toleranței ca atitudine îngăduitoare față de altul.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Ce este stereotipul? Dați exemple de stereotipuri pozitive, neutre și negative.
2. Ce este prejudecata? Discriminarea?
3. În ce constă atitudinea tolerantă față de oameni?
4. Ce rol în viața omului și în dezvoltarea societății le revin stereotipurilor?
5. Filozoful francez Voltaire spunea: „Prejudecata este copilul ignoranței”. Explicați cum înțelegeți aceasta. Dați exemple de fapte, care ar confirma părerea voastră.
6. Caracterizați influența prejudecății asupra opiniei publice.
7. Verificați conținutul explicațiilor despre stereotipuri și prejudecăți în epigrafele la temă. Care din aceste afirmații le împărtășiți? Argumentați-vă punctul de vedere.
8. Ce stereotipuri există la oamenii care vă înconjoară?
9. Din literatura istorică pregătiți o comunicare despre influența negativă a prejudecăților asupra dezvoltării comunităților în diferite epoci.
10. Faceți o listă a gândurilor, care confirmă că toleranța este calitatea principală a cetățeanului în societatea democratică.
11. Sunteți de acord cu părerea că prejudecățile sunt o oglindire a complexului de incapacități caracteristice pentru un om aparte, un grup de oameni sau comunitate? Argumentați-vă părerea.
12. Cum, în opinia voastră, înțelegerea actuală a toleranței poate ajuta la soluționarea divergențelor în diferite sfere ale vieții în Ucraina contemporană? Dați exemple de contradicții cunoscute vouă și explicați cum pot fi ele soluționate în baza toleranței.
13. Scrieți un eseu pe tema „Prejudecățile și stereotipurile în societatea ucraineană contemporană: cum pot fi ele depășite”.

LECȚIE PRACTICĂ

Premizele și soluționarea conflictelor

AMINTIȚI-VĂ

1. Ce este conflictul?
2. De ce apar conflictele?
3. Conflictul este un fenomen pozitiv sau negativ?

SCOPUL:

- în baza analizei materialului prezentat și sarcinilor de creație pregătite, formați imaginea despre posibilele căi de soluționare a conflictelor.

SARCINĂ PENTRU PREGĂTIREA CĂTRE LECȚIA PRACTICĂ

Prelucrați materialul prezentat despre diverse stiluri de soluționare a conflictelor și pregătiți o lucrare creativă.

MERSUL LUCRĂRII

1. Asociați-vă în grupuri mici în corespundere cu tematica sarcinilor de creație și organizați munca, în baza planului propus și sfaturilor date.
2. Comunicați-le colegilor de clasă despre rezultatele la care ați ajuns în timpul lucrului în grupurile mici.
3. Formulați concluziile generalizatoare în corespundere cu scopul lecției.

MATERIALELE PENTRU LECȚIILE PRACTICE

Materialul nr. 1

Folosind diferite stiluri de soluționare a conflictelor, modelați în grupuri soluționarea situațiilor de conflict propuse.

- *Între țări.* 1) Litigiul privind apartenența insulei, care a apărut în rezultatul erupției vulcanului. 2) Litigiul din cauza frontierei între state, care, conform acordului, trece prin mijlocul râului. Însă cu timpul râul și-a schimbat albia, adâncindu-se pe teritoriul unuia dintre state cu 10 km.
- *Între comunități.* Litigiul între comunitățile religioase din cauza bisericii.
- *Între oameni.* Litigiul între tatăl și copilul său din cauza purtării uniforme școlare.
- *Conflictul intern al omului,* care tinde să zboare spre planeta Marte, dar nu vrea să părăsească definitiv familia sa pe Pământ.

Materialul nr. 2

Deja știți, că conflictul este o parte inalienabilă a vieții omului. În opinia cercetătorilor, reacționând diferit la situațiile de conflict, participanții la ele se țin de câteva stiluri principale referitoare la soluționarea conflictelor.

- *Stilul concurenței.* Folosindu-l omul acționează activ și tinde să ajungă la soluționarea conflictului pe cale proprie. El nu este interesat în colaborarea cu alții și este dispus la o soluție grație voinței sale. Acest stil este eficient în condițiile îmbinării puterii de care dispuneți cu convingerea că anume propunerea

voastră privind rezolvarea problemei este justă și aveți posibilitatea să insistați ca ea să fie luată în considerare.

- *Stilul confruntării.* Omul acționează împreună cu partenerul în comunicare, fără să tindă să-și apere interesele. El este folosit când soluționarea conflictului este importantă pentru partener, și nu este esențială pentru voi. Acest stil este folositor atunci, când nu puteți învinge, deoarece alt om are o putere mai mare sau când considerați că e mai bine să păstrați relațiile bune, decât să vă apărați interesele.
- *Stilul respingerii.* Folosindu-l omul, nu-și apără drepturile și nu dorește să conlucreze pentru soluționarea problemei. Acest stil este oportun, atunci când nu doriți să cheltuiți eforturile pentru a soluționa problema, sau când simțiți că situația nu vă oferă nici un sort de izbândă. De asemenea, el este posibil când greșiți, și alt om are dreptate, mai multă susținere sau, pur și simplu, nu doriți să mențineți relațiile cu acest om.
- *Stilul colaborării.* Respectându-l, omul participă la soluționarea conflictului, își apără poziția, străduindu-se să țină cont și de interesele celeilalte părți. În comparație cu altele, acest stil cere o muncă mai îndelungată – la început se comunică problemele părților, apoi are loc examinarea lor și căutarea căilor de soluționare. El este oportun atunci, când soluționarea conflictului este importantă pentru ambele părți, când aveți relații îndelungate cu partenerul, când ambii participanți la conflict au aceeași putere sau nu observă o deosebire în situația, când la egal trebuie să caute căile de înțelegere.
- *Stilul compromisului.* Folosirea lui poate asigura satisfacerea parțială a intereselor fiecărei părți a conflictului. El este mai mult eficient în cazurile, când ambii participanți tind spre același scop, înțelegând că nu vor obține aceasta imediat. Ei doresc să găsească cât mai repede soluția, chiar una temporară, și pentru aceasta sunt de acord să se decidă de scopul inițial. Totodată, acest compromis le permite să-și mențină relațiile bune.

PLANUL DE LUCRU ÎN GRUPURILE MICI

- 1) Descrierea situației.
- 2) Determinarea poziției părților.
- 3) Formarea grupurilor (de obicei, din cinci persoane), care vor reprezenta aceste poziții.
- 4) Părțile iau cuvântul pe rând, ele expunându-și punctul lor de vedere în privința soluționării problemei cu folosirea argumentelor și ținând cont de cele expuse anterior de oponent.
- 5) Se propune soluția ce totalizează discuțiile.

SFATURI PENTRU PARTICIPANTUL LA GRUPUL MIC

- Pentru susținerea argumentelor proprii, folosiți materialul suplimentar. Acestea pot fi exemple din viață, date de statistică, aforisme ale oamenilor iluștri.
- Perechea de cuvântări se numește rundă. Eficiente se consideră luările de cuvânt, care nu durează mai mult de cinci runde.
- În cadrul grupului merită să fie împărțite rolurile, să fie ales căpitanul – cel, care va conduce procesul alegerii poziției în chestiunea respectivă, și a speaker-ului, cel care va anunța această poziție.

TESTE LA TEMĂ

- Care din cele prezentate NU sunt considerate baza coexistenței și conlucrării în societatea policulturală?

A toleranța	B pluralismul
C discriminarea	D concurența
- Cum se numește schimbarea de către individ sau de un grup a statutului lor social, locul în structura socială a societății sau trecerea de la orice poziție socială la alta, atât pe orizontală, cât și pe verticală?

A stratificarea socială	B mobilitatea socială
C unirea socială	D neegalitatea socială
- Influența căror din aceste fenomene sociale asupra societății este univoc negativă?

A prejudecățile	B responsabilitatea
C stereotipurile	D îngăduirile
- Care noțiune caracterizează totalitatea comunităților sociale, care interacționează între ele în societate?

A relațiile sociale	B structura socială
C stratificarea socială	D societatea
- Procesul activității omului cu scopul stabilirii contactelor între anumiți oameni sau grupuri întregi se numește

A comunicare	B confruntare
C dialogare	D concurență
- Conștientizarea de către om a îndatoririi sale înseamnă conștientizarea de către el a

A responsabilității	B toleranței
C socializării	D valorii
- Cum se numește limitarea sau privarea de drepturi a anumitei categorii de cetățeni după rasă sau naționalitate, sex, vârstă, convingerile politice sau religioase?

A xenofobie	B discriminare
C unificare	D asimilare
- Prin ce noțiune se caracterizează ciocnirea intereselor diametral opuse, opiniilor, părerilor?

A prejudecată	B meditație
C consens	D conflict
- Cum este numit ceea ce se repetă des, a devenit obișnuit, general acceptat, care este respectat și moștenit de om în activitatea sa?

A stereotip	B prejudecată
C exemplu	D irepetabilitate
- Care din acești termeni indică metoda de soluționare a conflictelor?

A compromisul	B rivalitatea
C confruntare	D comunicarea
- Dorința omului de a evita situațiile nefavorabile și de a nu rata cele favorabile este o sursă de existență a

A toleranței	B superstițiilor
C intoleranței	D stereotipurilor
- Cum este numită totalitatea problematicii, legate de acordarea însemnătății sociale și de stabilire a divizării sociale între bărbat și femeie în baza deosebirilor de sex?

A biosocială	B de gen
C etnică	D rasială

Capitolul IV

Societatea democratică și valorile ei

AMINTIȚI-VĂ

1. Unde și când a apărut democrația?
2. Ce este atractiv în forma democratică de organizare a puterii?

Plebiscit – consultare a cetățenilor, de obicei cu scopul apartenenței unui anumit teritoriu. În unele țări este considerat sinonim al referendumului (Franța).

Alegeri politice – complex de acțiuni, legate de formarea organelor de conducere de diferite niveluri din stat în genere, ale partidelor, organizațiilor social-politice.

Partid politic – organizație politică benevolă, care îi unește pe oameni cu interese și idealuri comune, activitatea căreia este orientată la obținerea puterii politice sau la participarea la realizarea ei.

Opoziție – interacțiune, opunere față de cineva și ceva, de exemplu, aflare în opoziție față de guvern.

Democrația este cea mai proastă formă de guvernământ, dacă nu luăm în considerare toate celelalte.

Winston Churchill

Lozinca adevărată a adevăratei democrații nu este cea „Să facă guvernul aceasta”, ci „Hai să facem aceasta de sine stătător”.

Dwight Eisenhower

Orice femeie, care înțelege cum să ducă gospodăria, se apropie de înțelegerea cum poate fi condusă o țară.

Margaret Thatcher

Mai bine să mergem regulat la alegeri, decât o singură dată să nimerim pe baricade.

Eduard Sevrus

Democrația are nevoie de susținere, iar cea mai bună susținere pentru ea va fi din partea altor democrații.

Benazir Bhutto

TEMA 1. STATUL DEMOCRATIC

1. Noțiunea, formele și principiile democrației

Între valorile-cheie ale civilizației umane din secolul al XXI-lea un loc aparte îl deține democrația. Anume democrația a inspirat și inspiră la acțiuni milioane de oameni, adepți ai ei. Termenul „democrație” (mot-a mot – puterea poporului) provine de la îmbinarea de cuvinte din limba elenă antică, care determina orânduirea de stat, în care rolul decisiv în luarea deciziilor în chestiunile cele mai importante îi aparținea adunării poporului, care le vota. Pentru prima dată cuvântul „democrație” a fost rostit de strategul atenian Pericle, care a trăit în secolul V î.e.n.

În înțelesul actual democrația a fost găsită și formulată în Occident, deși nu a fost un fenomen pur occidental. În opinia savantului sud-african, O.Sax, „democrația se naște și moare pe toate latitudinile, de aceea nu există nici un sens să i se fixeze coordonatele geografice concrete”. În decursul secolului al XX-lea democrația s-a răspândit pe întreaga planetă. Alături de această dezvoltare omenierea dispune de multe exemple de vulnerabilitate a realizărilor democratice și de lipsa de apărare a lor sub presiunea autoritarismului. De aceea, e oportun să clarificăm principiile esențiale ale democrației, formele, idealurile și valorile ei.

Noțiunea „democrație” este folosită cu diferite sensuri. În înțelesul științific ea este forma de organizare și funcționare a sistemelor politice, care se bazează pe recunoașterea poporului drept sursă a puterii, drepturile lui de a participa la soluționarea afacerilor de stat, dispunând de un cerc larg de drepturi civile și libertăți. În înțelesul filozofic aceasta este o autoadministrare publică, realizată de cetățeni egali prin participarea lor nemijlocită la discutarea și soluționarea chestiunilor publice pe calea alegerii libere (votării). Democrația a apărut și există ca intenții și posibilități ale oamenilor de a-și soluționa de sine stătător afacerile lor. Astfel, președintele SUA, A. Lincoln, a caracterizat democrația ca „guvernarea poporului prin intermediul poporului și pentru popor”.

Vestita activistă publică, E. Roosevelt, considera aplicarea principiilor democrației în politică și în viața publică drept o realizare principală a țării sale.

În lumea contemporană principiile de bază ale democrației sunt considerate: puterea poporului, egalitatea indivizilor indiferent de starea lor socială, origine, sex, naționalitate etc.; libertatea personalității, care constă în drepturile ei firești și inalienabile. Realizarea acestor principii în viața politică este legată de asemenea ma-

Din declarația strategului atenian Pericle

Orânduirea statului nostru este una care n-a moștenit nimic străin. Dimpotrivă, mai degrabă noi suntem exemplu pentru ei, decât să-l urmăm pe altcineva. Deoarece orașul nostru este condus nu de un grup de oameni, dar de majoritatea poporului, orânduirea noastră de stat se numește democrație. Potrivit legii, în afacerile private toți au drepturi egale. Dacă ne referim la treburile de stat, atunci la posturile de stat de onoare sunt înaintați cetățeni nu în rezultatul susținerii din partea oricărui partid, dar după capacitățile lor personale. Fiecare om, care poate fi de folos statului, nu va fi privat de această posibilitate, chiar dacă este sărac.

În viața publică noi nu încălcăm legile... ne supunem puterii și legilor, stabilite în mod deosebit în apărarea celor care sunt obijduiți, precum și legilor nescrise, încălca-

rea cărora este o rușine... Doar noi îl considerăm pe omul, care nu se ocupă de activitatea publică, nu cetățean respectat, ci un trăitor fără folos. Nu toți pot fi politicieni, dar fiecare trebuie să aprecieze faptele acestora. Noi nu considerăm că examinarea deschisă poate cauza prejudicii treburilor de stat. Dimpotrivă, considerăm că ar fi greșită adoptarea unor astfel de hotărâri fără o pregătire în prealabil, cu ajutorul discuțiilor și propunerilor „pentru” și „contra”... Deci, eu consider că orașul nostru este o școală pentru întreaga Eladă, și fiecare dintre noi poate ușor să-și manifeste personalitatea în diferite condiții de viață.

- ? 1) Cum înțelegea Pericle esența democrației?
2) Care democrație le permitea atenienilor să-și manifeste personalitatea în diferite condiții ale vieții?

nifestări ca principiul distribuirii puterii, dreptul minorității la opoziție, sistemul multipartinic, egalitatea în drepturi electorale, egalitatea cetățenilor etc.

Egalitatea politică a cetățenilor este realizată în baza participării lor la două forme principale ale democrației:

- *democrația reprezentativă* – participarea cetățenilor la activitatea organelor puterii de stat, adoptarea și realizarea deciziilor politice prin alegerea reprezentanților, care la nivel de stat reprezintă interesele lor. În prezent această formă a democrației este principală și este aplicată în parlamentarism;
- *democrația nemijlocită (directă)* – posibilitatea directă, fără intermediari, a cetățenilor de a influența asupra deciziilor politice, acțiunilor organelor de stat și funcționarilor. Se desfășoară sub forma discuțiilor locale și generale de stat a chestiunilor vieții de stat și a societății, alegerilor, referendumurilor.

Referendumul în dreptul de stat înseamnă adoptarea de către electorat (alegători) a deciziilor referitoare la chestiunile constituționa-

E INTERESANT SĂ ȘTII

Ucrainenii au deja experiență în desfășurarea referendumurilor: la 1 decembrie 1991 a avut loc Referendumul panucraian privind declararea independenței Ucrainei, în timpul căruia 90,32% din numărul alegătorilor au susținut statutul suveranității statului nostru, precum și în 2000 în chestiunea administrării de stat. Însă, hotărârile lui nu au fost realizate. Forma referendumului a încercat să-o folosească Rusia în războiul rușinos împotriva Ucrainei în anul 2014.

- ? Ce pericole poate tănuși desfășurarea referendumurilor?

le, legislative, de politică internă și externă. În dependență de obiectul, forma desfășurării și sfera de aplicare, referendumurile se divizează în: referendum constituțional (la votarea întregului popor este înaintat proiectul constituției sau amendamentele la constituție) și legislativ (obiectul referendumului este proiectul de lege), general de stat sau local, obligatoriu sau facultativ.

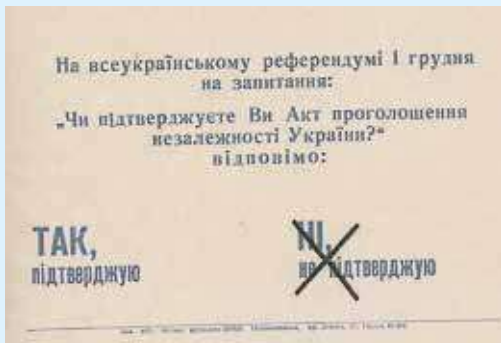
- ? Ce este democrația? Numiți principiile de bază ale democrației.

2. Democrația de gen (gender)

În lumea contemporană problema democrației de gen deține un loc ponderabil în viața social-politică a majorității țărilor. Democrația de gen este un sistem de exprimare a voinței ambelor sexe (femei și bărbați) în so-

cietatea civilă ca egali în drepturi și posibilități prin lege.

Democrația de gen argumentează și apără valoarea socială egală a femeilor și bărbaților (principiul parității de gen), care prevede ace-

Foaiie volantă de agitație la Referendumul panucrainean din 1 decembrie anul 1991.

E INTERESANT SĂ ȘTII

În opinia multor cercetători democrația apare și se menține în anumite condiții, una dintre principalele fiind situația economică stabilă. Astfel, potrivit datelor de statistică, între 24 de țări ale lumii cu nivelul înalt al veniturilor, numai trei sunt nedemocratice. Între țările cu un nivel mediu de dezvoltare 23 sunt democratice, 25 cu dictatură și 5 țări în stadiul de trecere la democrație. Din 42 de țări cu nivel scăzut al veniturilor numai două pot fi considerate democratice.

? Oare democrația este o garanție a vieții prospere a societății? De ce?

DOKUMENTUM

Din Convenția ONU privind lichidarea tuturor formelor de discriminare față de femei (1979)

...**Articolul 2.** Statele-părți condamnă discriminarea față de femei sub toate formele... și în acest scop se angajează:

- să introducă principiul egalității între bărbați și femei în constituțiile lor naționale;
- să întreprindă acțiuni legislative respective și altele întru interzicerea oricăror discriminări față de femei...

Articolul 5. Statele-părți iau toate măsurile necesare cu Scopul:

- schimbării modelelor sociale și culturale de comportare a bărbaților și femeilor pentru dezrădăcinarea superstițiilor, obiceiurilor și a tuturor

altor manifestări, care se bazează pe ideea inferiorității sau superiorității uneia din sexe sau pe stereotipurile rolurilor bărbatului și femeii...

Articolul 7. Statele-părți întreprind toate măsurile corespunzătoare pentru lichidarea discriminării față de femei în viața politică și socială...

- a vota la toate alegerile și referendumurile publice și să fie alese în toate organele reprezentative publice;
- a participa la formarea și realizarea politicii guvernului și a deține posturi de stat...

? Ce acțiuni privind depășirea discriminării femeilor în sfera social-politică prevede Convenția?

lași volum de drepturi, libertăți îndatoriri și responsabilități ale reprezentanților ambelor sexe unul față de altul și în fața societății.

Realizarea în viața social-politică a principiului democrației de gen prevede posibilități egale pentru femei și bărbați:

- să voteze la alegeri și referendumuri și să fie aleși în toate organele reprezentative publice;
- să participe la formarea și realizarea politicii guvernului, să dețină posturi de stat, precum și să îndeplinească toate funcțiile de stat la nivelul administrării de stat;
- să participe la activitatea diferitor organizații nonguvernamentale care se preocupă de chestiunile vieții social-politice a țării.

Experiența istorică demonstrează că femeile întotdeauna au constituit o componentă ponderabilă a vieții societății democratice. De-

mocrația reală cere ca interesele tuturor cetățenilor să fie auzite, examinate, confirmate în legi și asigurate de politica de stat. În lumea contemporană femeile constituie jumătate din populație, de aceea părerile lor trebuie luate în considerare în procesul democratic. Statul, care se consideră democratic, are nevoie de activismul politic al femeilor pentru a deveni anume așa. Femeile au nevoie de democrație pentru a avea posibilitate să schimbe ordinea și legile, care le împiedică pe ele și pe societate să atingă nivelul egalității. Asigurarea reprezentării democratice reale va da posibilitate să fie auzite vocile femeilor și să fie prezentate interesele lor.

? Ce asigură aplicarea în viața social-politică a principiului democrației de gen?

E INTERESANT SĂ ȘTI

Pentru prima dată în istorie, dreptul electoral a fost aplicat pentru bărbați în anul 1848, în Franța. În anul 1914 el a devenit o realizare a majorității țărilor din Occident. Femeile pentru prima dată au obținut dreptul electoral în anul 1893, în Noua Zeelandă, iar în Europa – în 1906, în Finlanda. După Primul război mondial femeile au obținut dreptul electoral în majoritatea țărilor (în Elveția el a fost aplicat în 1971, în Liechtenstein – în 1986). În 1970 în majoritatea țărilor de frunte ale lumii censul de vârstă al alegătorilor a fost redus până la 18 ani. Dreptul electoral în însemnătatea deplină al cuvântului a devenit general.

3. Idealurile și valorile democrației. Democrația ca regim politic al puterii poporului

Democrația, care a apărut în orașele-state ale Greciei Antice, este numită primară, sau adevărată care a existat în formă de democrație directă sau nemijlocită. În pofida schimbărilor, care au avut loc în lume în decursul mileniilor, ea și-a păstrat esența determinativă, rămânând o cauză a cetățenilor, înzestrați cu simțul responsabilității și îndatoririi, și a celor ce tind și pot să se stăpânească pe sine și viața lor.

Principalele imaginații despre realizarea idealurilor și valorilor democrației și-au găsit expresie în concepția liberalizării democrației reprezentative, formulate în secolul al XIX-lea în Occident. Ea se caracterizează prin următoarele trăsături:

- reprezentarea de către popor a puterii sale suverane nu prin participarea sa nemijlocită la adoptarea hotărârilor, dar pe calea alegerii reprezentanților săi în organele legislative. Fără această descoperire realizarea democrației în societățile actuale – mari și complicate – ar fi fost imposibilă (în Atena antică, unde s-a născut democrația, trăiau circa 20 mii de cetățeni);
- folosirea formelor democrației nemijlocite și directe la nivel general de stat pentru soluționarea chestiunilor decisive pentru dezvoltarea statului. La nivelurile local și regional democrația este folosită mai pe larg – sub formă de plebiscite și referendumuri referitoare la diferite probleme privind dezvoltarea comunităților regiunilor, la adunările directe și pe calea participării cetățenilor la organele autoadministrării locale;

DOKUMENTUM

Din Declarația generală a drepturilor omului din anul 1948

Fiecare om are dreptul să participe la administrarea țării sale sau prin intermediul reprezentanților aleși liber. Voința poporului trebuie să fie baza puterii guvernului: această voință își găsește expresie în alegerile periodice și nefalsificate, care urmează să se desfășoare în condițiile dreptului electoral egal și general pe calea votării secrete sau cu ajutorul formelor egale după conținut, ce asigură libertatea votării.

- ?
- 1) În ce constă dreptul electoral al omului, consfințit în Declarație?
 - 2) Ce condiții, în corespundere cu sursa, trebuie să asigure puterea pentru realizarea acestui drept al omului?

- recunoașterea diversității vieții sociale ca premise pentru conflictul de interese inevitabil și elaborarea în baza acestuia a mecanismelor privind coordonarea și soluționarea conflictelor pe calea pluralismului social și politic;
- legitimarea activității opoziției și concurenței în lupta pentru putere, legată nemijlocit de pluralismul și lupta intereselor ca trăsături ale democrației contemporane;
- garantarea drepturilor și libertăților omului, care asigură acel nivel al libertății personale, care nu exista în democrația antică directă. Anume datorită acestui fapt, democrația contemporană este numită liberală;
- nivelul înalt de antrenare a populației la viața politică, care prevede reducerea maximă sau reducerea diferitor restricții (patrimoniale, de învățământ, de vârstă, sexuale, de domiciliu) și crearea condițiilor pentru participarea la ea a grupurilor populației, anterior social pasive;
- existența mijloacelor de informare în masă libere, care, jucând rolul principal în comunicarea politică, devin una din verigile centrale ale procesului democratic contemporan. Drept rezultat al implementării idealurilor democrației, ca mijloc de funcționare a sistemului politic al societății, este regimul politic democratic, caracteristicile principale ale căruia sunt considerate:
 - existența în societate a diferitor interese și un spectru larg de posibilități pentru exprimarea și realizarea lor;

Tipurile alegerilor		
După scopul desfășurării	După cauzele desfășurării	După mijlocul de exprimare a voinței
<ul style="list-style-type: none"> • Prezidențiale • Parlamentare • Regionale • Municipale (orășenești) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ordinare • Anticipate • Repetate • Suplimentare 	<ul style="list-style-type: none"> • Directe • Indirecte

- garantarea accesului tuturor grupurilor sociale la instituțiile politice;
- dreptul electoral general, care le permite cetățenilor pe principii egale să participe la formarea instituțiilor reprezentative;
- controlul instituțiilor reprezentative asupra activității structurilor executive;
- receptarea de către majoritate din societate a normelor și procedurilor politice în vigoare;

- soluționarea conflictelor pe cale pașnică;
- recunoașterea rolului decisiv al majorității și luarea în considerare a intereselor minorității.

- ?
- 1) Care sunt trăsăturile caracteristice ale concepției democrației reprezentative liberale?
 - 2) Care trăsături sunt caracteristice regimului politic democratic?

4. Alegerile ca instrument al democrației. Tipurile alegerilor

Nu ne putem imagina democrația fără alegeri, deoarece ele sunt necesare pentru realizarea puterii poporului în condițiile actuale. Alegerile sunt nu numai o trăsătură esențială a democrației, ci și o condiție necesară a ei. În opinia savanților francezi contemporani, P. Laliuier și A. Desmichels, democrația poate fi caracterizată ca regim, potrivit căruia demnitarii sunt numiți pe calea alegerilor libere și oneste.

Chestiunile referitoare la alegeri țin de dreptul electoral. El constituie o totalitate a normelor de drept, care reglementează participarea cetățenilor, organizarea și desfășurarea alegerilor, relațiile reciproce între alegători și organele alese sau funcționari, precum și ordinea rechemării reprezentanților aleși, care nu au îndreptățit încrederea alegătorilor. În corespundere cu principiile dreptului electoral și cu unele criterii (obiectul alegerilor, termenul, proporțiile lor etc.), se face clasificarea alegerilor și a tipurilor lor (vezi schema).

După gradul de dezvoltare de drept și democratic al statului alegerile pot fi:

- egale sau neegale;
- generale sau limitate;
- directe sau intermediare;

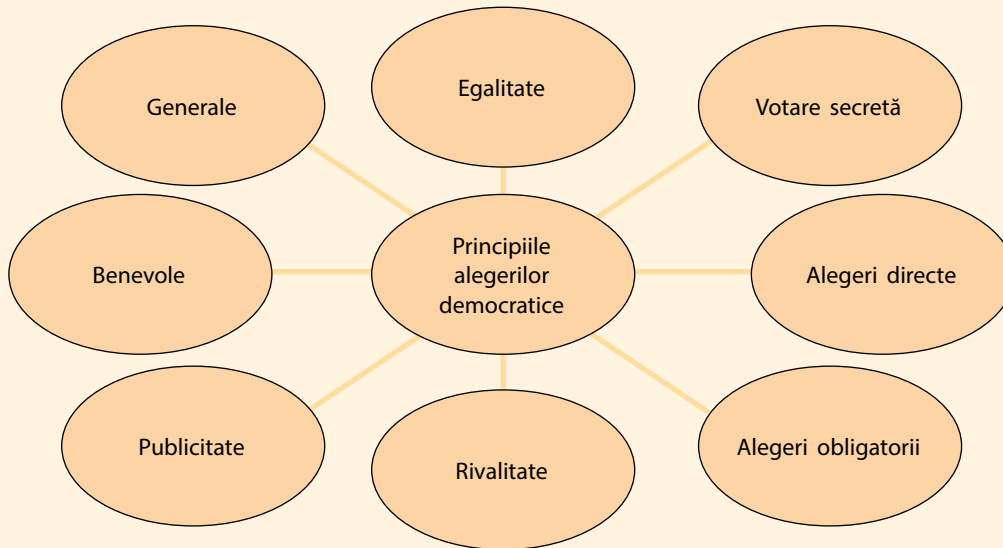
- cu vot secret sau deschis.

În partea stângă a tabelului sunt enumerate tipurile alegerilor, caracteristice țărilor cu nivelul înalt al democratismului sistemului electoral. Majoritatea statelor din lumea contemporană în constituție sau în legi electorale speciale au consfințit drepturile cetățenilor la alegeri generale, egale prin vot secret.

Alegerile le asigură cetățenilor condiții pentru participarea nemijlocită la formarea organelor puterii de stat și organelor autoadministrării locale. *Dreptul electoral activ* este dreptul de a alege. *Dreptul electoral pasiv* este dreptul de a fi ales. Ele oferă fiecărui cetățean posibilitatea de a-și manifesta poziția civică, de a influența prin structura puterii asupra calității vieții sale, de a simți responsabilitatea personală atât pentru starea lucrurilor în stat, cât și la locul său de trai.

- ?
- 1) Ce tipuri de alegeri există?
 - 2) Când vor avea loc alegerile apropiate în Ucraina? Ce fel de alegeri vor fi acestea.

PRINCIPIILE DREPTULUI ELECTORAL ÎN STATUL DEMOCRATIC

? Dați exemple de aplicare a principiilor enumerate în practica alegerilor din Ucraina.

5. Tipuri de sisteme electorale

Ordinea formării componenței organelor electorale ale statului se numește sistem electoral. Există două tipuri de asemenea sisteme:

- **sistemul majoritar** – tip de alegere a organelor reprezentative, potrivit căruia, ales este considerat acela, care a întrunit mai multe voturi ale alegătorilor;
- **sistemul proporțional** – tip al sistemului electoral, potrivit căruia determinarea rezultatelor alegerilor are loc în baza numărării voturilor cetățenilor, date în susținerea candidaților din listele partidelor politice (asociațiilor electorale).

Ambele sisteme electorale au atât avantaje, cât și neajunsuri. *Avantajele sistemului majoritar* constau în aceea că el conține posibilitățile formării unui guvern stabil și eficient. El permite partidelor mari, bine organizate să învingă la alegeri și să formeze un guvern unitar.

Principalele *neajunsuri ale sistemului majoritar* sunt:

- un număr mare de alegători din țară (uneori până la 50%) rămân nereprezențați în organele puterii;
- partidul, care a obținut la alegeri mai puține voturi decât oponentii săi, poate avea în parlament un număr majoritar de locuri;
- două partide, care au obținut un număr egal sau aproape egal, vor avea în organe-

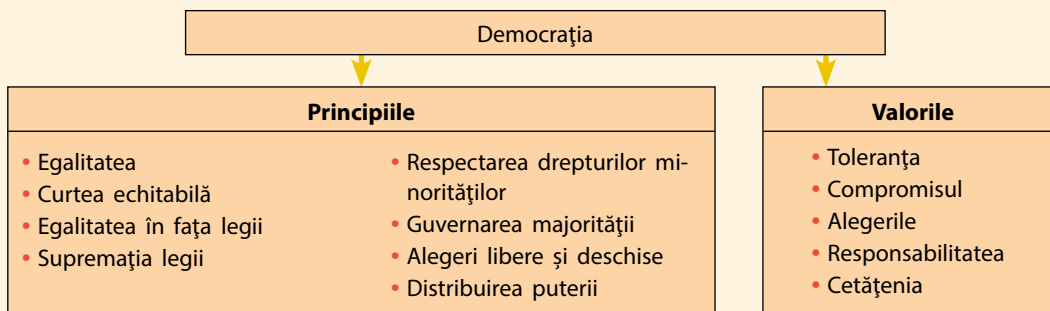
le puterii nu același număr de reprezentanți (nu se exclude situația când partidul care a obținut un număr mai mare de voturi decât oponentul său, în genere poate să nu obțină nici un mandat).

Avantajele sistemului proporțional constau în aceea că în organele puterii, formate cu ajutorul lui, va fi prezentat tabloul real al vieții politice din societate și limita reală a forțelor politice. El asigură sistemul legăturii reverse între stat și organizațiile societății civile, facilitând pluralismul politic și multipartinitic.

Principalele *neajunsuri ale sistemului proporțional* sunt:

- apar greutăți în privința formării guvernului din cauza lipsei unui partid care domină;
- crearea coalițiilor multipartinice, instabile din cauză că în componența lor intră partide cu diferite scopuri și sarcini, iar în rezultat guvernul este instabil;
- legătura nemijlocită între deputați și electorat este foarte slabă, deoarece se votează nu candidații concreți, ci partidele;
- dependența deputaților de conducerea partidului său poate influența asupra discutării și adoptării documentelor importante.

PRINCIPIILE ȘI VALORILE DEMOCRAȚIEI

? Explicați cum înțelegeți principiile și valorile democrației sus-numite.

Încercarea de a depăși neajunsurile ambelor sisteme și de a folosi avantajele lor și-a găsit oglindire în sistemul mixt, deoarece el îmbină între ele elementele sistemelor majoritar și proporțional. Potrivit lui, o jumătate din numărul de deputați sunt aleși după sistemul majoritar, iar cea de a doua jumătate – după

sistemul proporțional. Experiența perfecționării sistemelor electorale demonstrează că un astfel de sistem este mai democratic și mai eficient pentru atingerea stabilității politice.

? Există alegeri fără alegeri?

6. Etapele procesului electoral

Sistemul democratic prevede desfășurarea regulată a alegerilor. Sunt evidențiate câteva etape ale procesului electoral:

1) *Fixarea datei alegerilor.* Data alegerilor este fixată de organul împuternicit (de exemplu, de Președinte, Primul ministru al Ucrainei – de Comisia Electorală Centrală (CEC)) în corespundere cu legislația țării. În unele țări data alegerilor este indicată direct în Constituție sau într-o lege aparte.

2) *Înregistrarea alegătorilor.* În practica contemporană se folosesc câteva forme de înregistrare:

- obligatorie (Ucraina), când statul singur întocmește listele alegătorilor în baza informației de care dispune;
- benevolă (SUA), care prevede că alegătorii trebuie să se înregistreze de sine stător la sectoarele de votare.

3) *Formarea circumscripțiilor electorale și sectoarelor electorale.* Sectoarele electorale teritoriale îi unesc pe alegători în locul comun de votare. În Ucraina ele sunt create în baza prezentării înaintate de comisiile electorale de circumscripție sau de organele puterii locale.

4) *Crearea organelor electorale.* Pentru conducerea organizatorică a procesului electoral, de regulă, sunt create organul electoral central, organele teritoriale (de circumscripție), comisiile de sector.

5) *Înaintarea candidaților, întocmirea listelor de partid.* La această etapă este determinat cercul de persoane, din care vor fi aleși președintele, senatorii, deputații.

6) *Înregistrarea candidaților și listele de partid.* De înregistrarea candidaților se preocupă organele de stat împuternicite. În Ucraina candidații general naționali sunt înregistrați de CEC, iar candidații la alegerile locale – de comisiile de circumscripție și teritoriale.

7) *Campania preelectorală a candidaților înregistrați.* Prevede lucrul candidaților (partidelor) și grupurilor pentru convingerea alegătorilor în necesitatea de a-l vota pe cutare candidat sau pentru cutare partid politic. Desfășurarea campaniei preelectorale necesită mijloace financiare însemnate, care provin din alocări benevole pentru partide și parțial din alocările făcute de stat.

Legislația ucraineană prevede ca în timpul desfășurării agitației preelectorale să fie respectate următoarele principii:

- alegerea liberă a oricărei forme neinterzise și mijloace de desfășurare a agitației preelectorale;
- asigurarea posibilităților egale de desfășurare a agitației preelectorale pentru toți candidații și partidele politice;
- atitudinea nepărtinitoare, fără excepție, față de toți candidații și partidele politice din partea organelor de stat, instituții-

E INTERESANT SĂ ȘTII

În corespundere cu legislația ucraineană în vigoare, ordinarile alegeri în Rada Supremă a Ucrainei au loc în ultima duminică a lunii octombrie în al cincilea an de împuternicire a Radei Supreme a Ucrainei. Procesul electoral al ordinarilor alegeri ale deputaților începe cu 90 de zile înainte de data votării. CEC anunță despre începutul procesului electoral nu mai târziu decât cu 91 de zile înainte de data votării.

71

ilor de stat, organelor autoadministrării locale etc.; ;

- controlul public și de stat asupra folosirii mijloacelor financiare pentru agitația pre-electorală din partea candidaților și partidelor politice.

8) *Desfășurarea procedurii votării.* În zilele noastre votarea poate avea loc prin diferite metode:

- prin ridicarea mâinilor (se practică în unele țări în localități mici în timpul alegerilor în organele autoadministrării locale);
- cu aplicarea mașinilor electronice cu apăăsarea pe buton (se folosește în SUA);
- cea mai răspândită metodă este cea cu folosirea buletinelor din hârtie pentru votare, unde în dreptul numelui candidatului, care urmează să fie ales, este aplicat un anumit semn (această metodă se folosește în Ucraina).

Votarea are loc în ziua alegerilor sau în ziua alegerii repetate. În Ucraina comisia electorală de sector este obligată să-i anunțe pe alegători despre timpul și locul votării cu 15 zile înainte de desfășurarea votării. Această votare urmează să aibă loc în încăperi special amenajate.

Fiecare alegător trebuie să-l voteze secret numai pe un singur candidat, inclus în listă. De asemenea, este interzisă prezența altor persoane în timpul completării buletinului de vot.

7. Partidele politice

Între organizațiile nonguvernamentale rolul principal în sistemul politic le revin **partidelor politice**. Între mișcările și grupurile publice ele se deosebesc prin felul de organizare (aparatură profesională, care se preocupă

În majoritatea țărilor alegătorul îl votează nemijlocit pe candidat (alegeri directe). În unele țări se aplică alegerile indirecte. Adică cetățenii aleg organele intermediare (colegiile alegătorilor), acestea apoi alegând acel candidat, pe care cetățenii i l-au încredințat să-l voteze.

9) *Numărarea voturilor.* În Ucraina numărarea voturilor este efectuată în exclusivitate de către comisiile electorale de sector, în corespundere cu regulile stabilite de legislație. Ea începe imediat după încheierea votării. După încheierea numărării voturilor membrii comisiei electorale de sector întocmesc și semnează protocolul, în care se menționează numărul de voturi date pentru fiecare candidat sau partid.

10) *Stabilirea rezultatelor alegerilor.* În Ucraina, în timpul alegerilor Președintelui sau alegerilor în Rada Supremă rezultatele alegerilor sunt anunțate de CEC, rezultatele alegerilor locale – de comisiile electorale de circumscripție sau teritoriale.

Uneori apare necesitatea desfășurării alegerilor repetate. Aceasta are loc în cazul, când într-o anumită circumscripție electorală au fost desemnați nu mai mult de doi candidați, și nici unul dintre ei nu a întrunit numărul necesar de voturi, sau când alegerile panucrainene din anumite pricini au fost considerate că nu au avut loc.

de activitatea partidului), programul politic și prin scopul activității.

Între funcțiile, pe care le îndeplinesc în societatea contemporană partidele, cele mai importante sunt următoarele:

Din manualul de politologie de M. Iurii despre procesul electoral în SUA

Campania președințială în SUA se desfășoară în câteva etape.

Prima etapă prevede înaintarea candidaților la posturile de președinte și vicepreședinte. Însuși sistemul de înaintare a candidaților este destul de complicat, deoarece nu este descris în Constituție și este determinat de legislația fiecărui stat. După cel de al Doilea război mondial practica alegerilor primare (primaries) prin care adepții partidelor (Democratic sau Republican) își determină poziția față de candidații de partid la alegerile generale sau îi votează pe candidații, pe care îi împuternicesc să-l voteze pe candidatul concret la congresul național al partidului. Primaries poate fi de două tipuri: închis – la lucrările lui pot participa numai membrii de partid înregistrați; deschis – adepții unui partid pot participa numai la primaries-ul altui partid. În afară de primaries există și alt mijloc de alegere a delegaților la congresul național al partidului – desfășurarea conferințelor de partid cu mai multe trepte.

Cea de a doua etapă include desfășurarea congreselor naționale ale partidelor, la care fiecare partid îl desemnează pe candidatul său la postul de președinte și la postul de vicepreședinte. Congresele poartă un amplu caracter propagandistic și după forma lor se aseamănă cu un miting teatralizat, care dau startul campaniei prezidențiale.

Etapă decisivă sunt alegerile naționale, la care sunt determinați învingătorii – la posturile de președinte și vicepreședinte. Ele au loc în ziua de marți, după prima zi de luni a lunii noiembrie în fiecare an bisect. Alegătorul, votându-l pe candidatul din partea unui sau altui partid la postul de președinte, în realitate îi votează pe alegătorii din partea acestui partid în statul respectiv. Candidatul la președinție, care a întrunit în acest stat mai multe voturi decât oponentul său, primește toate voturile alegătorilor din statul în cauză (după principiul „învingătorul primește totul”). De aceea, are o însemnătate principială chiar o majoritate minimă de voturi, date de alegătorii din stat.

Următoarea etapă este votarea colegiului alegătorilor (decembrie). Candidații la posturile de președinte și vicepreședinte trebuie să obțină mai mult de jumătate din voturile alegătorilor (nu mai puțin de 290 din 535 de voturi). Listele cu rezultatele votării sunt trimise președintelui Senatului (potrivit Constituției, acesta este vicepreședinte).

Etapă finală este ședința comună a ambelor camere ale Congresului (în ianuarie a anului următor după alegeri), la care sunt anunțate listele colegiilor alegătorilor. Constituția prevede că în cazul când nici unul dintre candidați nu a întrunit majoritatea voturilor alegătorilor, președintele va fi ales prin votarea Camerei Reprezentanților.

- lupta pentru putere în stat, formarea elitei de guvernământ și componența guvernului;
- realizarea legăturii între societate și stat;
- determinarea scopurilor, elaborarea ideologiei, programelor, tendința de a formula strategia de dezvoltare a societății și convingerea cetățenilor în oportunitatea acesteia;
- alegerea și formarea elitei politice și liderilor la toate nivelele sistemului politic din societate;
- socializarea politică a cetățenilor.

Principalele între ele sunt considerate pretențiile partidelor politice față de puterea de stat și participarea la realizarea ei. Referitor la puterea de stat partidul poate apăra poziții diferite. Partidul poate fi într-o **opoziție** intransigentă, pronunțându-se împotriva orânduirii de stat existente. În acest caz partidul tinde să pună mâna pe putere pentru a schimba însuși statul. O altă variantă a opoziției este orientarea ei nu împotriva orânduirii de stat, ci împotriva realizării unei anumite politici. Partidul poate fi, de asemenea, într-o opoziție constructivă, criticând ceea, cu care el nu es-

te de acord în activitatea guvernului, susținând ceea ce consideră că este just.

Pentru clasificarea partidelor politice actuale sunt aplicate următoarele criterii:

- după pozițiile de concepție partidele sunt divizate în pragmatice, care nu dispun de programe ideologice și caută să antreneze cât mai mulți adepți pentru a învinge la alegeri, și politice – de idei, care se conduc după anumite principii de idei (conservative, liberale, reformatoare, revoluționare etc.);
- după principiile de organizare – de masă (atrageră în rândurile sale a cât mai mulți membri), de cadre (întrunesc un număr nu mare de politicieni profesioniști), partide, create pe principiile calității de membru individuale, partide cu membri neînregistrați oficial (apartenența la el se manifestă prin votarea candidaților lui la alegeri), partide cu calitatea de membru colectiv (sindicatelor, colectivele de muncă etc.);
- după principiile sociale – partide, care prezintă interesele unor pături aparte ale

SPECTRUL POLITIC

Comuniștii Social-democrații Socialiștii Radicalii Democrații Liberalii Conservatorii Fasciștii

de ultra stânga

de stânga

de centru

de dreapta

de ultra dreapta

Marginalii Muncitorii angajați Micii proprietari Întreprinzătorii Marii proprietari Aristocrația Marginalii

Sătenii Intelectualitatea

- populației, grupurilor, a mai multor pături și grupuri sociale;
- după locul în sistemul puterii de stat – de opoziție, de guvernământ (se împart de sine stătător și în componența coaliției);

- după atitudinea puterii față de partid – legale sau ilegale.

- ?
- Oare este posibilă orânduirea democratică fără existența partidelor politice?

CONCLUZII

Democrația este o formă a autoadministrării sociale, realizată de cetățenii egali în drepturi, care participă nemijlocit la soluționarea problemelor sociale (democrația directă), sau îi împuternicesc pentru aceasta pe reprezentanții săi (democrația reprezentativă). În ambele cazuri rolul principal le revin alegerilor libere și votării.

Cel mai important mecanism, cu ajutorul căruia cetățenii țărilor democratice pot determina care persoane și care formațiuni politice au dreptul la guvernare și care trebuie să fie politica lor, sunt alegerile.

Practica democratică a țărilor lumii atestă că nu există sisteme electorale ideale.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Care sunt cele două forme principale ale democrației pe care le cunoașteți?
2. Sub ce forme este aplicată nemijlocit democrația directă la nivelele local și regional?
3. Ce înseamnă alegeri politice?
4. Numiți cele două tipuri principale de sisteme electorale. Care tip de sistem electoral există în Ucraina contemporană?
5. Caracterizați conținutul noțiunii „democrație”, formele și principiile ei.
6. Explicați, cum înțelegeți determinarea democrației de către președintele SUA, A. Lincoln („guvernarea poporului prin intermediul poporului pentru popor”). Oare ea corespunde înțelesului actual al ei? Argumentați punctul vostru de vedere.
7. În ce constă importanța realizării principiilor democrației de gen pentru dezvoltarea social-politică deplină a țării?
8. Analizați idealurile și valorile democrației.
9. Explicați, cum înțelegeți conținutul principalelor elemente ale regimului politic democratic.
10. De ce alegerile politice sunt considerate unul din instrumentele democrației?
11. În ce constau, în opinia voastră, avantajele și neajunsurile orânduiri democratice? Explicați cum înțelegeți caracteristica democrației dată de W. Churchill în epigraful pe această temă.
12. Analizați avantajele și neajunsurile sistemelor electorale.
13. **Discutați în grupuri** caracteristica dată democrației de scriitorul, dramaturgul și președintele ceh, V. Havel: „Democrația pune în fața acelora, care au față de ea o atitudine serioasă, probleme aproape irezolvabile, iar pentru acei, care o urăsc, deschide posibilități aproape nelimitate”.
14. Cu ajutorul literaturii suplimentare alegeți aforisme ale oamenilor iluștri despre democrație și alegeri. Explicați de ce ele v-au plăcut.
15. Care este atitudinea voastră față de democrație? Explicați de ce aveți o astfel de părere.
16. Scrieți un eseu pe tema „Starea realizării principiilor democrației de gen în Ucraina contemporană”.
17. Cum înțelegeți conținutul epigrafelor la temă? Explicați despre ce este vorba în fiecare din ele.

AMINTIȚI-VĂ

1. Ce este societatea?
2. Care parte a vieții cetățenilor nu este reglementată de stat?
3. Ce este societatea civilă?

Societatea civilă – totalitatea instituțiilor și relațiilor publice independente de stat, care prezintă voința și interesele cetățenilor.

Societatea civilă este societatea, pe care cetățeanul, creând-o, conștientizează că nu el trebuie să servească statul, ci statul – pe el.

Evhen Golovaha

Pe oamenii, care au cunoscut gustul libertății și au simțit drepturile proprii, nu este simplu să-i impui să se împace cu atentarea la una și la alta.

Adam Ferguson

Nașterea și renașterea societății civile întotdeauna este legată de un anumit pericol, doar ea dăruie libertate și despoților, și democraților în măsură egală.

John Keene

Democrația declarată nu poate deveni o democrație reală până ce societatea civilă nu se va schimba în așa măsură, ca să devină un concurent activ și oponent al vechii nomenclaturi.

Michael Ignatieff

TEMA 2. SOCIETATEA CIVILĂ

1. Evoluția ideii despre societatea civilă

De la lecțiile de drept știți ce este societatea civilă, iar de la lecțiile de istorie universală – ce rol a jucat ea în diferite etape ale dezvoltării țărilor lumii. Evenimentele istorice atestă că existența sistemului de instituții publice, din care este formată societatea civilă, este o premisă obligatorie de formare a națiunii și a statelor democratice în țările, considerate astăzi puternic dezvoltate și la care se orientează altele.

Societatea civilă este chemată să asigure condițiile de autorealizare a anumitor indivizi, colective, interese private și necesități, iar elemente ale societății civile sunt diferite asociații (profesionale, confesionale, de creație etc.), care cuprind toate domeniile vieții.

Societatea civilă, formată în baza valorilor civile, este sfera de comunicare, interacțiuni, autoorganizare spontană și autoadministrare a indivizilor liberi în baza asociațiilor formate voluntar, apărută de intervenția directă și de reglementare din partea statului.

În opinia cercetătorilor, formarea concepției societății civile a început în perioada istoriei noi. Ea s-a produs paralel cu noile realități sociale ale relațiilor burgheze și a durat până la mijlocul secolului al XIX-lea. Principiile de bază ale concepției au fost formulate în lucrările gânditorilor de atunci – C.-L. Montesquieu, I. Kant, G. Hegel și A. de Tocqueville. Folosind termenul „societate civilă” pentru caracterizarea noilor ordine, care s-au format în prezența lor, ei au pus începutul confruntării între societate și stat, în înțelesul de astăzi. În opinia lor, aceste două contraziceri legate reciproc și condiționate reciproc, în mod ideal urmează să păstreze autonomia una față de alta. Viața în această societate, după cum considerau filozofii, se bazează pe principiile libertății individuale, autonomia comunităților, dreptul cetățenilor de a se uni în uniuni și asociații, de a-și apăra interesele, de a se opune fărădelegilor demnitarilor.

În practică societatea civilă occidentală de atunci, care se supunea legii, afirma libertățile liberale și forma opinia civică față de problemele, importante pentru toți. Interesele comune, care îi uneau pe membrii societății, erau apărate prin crearea, de către ei a uniunilor și asociațiilor, care activau autonom, dar sub ocrotirea legii. Autoreglarea acestei societăți asigura relațiile de piață, însă, în același timp, ele și duceau la intensificarea încordării sociale în rezultatul diversității păturilor sociale, sărăcirea păturilor munci-

? Cum oglindește această ilustrație esența noțiunii „societatea civilă”?

toare și pierderea de către ei a simțului de membri egali.

În legătură cu aceasta, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea concepția de societate civilă, care scotea în prim plan aspectele ei pozitive, de unire, a rămas în trecut. A început extinderea concepției socialiste de dezvoltare a societății. Astfel, adepții marxismului au declarat societatea civilă ca fiind o formă a relațiilor de clasă, creată de capitalism și urmează să dispară odată cu el. În prima jumătate a secolului al XX-lea, în legătură cu apariția regimurilor totalitare (fascismul, nazismul și stalinismul), care au aplicat „violența legitimă” a statului pentru a-și atinge scopurile majore, în mai multe țări societatea civilă în genere, pe o anumită perioadă de timp, a dispărut de pe arena istorică.

Cea de a doua jumătate a secolului al XX-lea a devenit perioada de timp a renașterii

concepției societății civile, care se credea una din mijloacele principale de luptă împotriva regimurilor socialiste în țările din Europa Centrală și de Est. În baza acestei concepții au fost formulate noi strategii de transformare a regimurilor de dictatură în această regiune. Anume ea a devenit sursa de explicare a mecanismelor de răsturnare a regimurilor comuniste de aici și cea de care depinde înaintarea cu succes pe calea transformărilor democratice. Însă, în lume lipsește o experiență a unor astfel de schimbări. Anume de aceea, în opinia sociologului englez E. Gellner, întrebarea dacă poate societatea civilă în țările postcomuniste „să se dezvolte pe baza istorică fără precedent și foarte nefavorabilă”, rămâne discutabilă. În Ucraina, de asemenea, are loc un proces complicat de formare a societății civile.

2. Esența, atributele și funcțiile societății civile

Noțiunea „societate civilă” se folosește pentru caracterizarea părții nepolitice a sistemului social, și ea are sens numai cu condiția delimitării societății și statului. După caracteristicile sale istorice, structurale și culturale ea în genere se deosebește de societatea

umană. Societatea civilă este doar una din subsistemele acesteia. În stadiul apariției elementele ei există în fiecare societate contemporană. Însă societatea se deosebește după volum și calitate, care oglindește nivelul democratic al ei.

E INTERESANT SĂ ȘTII

Uneori societatea civilă este numită „sectorul trei”. O astfel de expresie este răspândită și în Ucraina. Ce înseamnă și cum a apărut ea?

Potrivit „modelului pe sectoare” al societății, toate subiectele, care participă la crearea produsului național global, se împart în patru categorii:

- primul sector – organizațiile de stat, care există pe contul impozitelor;
- sectorul doi – businessul care se dezvoltă pe contul propriului venit;
- sectorul trei – organizațiile nonprofit și necomerciale, care există pe contul alocațiilor de binefacere;
- sectorul patru – economia familială, sursa de dezvoltare a căreia sunt veniturile membrilor familiei.

În toate statele democratice dezvoltate „sectorul al treilea” este cel cu care se mândresc și este considerat baza societății civile. De el ține un număr mare de asociații diferite, care activează întru binele societății.

Societatea civilă are o structură internă complicată și ramificată, elementele căreia, în opinia cercetătorilor contemporani, sunt:

- organizațiile publice benevole și mișcările publice;
- partidele politice la etapa inițială de formare și activitate, până ce ele nu participă la mecanismul puterii de stat;
- mijloacele de informare în masă independente, care formează și oglindesc opinia publică;
- opinia publică ca institut;
- parțial – alegerile și referendumurile ca mijloc de aflare a opiniei publice și apărare a intereselor unor anumite grupuri;
- elementele sistemelor judiciar și de drept dependente de opinia publică (judecătoria de jurământ, detașamentele de miliție populară etc.).

În funcțiile societății civile își găsesc aplicare direcțiile principale ale activității institutelor ei și influența lor asupra vieții societății. Să examinăm cele mai importante dintre ele:

- Societatea civilă este un mijloc de autoorganizare, autoexprimare și autorealizare de către indivizi a intereselor lor. Aceasta ușurează îndeplinirea de către stat a funcțiilor ei, micșorând „povara problemelor”, pe care urmează să le rezolve.

? Oare poate inscripția de pe această placardă să fie folosită ca lozincă a societății civile? De ce?

- Institutele societății civile le insuflă încredere cetățenilor în puterile lor, garantează inviolabilitatea drepturilor personale ale cetățenilor, devin reazem în posibila lor opunere cu statul.
- Institutele societății civile sistematizează cerințele și protestele apărute ale indivizilor, care în alt caz ar putea să capete un caracter distrugător, și prin aceasta facilitează realizarea puterii de stat în formă democratică.
- Institutele societății civile contribuie la apărarea intereselor unor grupuri sociale în opunerea lor altora. Datorită acestui fapt, fiecare dintre ele are posibilități egale de a fi auzite de puterea de stat.

Societatea civilă este capabilă să-și îndeplinească pe deplin funcțiile în sistemul social numai dacă dispune de toate atributele sale (particularitățile veridice inalienabile). Acestea sunt:

- organizarea vieții publice a indivizilor liberi și egali, drepturile cărora sunt apărute de constituție și legi;
- existența spațiului public, mijloace și centre de comunicare ca bază de formare a sferelor vieții publice și opiniei publice;
- asociații benevole independente de stat, autonomia cărora este conștientizată atât la nivel individual, cât și la cel colectiv;
- activitatea orientată la interesele publice, care duc la conlucrare, solidaritate, încredere reciprocă între indivizi.

? Care sunt principalele particularități ale societății civile?

Din „Istoria Statelor Unite ale Americii” despre protestele sociale din a doua jumătate a secolului al XX-lea

Lupta afroamericanilor pentru drepturi egale a ajuns la apogeu pe la mijlocul anilor 1960. Obținând în deceniul precedent mai multe victorii, activiștii afro-americani s-au convins în oportunitatea metodelor de luptă neviolente. Grupurile de tipul Conferința de Sud a liderilor creștini din Sud, formată din preoți afro-americani, și Comitetul de coordonare studențesc pentru acțiuni neviolente, la care aparțineau activiști tineri, au intenționat să obțină reforme prin proteste pașnice.

În anul 1960 studenții afro-americani ai colegiilor s-au adunat în ospătăria rețelei comerciale „Volvort” din Carolina de Sud. Aici deservirea se făcea în spiritul segregăției rasiale, iar protestul studenților a fost orientat anume împotriva acesteia. Greva a atras atenția mijloacelor de informare în masă și a cauzat apariția protestelor asemănătoare ale populației din Sudul SUA. În anul următor luptătorii pentru drepturile civice au

organizat așa-numitele „raiduri ale libertății” – oamenii de culoare albă și neagră călătoreau împreună în autobuze, itinerarele cărora duceau spre Sud, la autogările segregate, și reacția ce urma putea să intereseze mijloacele de informare în masă, ca, în cele din urmă, să provoace anumite schimbări.

Participanții la mișcare, de asemenea, au organizat demonstrații în masă, cea mai mare fiind „Marșul spre Washington” din 1963. Atunci spre capitală s-au îndreptat circa 200 mii de demonstranți, pentru a chema cu fermitate de a li se acorda drepturi egale tuturor cetățenilor SUA...

- ?
- 1) Determinați din document ce elemente, funcții și atribute au fost caracteristice societății civile din SUA din a doua jumătate a secolului al XX-lea.
 - 2) Ce fel de societate civilă exista în țară în acea perioadă? Care fapte din sursă confirmă aceasta?

3. Experiența mondială a dezvoltării și consolidării societății civile

TIPURILE PRINCIPALE ALE SOCIETĂȚII CIVILE

Societatea civilă			
Societatea civilă democratică	Societatea civilă intermediară	Societatea civilă electorală	Societatea civilă instruită

Prosperarea statelor democratice dezvoltate contemporane a acumulat o experiență însemnată de formare a societății civile. Cercetătoarea N. Rozenblum a determinat patru tipuri principale ale ei.

În **societatea civilă democratică** activitatea principală a asociațiilor cetățenilor devine formarea la ei a simțului de capacitate politică, capacitatea de a examina chestiunile politice întru binele comun.

În **societatea civilă intermediară** rolul principal îl joacă nu formarea la cetățeni a virtuților, ci a calităților care asigură integritatea democrației liberale – sentimentul de cetățean, caracterul deschis, de tovarășie și responsabilitate. Societatea civilă, mai întâi de toate, depune eforturi pentru îmbunătățirea bunăstării generale. În opinia cercetătoarei, aceasta este o tendință nouă și cu cele mai mari perspective de dezvoltare a societății civile (când alte etape au fost deja depășite). Aceste diversități permit să fie analizate particularitățile dezvoltării societății civile în diferite țări. Astfel, în SUA de la societatea civilă intermediară,

formată în prima jumătate a secolului al XIX-lea, s-a trecut la societatea civilă democratică, iar în prezent se trece la **societatea civilă electorală**. În statele europene occidentale contemporane, în opinia multor cercetători, întotdeauna a fost răspândită societatea civilă democratică, drept mijloc de socializare politică a indivizilor. În majoritatea țărilor din Europa de Est a apărut o variantă proprie a **societății civile instruite**, care, la fel ca și cea din Occident, se formează independent de stat, însă la început se extinde numai asupra sferei învățământului și culturii. În realitate, în toate țările formarea trăsăturilor comune generale ale societății civile a avut loc în asociere cu particularitățile naționale. Însă, în pofida acestor deosebiri, democrația a învins.

- ?
- 1) Care este rolul societății civile în formarea institutelor democratice ale puterii?

Societatea civilă este sfera de realizare în deosebi a scopurilor private și intereselor unei anumite personalități. În societatea civilă nu există o libertate adevărată, deoarece în ea există permanent contradicții între interesele private și putere.

Georg Hegel

? Explicați cum înțelegeți acest aforism. Sunteți de acord cu el? De ce?

CONCLUZII

Concepția societății civile s-a format la începutul istoriei noi drept conștientizare a necesității că trecerea societății la o stare calitativă nouă îi va satisface pe toți membrii ei. Ideile contemporane despre societatea civilă se bazează pe conștientizarea necesității autonomiei și libertății individuale a cetățenilor în asociere cu neintervenirea statului în viața societății civile. Institutede statului și societatea civilă devin două componente necesare ale sistemului social democratic unic, de care depinde dezvoltarea lui cu succes.

Societatea civilă este o astfel de formă de organizare a societății, în care există relații politice, economice și culturale dezvoltate, necontrolate de stat, între anumiți indivizi. În ea apar fără nici un obstacol diverse

mișcări publice, funcționează instituții private, se dezvoltă viața publică etc. Societatea civilă creează condiții pentru delegarea unui număr însemnat de funcții de stat organelor de autoadministrare locală. Ea este baza pentru formarea statului de drept și însăși se dezvoltă în condițiile acestuia. Echilibrul între societatea civilă și stat joacă rolul unuia dintre factorii dezvoltării democratice stabile a țării.

Procesul de formare a societății civile în Ucraina nu este unul simplu, el este complicat de necesitatea depășirii rămășițelor modelului social de dezvoltare din trecut. Totuși, pe această cale, alături de greutăți sunt și anumite realizări.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Când a început formarea concepției societății civile?
2. Numiți elementele principale ale structurii societății civile.
3. Ce înseamnă societatea civilă democratică?
4. Care trăsături sunt determinative pentru societatea civilă instruită?
5. Cum are loc evoluția imaginației despre societatea civilă?
6. Caracterizați esența, funcțiile și atributele societății civile.
7. Analizați experiența mondială de dezvoltare și consolidare a societății civile.
8. Care particularități importante ale societății civile sunt menționate în epigrafele la temă? Explicați, cum le înțelegeți.
9. **Lucrul în grupuri.** Îndepliniți sarcinile și discutați concluziile la care ați ajuns:
 - 1) realizările în formarea societății civile în Ucraina;
 - 2) problemele pe care le creează formarea societății civile în Ucraina și căile de depășire a lor;
 - 3) perspectivele dezvoltării societății civile în Ucraina.
10. În opinia filozofului australian John Keene, sub influența acuității divergențelor sociale, aplicarea metodelor violente de soluționare a conflictelor, comportării „necivilizate” și influența neechilibrată a oligarhilor și a altor circumstanțe, societatea civilă poate „degrada”. Care este atitudinea voastră față de acest punct de vedere? Argumentați-vă părerea. De ce societatea civilă „degradează” și prin ce se manifestă aceasta? Dați exemple corespunzătoare. Cum poate fi evitat acest proces și cum pot fi depășite consecințele lui?
11. Scrieți un eseu bazat pe unul din epigrafele la temă.
12. Folosind sistemele de căutare, găsiți în Internet informații despre formarea „sectorului trei” ca bază a societății civile în Ucraina. Rezultatele le expuneți în formă de comunicare sau de prezentare.

Dreptul comunității de a-și soluționa de sine stătător problemele este o trăsătură firească și inalienabilă ca și drepturile și libertățile omului.

John Locke

Activitatea publică este aceeași muncă, aceeași încordare a forțelor fizice și spirituale, când pentru om devine personal ceea ce îi aparține nu lui personal, ci comunității.

Vasyl Suhomlinski

Împreună oamenii pot realiza ceea ce nu pot face singuri; unirea capacităților intelectuale și fizice, concentrarea forțelor lor poate deveni aproape atotputernică.

Jin Webster

Ceea ce comunitatea dorește, nici boierul n-o oprește.

Proverb ucrainean

TEMA 3. COMUNITATEA

1. Noțiunea administrării publice locale și teritoriale

Un rol important în sistemul administrării democratice îi revine autoadministrării locale. Ea este un institut al puterii publice, în activitatea căreia poate participa fiecare cetățean. Datorită acestui fapt autoadministrarea locală joacă rolul deosebit de verigă intermediară între societatea civilă și stat, aparținând mai mult la prima, decât la al doilea. În Europa contemporană înțelegerea autoadministrării locale este determinată în Carta europeană a autoadministrării locale, adoptată de Consiliul Europei în 1985.

În societatea democratică una dintre componentele importante ale autoadministrării locale este considerată autoadministrarea publică teritorială. Aceasta este autoorganizarea cetățenilor la locul lor de trai pentru realizarea de sine stătător și cu propria responsabilitate a inițiativelor lor, a chestiunilor de însemnătate locală. În acest scop ei creează organizații de autoadministrare teritoriale benevole – **comunitățile**.

În corespundere cu particularitățile funcționării autoadministrării locale, acestea sunt divizate în mod tradițional în modelele anglosaxon (anglo-american) și continental (european, francez). La baza primului model este pus principiul „reglementării pozitive”, potrivit căruia lista drepturilor și îndatoririlor autoadministrării locale este determinată de legislație. Modelul anglosaxon are următoarele trăsături:

- autonomia însemnată a organelor autoadministrării locale față de stat;
- lipsa subordonării directe centrului a organelor de nivel teritorial;
- lipsa reprezentanților împuterniciți ai puterii centrale, care controlează organele autoadministrării locale în teritoriu;
- controlul de către ministerele centrale asupra activității organelor autoadministrării locale pe cale indirectă prin judecătore;
- alegerea mai multor persoane în unele posturi ale autoadministrării locale de către comunitatea teritorială;
- activitatea organelor autoadministrării locale în cadrul împuternicirilor prevăzute de legislație.

La baza modelului continental al autoadministrării locale a fost pus principiul „reglementării negative”, potrivit căruia se permite să se facă ceea ce nu este interzis de lege.

AMINTIȚI-VĂ

Cum înțelegeți noțiunea „comunitate”?

Din Carta europeană a autoadministrării locale

1. Autoadministrarea locală înseamnă dreptul și capacitatea reală a organelor autoadministrării locale de a reglementa o bună parte din chestiunile de stat și de a le administra, acționând în limitele legii, pe răspunderea proprie și în interesele populației locale.
2. Acest drept este realizat de consilii sau de adunările, membrii cărora au fost aleși pe calea votării libere secrete, egale, directe și generale. Consiliile sau adunările pot avea la dispoziție organe executive subordonate lor.
3. ...nu se exclude adresările către adunările cetățenilor, referendumului sau oricărei forme de participare directă a cetățenilor acolo, unde nu permite legea.
Principiul autoadministrării locale trebuie să fie recunoscut în legislația țării și, după posibilități, în constituția țării.

- ?** 1) Cum este explicată în sursă noțiunea de autoadministrare locală?
- 2) Cum, în corespundere cu Carta, cetățenii își realizează dreptul la autoadministrarea locală?

Pentru ea sunt caracteristice:

- un nivel al centralizării cu mult mai înalt în comparație cu modelul anglosaxon;
- existența sistemului subordonării verticale (ierarhice) a organelor autoadministrării locale centrului;
- îmbinarea autoadministrării locale pe teritoriu cu administrarea directă de stat și funcționarea la unul și același nivel teritorial a organelor autoadministrării locale, alese de comunitatea teritorială, și a funcționarilor, numiți de puterea centrală, care exercită supravegherea administrativă asupra activității de autoadministrare.

În Ucraina elementul principal al autoadministrării locale este comunitatea teritorială, care exercită autoadministrarea în ordinea stabilită de lege atât nemijlocit, cât și prin reprezentanții aleși, precum și prin organele executive ale autoadministrării locale – sătești, de orașel și orașenești, consiliile raionale și regionale. În seama lor sunt puse anumite împuterniciri ale organelor puterii executive, care se referă la următoarele sfere ale vieții:

- planificarea dezvoltării social-economice și culturale a teritoriului comunității;
- formarea și folosirea bugetului local;
- administrarea proprietății comunale;
- administrarea gospodăriei comunal-locative, instituțiilor de deservire a traiului, comerciale, alimentație publică, întreprinderilor de transport și telecomunicații;
- învățământul, ocrotirea sănătății, cultura, cultura fizică și sportul;
- reglementarea relațiilor funciare și ocrotirea mediului înconjurător;

- protecția socială a populației;
- activitatea economică externă;
- lucrările de apărare;
- orânduirea administrativ-teritorială;
- legislația, ordinea de drept, apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale cetățenilor etc.

În societatea democratică autoadministrarea locală îndeplinește următoarele funcții:

- reprezintă unul din cele mai vechi instituții ale democrației și element important al sistemului politic al societății;
- îndeplinește rolul de verigă intermediară între populație și structurile de stat;
- realizează programe generale de stat și regionale la nivel local;
- consolidează integritatea teritorială a statului, reduce încordarea socială și riscul conflictelor între națiuni;
- formează economia adaptată la particularitățile locale;
- aplică în viață mecanismul de realizare de către populație a tuturor drepturilor civile și libertăților sale;
- rezolvă un cerc larg de probleme sociale stridente pentru populație și satisface necesitățile sociale principale ale acesteia;
- rezolvă sarcini de stat cu forțele organelor locale pe calea delegării lor a împuternicirilor de stat respective.

Activitatea autoadministrării locale are o importanță deosebită pentru dezvoltarea societății. Datorită autoadministrării locale la cetățeni se formează asemenea calități ca manifestarea atitudinii de sine stătătoare, ei devin mai energici și obțin spiritul de întreprinzător, ei încetează să aștepte toate „de sus”, dar se obișnuiesc să se bazeze pe

? Care laturi ale interacțiunii omului și comunității sunt redată în această fotografie?

proprile puteri. Datorită funcționării depline a sistemului de autoadministrare locală, viața publică nu se concentrează în centru, ci se răspândește uniform în tot statul. Alături de interesul privat, la cetățeni apar și se dezvoltă interesele publice. Autoadministrarea locală facilitează ca cetățenii să obțină posibilități de a cunoaște și de a participa la activități publice. Totodată, acestea devin o școală de pregătire a viitorilor activiști de stat de cel mai înalt nivel, cunoscând problemele sociale ale cetățenilor de rând.

2. Omul și comunitatea

Termenul „comunitate” este folosit nu numai în înțelesul comunității teritoriale ca verigă în sistemul autoadministrării locale, consfințită în legislația Ucrainei. Un alt sens al lui este înțelegerea comunității ca formă de unire a oamenilor, care își pun anumite sarcini comune. Trăsăturile caracteristice ale acestei comunități sunt următoarele:

- teritoriul comun de trai pentru membrii ei, care le permite să contacteze și să comunice între ei;
- existența autoadministrării parțiale sau depline;
- rezolvarea în comun a problemelor sociale-de trai ale comunității în baza conlucrării active;
- susținerea și ajutorul reciproc;
- influența moral-educativă asupra membrilor comunității.

Cu viața comunității mari sau mici este legată viața fiecărui om, deși deseori nu ne gândim asupra acestui lucru.

DOKUMENTUM

Din cartea activistului de stat și politologului francez din secolul al XIX-lea, Alexis de Tocqueville „Democrația în America”

...Anume în comunitate și constă forța libertății poporului. Institutele publice joacă același rol pentru stabilirea independenței, ca și școala primară pentru știință, și ele deschid poporului calea spre libertate și îl învață să servească această libertate, să savureze caracterul ei pașnic. Fără institutele publice naționale poate forma un spațiu liber, însă spiritul adevărat al libertății ea așa și nu-l va obține.

- ? 1) În ce vede rolul comunității filozoful?
- 2) Explicați cum înțelegeți compararea institutelor publice cu școlile primare pentru știință.
- 3) Dați exemple cum participarea la viața publică influențează formarea personalității omului tânăr.

? De ce în societatea democratică este dezvoltată autoadministrarea cetățenilor?

Comunitate pentru om devine familia, clasa, școala, vecinii, care trăiesc la aceeași scară, în același bloc, pe aceeași stradă, locuitorii satului sau orașului, comunitățile pe interese etc. Însă trebuie să înțelegem: comunitatea nu sunt oamenii, care se află alături, conducându-se după interesele lor private. Comunitatea înseamnă conlucrare, parteneriat întru folosul comun. Poți trăi ani la rând în unul și același bloc, pe aceeași stradă și să nu-ți cunoști vecinii, iar participarea la o muncă comună, utilă pentru toți este în stare să-i unească pe oamenii puțin cunoscuți în comunitate.

Ce-i dă omului participarea la viața comunității? Datorită acestui fapt el înțelege mai bine că prin eforturile comune este mai ușor să obții ceea ce dorești. Comunitatea îl ajută pe om să înțeleagă cât de mult aceasta depinde de poziția lui activă și neindiferentă față de problemele comunității. Ea contribuie la socializarea individului, formând la el calități sociale necesare pentru viață. Anume prin

E INTERESANT SĂ ȘTII

În ultimul timp în Ucraina una din etapele de dezvoltare a autoadministrării locale a devenit antrenarea comunității la distribuirea bugetelor locale. Aceasta are loc pe calea votării de către comunitate a proiectelor privind ridicarea nivelului bunăstării locale. Aceste proiecte sunt finanțate din bugetele locale. O astfel de practică a fost numită „bugetul participării publice”, „bugetul comunității” etc.

? Aflați despre proiectele locale ale comunității voastre. Care dintre ele au fost transpuse în viață?

aceasta și se explică rolul important al comunității la formarea societății civile.

? Oare întotdeauna omul aparține la comunitate?

CONCLUZII

Administrarea democratică prevede existența autoadministrării locale și publice. Anume datorită acestui fapt cetățeanul are posibilitate să participe la soluționarea chestiunilor, care se referă nemijlocit la el, și să participe la procesul democratic.

Pentru țările europene are o mare însemnătate adoptarea de către Consiliul Europei a Cartei autoadministrării locale, care determină standardele autoadministrării, spre care trebuie să se orienteze toate statele democratice.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Ce este autoadministrarea?
2. În ce constă importanța activității autoadministrării locale pentru dezvoltarea societății?
3. Ce este comunitatea?
4. Caracterizați rolul și locul autoadministrării publice locale și teritoriale în societatea democratică.
5. Care sunt particularitățile, funcțiile și însemnătatea activității autoadministrării locale?
6. Analizați aforismele despre comunitate și activitatea comunităților, expuse în epigrafele la temă. Explicați cum le înțelegeți.
7. Ce rol joacă pentru om participarea lui la viața comunității?
8. Pregătiți o comunicare despre activitatea organelor autoadministrării locale în localitatea voastră.
9. Luați cunoștință de activitatea autoadministrării școlare la instituția voastră de învățământ. În baza căror principii, reguli și valori ea funcționează? Care este structura ei?
10. Există o părere că iscusința omului de a trăi în comunitate este un procedeu de formare și dezvoltare a societății civile. Sunteți de acord cu această afirmație? De ce?
11. Cardinalul Bisericii Greco-Catolice Ucrainene, Liubomir Guzar, a spus: „Oamenii creează comunitatea”. Prin aceasta el a atras atenția asupra faptului: cum sunt oamenii, așa va fi comunitatea și viața în ea. Scrieți un eseu pe această temă.

Nimic în altceva, decât în preocupările societății civile, omul nu-și găsește o aplicare atât de amplă a talentelor sale și un obiect atât de reușit pentru manifestarea celor mai bune calități ale sale.

Adam Ferguson

Treburile bune niciodată nu trebuie amânate: orice rețineră este nechip-zuită și deseori periculoasă.

Miguel Cervantes

Principalul efect al activității de binefacere și de voluntariat îl constituie nu banii adunați, dar faptul că ne învățăm a fi responsabili.

Sviatoslav Vakarciuk

TEMA 4. PARTICIPAREA LA VIAȚA PUBLICĂ A SOCIETĂȚII

1. Formele activismului social al cetățenilor în cadrul instituțiilor puterii

Toți oamenii trăiesc în societate, însă nu în măsură egală participă la viața ei. Cu alte cuvinte, în viața unui om comunicarea cu alți oameni ocupă un loc cu mult mai important, decât în viața altuia. Cetățenii, care din propria inițiativă participă la acțiunile generale pentru comunitate, orientate la soluționarea problemelor în-tregii comunități, se numesc **social activi**.

Particularități importante ale activismului social al personalității este tendința puternică, durabilă de a influența asupra proceselor sociale și participarea eficientă la viața comunității, dorința de a schimba, de a transforma sau, dimpotrivă, de a păstra, a consolida orându-irea socială existentă, formele și elementele ei. Deci, un om social activ nu pur și simplu își exprimă în mod activ atitudinea lui față de anumite probleme sociale, dar depune eforturi pentru soluționarea lor.

În societatea democratică există mai multe posibilități pentru activismul social. Unele dintre ele au fost examinate în temele precedente. Acestea sunt, de exemplu, dreptul fiecărui cetățean al Ucrainei de a participa la autoadministrarea locală. El poate să-și realizeze acest drept la:

- referendumul local;
- alegerile locale (alegerea deputaților în consiliile locale, altor persoane suspuse ale autoadministrării locale);
- adunările generale (conferințe) ale cetățenilor la locul de trai;
- inițiativele locale;
- audierile publice;
- activitatea organelor de autoorganizare a populației.

Referendumul local este o formă de adoptare de către comunitatea teritorială a hotărârii, referitoare la chestiunea ce ține de competența autoadministrării locale, pe calea votării directe. În mod exclusiv prin referendumurile locale se rezolvă chestiunea denumirii sau schimbării denumirii satelor, orașelelor, orașelor, raioanelor, regiunilor.

Adunările generale ale cetățenilor la locul de trai sunt adunări ale tuturor sau a unei părți a satului (sateelor), orașelului, orașului pentru soluționarea problemelor de însemnătate locală. Ele sunt convocate la locul de trai în caz de necesitate, dar nu mai des decât o dată în an pentru examinarea celor mai importante chestiuni ale vieții locale. De competența adunărilor ține un număr mare de chestiuni, care se referă la toate sferile vieții comunității și autoadministrării locale.

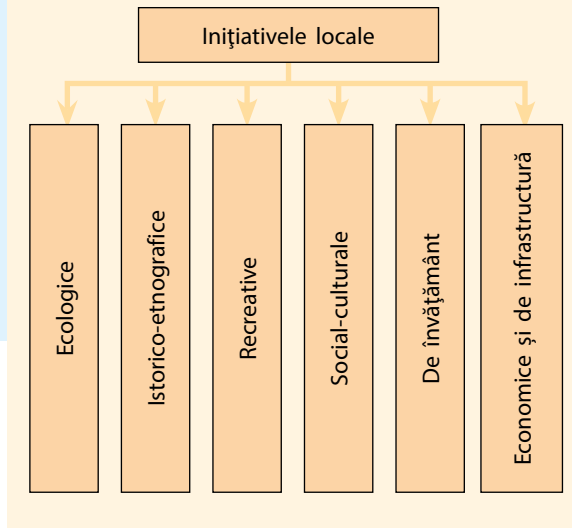
AMINTIȚI-VĂ

1. Ce este viața publică?
2. Cum oamenii își pot apăra drepturile?

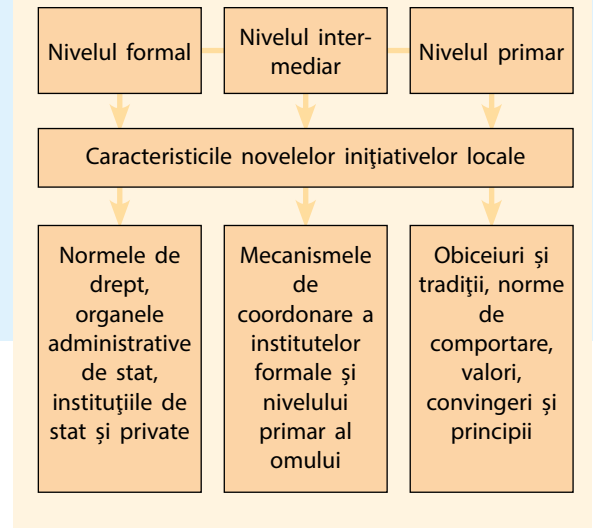
Activism social – totalitatea formelor activității omului, orientată conștient la soluționarea problemelor ce stau în fața comunității sociale, societății.

Activitate de voluntariat (din franceză *volontaire* – voluntar) activitatea benevolă, neprihănită, cu orientare socială și nonprofit a unor oameni apar-te sau organizații. Ea este o formă de binefacere și una din principiile societății civile.

TIPURILE INIȚIATIVELOR LOCALE

NIVELELE INIȚIATIVELOR LOCALE

? Ce informații despre inițiativele locale puteți primi după schema dată?

Membrii comunității teritoriale au dreptul să inițieze examinarea la consiliu (în ordinea inițiativei locale) orice chestiune care se referă la autoadministrarea locală. Propusă spre examinare în modul convenit, **inițiativa locală** urmează să fie examinată neapărat de organele autoadministrării locale.

Comunitatea teritorială are dreptul să desfășoare **audieri publice** în chestiunile, care țin de competența lor potrivit legii. Audierile publice sunt o ședință oficială a consiliului local, organului puterii locale sau al autoadministrării locale, la care deputații și persoanele cu funcții i-au cunoștință de opiniile, impresiile, observațiile și propunerile locuitorilor orașului (satului, orașelului, raionului) referitoare la problema sau la acțiunea, pe care organul puterii se pregătește să le rezolve. Principalele particularități ale audierilor publice, care le fac să fie unul din cele mai eficiente instrumente de comunicare a cetățeanului cu puterea, sunt:

- la audierile publice poate să participe fiecare doritor – atât ca persoană fizică, cât și ca reprezentant al unei anumite organizații;
- spre deosebire de toate celelalte forme de participare publică, audierile publice au loc nemijlocit înainte de luarea de către putere a unei sau altei decizii;

Audierile publice, de asemenea, pot fi organizate cu scopul:

- aflării părerii cetățenilor referitoare la tactica, strategia conducerii orașului (satului, orașelului), la justețea hotărârilor primite de conducere;

- aducerii la cunoștința cetățenilor a planurilor conducerii comunității teritoriale și a rezultatelor activității ei (audierea conducerii comunității);
- asigurării transparenței în activitatea organelor și a persoanelor suspuse ale autoadministrării locale pentru a spori gradul de încredere a locuitorilor în puterea locală;
- primirii propunerilor și sfaturilor din partea membrilor comunității privind rezolvarea problemelor cotidiene și susținerii din partea comunității în cazul apărării intereselor ei în fața altor structuri de stat;
- primirii sfaturilor din partea locuitorilor orașului (satului, orașelului) – consumatori ai serviciilor, referitoare la rezolvarea unei anumite probleme.

Însă, și în afara instituțiilor de stat există mijloace de aflare a pozițiilor referitoare la anumite chestiuni, importante pentru societate.

Participarea omului la asemenea acțiuni de masă ca demonstrațiile, mitingurile, pichetările, marșurile deja sunt o formă ale activismului social. În acest fel el demonstrează altora susținerea de către al a unei sau altei comunități, valorile ei și ideea sa despre cea mai bună cale de dezvoltare pentru societate.

Participarea activă a cetățeanului la institutele autoadministrării locale este una din bazele făuririi societății civile democratice.

? Cum activismul social influențează asupra activității organelor de stat?

E INTERESANT SĂ ȘTII

Revoluția Demnității și agresiunea Rusiei împotriva statului nostru au dus la desfășurarea unei puternice mișcări de voluntariat. Astfel, datorită voluntariatului protestatarilor au fost asigurați cu toate cele necesare, un timp îndelungat au asigurat armata cu produse alimentare, îmbrăcăminte, muniții, medicamente, au reparat tehnica militară, au acordat ajutor psihologic etc. Însuși voluntarii au constituit forța motrice de reformare a Ministerului Apărării, sistemului de ocrotire a sănătății, învățământului etc. Într-un timp foarte scurt au apărut mai multe organizații de voluntariat, având o forță de influență în viața publică și politică.

E INTERESANT SĂ ȘTII

În anii 1970 marile companii mondiale au început planificarea strategică a participării lor la rezolvarea chestiunilor importante pentru societate. Una din formele acestui activism a devenit stimularea lucrătorilor lor la activitatea de voluntariat – de la repartizarea anumitor zile din orarul de lucru pentru munca comună în folosul concediilor speciale de voluntariat. Fiecare lucrător al acestor companii pot lua câteva zile de concediu atât pe cont propriu, cât și pe contul companiei, pentru a participa la aceste acțiuni.

? Dați exemple de activitate a voluntarilor în Ucraina contemporană.

2. Activitatea de voluntariat

Una din formele activismului social și un factor important al făuririi societății civile este activitatea de voluntariat. Ea se poate desfășura atât în mod organizat de către grupurile de voluntari, cu susținerea organizațiilor de stat și publice, cât și nesistematic, sub formă de ajutor spontan altor oameni. În marea lor majoritate aceștia sunt oameni bolnavi, oameni cu necesități fizice deosebite, oameni de vârstă înaintată, familii cu mulți copii și orfanii. Voluntarii pot acorda ajutor oricărei persoane sau unui grup de persoane care au nevoie de el.

Spectrul activității voluntarilor este foarte larg. Ei pot fi organizatorii acțiunilor cu antrenarea proiectelor educaționale, competițiilor, festivalurilor, concertelor, orientate la adunarea mijloacelor și obiectelor pentru inițiativele de binefacere. În afară de aceasta, însuși voluntarii pot munci fără plată în calitate de consultanți în chestiunile juridice și medicale, elaboratori-web, traducători, lucrători sociali etc.

În Europa voluntariatul este demult o instituție socială. În anul 2012 a fost aprobată Carta europeană a drepturilor și îndatoririlor voluntarilor, care prevede standarde și recomandări pentru activitatea de voluntariat. Există recomandările Agenției ONU pentru voluntariat, care propun metode eficiente de interacțiune a voluntarilor cu organele puterii de stat. Pentru dezvoltarea activității internaționale de voluntariat în rândurile tineretului a fost creată Convenția europeană pentru antrenarea la serviciul de voluntariat internațional de lungă durată a persoanelor tinere, care a pus baza de drept pentru voluntariatul internațional. Astfel, voluntariatul european are standarde clare pentru activitate. În Ucraina statutul de drept al activității de voluntariat se află în stadiul de formare.

? Ce este voluntariatul?

CONCLUZII

Activismul social este una din formele de interacțiune a omului cu societatea, mijloc de antrenare la soluționarea problemelor publice importante. El se manifestă

sub diferite forme, cum ar fi participarea la autoadministrarea locală, la activitatea de voluntariat, și are loc în concurență cu puterea de stat sau în mod autonom.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Ce este activismul social? Sub ce forme se manifestă activismul social al cetățenilor?
2. Discutați: oare poate activismul social să fie considerat activitate a organelor puterii de stat.
3. Oare voluntariatul este o formă a activismului social în societate?
4. Care factori contribuie la dezvoltarea voluntariatului?
5. Clarificați prin ce voluntariatul de deosebite de activitatea de binefacere.
6. Ce îi face pe oameni să se ocupe de activitatea de voluntariat?
7. **Discutați în grupuri.** Oare într-adevăr în anul 2014 voluntariatul a fost un „colac de salvare” pentru Ucraina?
8. Explicați cum înțelegeți epigrafele la temă.
9. Cu ajutorul sistemului de căutare găsiți în Internet informații și pregătiți comunicări despre activitatea voluntarilor în lume sau în Ucraina contemporană.
10. Scrieți un eseu pe tema „Binele începe de la tine”.

AMINTIȚI-VĂ

1. Ce înseamnă rolurile sociale?
2. Ce știți despre autoadministrarea școlară în instituția voastră de învățământ?

Peste tot valoarea școlii este egală cu valoarea învățătorilor ei.
Adolph Diesterweg

Școala este atelierul unde se formează gândirea tinerei generații, trebuie s-o ții bine în mâini, dacă nu dorești să scapi din mâini viitorul.

Henri Barbusse

După pâine, pentru popor cea mai importantă este școala.

Georges Jacques Danton

Scopul școlii trebuie să fie mereu educarea personalității armonioase, dar nu a specialistului.

Albert Einstein

TEMA 5. ȘCOALA – SPAȚIU AL DEMOCRAȚIEI

1. Comunitatea școlară și autoadministrarea școlară (a elevilor, profesorilor, părinților)

Unul din factorii determinativi ai socializării individului este școala. Aceasta a devenit posibil datorită faptului, că în societatea contemporană învățământul școlar este accesibil și obligatoriu pentru toți. Prin sistemul de interacțiuni al profesorilor și elevilor tineretul însușește cunoștințele acumulate în societate, realizările spirituale și experiența socială. Școala îi permite copilului să învețe, să folosească resursele și posibilitățile individuale, să se orienteze în principalele genuri de activitate publică utilă și să se pregătească pentru îndeplinirea îndatoririlor sale publice. Profesorii, elevii și părinții acestora sunt uniți în **comunitatea școlară**. Sarcina comunității școlare este colaborarea reciproc avantajoasă cu scopul pregătirii elevilor pentru viața matură în afara instituțiilor de învățământ. Participarea activă a elevilor în viața comunității școlare le ajută să obțină deprinderi sociale utile. De asemenea, o astfel de formă de conlucrare prevede responsabilitatea comună pentru succesele în învățământ.

Una din posibilele forme de participare a elevilor la viața comunității școlare este **autoadministrarea școlară**. Datorită acesteia, tineretul studios are posibilitate să influențeze asupra dezvoltării instituției de învățământ și, concomitent, să însușească deprinderi sociale, necesare și de folos pe viitor – conlucrarea cu alți oameni, iscusința de a găsi limbă comună, de a soluționa situațiile de conflict, unirea oamenilor cu diferite opinii întru atingerea scopului comun, iscusința de a-l asculta pe altul și a accepta propunerea lui, dacă ea este în mod obiectiv mai potrivită pentru cauza comună etc.

Autoadministrarea școlară contribuie la conștientizarea regulii că de însuși omul depinde felul cum va fi lumea ce-l înconjoară, și nimeni, în afară de el, nu o va face mai bună. Activitatea în cadrul comunității contribuie la aceea că în mediul ei se evidențiază și se formează persoane cu calități de lider. Este argumentat faptul că în multe țări democratice dezvoltate contemporane participarea activă la activitatea organelor de autoadministrare a instituțiilor de învățământ este considerată unul din factorii decisivi la formarea personalității viitorilor activiști publici și politici ai societății democratice.

În asociațiile diferite oameni ei sunt întotdeauna necesari pentru ca acest colectiv să funcționeze, supunându-se scopului comun în școală – organizarea învățământului. La ea participă toți membrii comunității școlare – elevii, părinții, profesorii.

? Care este scopul existenței autoadministrării școlare?

DOKUMENTUM

Din declarațiile profesorilor școlilor, unde în procesul de învățământ este aplicată ideea formării comunității școlare

Unirea elevilor, familiilor și profesorilor într-o singură comunitate creează în școală o atmosferă a siguranței și grijii, iar aceasta îmbunătățește considerabil comportarea și rezultatele învățământului, permite să se reacționeze mai operativ la problemele care apar, și creează condiții favorabile pentru afirmarea deplină a potențialului personalității și autorealizarea ei.

? Sunteți de acord cu o astfel de poziție? Încercați să dați exemple din viața școlară, care ar confirma sau ar respinge aceasta.

2. Principiile și valorile autoadministrării pentru elevi. Modele ale autoadministrării pentru elevi

Autoadministrarea pentru elevi poate avea diferite forme. Acestea pot fi și adunările elevilor unei clase sau ai claselor paralele, și așa-numitele parlamente ale elevilor școlii, alese la alegerile generale pe școală. Sarcina autoadministrării pentru elevi constă în organizarea diferitor sfere ale procesului instructiv. Alegerea modelului autoadministrării pentru elevi depinde de dorința și inițiativa comunității școlare și de mărimea colectivului de elevi. Indiferent de model, un principiu important al autoadministrării pentru elevi este respectarea schemei: voi ați inițiat – voi ați realizat – voi ați apreciat. Prin urmare, elevii trebuie să fie de sine stătători și la discutarea chestiunilor, și la adoptarea hotărârilor. Astfel, fiecare elev trebuie să conștientizeze răspunderea personală pentru succesul cauzei comune.

Existența autoadministrării pentru elevi nu înseamnă excluderea din acest proces a profesorilor și părinților. Ei pot să împărtășească informația despre principiile organizării autoadministrării, mecanismele de adoptare și de realizare a hotărârilor, regulile de formulare a

3. Interacțiunea elevilor, profesorilor, părinților și administrației școlii în organizarea vieții școlare. Organizarea administrării școlii

În anul 1987, în Israel a fost creată o școală, unde fiecare hotărâre, care se referea la programa de învățământ, era votată de elevi, profesori și de părinți. Această școală, prima în lume, s-a declarat democratică. Elevii au obținut posibilitatea să aleagă ce și cum doresc

DOKUMENTUM

Exemple de funcții ale autoadministrării pentru elevi, propuse de profesori

- Participarea la elaborarea planului de lucru al școlii pentru noul an de învățământ;
- desfășurarea sondajelor sociologice pentru cercetarea problemelor vitale ale colectivelor de elevi;
- asigurarea ordinii, organizarea serviciului în școală, în clasă;
- participarea la desfășurarea consfătuirilor pedagogice, la care sunt examinate chestiunile vitale ale colectivelor de elevi;
- organizarea odihnei elevilor: pregătirea și desfășurarea concursurilor, sărbătorilor tematice, competițiilor;
- desfășurarea activităților generale în școală, adunărilor, conferințelor;
- organizarea odihnei la recreație;
- organizarea lucrărilor de amenajare a școlii și a terenului școlii;
- organizarea lucrului privind păstrarea bunurilor școlare, manualelor, economisirea apei, curentului electric, respectarea cerințelor sanitare-de igienă și autodeservirii;
- organizarea odihnei de vară a elevilor.

? Care din aceste funcții le considerați binevenite autoadministrării pentru elevi, și care – nu? De ce?

chestiunilor și problemelor discutate, să transmită experiența precedentelor autoadministrări, să aducă la cunoștința elevilor tradițiile existente ale autoadministrării școlare.

Un alt principiu al autoadministrării pentru elevi este acela că persoanele antrenate la această activitate trebuie să o considere ca o parte a vieții lor personale, dar nu ca o sarcină sau îndatorire a lor. Deși la autoadministrare sunt antrenati tot mai mulți elevi, participarea acestora trebuie să fie benevolă, iar formarea organelor autoadministrării trebuie să înceapă de la inițiativa elevilor.

? Care sunt principiile autoadministrării pentru elevi?

să învețe. Autoadministrarea democratică a asigurat pentru aceasta posibilități și mecanisme.

Un astfel de model a început repede să se extindă în SUA și în țările europene. Astăzi el prevede că toate chestiunile vieții școlare – de la organizarea procesului de învățământ și

Elevii din clasele superioare țin lecții în ziua autoadministrării. În această zi elevii îndeplinesc îndatoririle profesorilor și administrației școlii

până la stilul îmbrăcăminte și meniul din ospătăria școlii – sunt soluționate colegial. Principiul de bază al vieții școlii democratice prevede câteva componente:

- apare problema care trebuie soluționată;
- se formează voința generală de luare a deciziei;
- alternativele sunt discutate de elevi, părinți, administrație și de profesori;
- hotărârile se iau la adunările generale sau de către organul autoadministrării, unde sunt prezentate pozițiile tuturor „fracțiunilor”;

4. Școala și comunitatea locală

Colaborarea școlii cu comunitatea locală prevede, în primul rând, familiarizarea elevilor cu principiile activității autoadministrării locale. Aceasta le va ajuta să înțeleagă cum este organizată administrarea în localitatea lor și cum vor putea ei participa în viitor la ea.

Elevii de sine stătător sau împreună cu profesorii și părinții pot crea și se pot alătura la inițiative necomplicate: cercetarea trecutului și-

? Cum contribuie desfășurarea zilelor autoadministrării în școli la coordonarea conlucrării între profesori și elevi?

- administrația și profesorii acționează în calitate de consultanți și participanți cu drepturi egale la adoptarea hotărârilor.

? Existența căror principii enumerate ale școlii democratice le considerați ca fiind posibile pentru școala voastră, dar care – nu? De ce? Ce, în opinia voastră, trebuie să fie schimbat pentru ca acestea să fie realizate în viață?

nutului natal, monumentelor, locurilor interesante pentru turiști, organizarea acțiunilor de curățire a teritoriului, desfășurarea acțiunilor școlare deschise (seri de creație, concerte, iarmaroace etc.) sau antrenarea la organizarea lor a comunității locale.

? Cum este legată școala de viața comunității locale?

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Cum este legată școala de viața comunității locale?
2. Ce loc deține școala în socializarea individului?
3. Cum este legată autoadministrarea școlii de formarea societății civile?
4. Care este rolul învățătorului în autoadministrarea pentru elevi?
5. Numiți principiile autoadministrării pentru elevi?
6. Pregătiți un proiect on-line al autoadministrării pentru elevi.
7. Cum înțelegeți conținutul epigrafelor la temă?
8. Există o glumă că în școală sunt trei avantaje: zilele libere, vacanța și prietenii. Care sunt avanta-

jele școlii personal pentru voi? Explicați-vă punctul de vedere.

9. Întocmiți lista trăsăturilor pe care, în opinia voastră, trebuie să le aibă o școală contemporană. Argumentați necesitatea lor.
10. Scrieți un eseu pe tema „De mine depinde cum este școala în care învăț”.
11. Cu ajutorul sistemului de căutare găsiți în Internet informații despre exemplele din Ucraina și de peste hotare privind aplicarea cu succes a modelelor autoadministrării pentru elevi. Prezentați rezultatele sub formă de comunicare.

La oamenii tineri nu trebuie să ne uităm de sus. E foarte posibil că aceștia, fiind maturi, vor deveni oameni iluștri.

Confuciu

Sunteți foarte puternici, dacă doriți binele, dacă vă străduiți, dacă vă uniți, dacă tindeți să faceți bine împreună, să trăiți cinstit, să trăiți creativ.

Liubomir Guzar

În tinerețe orice greutate este ușoară.

George Byron

TEMA 6. ASOCIAȚIILE PUBLICE DE COPII ȘI TINERET

1. Libertatea asociațiilor

Libertatea asociațiilor, anume așa este numit dreptul de asociere al cetățenilor în legislația internațională, înseamnă dreptul de asociere al cetățenilor pentru acțiuni comune și atingerea scopului comun cu condițiile respectării anumitor reguli de comportare (normelor corporative). A astfel de asociație este garantată atât de Constituția Ucrainei, cât și de actele de drept internaționale.

Principalul act din legislația Ucrainei, care reglementează chestiunea creării și funcționării asociațiilor cetățenilor, determină drepturile lor, stabilește ordinea supravegherii și controlului asupra activității lor etc., este Legea Ucrainei „Cu privire la asociațiile cetățenilor”.

În conformitate cu ea, asociațiile cetățenilor, indiferent de denumirea lor (mișcare, congres, asociație, fond, uniune etc.) pot fi de două tipuri principale. Primul: partidul politic – asociația adeptilor unui anumit program general național de dezvoltare a societății, care are drept scop participarea la elaborarea politicii de stat, formarea organelor puterii, autoadministrării locale și regionale și reprezentarea lor în componența acestora. Al doilea: organizația publică – asociație pentru satisfacerea și apărarea intereselor sale legitime, sociale, economice, de creație, de vârstă, național-culturale etc.

Restricțiile la dreptul de asociere liberă sunt analizate mai detaliat în articolul 36 al Constituției Ucrainei, în corespundere cu care asemenea restricții pot fi stabilite, în primul rând, numai prin lege, și, în al doilea rând, numai în interesele securității naționale și ordinii publice, sănătății populației sau interesele apărării drepturilor și libertăților altor oameni.

În afară de aceasta, în articolul 37 al Constituției Ucrainei se precizează: „Crearea și activitatea partidelor politice și organizațiilor publice, scopurile de program sau acțiunile cărora sunt orientate la lichidarea independenței Ucrainei, schimbarea orânduirii constituționale pe cale violentă, încălcarea suveranității și integrității teritoriale a statului, subminarea securității lui, acapararea pe cale nelegitimă a puterii de stat, propagarea războiului, violenței, ațâțarea dușmăniei interetnice, rasiale, religioase, atentarea la drepturile și libertățile omului, sănătății populației – se interzic. Partidele politice și organizațiile publice nu pot avea formațiuni paramilitare. Nu se admite crearea și activitatea structurilor organizaționale ale partidelor politice în organele puterii executive și judiciare și în organele executive ale organelor autoadministrării locale, în formațiu-

AMINTIȚI-VĂ

1. Ce este asociația?
2. Ce asociații internaționale cunoașteți?

? Cum ilustrează fotografia realizarea dreptului de asociere în Ucraina?

nile militarei precum și în întreprinderile de stat, în instituțiile de învățământ și în alte instituții și organizații de stat”.

Însă, în același articol al Legii Fundamentale se menționează că interzicerea activității asociațiilor cetățenilor se face numai în ordine judiciară.

Împiedicarea activității legitime a partidelor politice, uniunii sindicatelor, organizațiilor publice este pedepsită prin tragerea la răspunderea penală (articolul 170 al Codului Penal al Ucrainei). În afară de aceasta, se prevede răspunderea penală pentru asemenea acțiuni ca limitarea directă și indirectă a drepturilor sau stabilirea directă sau indirectă a privilegiilor cetățenilor în baza convingerilor lor politice sau după alți indici (articolul 161 al Codului Penal al Ucrainei).

Libertatea de asociere prevede libertatea atât formală, cât și neformală a asociațiilor.

În conformitate cu Legea Ucrainei „Cu privire la asocierea cetățenilor”, legalizarea lor (recunoașterea oficială) este obligatorie și se

realizează pe calea înregistrării sau comunicării despre aplicare. Pentru înregistrare se plătește o taxă, mărimea căreia este însemnată.

Legea Ucrainei „Cu privire la asocierea cetățenilor” prevede că nu pot fi legalizate asociațiile cetățenilor și se interzice în ordine judiciară activitatea asociațiilor deja înregistrate, dacă:

- scopul lor este propagarea fascismului și neofascismului sau crearea formațiunilor paramilitare nelegitime;
- organele lor de conducere sau organizațiile de structură se află în afara Ucrainei;
- ele sunt organizații de structură ale partidelor politice în organele puterii executive, în Forțele Armate și în Serviciul de Stat de Frontieră al Ucrainei, în întreprinderile de stat, în instituții și organizații, în instituții de învățământ de stat.

Unul din tipurile de asociație sunt asociațiile și mișcările de copii și tineret.

? Ce prevede libertatea de asociere?

2. Asociațiile și mișcările de copii și tineret

Asociațiile de copii și tineret au început să apară activ pe pământurile ucrainene la finele secolului al XIX-lea. Asupra dezvoltării lor au avut o influență însemnată asemenea

proces istorice ca: dezvoltarea mișcării ucrainene naționale-de eliberare și instaurarea regimului totalitar comunist. Acești factori au contribuit la politizarea însemnată a asociațiilor

Între diversele organizații de copii și tineret, probabil, că cea mai cunoscută este Organizația ucraineană de cercetători „Plast”. Ea a fost constituită în anul 1911 de Petro Franko, Ivan Cimola și Oleksandr Tisovski, având drept sarcină educarea amplă patriotică și națională, dezvoltarea trăsăturilor morale, spirituale și fizice ale băieților și fetelor. În anul 1924 Organizația „Plast” în fosta RSSU a fost interzisă ca „sistem de educație mic burgheză, care nu are nimic comun cu construcția socialismului”. După interzicerea Organizației „Plast” în Ucraina Apuseană de către Guvernul Poloniei, ea și-a continuat activitatea în rândurile diasporei ucrainene din Canada, SUA, Australia. Tocmai în 1989-1990 Organizația „Plast” și-a reluat activitatea în regiunile Lviv, Ternopil și Ivano-Frankivsk, care treptat a cucerit poziții de frunte în rândurile organizațiilor de copii. Renașterea oficială a Organizației „Plast” în Ucraina a avut loc la 13 aprilie 1991.

La baza activității educative a organizației stă principiul interzicerii politizării copilului. Scopul Organizației „Plast” este contribuția la dezvoltarea tineretului într-o

realizarea potențialului lui intelectual, public și spiritual, educarea cetățenilor responsabili, participanți la comunitățile locale, naționale și internaționale.

Mișcarea tinerilor cercetători (scout) se bazează pe asemenea principii ca:

- datoria în fața lui Dumnezeu;
- datoria în fața altora;
- datoria față de sine.

Băieții și fetele sunt educați separat până la 17 ani. Membrii Organizației „Plast”, trecuți de această vârstă (de la 17 până la 30 de ani) li se permite să lucreze cu copiii, dacă ei nu aparțin la organizațiile politice. Organizația „Plast” are o structură clară, însemnele ei (îmnul, stema, semnele de distincție și uniformă), jurământul în care se spune: „Jur pe cinstea mea, că voi face totul ce îmi va fi în puteri, ca să fiu fidel lui Dumnezeu și Ucrainei, să-i ajut pe alții, să trăiesc după legile organizației și să ascult de conducătorii ei”.

ilor și mișcărilor de copii și tineret. Participanți activi ai mișcării naționale ucrainene au devenit organizațiile „Sokil”, „Sici”, „Plast”; Uniunea Tineretului Ucrainean (UTU) etc.

În perioada de aflare a Ucrainei în componența URSS organizațiile și mișcările de copii și tineret erau componente ale regimului totalitar. Astfel, copilul de șapte ani devenea membru al cercului de octombrei, unde i se insufla ideologia comunistă și era pregătit pentru a fi primit în pionieri, de la 9 ani octombrei erau primiți în Organizația unională a pionierilor, iar de la 14 ani – în Comsomol (Uniunea Comunistă a Tineretului). Cei mai activi comsomoliști, cu timpul, deveneau membri ai Partidului Comunist.

O etapă principală nouă a început după obținerea de către Ucraina a independenței. În Ucraina, în momentul de față, activează mai mult de 60 de organizații publice panucrainene de tineret, 300 – regionale (inclusiv politice, neutre față de politică, culturologice, sportive, de odihnă), ele toate având un spectru larg de activitate.

În conformitate cu Legea Ucrainei „Cu privire la asociațiile publice de tineret și copii” din 1 decembrie 1998, organizațiile publice de tineret sunt asociații care întrunesc cetățeni în vârstă de la 14 până la 28 de ani, scopul cărora este desfășurarea activității, orientate la satisfacerea și apărarea intereselor lor legitime sociale, economice, de creație, spirituale etc.

Organizațiile publice de copii întrunesc cetățeni în vârstă de la 6 până la 18 ani, scopul cărora este realizarea activității în vederea apărării drepturilor și libertăților lor, capacităților de creație, satisfacerea intereselor proprii, care nu intră în contradicție cu legislația, precum și formării lor ca membri ai societății cu drepturi depline.

Cu alte cuvinte, organizațiile de tineret sunt locul unde tineretul se poate dezvolta și poate prezenta interesele proprii. Orice organizație de tineret are patru caracteristici principale:

- înregistrarea oficială a membrilor (sub diferite forme: eliberarea carnetelor de membru, insignelor etc.);
- participarea membrilor asociației la crearea bazei ei materiale, inclusiv pe calea plătirii cotizațiilor de membru;
- participarea la autoadministrarea asociației (participarea la adunările ei generale, posibilitatea de a fi membru al secretariatului sau al organelor executive – conducerea);
- existența neapărată a statutului asociației, uneori a programului sau a altui document de program.

? 1) Prin ce se deosebesc actualele asociații și mișcări de copii și tineret de cele care au existat în trecut?

2) Care sunt sarcinile principale ale organizațiilor și mișcărilor de copii și tineret?

Participanți ai Organizației naționale a tinerilor cercetători (scout) „Plast” din Ucraina

3. Crearea organizațiilor publice de tineret

Organizațiile de tineret pot avea diferite forme. În ultimii ani una din direcțiile politicii de stat privind tineretul este susținerea dezvoltării rețelei centrelor pentru tineret. Organizatorii acestei mișcări afirmă: „Centrele pentru tineret sunt instituții unice, care contribuie la dezvoltarea tinerilor, educației publice, popularizarea modului sănătos de viață,

voluntariatului, antreprenoriatului în rândurile tineretului, la creșterea nivelului de mobilitate al tineretului etc. Direcțiile activității acestor centre sunt formate în corespundere cu interesele tinerilor dintr-o localitate concretă”.

? Pregătiți mini-proiectul „Cum poate fi creată o organizație publică de tineret”.

ETAPELE CREĂRII ORGANIZAȚIEI PUBLICE DE TINERET

Nr.	Etapele de lucru la proiect	Conținutul activității
1	Etapa de diagnosticare-pronosticare. Determinarea temei, scopului sarcinilor proiectului	Studierea problemei. Discutarea problemei, căutarea informației necesare, studierea scopului și sarcinilor
2	Etapa modelării	Crearea modelului de structură (verbal, grafic sau prin analogie) al proiectului; determinarea criteriilor eficienței proiectului; elaborarea sistemului de monitorizare a funcționării modelului (cum și în ce mod va fi controlată și apreciată activitatea participanților la proiect în diferite etape ale lui)
3	Planificarea	Formarea programelor de activitate privind realizarea proiectului, elaborarea planului general și al acțiunilor concrete; alegerea mijloacelor de adunare a informației, formelor și metodelor, formarea ideilor despre rezultate (forma raportului), elaborarea criteriilor de apreciere a rezultatelor și procesului, distribuirea sarcinilor între membrii grupului
4	Cercetarea	Adunarea informației, analiza, alegerea strategiei și tacticii, lucrul cu literatura, desfășurarea experimentului, anchetarea
5	Etapa de determinare a eficienței	Aprecierea atât a activității, cât și a produsului finit, formarea concluziilor
6	Întocmirea raportului	Prezentarea rezultatelor sub formă de raport de activitate cu demonstrarea materialelor, raportului în scris. Discutarea colectivă
7	Aprecierea rezultatelor și procesului	Autoaprecierea rezultatelor după criteriile stabilite și discutarea colectivă

4. Proiecte sociale pentru tineret

Dezvoltarea societății civile prevede participarea activă a cetățenilor la viața publică. Una din formele de antrenare la viața publică este realizarea diferitor proiecte sociale. O parte din aceste proiecte pot avea și o orientare spre tineret. Inițiatori ai acestor proiecte pot fi organizațiile internaționale, organele de autoadministrare, organele puterii de stat, persoane private etc.

Fiecare proiect are scopul său și sarcini concrete. Proiectul are un auditoriu bine orientat – grupe (structuri) care simt nemijlocit influența pozitivă de la realizarea proiectului în corespundere cu scopul lui, precum și acei, care obțin avantaj de lungă durată de la aplicarea proiectului la nivelul public sau într-un anumit domeniu

de administrare. În proiect, de asemenea, trebuie să fie determinat rezultatul așteptat.

? Pregătiți descrierea proiectului la tema aleasă de voi. Răspunsul îl prezentați în formă de tabel.

Planul	Caracteristica	Notițe
Scopul		
Sarcina		
Partenerii		
Spre cine este orientat proiectul (grupul bine orientat)		
Cui îi este destinat proiectul		
Rezultatul așteptat		
Acțiunile principale		

CONCLUZII

Libertatea de asociere este un important institut de drept al societății civile.

Dreptul de a crea asociații ale cetățenilor se extinde asupra tuturor grupurilor de vârstă.

Organizațiile de copii și tineret sunt un factor important al vieții contemporane, care asigură aceste categorii ale societății cu o experiență socială prețioasă și ajută la realizarea capacităților cetățenilor.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Ce rol joacă asociațiile în viața publică și politică a societății?
2. Cum este reglementată activitatea asociațiilor în Ucraina?
3. Ce cerințe există la crearea asociațiilor de copii și tineret?
4. Cu ce scop sunt create organizațiile de copii și tineret?
5. Care epigrafe la temă vă ajută să înțelegeți mai bine conținutul ei? Explicați-vă părerea.
6. De ce libertatea de asociere este considerată un institut de drept important al societății democratice?
7. **Discutați în grupuri.** De ce legislația interzice politizarea organizațiilor de copii?
8. Cu ajutorul surselor suplimentare clarificați, ce rol în istoria Ucrainei din secolul al XX-lea au jucat organizațiile de tineret și copii.
9. Cu ajutorul surselor suplimentare pregătiți un comunicat despre istoria Organizației ucrainene a tinerilor cercetători (scout) „Plast”.
10. Cu ajutorul sistemului de căutare găsiți în Internet informații și pregătiți o prezentare despre organizațiile și mișcările de copii și tineret din alte țări.
11. Scrieți un eseu pe tema „În ce constă importanța organizațiilor de tineret la formarea societății civile în Ucraina?”

LECȚIE PRACTICĂ

„Stima față de minorități este o condiție de menținere a păcii”

Papa de la Roma Ioan Paul al II-lea

AMINTIȚI-VĂ

1. Ce înseamnă drepturile omului?
2. Care drepturi ale omului sunt numite inalienabile?
3. Cum s-a desfășurat evoluția ideilor despre drepturile omului?
4. Oare toți oamenii au drepturi egale?

SCOPUL:

- în baza comunicărilor și prezentărilor pregătite analizați eficiența mecanismului, formulat în aforismul Papei de la Roma Ioan Paul al II-lea: „Stima față de minorități este o condiție de menținere a păcii”.

Minoritate – grup social, care unește o parte mai mică a membrilor societății după anumite trăsături: etnice, de gen, sexual, după starea sănătății etc.

SARCINILE PENTRU PREGĂTIREA CĂTRE LECȚIA PRACTICĂ

Pregătiți comunicări (prezentări): 1) Cum se determină apartenența la minoritate? 2) Minoritate etnică. 3) Actele de genocid și purificările etnice în istoria secolului al XX-lea – începutul secolului al XXI-lea. 4) Minoritățile de gen și sexuale. 5) Minoritățile de vârstă. 6) Minoritățile oamenilor cu dificultăți ale sănătății.

MERSUL LUCRĂRII

1. Asociați-vă în grupuri mici după tematica comunicărilor și prezentărilor pregătite și discutați rezultatele lucrului asupra lor.
2. Comunicați despre concluziile, la care ați ajuns în timpul lucrului în grupuri mici.
3. Prezentați cele mai bune comunicări (prezentări) pregătite pentru lecție.
4. Formulați concluziile generale în corespundere cu scopul lecției.

1. Care din aceste noțiuni indică participarea cetățenilor la activitatea organelor puterii de stat, adoptarea și realizarea deciziilor politice prin reprezentanții aleși?
A democrația generală
B democrația directă
C democrația reprezentativă
D democrația poporului
2. Care sistem electoral prevede o astfel de ordine de determinare a rezultatelor votării, când distribuția mandatelor între partide se face în corespundere cu numărul de voturi obținute?
A reprezentativ
B majoritar
C proporțional
D mixt
3. Particularitatea inalienabilă a regimului politic democratic este
A existența alegerilor libere în organele legislative ale puterii
B dominația ideologiei naționale
C divizarea în ramuri ale puterii
D existența în stat a constituției
4. Activitatea membrilor societății orientată la interesele publice, care duce la colaborare, solidaritate, încredere reciprocă între indivizi, este un atribut obligatoriu al
A societății civile
B societății democratice
C societății publice
D societății libere
5. Care dintre caracteristicile menționate NU sunt specifice autoadministrării locale?
A intermediar între populația locală și organele de stat ale puterii
B transpunerea în viață a mecanismului de realizare de către populație a drepturilor sale civice
C punerea soluționării chestiunilor în seama statului
D adaptarea dispozițiilor puterii supreme la realitățile locale
6. Unul dintre principiile de bază ale funcționării comunității locale este
A conlucrarea diferitor oameni pentru folosul comun
B satisfacerea necesităților personale cu ajutorul altor oameni
C accesul la folosirea resurselor de stat
D domiciliul pe același teritoriu

7. Totalitatea formelor activității omului, orientate conștient la soluționarea chestiunilor, care stau în fața comunității oamenilor, societății, se numește
- A activism social
 - B activism public
 - C activitate publică
 - D activitate în cadrul mediilor
8. Cine poate participa la audierile publice?
- A numai membrii comunității locale
 - B membrii comunității locale și persoanele invitate de ei, reprezentanții mass-media
 - C membrii comunității locale, antreprenorii locali, reprezentanții mass-media
 - D oricine dorește
9. Care din determinative redă pe deplin ce înseamnă voluntariatul?
- A ajutorul benevol acordat altora
 - B ajutorul păturilor nevoiașe ale populației
 - C activitatea nonprofit cu orientare socială
 - D sistemul de ajutor dezinteresat pentru păturile nevoiașe ale populației
10. Principiul „singuri ați inițiat – singuri ați făcut – singuri ați apreciat” este considerat principalul pentru
- A autoadministrarea pentru elevi
 - B autoadministrarea școlară
 - C autoadministrarea locală
 - D autoadministrarea publică
11. Asociația cetățenilor pentru satisfacerea și apărarea intereselor lor legitime sociale, economice, de creație, de vârstă, național culturale, sportive etc. caracterizează
- A partidul politic
 - B comunitatea locală
 - C organizația publică
 - D mișcarea publică
12. În corespundere cu legislația ucraineană, organizația de tineret întrunește participanți cu vârsta de
- A 12 – 18 ani
 - B 14 – 18 ani
 - C 18 – 28 de ani
 - D 14 – 28 de ani

Capitolul V

Lumea informației și mass-media

Fiecare dorește să fie informat cinstit, nepărtinitor, adevărat și în corespundere deplină cu opiniile sale.

Gilbert Chesterton

Cine stăpânește informația, acela stăpânește lumea.

Autor necunoscut

Cele tipărite încă nu înseamnă opinia publică.

Otto von Bismarck

Orice publicitate este o metodă de despărțire a omului de banii săi.

John Priestley

TEMA 1. COMUNICAREA, INFORMAȚIA, MEDIA

AMINTIȚI-VĂ

1. Ce loc ocupă comunicarea în viața omului?
2. Ce înseamnă comunicarea?

1. Noțiunea media și mass-media, rolul lor în lumea contemporană

În capitolele precedente ați întâlnit noțiunea de comunicare. Vă amintim: comunicarea înseamnă transmiterea informației de la subiect la obiect (obiecte). Mijloacele de transmitere a informației în comunicare sunt mediile (din latină *media* înseamnă „transmițător”, „intermediar”).

Necesitatea în informarea unui număr mare de oameni, transmiterea unui volum mare de informații a dus la apariția **mass-media**, sau a **mijloacelor de informare în masă (MIM)**. Principala trăsătură a mass-media constă în aceea că ea extinde informația pentru consumarea acesteia în masă de către mulți oameni în același timp. Mass-media sunt ziarele și revistele, radioul, televiziunea, Internetul. Comunicările, pe care mass-media le aduce la cunoștința consumatorilor, se numesc mediatext.

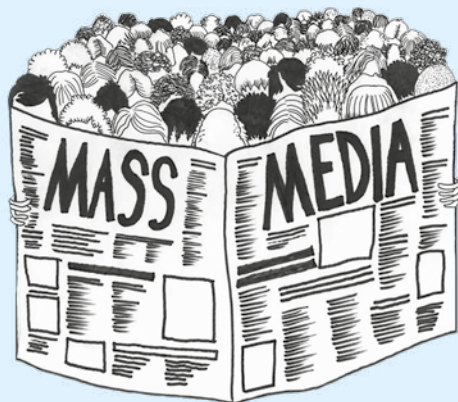
Mediatext-ul este orice agent al informației: text artistic sau științific, ilustrare, imprimare audio. Deci, în acest sens cuvântul „text” nu prevede o garnitură de cuvinte sau propoziții, dar se are în vedere o anumită informație sub formă de text, ilustrații sau sunete, transmise prin orice mijloace și semne, pe care urmează să le primească și să le înțeleagă consumatorul de mediatext. De obicei, acest termen se folosește pentru indicarea produsului mass-media, care, după cum consideră consumatorii, are anumite particularități specifice.

- *Tipul și caracterul deosebit al informației:* în mass-media este important să fie transmisă informația așa cum este ea, nu este importantă valoarea ei. De exemplu, în mass-media transmiterea informației despre vaca ce a căzut în fântână, nu este mai puțin importantă decât comunicarea despre începutul războiului între două țări.
- *Caracterul secundar:* mediatext-ul este textul primar prelucrat, prescurtat, sistematizat și întocmit într-un anumit fel.
- *Producția în flux:* mediatext-ul este produs momentan, el este standardizat, menit pentru consumul de o singură dată.
- *Caracterul neterminat* – mediatext-ul este creat în așa fel, pentru a nu da răspunsul final la întrebarea pusă în el, să fie deschis pentru diferite explicații a conținutului lui.
- *Diversitatea media* – formatul mediatext-ului depinde de mijloacele tehnice ale mass-media. De exemplu, una și aceeași comunicare poate fi prezentată diferit la televiziune și în Internet.

Informația – date, primite și conștientizate de consumator și recunoscute de el ca fiind însemnate.

Mediile – mijloace de transmitere a informației, precum și mediul format de ele.

Publicitate (din franceză – *a striga*) – extinderea informației despre cineva sau despre ceva cu scopul creării popularității, informației despre mărfuri, servicii etc., menită să stimuleze cererea la ele.

? Cum pe desen este redat în mod simbolic legătura între mass-media și societate?

- *Mai multe funcții* – mijloacele de informare în masă exercită influență asupra auditoriului prin informare, convingere și influență.
- *Auditoriul în masă* – consumatorii de mediatexte sunt caracterizați ca un auditoriu diferit, unit numai prin „cunoașterea elementară a limbii”, fără să fie unit de scopuri și interese comune.
- *Caracterul deosebit al legăturii reciproce*: el este limitat, minimalizat sau lipsește cu desăvârșire, amânat în timp și spațiu, poartă un caracter de imitație (de exemplu, „masele” în emisiunile televizate, „bot” – comentatori în Internet).

2. Diversitatea mediilor

Orice mijloc de transmitere a informației (media) poate căpăta un caracter de masă (se transformă în mass-media). Toate mediile au particularitățile lor, care determină ce fel de informație urmează să difuzeze auditoriului.

Cea mai răspândită medie în lume este cartea, presa, foto, radio, cinematograful și Internetul. Cu cât mai puține eforturi consumă consumatorul pentru a obține informația, cu atât mai mare va fi caracterul de masă al unui gen concret al mediilor. Cel mai ușor sunt receptate comunicările scurte cu conținut simplu, care nu depășesc limita închipuirii despre lume obișnuite a consumatorilor, precum și imaginile clare și simple. În afară de aceasta, pentru mass-media contemporane important este provocarea la auditoriu a impresiilor puternice, astfel de emoții ca revolta, mânia, mândria, compătimirea.

De aceea dintre toate tipurile de medii cartea are o extindere în masă, deoarece ea cere un anumit nivel destul de înalt de cunoștințe și studii, precum și un timp relativ însemnat pentru prelucrarea informației pe care ea o conține. De asemenea, producerea cărții cere timp

În lumea contemporană mass-media joacă rolul de transmitător și distribuitor principal de informație pentru masele largi. Însă mediile nu numai informează, dar și propun ca față de ea să fie o anumită atitudine. Datorită acestui fapt ele au posibilități unice în formarea opiniei publice, atrăgând atenția societății asupra unor chestiuni și ignorând altele („dacă despre această problemă nu se vorbește în mass-media, ea nu este importantă, și dimpotrivă”), extinderea acestora și crearea idealurilor și valorilor ei.

? Care este rolul mediilor în lumea contemporană?

îndelungat și resurse, de aceea costă relativ scump și nu reacționează rapid la evenimente. În comparație cu cartea, presa (ziarele, revistele) propun o informație mai simplă și cu caracter divers, grupată după tematică și ilustrată. Ea este mai mică după volum, mai ieftină și foarte repede reacționează la evenimente.

În prezent radioul este tip al mass-media mai puțin popular. El transmite operativ informația, dar este lipsit de imagine, accesibilă pentru televiziune și cinema. Televiziunea și cinematografia propun un mediatext accesibil pentru păturile largi, care îmbină funcțiile de informare și distrare a auditoriului. Datorită tehnologiilor moderne, televiziunea nu numai că poate reacționa la evenimente, dar și transmite în direct, astfel antrenând auditoriul său la eveniment, ceea ce facilitează contactul emoțional al spectatorului cu oamenii „din partea cealaltă a ecranului”.

În ultimul timp Internetul a căpătat o popularitate foarte mare. Particularitatea lui principală, în comparații cu alte medii, constă în aceea că consumatorul are mai multe posibili-

Cercetătorul mass-media A. Ciornyh despre starea ei actuală

Datele sondajelor de opinii demonstrează permanent că oamenii au impresia că lor li se comunică prea multe noutăți negative. În acest caz respondenții sunt îngrijorați mai multe de volumul mare al noutăților negative, dar nu de noutățile de acest gen, care pentru ei ele sunt univoc captivante și respingătoare. Sindromul noutăților negative devine mai acut din cauza predispoziției mass-media de a arăta problema, dar nu și soluționarea ei, contribuind prin aceasta la apariția în rândurile consumatorilor de mediatexte a simțului disperării. Comunicând noutăți-

le, mass-media deseori neagă informația mobilizatoare – propunerile referitoare la acțiuni și detaliile necesare pentru aceasta, cum ar fi numerele de telefoane și adresele. În afară de aceasta, în limitele articolelor demascatoare institutele tradiționale deseori sunt evidențiate problemele sociale neeficiente și care nu pot fi soluționate.

- ? 1) Care probleme ale mediilor contemporane vede autorul?
2) Cum starea actuală a mess-media, descrise de autor, influențează asupra societății?

tăți pentru alegerea mediatext-ului, precum și pentru antrenarea la crearea lui și de reacționare la textele care nu mai există. De aseme-

nea, el unește diferite tipuri de mediatexte: vizuale, audio, textele proprii.

? Ce tipuri de medii există?

3. Influența mediilor asupra societății și omului

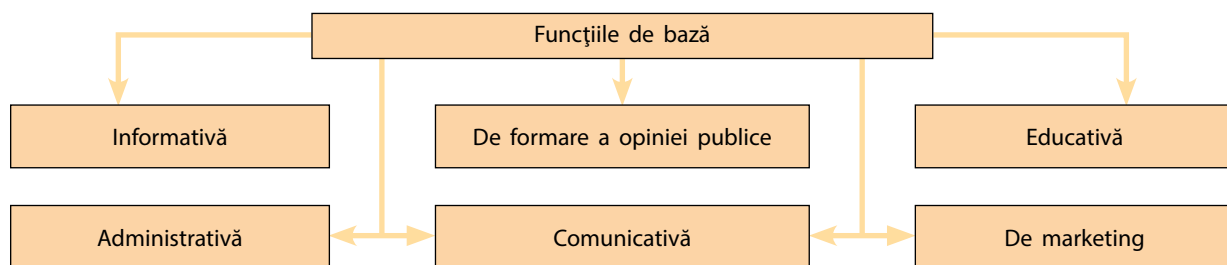
Mijloacele de informare în masă influențează considerabil asupra formării personalității contemporane, socializării ei, precum și la formarea opiniei publice. Un om obișnuit nu poate să participe la multe evenimente, care au loc în jurul lui, nemaivorbind de locurile îndepărtate, de aceea el trebuie să conteze pe informațiile difuzate de mass-media. Deoarece majoritatea informațiilor despre lume oamenii le primesc într-un astfel de mod, ei le folosesc în comunicările private. Informația primită este transmisă rudelor, prietenilor, cunoscuților. Într-un astfel de mod mediatextele pătrund pe neobservate în toate domeniile de activitate ale omului, chiar dacă el personal se folosește rar de mass-media.

Omul contemporan aproape totalmente își formează închipuirea despre lumea înconjurătoare nu din propria experiență, dar prin intermediul mass-media. Aici este pus în funcțiune un astfel de mecanism de recepționare: „dacă aceas-

ta este în mass-media, atunci așa procedează toți (sau o anumită parte a societății, cu care se asociază consumatorul a mediatextului), de aceea eu voi proceda la fel”. Mass-media deseori modelează situația și propune anumite modele de comportare. În deosebi aceasta se referă la presă și la televiziune. De exemplu, dacă ești talentat, trebuie să participi la show-ul talentelor, iar victoria la un astfel de show se consideră un succes social. În ziare și reviste sunt inserate diferite sfaturi pentru toate cazurile vieții. Dacă nu este vorba despre literatura științifică de specialitate îngustă, atunci majoritatea din aceste sfaturi se bazează pe informații neverificate și zvonuri, mituri, presupuneri. Ele pot fi împrumutate în decursul anilor, ba chiar și a deceniilor, unele de la altele mass-media. De aceea acest tablou al lumii, pe care ele îl prezintă și multora li se pare real, ca atare nu este așa.

Astfel, mass-media pot îndeplini în societate asemenea funcții:

FUNCȚIILE MASS-MEDIA ÎN SOCIETATE

? Dați exemple de realizare a funcțiilor mass-media, enumerate în schemă.

? Explicați cum înțelegeți conținutul ilustrației. Oare ea oglindește ideea că fiecare poate adera la spațiul media?

- *Informativă* – adunarea și transmiterea auditoriului a comunicărilor referitoare la orice domeniu al vieții publice (economic, social, politic, cultural).
- *Formarea opiniei publice* – mass-media exprimă, iar uneori și impune un anumit punct de vedere referitoare la anumite fenomene sociale, politice, culturale.
- *Educativă* – propagarea cunoștințelor, extinderea capacităților de cunoaștere a omului.
- *Administrativă* – mass-media pot fi ca mijloc de mobilizare la soluționarea unor sarcini concrete sociale, economice, politice.

- *Comunicativă* – comunicarea, stabilirea contactelor (prin scrisori, telefon, schimburi de opinii), căutarea părtașilor de idei, reflectarea diferitor opinii.
- *De marketing* – publicitatea atât a mărfurilor și serviciilor, cât și a formațiunilor politice și ideologiilor.

? Cum se manifestă influența mediilor asupra societății?

4. Publicitatea

Deoarece sarcina mass-media este informarea cu un anumit scop, una din componentele inalienabile ale mass-media, potrivit cercetătorilor, este publicitatea. Publicitatea este o metodă de extindere în masă a informației despre marfă sau serviciu, avantajele ei față de alte mărfuri și servicii, precum și convingerea consumatorilor în aceea că cele reclamate sunt necesare pentru ei și merită să le cumpere. O astfel de publicitate, orientată la obținerea veniturilor, este numită *comercială*. Există publicitate care nu aduce venit – *publicitatea socială*. Sarcina ei este de a atrage atenția societății asupra problemelor sociale: poluarea mediului înconjurător, violența în familie, popularizarea voluntariatului și activitatea binefacere. Există și al treilea tip de publicitate – *publicitatea politică*. Ea este o

metodă, pe care le folosesc formațiunile politice în lupta pentru voturile alegătorilor, precum și pentru informarea opiniei publice despre existența organizațiilor politice, activiștilor politici și despre pozițiile acestora.

În societatea contemporană publicitatea este o condiție necesară pentru existența comerțului, antreprenoriatului, vieții politice, precum și îndeplinește alte funcții:

- economică (obținerea venitului);
- socială (atingerea unor scopuri utile comune);
- politică (formarea atitudinii loiale față de sistemul de administrare a societății existent, față de partidele politice);
- ideologică (influența asupra atitudinii și formării concepției despre lume a omului, opiniei publice);

? Cum fotografia ilustrează influența publicității asupra omului?

- psihologică (apelează la dorințele și visurile consumatorilor);
- estetică (culturală). Pentru obținerea unei influențe eficiente, creatorii publicității urmează să ia în considerare psihologia omului, dispozițiile social-politice din societate, particularitățile culturale ale societății,

precum și legile esteticii, designului, să cunoască regulile de lucru cu informația. De aceea calitatea publicității este un produs, producerea căruia cere anumite eforturi și poate fi comparat cu lucrările de artă.

? Care sunt particularitățile publicității?

CONCLUZII

Mass-media este o parte inalienabilă a afirmării personalității și a vieții societății. Sarcina ei permanentă este difuzarea informației pentru masele largi, însă funcțiile ei în societate sunt cu mult mai ample.

Se poate afirma că în prezent mediile sunt creatoare ale lumii. O parte componentă a mass-media este publicitatea, care informează auditoriul cu scopul vinderii unui anumit produs.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Ce este media și mass-media?
2. Cum înțelegeți noțiunea de „mediatext”?
3. Analizați epigrafele la temă. Explicați cum le înțelegeți.
4. Care sunt particularitățile mass-media contemporane?
5. Ce este publicitatea? De ce publicitatea este una din formele mass-media?
6. Care sunt funcțiile publicității în societatea contemporană?
7. În ce mod mass-media influențează asupra socializării personalității?
8. Ce scop pot urmări mass-media, difuzând informații și propunând o anumită atitudine față de ea?
9. Există părerea că omului contemporan îi lipsește în viață impresii. De aceea publicitatea este orientată

nu numai la vinderea mărfii, dar și la emoțiile pe care ea, cică, le poate produce. Sunteți de acord cu o astfel de părere? Ce emoții, în opinia voastră, vor fi cei mai eficienți „vanzători”?

10. Alcătuiți un tabel în care să comparați avantajele și neajunsurile diferitor medii. Explicați de ce considerați așa.
11. Desfășurați o cercetare în decurs de o săptămână, urmărind cum diferite feluri de publicitate influențează asupra omului și demonstrați prin exemple cum publicitatea își îndeplinește funcțiile. Rezultatele cercetărilor le expuneți în formă de comunicare.
12. Scrieți un eseu pe tema „Influența mass-media asupra omului contemporan – fenomen pozitiv sau negativ?”.

Dacă adevărul poate fi spus numai în șoaptă, atunci țara a fost ocupată de dușmani.
Wilhelm Schwebel

Fără libertatea cuvântului putem fi duși ca niște muți și liniștiți, ca oile.
George Washington

Diferite reguli, referitoare la aceea ce trebuie să citim și ce nu, nu au nici un sens. Cultura contemporană mai mult de jumătate se ține pe aceea, ce nu merită să fie citit.
Oscar Wilde

Este adevărat că presa liberă poate fi bună și rea. Însă e și mai mare adevărul că presa neliberă poate fi numai rea.
Albert Camu

TEMA 2. MEDIILE ȘI DEMOCRAȚIA. LIBERTATEA, ETICA ȘI RESPONSABILITATEA

1. Libertatea cuvântului

Libertatea cuvântului este considerată una din principalele valori ale societății democratice. Libertatea cuvântului înseamnă dreptul la exprimarea liberă a opiniilor proprii atât verbal, cât și în scris. Dreptul omului la libertatea cuvântului este consfințit în Declarația generală a drepturilor omului și în Constituția Ucrainei.

În corespundere cu normele dreptului internațional, limitarea libertății cuvântului trebuie să corespundă acestor trei condiții: coordonarea strictă cu legea, existența unui scop drept și necesitatea adecvată pentru atingerea acestui scop. Legile, prin care se introduce asemenea restricții, trebuie să fie univoce și să nu creeze posibilități pentru diferite tratări. Scopuri legitime sunt considerate cele referitoare la apărarea reputației, demnității persoanei, la securitatea națională, ordinea publică, la dreptul de autor, la sănătate și morală.

Există două atitudini față de înțelegerea libertății cuvântului în societate. Prima dintre ele este numită utilitară. Ea s-a format în secolul al XVII-lea, în Anglia și se referă, în primul rând, la sfera politică. Dreptul la libertatea cuvântului a fost aprobat legislativ pentru ca în parlament politicienii să poată să-și expună liber opiniile referitoare la anumite chestiuni, precum și pentru ca ei să aibă posibilitate să obțină informații adevărate despre starea de lucruri din țară. În corespundere cu această atitudine, societatea are nevoie de libertatea cuvântului pentru a dispune de informația necesară despre candidații și formațiunile politice care participă la alegeri, de asemenea pentru a avea posibilitatea de a informa opinia publică despre putere și politică.

Cealaltă atitudine privind explicarea libertății cuvântului este numită liberală, uneori de etică sau emoțională. În acest caz la bază stă dreptul inalienabil al omului la demnitate, care nu poate fi asigurată fără libertatea cuvântului. Iar limitarea libertății cuvântului se face în exclusivitate numai din necesități stricte pentru garantarea securității altor oameni.

? Prin ce se deosebesc atitudinile existente la înțelegerea libertății cuvântului în societate?

2. Mass-media în societatea democratică

Fără accesul cetățenilor la informație și la schimbul ei fără obstacole este imposibilă funcționarea cu succes a mecanismului societății

DOKUMENTUM

Din Constituția Ucrainei

Articolul 34. Fiecăruia i se garantează dreptul la libertatea gândirii și cuvântului, la exprimarea liberă a opiniilor și convingerilor sale. Fiecare are dreptul liber să adune, să păstreze, să folosească și să difuzeze informația oral, în scris sau prin altă metodă și la alegerea sa.

Realizarea acestor drepturi poate fi limitată de lege în interesele securității naționale, integrității teritoriale sau ordinii publice cu Scopul prevenirii tulburărilor sau infracțiunilor, pentru păstrarea sănătății populației, pentru apărarea reputației sau a drepturilor altor oameni, pentru prevenirea difuzării informației, primite confidențial, sau pentru susținerea autorității și imparțialitatea justiției.

? Oare întotdeauna este oportună existența libertății cuvântului?

E INTERESANT SĂ ȘTI

Existența în țară a libertății cuvântului este o cheazășie a existenței presei libere, prin urmare, și a democrației. De aceea unele organizații internaționale desfășoară clarificarea nivelului libertății presei, apreciind în acest fel și nivelul orânduirii democratice în țară. Una din aceste metode sunt cercetările anuale ale libertății presei și rating-ul ei în diferite țări ale lumii, care din anul 1979 sunt desfășurate de Organizația internațională nonguvernamentală „FridomHaus”. Potrivit datelor cercetărilor din 2017, cele mai bune condiții pentru presa liberă există în Olanda, Norvegia, Suedia și Belgia, iar cele mai rele – în Coreea de Nord, Turkmenistan, Uzbekistan și în Crimea temporar ocupată. Ucraina se află pe la mijlocul listei acestui rating, alături de Somalia, Sierra-Leone, starea presei ei fiind caracterizată ca „parțial liberă”.

? Ce este libertatea cuvântului?

democratice contemporane. Cu cât participanții la procesul politic dispun de informații depline, cu cât de transparentă este politica, cu atât e mai ușor de a-i da un conținut care ar corespunde intereselor omului și societății.

În statul democratic mass-media trebuie să dispună de posibilități asigurate legislativ pentru îndeplinirea funcțiilor sale sociale, între care principalele sunt cele culturală, educativă, instructivă, informativă și ideologică.

În societatea democratică contemporană mediile au rolul de factor cu influență mare, fără de care este imposibil să-ți imaginezi activitatea puterii publice.

Este recunoscut de toți faptul că în societatea democratică, unde există pluralitatea de opinii, idei și păreri, mass-media oglindește interesele diferitor forțe politice, în afară de aceea că îndeplinește mai multe funcții în viața societății:

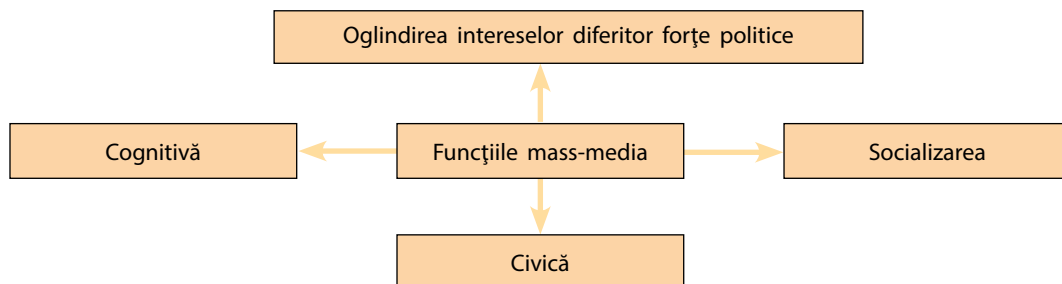
- *cognitivă* – le ajută cetățenilor să-și formeze închipuirea despre viața politică a țării și despre participanții principali la ea;

- *de control* – contribuie la înfăptuirea controlului public și supravegherii asupra acțiunilor puterii;
- *de socializare* – înfăptuiește socializarea politică a personalității pe calea însușirii de către indivizi a cunoștințelor, normelor și valorilor politice;
- *civică* – contribuie la formarea poziției ivate a indivizilor.

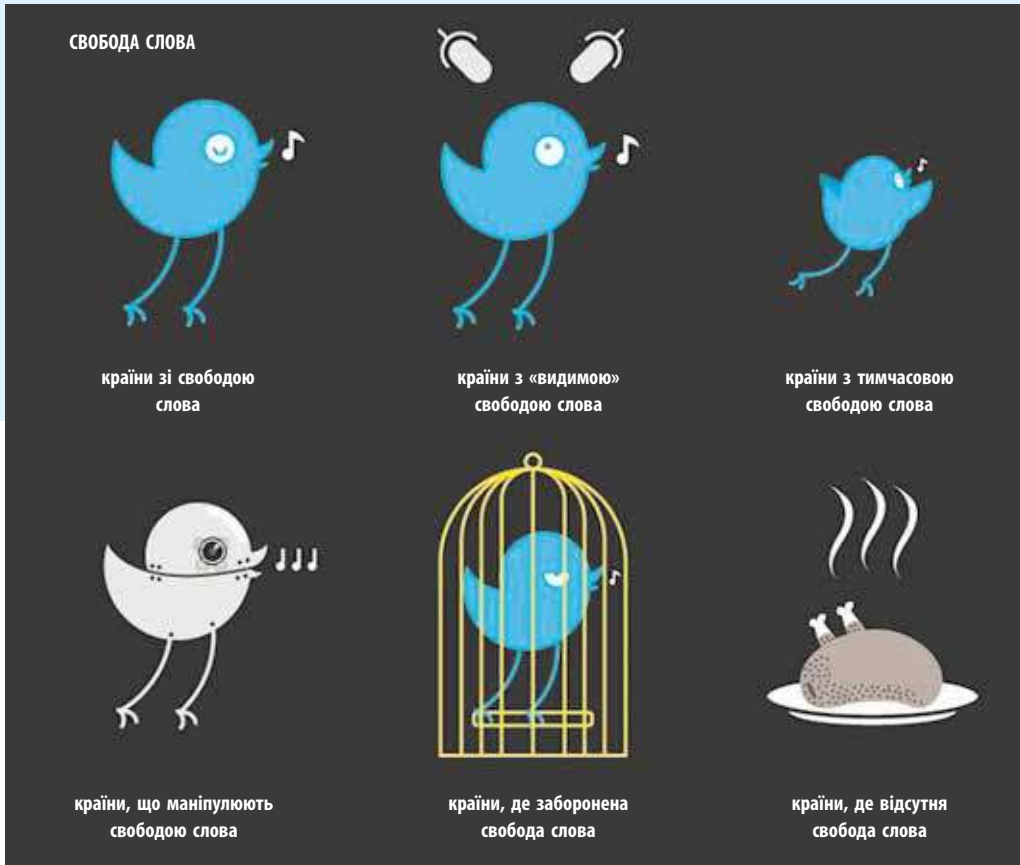
Într-o țară democratică mediile, după orientarea lor politică, sunt divizate în guvernamentale, de opoziție și independente. Un indice important al influenței diferitor medii este încrederea în ele a opiniei publice. Cel mai înalt nivel al încrederii, de regulă, este față de mass-media independentă. Aceasta se explică prin faptul că ea poate ocupa diferite poziții – progubernamentale, de susținere a opoziției, de apreciere critică a activității tuturor forțelor politice, respectarea cursului său etc.

În lipsa democrației, mass-mediile, dacă ele sunt controlate de către stat, pot fi folosite

FUNCTIILE MASS-MEDIA ÎN VIAȚA POLITICĂ A SOCIETĂȚII DEMOCRATICE

? Dați exemple de realizare a acestor funcții de către mass-media ucraineană.

? Analizați ilustrațiile. Cum le înțelegeți? Care dintre ele, în opinia voastră, oglindesc cel mai veridic starea actuală a libertății cuvântului în Ucraina?

pentru ascunderea și denaturarea informației, discreditarea opoziției politice etc. Aceasta este o încălcare a acordurilor internaționale privind drepturile cetățenilor la libertatea cuvântului și la obținerea informației.

În societatea democratică cu ajutorul mediilor are loc schimbul liber de informații și idei. Datorită acestui fapt diversitatea politică devine un factor important al sistemului politic al societății și al dezvoltării ei evoluționiste. Dialogul diferitor forțe politice cu folosirea mass-media exercită o influență la formarea opiniei publice. Totodată, prin mass-media sunt îndeplinite forme de control și de influență a societății civile asupra puterii. Aceasta asigură dezvoltarea legăturii reverse, care stabilizează sistemul politic.

Esența democrației contemporane constă nu numai în aceea care parte a populației influențează asupra adoptării deciziilor politice, dar și în aceea cum puterea interacționează cu cetățenii, ce rol joacă ei în formarea puterii și în hotărârea sorții acesteia. Nivelul de democratizare al țării este reflectat, de asemenea, de însemnătatea pentru putere a opiniei publi-

ce nu numai în timpul alegerilor, dar și în perioada între alegeri. Dacă o astfel de influență există, atunci opinia publică, într-adevăr, este eficientă, este un factor permanent al sistemului politic. Un rol important în acest proces îi revine mass-mediilor.

Pentru clarificarea și, în același timp, formarea opiniei publice privind chestiunile vieții politice, atitudinii față de politicieni, candidații la funcțiile puterii în timpul campaniilor electorale etc., mass-mediile folosesc materialele sondajelor de opinii. Însă, uneori se întâlnesc și cercetări sociologice întreprinse neprofesional sau falsificate. Ele subminează încrederea opiniei publice în mass-media, creează condiții pentru extinderea închipuirilor despre corupția în mediul jurnaliștilor.

În lumea contemporană pentru activistul politic public este extrem de important de a fi prezent în mediatekste, pentru ca opinia publică să nu-l uite. Cu acest scop este creată pentru alegători o imagine atrăgătoare și pozitivă a politicianului, sunt desfășurate acțiuni ca să nimerească în centrul atenției opiniei publice,

Codul de etică profesională a jurnaliștilor din 1994

1. Libertatea cuvântului și exprimarea opiniilor este o componentă inalienabilă a activității jurnalistului.
 2. Servirea intereselor puterii sau a fondatorilor, dar nu a intereselor societății este o încălcare a eticii jurnalistului.
 3. Jurnalistul trebuie să manifeste o atitudine de respect față de viața privată a omului. Însă nu se exclude dreptul lui la cercetarea jurnalistică referitoare la anumite evenimente și fapte de însemnătate publică și sunt chemate să apere interesele societății, persoanei.
 4. Oglindirea proceselor judiciare trebuie să fie nepărtinitoare referitor la cei acuzați. Jurnalistul nu-l poate numi pe om infractor înainte de decizia respectivă a judecătoriei.
 5. Jurnalistul nu scoate în vileag sursa de informații în afară de cazurile, prevăzute de legislația Ucrainei.
 6. Îndatorirea primordială a jurnalistului este stima față de dreptul opiniei publice la o informație obiectivă despre fapte și evenimente...
 7. Materialele informative și analitice trebuie să fie separate clar de publicitatea la rubrica dată.
 8. Redactarea materialelor, inclusiv a fotografiilor, textelor, titlurilor, corespunderea textului de însoțire etc. nu trebuie să falsifice conținutul. Este necesar să se comunice auditoriului despre noutățile repetate și noutățile recreate.
 9. Faptele, cugetările și presupunerile trebuie separate clar unele de altele. Este inadmisibil extinderea informației, care conține învinuiri premeditate și neargumentate.
 10. Punctul de vedere al oponentilor, inclusiv al celor care au devenit obiectul criticii jurnalistului, trebuie redat echilibrat. La fel pot fi prezentate opiniile experților independenți.
 11. Nu se admite citarea selectată a sondajelor sociologice, care duce la denaturarea conținutului.
- Sondajele jurnalistice ale cetățenilor nu trebuie să fie falsificate cu scopul obținerii rezultatului determinat anterior.
12. Jurnalistul este obligat să facă tot posibilul pentru corectarea oricărei informații difuzate, dacă s-a constatat că ea nu corespunde adevărului.
 13. Jurnalistul nu are dreptul să folosească metodele nelegitime de obținere a informației... Procedeele nepublicitare de colectare a informațiilor... pot fi folosite numai în cazul când colectarea informației este imposibilă.
 14. Plagiatul este incompatibil cu titlul de jurnalist.
 15. Nimeni nu poate fi discriminat din cauza sexului, limbii, rasei, religiei, naționalității, provenienței regionale sau sociale sau a preferințelor politice...
 16. Jurnalistul nu poate fi impus la serviciu să scrie sau să îndeplinească orice, dacă aceasta intră în contradicție cu convingerile și principiile sale...
 17. Primirea de către jurnalist a stimulării materiale sau a oricărui privilegiu pentru realizarea sau nerealizarea materialului jurnalistic este incompatibil cu titlul de jurnalist. Jurnalistul nu trebuie să folosească situația de serviciu în scopurile personale, cu scopul de a se îmbogăți, a se proslăvi pe sine, în scopuri de carieră, de a intra în voia anumitor forțe sau persoane...
 18. Jurnalistul trebuie să fie foarte precaut, oglindind chestiunile referitoare la copii... Încălcarea conștiinței a normelor etice ale jurnalistului este absolut incompatibilă cu profesia de jurnalist și este condamnată de opinia publică...
- ?** 1) Care trei reguli principale ale activității jurnalistului pot fi numite în baza acestui Cod?
2) Care din aceste reguli, în opinia voastră, sunt abordate în jurnalistica ucraineană?

și astfel se face o publicitate indirectă în mass-media. În țările postsovietice foarte des drept motive pentru începutul unei sau altei campanii informative sau de publicitate servesc scandalurile.

Asupra stării societății civile influențea pozitiv concurența între mediile cu diferite orientări politice. Însă, dacă ele încep să aplice tehnologii „murdare” pentru discreditarea concurenților politici, această influență se reduce la zero. Politicienii cu influență deseori intenționează să controleze acele mass-media care au cea mai mare influență asupra formării opiniei publice. Ei caută să

aibă posturile lor de radio, posturi de televiziune, gazete și reviste. Însă, de regulă, această dependență poartă un caracter ascuns, deoarece fiecărui tip de mass-media îi ajută să-și păstreze influența în societate reputația de a fi independentă.

? Pe ce principii acționează mass-media în societatea democratică?

Din Pactul internațional privind drepturile civice și politice din 1966

Fiecare om are dreptul la exprimarea liberă a opiniei sale, acest drept prevede libertatea de a căuta, a obține și de a difuza orice informație și idee, independent de frontierele de stat, verbal, în scris, prin publicație, prin forme artistice de exprimare sau prin alte mijloace, la alegere personală.

- ?** 1) În ce constă dreptul la libertatea de exprimare în corespundere cu acest Dokumentum?
2) Care este însemnătatea acestui drept pentru funcționarea democrației?

Cenzura în țările nedemocratice deseori dăunează procesului de creație. De exemplu, în China permis la turnarea filmelor eliberează organele de partid. În această țară se interzice filmarea peliculelor cinematografice despre extraterestri, fantome, capacități nefiștești ale omului și totul ce este „neștiințific”. De asemenea, filmul poate fi interzis dacă, în opinia cenzorilor de partid, în el este multă violență, scene intime sau dacă personajul principal este un criminal, sau răsună critică la adresa Partidului Comunist. Pe lângă aceasta, partidul stimulează crearea filmelor istorice despre lupta eroică a poporului chinez împotriva dușmanilor-străini, care vroiau să ocupe China. Regizorii acestor filme îi înzestresc pe ostașii chinezi cu capacități ale supereroilor, folosind cât mai multe efecte speciale ca filmele să placă spectatorilor. Însă, calitatea acestor producții este la un nivel redus, în afară de aceasta, asemenea filme sunt supraincârcate de patos și ideologie și publicul spectator le privește fără mare plăcere.

? Cu ajutorul sistemului de căutare găsiți în Internet alte exemple de aplicare a cenzurii în țările nedemocratice.

- jurnaliștii au dreptul la alegerea formei de prezentare a informației, fără a dăuna conținutului și obiectivității ei, ei poartă o responsabilitate profesională personală pentru comentariile opiniilor lor, se obligă să păstreze în taină sursa de informație, primită în mod confidențial;
- jurnaliștii trebuie să conștientizeze consecințele sociale și politice ale activității lor, să poarte responsabilitate morală, conducându-se după principiul cauzării celui mai mic rău.

Însă, documentul semnat a avut un caracter declarativ, iar respectarea normelor lui a determinat principiile morale ale lucrătorilor mass-media.

Pe de altă parte, el a propus regulile generale de activitate a jurnaliștilor, fără respectarea cărora jurnalismul deplin nu poate exista.

De atunci adunările jurnaliștilor de câteva ori au dus la înnoirea codurilor etice ale jurnaliștilor. În prezent este în vigoare Codul etic al jurnalistului ucrainean în redacția din anul 2013. De asemenea, există Comisia pentru etica jurnalistului, care urmează să examineze cauzurile posibile de încălcare a acestui Cod.

? Ce este principalul în responsabilitatea mass-mediei profesionale contemporane în fața societății civile?

3. Etica mass-media

De participarea mass-media la formarea opiniei publice și societății civile este legată problema prezentării informației, coraportului în ea a faptelor și comentariilor. Pe de o parte, jurnalistul nu trebuie să amestece informația și comentariul la ea, pe de altă parte, el nu poate în mod pasiv constata faptele fără riscul de a nimeri în subordonare deplină structurilor puterii. De aceea, jurnalistul în comentariul său trebuie să ia în considerare diferite păreri, să fie critic, prezentându-l auditoriului. Comentariul trebuie să fie pe înțeles și nepărtinitor, iar sarcina lui principală constă în aceea de a nu-i învăța pe oameni, dar de a-i ajuta pe consumatorii de informație să-și formuleze părerea. Responsabilitatea mediilor profesionale contemporane în fața societății civile constă, în primul rând, în asigurarea ei cu informații valoroase, depline și adevărate.

O mărturisire a conștientizării de către lucrătorii mass-media a responsabilității lor în fața societății și pericolului amoralismului a devenit semnarea în anul 1994 la Kiev de către jurnaliștii din Ucraina și din alte țări ale CSI a Codului eticii profesionale a jurnaliștilor pentru lucrătorii mediilor ucrainene contemporane, în corespundere cu care:

- cel mai important principiu etic, după care trebuie să se conducă jurnaliștii, este obiectivitatea ca o informație nepărtinitoare despre evenimente, redarea tuturor opiniilor și atitudinilor atât a majorității, cât și a minorității;

Nu se știe cu exactitate de ce publicitatea ascunsă mai este numită a „blugilor”. Însă una din versiuni explică aceasta în felul următor: banii primiți pentru extinderea unei astfel de publicități jurnaliștii sau redactorii îi pun în buzunarul blugilor – costum obișnuit de muncă.

Publicitatea ascunsă, a „blugilor”, are următoarele nuanțe:

- textul se deosebește după stilistica sa și pare a fi străin celorlalte texte ale ediției;
- în două sau mai multe ediții este inserat unul și același text;
- în mai multe ediții concomitent (sau aproape concomitent) au apărut materiale pe una și aceeași temă sau cu aceiași eroi (speakeri), care nu sunt legate de un motiv informațional ponderabil;

- ilustrările la text redau marfa concretă sau logotipul ei, dau brand-ul ei;
- textul suspect este plasat la rubrica pentru publicitatea ascunsă, care deseori este intitulată „Opinie”, „Noutățile companiilor”, „Poziție” etc.;
- în text este amintită numai o singură marcă comercială;
- textul este semnat de un jurnalist-începător sau cu pseudonim;
- în material este schițată problema, iar soluția este legată de un anumit brand;
- în cercetarea, consacrată conflictului, este redată numai poziția unei singure părți;
- în text este vorba de distincțiile, victoriile unei întreprinderi concrete sau a brandului.

? Dați exemple de publicitate ascunsă.

4. Cenzura și materialele la comandă

În relațiile mass-media cu statul există patru modele:

- 1) *Totalitar* – statul stabilește un control total asupra mediilor.
- 2) *Autoritar* – mediile urmează să servească guvernul și să explice cetățenilor politica „justă”.
- 3) *Modelul responsabilității sociale* – statul stabilește limitele funcționării mediilor, asumându-și dreptul de a interveni în anumite domenii tematice.
- 4) *Liberal* – mass-media servește societății, îndeplinind funcțiile de „paznic al democrației”.

Astfel, potrivit oricărui model de acțiuni reciproce între mass-media și stat, ultimul își rezervă posibilitatea de a interveni în funcționarea lor și de a limita libertatea cuvântului „pentru folosul comun”. Unul din instrumentele de limitare a libertății cuvântului este cenzura – controlul puterii oficiale asupra conținutului, producției media, spectacolelor teatrale, operelor de artă plastică și de cinema cu scopul de a nu admite sau de a limita extinderea ideilor sau informațiilor, recunoscute de putere nedorite sau dăunătoare.

Cenzura poate fi preventivă când statul creează asemenea reguli pentru funcționarea mass-media, prin care el poate reglementa accesul la auditoriu. Aceasta are loc prin introducerea de către stat a sistemului de permise obligatorii, a certificatelor, înregistrărilor, licențelor, pe care mass-media trebuie să le obțină pentru a lucra sau a publica anumite mediatexte. Există și cenzura consecințelor – când se interzice extinde-

rea a mediatextelor deja existente sau o parte a lor, iar mass-mediile, care le-au publicat, urmează să fie pedepsite.

Cercetătorii menționează o deosebire esențială între cenzura din statele democratice și totalitare. În statul democratic de drept cenzura garantează securitatea internă și externă a statului, stabilitatea statului și orânduirii politice cu respectarea maximă a drepturilor și libertăților omului. În statul totalitar sau autoritar rolul cenzurii se schimbă în mod esențial. Într-un astfel de stat cenzura îndeplinește funcțiile de control și interzicere, polițienești și manipulative, care în multe privințe coincid cu funcțiile organelor de represiune. Cenzura în țările totalitare nu numai că limitează extinderea știrilor nedorite, dar se amestecă în procesul de creație, în activitatea profesională și în viața privată a cetățenilor.

Însă, orânduirea democratică a țării nu prevede jurnalismul nepărtinitor și onest. Chiar și în condițiile asigurării de către stat a libertății cuvântului rămân nu puține mijloace și cauze de transmitere în mod conștient a informației denaturate. Cauza principală este tendința de a obține un venit suplimentar. Așa a apărut fenomenul publicității ascunse în mass-media, care în comunitatea mediilor este numită a „blugilor”. Publicitatea ascunsă este mascată sub formă de noutăți, în texte de autor, materiale analitice, programe televizate etc., ca și publicitatea obișnuită ea este divizată în comercială și politică. În primul caz sunt reclamate mărfuri și servicii, în cel de al doilea – liderii politici și partidele.

În țările, unde lipsește libertatea cuvântului, populația este nevoită să caute posibilități pentru a-și exprima opiniile evitând interzicerile formale. Una din aceste manifestări a devenit desfășurarea la Novosibirsk și în alte orașe a demonstrațiilor artistice-de carnaval anuale cu denumirea „Monstrația”. Cu toate că la

prima vedere majoritatea placardelor par absurde, ele, într-o anumită măsură demonstrează atitudinea adevărată a oamenilor față de realitate.

? Cum puteți explica lozincă de la „Monstrația” din 2018 „Și mai nordică decât Coreea”?

Participanții la „Monstrația” de la Novosibirsk (Rusia) din 2018

„Blugii” se deosebesc de materialul jurnalicistic adevărat prin aceea, că în el sunt încălțate în mod flagrant standardele jurnalisticiei, în deosebi principiul nepărtinirii. De regulă, în textele „blugilor” este oglindită numai poziția celui care a comandat materialul, ignorându-se opiniile altor părți. Deseori jurnalistul își exprimă în material opiniile proprii,

„pune etichete” în baza unor argumente dubioase, separând faptele de context și ascunzând de cititori tabloul real pentru a crea o impresie cât se poate de bună produsului reclamat.

? Care este coraportul între libertatea cuvântului și cenzură?

CONCLUZII

Libertatea cuvântului este o condiție inalienabilă a existenței societății democratice. Ea permite ca mass-media să funcționeze liber și să asigure auditoriul cu informații din diferite domenii ale vieții. Pentru asigurarea standardelor înalte ale activității mass-media a fost

creat așa-numitul cod al eticii jurnalistului, însă respectarea lui, de fapt, nu este obligatorie. Fenomenele, care influențează negativ asupra mass-media, sunt cenzura și materialele comandate.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Cum înțelegi noțiunea „libertatea cuvântului”?
2. Oare poate exista libertatea cuvântului deplină, nelimitată? De ce?
3. Numiți principalele funcții comune și rolul mass-media în societatea democratică.
4. Analizați însemnătatea mass-media în formarea opiniei publice și societății civile.
5. Explicați cum înțelegi epigrafele la temă.
6. Care sunt regulile etice în jurnalistică?
7. Ce este cenzura?
8. Prin ce se deosebesc funcțiile cenzurii în societățile totalitare și democratice?
9. Ce modele există între interacțiunile puterii și mass-media?
10. Ce înseamnă „blugii”? Care sunt trăsăturile caracteristice ale lor?
11. Desfășurați convorbirea despre rolul cenzurii și despre aceea dacă este nevoie de ea în societatea democratică.
12. Una din seriile „Bondianei” (aventurile agentului 007 James Bond) „Măine nu va muri niciodată” este consacrată influenței mass-media. Priviți filmul. Discutați influența mass-media asupra societății, relațiilor internaționale etc.

AMINTIȚI-VĂ

1. Cu ce scop există mediile?
2. De ce activitatea jurnalistului este una din cele mai periculoase?

Am cunoscut foarte mulți oameni, care aveau enorme cunoștințe, dar care nu aveau nici o părere a lor.

Wilson Mizner

Atunci, când oamenii nimeresc în gloată, profanul și învățatul sunt incapabili să gândească.

Gustave Lebon

Niciodată și nimănui nu-i permiteți să manipuleze cu voi! Spectacolul se va termina, păpușarii vor pleca, iar menirea marioanelor este să fie acoperite cu praf la cimitirul recuzitelor.

Blogger Zulhora

TEMA 3. INFLUENȚA MANIPULATIVĂ A MEDIILOR

1. Manipulările în spațiul mediilor

După cum știți, mass-media are o influență mare asupra formării opiniei publice. Perioada din a doua jumătate a secolului al XX-lea – începutul secolului al XXI-lea este foarte bogată în exemple de operații psihologice de manipulare a conștiinței oamenilor. Există diferite nivele de influență a mass-media la formarea opiniei publice. Este mai ușor să se influențeze asupra oamenilor, care anterior nu au avut nici o opinie referitoare la o anumită chestiune. Însă, mass-media poate aprofunda și întări convingerea pe care o are individul sau grupul, sau să o slăbească și chiar să o schimbe în direcția diametral opusă.

Disponând de o astfel de putere, mass-media nu întotdeauna respectă regulile etice și regulile de extindere a informației, ci, dimpotrivă, manipulează cu ea.

Aceasta se face cu scopul de a impune atât unui individ aparte, cât și grupurilor sociale sau întregii societăți o anumită părere, atitudine față de ceva, stereotipuri, mituri etc.

Manipularea este un astfel de procedeu de aplicare a puterii pentru a exercita influență asupra comportării oamenilor fără a li se explica ce se așteaptă de la ei.

Scopul acestei manipulări poate fi diferit. În societățile nedemocratice aceasta poate fi o indicație a puterii de stat, o propagandă. În alte cazuri este vorba de îndeplinirea (pentru plată) a comenzilor forțelor politice sau a întreprinderilor. Cel mai răspândit procedeu de manipulare este informația manipulată. Ea poate fi exprimată în publicitatea ascunsă, iar uneori – în extinderea informației neveridice, în mare parte a celei care îi redau pe oponenții politici și pe concurenți în lumină negativă. O astfel de informație neveridică mai este numită *falsă* (din engleză *fake* – fals).

Cuvântul fals redă ceea ce nu există în realitate. El provine din engleză și se traduce ca înșelare, falsificare. Acest cuvânt este folosit mai des în cazurile când este vorba de ceva neadevărat, falsificat.

Chiar și o selecție de informații adevărate poate fi o manipulare. După felul căror informații li se acordă o atenție mai mare și care informații sunt ignorate, se poate decide scopul activității mass-media. De cele mai multe ori aceasta se manifestă prin sustragerea atenției, când o informație importantă pentru societate este ignorată de mass-media, de exemplu, la comanda elitei de guvernare din țară, în schimb se propune auditoriului un număr mare de comunicări neimportante.

Manipulare – procedeu de influență psihologică, orientat la schimbarea activismului altor oameni, efectuat cu atâta măiestrie, încât rămâne neobservat de aceștia.

Procedeul de manipulare	Conținutul
Dozarea informației	Se comunică numai o parte a știrii, cealaltă se ascunde minuțios. Aceasta duce la aceea că tabloul realității este denaturat într-o parte sau alta sau, în genere, devine neînțeleș
Marea minciună	Procedeul preferat al ministrului propagandei al Germaniei naziste, I. Goebbels. El afirma, cu cât minciuna este mai impertinentă și ruptă de realitate, cu atât mai repede vor crede în ea, important e ca ea să fie redată cu seriozitate maximă
Combinarea adevărului și minciunii	Faptele adevărate sunt amestecate cu presupuneri, ipoteze și zvonuri. În rezultat este imposibilă deosebirea între adevăr și invenții.
Tărăgănarea timpului	Acest procedeu constă în aceea ca sub diferite motive să fie amânată comunicarea știrilor importante până în momentul, când va fi târziu de a schimba ceva
Lovitura întoarsă	Versiunea născocită (de obicei, în folosul propriu) a unor sau altor evenimente prin persoane substituite sunt extinse în organele mediilor, neutre față de ambele părți ale conflictului. Presa oponentului, de obicei, repetă această versiune, căci o consideră mai „obiectivă” decât opiniile participanților nemijlociți la conflict
Minciună spusă la timp	Comunicarea informației („fierbinți”) absolut mincinoasă, dar extrem de așteptată la un anumit moment. Cu cât mai mult conținutul comunicării corespunde dispozițiilor obiectului, cu atât mai eficient este rezultatul ei. Pe urmă adevărul iese la suprafață, însă în această perioadă de timp acuitatea situației scade sau un anumit proces capătă un caracter ireversibil.

? Dați exemple de procedee de manipulare.

Manipulate pot fi și emoțiile. Orice informație poate fi redată în așa mod ca ea să poată provoca emoții puternice ale omului și o anumită atitudine față de obiectul comunicării. Un loc important în crearea influenței emoționale îi revine limbii. De exemplu, în timpul oglindirii conflictelor militare mass-media folosește asemenea termeni, care ar demonstra intențiile pașnice ale țării sale, impunerea la asemenea acțiuni. Astfel, în anii 1960, în tim-

pul războiului din Vietnam în SUA, care erau parte a acestui conflict, au fost alcătuite diferite dicționare pentru caracterizarea acțiunilor pentru a exercita asupra cititorului impresia dorită. Acțiunile militare în Vietnam în medii erau calificate ca „program de pacificare”, iar bombardarea Vietnamului de Nord – „reacție de apărare”.

? Ce rol joacă manipulările în spațiul mediilor?

2. Cum poate fi deosebită manipularea

Manipulările în mass-media pot fi destul de diverse. Însă, mediatextele manipulate, de obicei, au anumite nuanțe, cunoașterea cărora permit să nu devii jertfă a manipulării.

Când există multe surse alternative de informație, este ușor să deosebești manipulările lingvistice. Problema constă în aceea că consumatorii, în marea lor majoritate, se folosesc numai de una-două surse și nu compară esen-

La începutul secolului al XX-lea politologul american, V. Lippman, a propus așa-numita concepție a simplificării. El considera că procesul de sesizare este o explicare a fenomenului necunoscut cu ajutorul stereotipului care există în conștiință. De aceea, mass-media caută să simplifice comunicările sale până la stereotipuri înțelese și gânduri formate pentru ca consumatorul să le accepte fără eforturi și fără a le pune la îndoială. Simplificarea permite ca gândul principal să fie exprimat în formă de afirmație, care, chipurile, nu are nevoie să fie discutată.

Unul din principalele procedee de simplificare este divizarea oricărei probleme întregi în fragmente aparte, pentru ca cititorul sau spectatorul să nu le poată uni împreună și să le conștientizeze.

Metoda simplificării este completată de metoda repetării. Părțile repetate duc la aceea că stereotipurile devin mai rezistente, se transformă într-o parte inalienabilă a convingerilor omului. Simplificarea le dă afirmațiilor ponderea convingerilor suplimentare și le transformă în idei fixe. În același timp, repetarea creează o barieră pentru orice altă afirmație și nu-i permite omului să se răzgândească. Ea le dă cuvintelor claritate, îl impune să primească informația integră. Ca idee fixă, repetarea devine o barieră pentru alte opinii și pentru tot ce se deosebește. În acest mod ea reduce la minimum chibzuința și foarte repede transformă gândirea în acțiune.

? În ce constau metodele de simplificare și repetare?

ța comunicării, nimerind astfel sub influența manipulatorilor.

Important în clarificarea faptului dacă materialul este fals sau manipulator, este determinarea surselor de informații, de care s-au folosit autorii lui. Dacă sursele indicate în text trezesc bănuiele, mărturiile lor nu pot fi verificate, sau o sursă prezintă informații care contrazic faptele din toate celelalte surse, sau sursele de informații nu sunt indicate defel, atunci acest text este considerat fals. Dacă în mediatext sunt folosite în mod activ cuvinte emoționale (mai des adjective), chibzuiuri apreciate (pot fi recunoscute după cuvintele folosite „bun”, „rău” etc.), chemări la acțiuni concrete, atunci el poate fi considerat manipulatoriu. Aceste reguli se referă la toate mediatextele.

Lipsa surselor veridice de informații, redarea simplificată a materialului sub formă de lozinci și afirmații, caracterul emoțional vădit, contarea pe emoțiile auditoriului (în majoritatea cazurilor nu a celor mai bune, dar a unor astfel ca revoltarea și ura) sunt semne ale manipularilor în mass-media.

3. „Limba învrăjbirii”

„Limba învrăjbirii” înseamnă folosirea și apelarea la emoțiile negative ale auditoriului în mediatext, însă în realitate această noțiune este folosită cu altă însemnătate. Ea provine din engleză de la „hate speesh, care în traducere mot-a-mot înseamnă „vorba învrăjbirii”. Noțiunea „limba învrăjbirii” înseamnă expresiile publice sistematice ale neacceptării unei anumite persoane sau a unui grup de persoane din orice motive. Pe de o parte, democrația prevede libertatea cuvântului, posibilitatea

Trebuie să înțelegem, că principala regulă a profesiei de jurnalist este nepărtinirea, de aceea materialele care încalcă această regulă, sunt manipulative.

Materialul poate avea un caracter neveridic, dacă autorul:

- 1) se referă în publicație la surse fără rating în cazul existenței surselor cu rating la tema dată;
- 2) folosește fapte dubioase sau documente, primite pe cale neoficială;
- 3) concentrează atenția numai la acele comunicări, care confirmă presupunerile lui;
- 4) ascunde de consumatori o parte a informației;
- 5) exagerează sau reduce însemnătatea unei părți a informației.

Prezența uneia din aceste tendințe este un rezultat al faptului că autorul însuși nu dispune de informații, sau îndeplinește anumite comenzi.

? Cum pot fi deosebite manipularile?

fiecărui de a-și exprima opinia. Însă, această libertate nu poate înjosi demnitatea altor oameni. De aceea „limba învrăjbirii” este o formă de discriminare și de încălcare a drepturilor omului.

Comitetul miniștrilor al Consiliului European determină „limba învrăjbirii”, ca și toate formele de autoexprimare, care includ extinderea, agitarea, facilitarea sau îndreptățirea urii rasiale, xenofobiei, antisemitismului și altor forme de ură în baza neacceptării, intole-

? Explicați conținutul ilustrației.

ranței față de exprimările în formă de naționalism radical, etnocentrismului, discriminării și vrajbei referitoare la minoritățile naționale, migranților etc. Aplicarea termenului „limba învrăjbirii” cel mai des are loc în domeniul justiției referitoare la încălcarea drepturilor și libertăților oamenilor. În acest caz conștientizarea lui se aprofundează. Astfel, în 2010 Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a adoptat rezoluția „Discriminarea în baza ori-

entării sexuale și identității de gen”, care a condamnat folosirea „limbii învrăjbirii” referitoare la reprezentanții comunităților LGBT. Prin acest termen din anul 1990 în Europa sunt numite persoanele lesbiene, gay, bisexuale și transgen.

? De ce „limba învrăjbirii” este o diversitate a încălcării drepturilor omului? Dați exemple de „limba învrăjbirii”.

CONCLUZII

Mass-media pot folosi influența lor asupra societății cu scop hrăpăreț. Unul din cele mai răspândite procedee ale unei astfel de activități este denaturarea informației și manipularea cu ea, formele aducerii ei la

conștiința auditoriului pentru formarea opiniei publice dorite. Cele mai răspândite nuanțe ale manipulării cu mediatextul este lipsa sursei de informare, caracterul emotiv exagerat al unui astfel de text.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Ce este manipularea? Care procedee de manipulare folosesc mai des mass-media?
2. Ce este concepția simplificării?
3. Care mediatext este numit fals?
4. **Discutați în grupuri.** Cum poate fi deosebit falsul? În ce constă pericolul lui?
5. Cum înțelegeți noțiunea „propaganda”?
6. Ce înseamnă „limba învrăjbirii”?
7. Cu ajutorul sistemelor de căutare ale Internetului examinați unele mediatexte. Găsiți cele care folosesc „limba învrăjbirii”.
8. Discutați despre aceea cum trebuie să fie activitatea mass-media în timpul acțiunilor militare.
9. Cum oglindesc epigrafele incluse la temă conținutul ei? Care dintre ele v-au plăcut mai mult? De ce?
10. Scrieți un eseu pe tema „De ce manipulările în spațiul mediilor sunt periculoase pentru un om aparte sau pentru întreaga societate?”
11. Pregătiți mici comunicări despre exemplele cunoscute de manipulare a mediilor în trecutul nu prea îndepărtat în Ucraina și în lume.
12. Unul dintre tipurile de manipulare este denaturarea. Cu ajutorul sistemelor de căutare în Internet căutați să aflați mai multe: 1) ce este denaturarea; 2) prin ce se deosebește denaturarea de alte tipuri de manipulare; 3) unde și când ea se folosește mai des.

AMINTIȚI-VĂ

1. Cu ce scop mass-media folosește manipulările?
2. Care informație este numită veridică?

Când omul greșește, aceasta observă fiecare, când el minte – nu fiecare observă.
Johann Goethe

Minciuna îi deschide celui, ce știe să asculte, nu mai puțin decât adevărul. Iar uneori chiar mai mult!

Aghata Christie

Niciodată nu se spun atâtea minciuni, decât pe timp de război, după vânătăore și în timpul alegerilor.

Otto von Bismarck

Primele constatări, de obicei, sunt juste, deoarece omul, care le exprimă, își concentrează întregul spirit de observație, trăind profund impresiile primite..

George Sand

TEMA 4. RECEPȚIONAREA CRITICĂ ȘI CONTRACȚIUNEA MANIPULĂRILOR MASS-MEDIA

1. Verificarea veridicității informației din mass-media

Legislația ucraineană prevede apărarea drepturilor cetățenilor săi la obținerea informației veridice. Astfel, în articolul 302 al Codului Civil al Ucrainei se specifică: „Persoana fizică are dreptul la adunarea, păstrarea, folosirea și extinderea informației”. Însă, persoana, care extinde informația, este obligată să se convingă în veridicitatea acesteia. Însă, legea nu propune mecanismul de verificare a ei. De aceea fiecare consumator de informații trebuie de sine stătător să aibă grijă de a nu deveni jertfă a manipulărilor mass-media.

Regula principală de evitare a manipulării în mass-media este aplicarea de către consumatorul de informații a regulilor logicii și a rațiunii sănatoase. Prima din aceste reguli afirmă că dacă apare o îndoială cât de mică în privința veridicității informației, ea trebuie verificată în alte surse. O regulă importantă de verificare a oricărei informații este confirmarea ei de două surse independente, pentru ca ea să fie considerată **veridică**. O informație veridică conține date adevărate și depline la maximum privind evenimentele, fenomenele, oamenii.

O nuanță formală a veridicității este referința în text la sursa primară de informație. Dacă ea lipsește, mai ales în cazul citării statisticii, datelor sondajelor de opinii, în concluziile și aprecierile date de persoanele oficiale etc., materialul nu merită încredere.

Însă, nici referințele nu garantează veridicitatea. De aceea în timpul verificării surselor de informații, trebuie să se ia în considerare caracterul lor. De exemplu, ce opinii social-politice are cutare sau cutare autor, cine este proprietarul cutărei sau cutărei surse medii (post de televiziune, site). Dacă este vorba de Internet, e cel mai bine de găsit sursa primară de informație – cea sursă-internet sau utilizatorul rețelei de socializare, care primul a extins-o.

În cazul când sursa primară este general cunoscută sau cu autoritate, statutul ei garantează veridicitatea informației. Resursele cunoscute nu riscă cu statutul lor în numele unei senzații dubioase. Totodată, nici chiar ele nu sunt scutite de greșeli întâmplătoare. Prezența în material a referințelor la resursele electronice oficiale ale organelor puterii de stat, agențiilor de informații de frunte, structurilor științifice academice poate servi drept mărturie a veridicității informației.

Dacă și felul, cum autorii mediatextului explică documentul oficial sau afirmația din altă sursă, trezește îndoieli, sau referirea la acest document pare a fi nedorită, în sursa primară, care

este citată, trebuie găsită următoarea informație:

- unde și de cine a fost creat;
- oare el este în vigoare;
- oare el este deschis, și dacă nu, atunci în ce mod și cu ce scop el a fost oficializat.

2. Faptul și cugetările

În timpul determinării veridicității informației este important să fie deosebit faptul de cugetarea autorului despre el. **Fapt** înseamnă un eveniment real, care a avut loc, în timp și în loc concret; fenomen sau stare a lucrurilor existente. De aceea, dacă un fragment de text, o propoziție conține date cifrice, vorbesc despre un eveniment, care a avut loc, acest fragment descrie un fapt.

Cugetările exprimă gândul omului despre fapt. Ele pot fi și pozitive, și negative, precum și în formă de pronosticuri și presupuneri, comparații și aprecieri. De aceea, deseori exprimarea de către autor a gândurilor despre fapte mai este numită cugetare de apreciere. Caracteristicile cugetărilor de apreciere sunt:

- prezența în propoziție a cuvintelor introductive (desigur, fără îndoială, evident,

3. Calitatea de autor al mediatextului

Autorii de mediatexte sunt oameni bine socializați, deoarece mediatextele întotdeauna sunt menite pentru un auditoriu larg. De aceea ei se pot prezenta în mod diferit în text – sau îl transformă în expunerea poziției proprii, folosind exemple din viața proprie, chemând publicul să conștientizeze o anumită problemă, sau, dimpotrivă, se separă pe sine de text, intenționând să redea in-

Punând aceste întrebări la sursa primară, se poate afla mai mult referitor la tema abordată și, se înțelege, dacă este ea veridică.

? Oare poate fi dat crezării totul ce oglindește mass-media?

probabil, posibil, se pare, în primul rând, în afară de aceasta, dimpotrivă, pe de altă parte);

- autorul exprimă gânduri despre viitor, de exemplu despre posibilele urmări ale evenimentului care deja a avut loc;
- gândul autorului este subliniat de cuvintele sau fraza: *mi se pare, consider, în opinia mea etc.*

Textul informativ trebuie să conțină informație veridică despre fapt, după care autorul poate să-și exprime cugetările. Însă, autorul trebuie să fie reținut în exprimarea poziției sale, pentru ca în încercările de a-și demonstra opinia să nu se transforme în manipulator.

? Ce rol joacă faptul și cugetările în mediatext?

formația, iar auditoriul singur să decidă cum să procedeze cu ea.

Independent de stilul folosit de autor, el întotdeauna, după cum spun cercetătorii, „este prezent invizibil în text”. La crearea oricărui text influențează concepția autorului despre lume, limba lui, studiile, mediul cultural, felul cum înțelege el auditoriul său, sarcina ce-și pune pentru a crea un text concret. Aceasta se manifestă în aceea pe ce te-

me scrie autorul, cărui auditoriu se adresează, cum își exprimă poziția, chiar ce cuvinte folosește. De exemplu, folosește el terminologie specială, sau explică în limba „populară”, ce poziție ia: este „unul dintre noi”, sau un „mentor”, cel ce povestește auditoriului „cum este just”, sau îl face pe „judecătorul”, sincer nu-și demonstrează simpatiile sau antipatiile. În genere nici un text niciodată nu este nepersonalizat definitiv și liber de influența „factorului uman”.

Astfel, sarcina autorului este de a crea un astfel de mediatext, în care vor fi echilibrate faptele și cugetările despre ele, iar opinia autorului va fi clar separată de fapte. Un

astfel de text, pe de o parte, le dă cititorilor posibilitate să se orienteze în problemă, să ia cunoștință de fapte, de poziția față de ea, dar să nu nimerească sub influența unei singure opinii. De aceea, particularitățile unui mediatext informativ calitativ și echilibrat sunt:

- echilibrul opiniilor;
- separarea faptelor de concluzii și aprecieri;
- veridicitatea informației;
- deplinătatea informației.

? Cum trebuie să fie autorul mediatextului calitativ?

CONCLUZII

Pentru a obține o informație calitativă din mediatexte, este necesar de a se conduce de rațiunea sănătoasă și de logică, precum și de a ține cont de anumite reguli necomplicate.

În primul rând, este necesară posibilitatea de a separa faptele de opinia autorului despre ele. În al doilea rând, la orice bănuială cât de mică, trebuie verificate sursele veridice ale informației.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Care informație este considerată veridică?
2. Care este particularitatea principală a veridicității informației incluse în text?
3. Ce este faptul și cugetările?
4. Cum sunt legate între ele faptul și cugetările?
5. Care sunt semnele că fraza conține o informație reală?
6. Care sunt semnele unei păreri apreciative?
7. Oare pot fi excluse definitiv din mediatext „urmele” autorului?
8. Numiți regulile de verificare a surselor informației?
9. Cum, în opinia voastră, se deosebește recepționarea de către auditoriu a acelorași fapte, dar prezentate de diferiți autori cu diferite stiluri ale scrisului?
10. Cum este legat autorul de textul său?
11. Cu ajutorul sistemelor de căutare găsiți în Internet exemple de mediatext și analizați-le, respectând regulile expuse în concluzii.
12. Exprimați-vă părerea referitor la epigrafele la temă. Sunteți de acord cu ele? De ce?
13. Scrieți un eseu pe tema „Cum poate fi recepționată mass-media fără a deveni jertfă a manipularilor ei?”

Paradoxul Internetului: el îi unește pe oamenii, care se află de parte, însă îi separă pe cei care se află alături. Internetul este doar un instrument. Totul depinde de faptul cine și în ce scop îl folosește.

Bill Gates

Spune-mi ce cauți în Internet, și-ți spun cine ești.

Irina Bandyk

Internetul este metoda de a obține starea patologică a gândirii.

Philippe Adams

TEMA 5. INTERNETUL

1. Internetul

Între toate tipurile de mass-media Internetul capătă o însemnătate tot mai mare, în primul rând, datorită faptului, că în el există condiții pentru legăturile bilaterale permanente, care permit nu numai să primești informația, dar și să-ți exprimi părerea față de ea. Datorită Internetului avem accesul la spațiul informativ unic din cele mai îndepărtate colțuri ale planetei.

În opinia majorității cercetătorilor, internetul și rețelele de socializare contemporane contribuie la dezvoltarea energiei de creație a indivizilor, lichidează ierarhia publică, susțin eficient democrația, contribuie la creșterea influenței cu un anumit scop a oamenilor, care anterior au fost consumatori pasivi de informație, și la crearea noilor forme de legături reverse în mass-media.

Un avantaj important al Internetului față de alte tipuri de mass-media constă în aceea că informația se extinde aproape momentan, în pofida frontierelor de stat. Aceasta le ia organelor puterii posibilitatea de a aplica cenzura sau de a limita informația.

Extinderea liberă a informației de către Internet face imposibil controlul de stat asupra societății, ceea ce demonstrează incompatibilitatea lui cu regimurile politice antidemocratice. Nu întâmplător în Coreea de Nord este interzisă folosirea Internetului din anul 2001.

Aceasta are atât avantaje, cât și dezavantaje. Deseori utilizatorul nu poate fi încrezut în calitatea și veridicitatea informației propuse. Sursele neveridice de informații prin Internet nu pot fi descoperite imediat, iar aceasta poate cauza nu puține probleme persoanelor, despre care este vorba, dar care nu sunt implicate în evenimente.

O altă problemă a dezvoltării mass-media contemporane constă în aceea că procesele informative principale din lume sunt controlate, de fapt, de câteva centre internaționale. Astfel, 90 % din produsul informativ este propus în prezent de 13 țări. Industria informativă slabă ale altor state, de care, din păcate ține și Ucraina, le transformă într-o zonă de periferie, dependentă de produsul informativ obținut de peste hotare. Pericolul constă în aceea că acest produs poate intra în contradicție cu interesele naționale ale statului, care îl primește. Depășirea acestei contradicții se poate face cu ajutorul produsului informativ de alternativă, care îi permite utilizatorului să facă o alegere, iar aceasta facilitează dezvoltarea democrației.

? Care sunt avantajele și neajunsurile Internetului?

AMINTIȚI-VĂ

1. Ce fel de tipuri de mass-media există?
2. Care sunt limitele libertății cu-vântului?

Cyber- – prefixul care formează cuvinte cu sensuri „legate de rețelele computerizate, de Internet”.

DOKUMENTUM

Apărătorii ucraineni ai drepturilor omului despre pericolul pentru identitate pe Internet

Amenințările pentru identitate pot fi directe și indirecte, deschise și ascunse. De amenințările directe țin, de exemplu, atacurile hacker, asigurarea cu programe dăunătoare. De pericolele indirecte țin urmărirea, acumularea informației indirecte. Intervenția deschisă, de obicei, este observată de utilizator și are următoarele consecințe sub formă de furarea, afectarea, schimbarea sau distrugerea informației despre persoană. Intervenția ascunsă poate rămâne neobservată, ea este orientată la obținerea informației, manipularea ei, amânarea ei în timp, activismul în rețea din numele persoanei. Intervenția în viața personală duce la daune materiale pentru persoană (de exemplu, luarea banii de pe cont, cumpărarea mărfurilor și plătitarea serviciului on-line, cheltuieli pentru schimbarea asigurării cu program). Dauna poate fi și morală, cauzată reputației (plasarea pentru accesul public a datelor cu caracter privat, extinderea informației neveridice din numele unui om concret etc.).

? Care daune sunt menționate în acest fragment?

2. Securitatea și identitatea pe Internet. Cyber-crime

Societatea contemporană depinde foarte mult de funcționarea ireproșabilă a Internetului. Aceasta provoacă multe întrebări referitoare la felul cum urmează să fie interacțiunea respectivă. De exemplu, multe, dacă nu chiar majoritatea relațiilor sociale, omul contemporan le stabilește prin Internet și de la sine apare problema identității în rețea. Site-urile prin Internet și serviciile, rețelele de socializare adună un volum mare de informații despre utilizatori: care este obiectul căutărilor în sistemele de căutare, ce pagini din Internet vizionează, ce cumpărături fac, unde călătoresc, contactele lor sociale. Datele adunate sunt folosite nu numai cu scopul îmbunătățirii funcționării site-urilor, dar și la pregătirea publicității, care, cică, trebuie să corespundă cerințelor cumpărătorului potențial. De asemenea, aceste date sunt necesare pentru adunarea datelor de statistică, care dau posibilitate să fie creat un produs media eficient, care ar corespunde așteptărilor auditoriului.

Însă, aceste date pot fi folosite cu scopul manipulării conștiinței publice. Studiind bine

DOKUMENTUM

Din Manualul de drepturi ale omului pentru utilizatorii de Internet

De angajamentele statului țin respectarea, apărarea și susținerea drepturilor omului, precum și supravegherea companiilor private. Drepturile omului, care sunt universale și indivizibile, precum și standardele ce țin de ele, au superioritate în fața cerințelor și condițiilor generale, puse în fața utilizatorilor de Internet de orice subiecte din sectorul privat.

Internetul este o sursă publică importantă. Oamenii, comunitățile, organele puterii de stat și companiile private își desfășoară activitatea prin Internet și speră în mod legitim că vor avea acces la serviciile prin Internet, care vor fi prestate fără orice discriminare, la preț normal, acestea fiind sigure, de nădejde și fără întrerupere. În afară de aceasta, nimeni nu trebuie să se confrunte cu intervenția în realizarea drepturilor și libertăților de bază ale sale în timpul folosirii Internetului. Utilizatorii trebuie să aibă susținere pentru înțelegerea și realizarea eficientă de către ei a drepturilor omului în regimul on-line în cazul limitării sau încălcării drepturilor și libertăților lor.

? Ce angajamente are statul față de utilizatorii de Internet?

auditoriul, specialiștii redau unul și același gând prin diferite procedee, pentru ca el să ajungă la diferite grupuri sociale.

Un alt pericol al identității este securitatea comunicării. Întotdeauna există riscul că corespondența – personală sau legată de serviciu, învățământ – poate nimeri în acces liber atât prin acțiuni conștiente, cât și prin neglijență și neatenție.

Problema vizată este o chestiune a dreptului de autor în Internet. Deseori se poate observa cum orice produs media nou este extins prin rețea fără a fi menționat autorul, iar la o anumită etapă prin aceasta și câștigă ceva, în timp ce autorul produsului nu primește nimic pentru munca sa intelectuală.

Paralel cu aceasta, mulți oameni caută să-și creeze în Internet chipul virtual, care, de cele mai multe ori, nu corespunde realității. Acești oameni caută să transfere acest chip prin Internet în viața reală. Nereușita acestor încercări alături de neconcordanța între viața reală și virtuală poate deveni o cauză a disconfortului psihologic.

E INTERESANT SĂ ȘTII

În opinia cunoscutului cercetător al problemelor sociale ale contemporaneității, M. Kostels, în prezent omenirea trece printr-o revoluție informativ-tehologică, iar consecința cea mai ponderabilă a ei va fi formarea „societății de rețea”. Datorită Internetului, care este veriga centrală a acestor transformări, se formează noua cultură a realității virtuale. Savantul afirmă că în prezent „locurile își pierd însemnătatea lor culturală, istorică, geografică și se reintegrează în rețele funcționale sau în chipuri-colaje, antrenând la viață spațiul torentelor, care vor înlocui spațiul locurilor. Timpul – trecutul, prezentul, viitorul – poate fi programat în așa fel, ca acestea să interacționeze unul cu altul în orice comunicare... Aceasta este cultura virtualității reale, unde lumea imaginară este o invenție în procesul de creare a ei”.

? Cum înțelege cercetătorul „cultura virtualității reale”?

Omul este capabil de sine stătător să evite multe amenințări ale identității sale pe Internet. În primul rând, nu trebuie plasată în rețea informația care poate fi folosită în dauna utilizatorului. În al doilea rând, rețelele de socializare propun largi posibilități pentru confidențialitate și reglementare a chestiunii care informație rămâne deschisă pentru toți, dar care – nu. În al treilea rând, precauția generală, respectarea regulilor de comunicare și interacțiune cu informația, care și în viața reală, și în Internet, permite să fie evitate un număr mare de amenințări.

Grupul mare de amenințări în Internet întrunește noțiunea de cyber-crime. Așa sunt numite infracțiunile din domeniul tehnologiilor informaționale. Aceasta este, mai întâi de toate, virusarea programelor de asigurare, spargerea parolilor, furarea numerelor cardurilor bancare și ale altor recuzite bancare, datelor personale ale utilizatorului rețelelor, inclusiv a informației bancare. Cyber-crimele înseamnă răspândirea și prin Internet a informației nelegitime (defăimare, materiale cu caracter pornografic, materiale care atâță ura între națiuni și ura între confesiuni etc.), încălcarea drepturilor de autor pe calea difuzării nelegitime a proprietății intelectuale în Internet (piraterie), precum și intervenția dăunătoare în funcționarea diferitor sisteme computerizate. De asemenea, la cyber-crime este alăturat și cyber-terorismul – folosirea rețelelor computerizate pentru planificarea și pregătirea actelor de terorism și a altor acțiuni, care amenință securitatea publică. Legislația ucraineană, precum și legislația altor țări pentru săvârșirea acestor infracțiuni prevede tragerea la răspundere penală. În cadrul Poliției Naționale a Ucrainei acționează Departamentul de cyber-poliție, sarcina căruia este lupta împotriva cyber-crimei.

Potrivit luptătorilor pentru drepturile omului, trăsătura caracteristică cyber-criminalilor constă în aceea că determinarea faptului săvârșirii infracțiunii este aproape imposibilă. Din această cauză cyber-crimele devin deosebit de periculoase. Deseori consecințele lor se explică prin neglijența și neatenția utilizatorilor; caracterul transnațional – pentru cyber-criminali nu există frontiere de stat; dezvoltarea insuficientă a legislației și lipsa asigurării cu materialele tehnice corespunzătoare a oamenilor legii din multe țări.

Organele de drept pentru contracararea cyber-crimei propun câțiva pași de bază, îndeplinirea cărora va contribui la scăderea vădită a nivelului de cyber-amenințare:

- nu atrageți atenție la sunete și la comunicările textuale despre câștiguri parvenite de la numere necunoscute, niciodată să nu sunați pe aceste numere, nu trimiteți nici o comunicare;
- nu plasați informații despre sine și rudele apropiate destul de detaliate sau cele care pot fi folosite drept material compromițător;
- nimănui să nu comunicați rechizitele cardului bancar, în toate chestiunile adresați-vă nemijlocit la sucursala băncii;
- instalați un antivirus de nădejde și regulat faceți verificarea totală a sistemului;
- cumpărați numai programe de asigurare pentru calculator cu licență.

? Oare Internetul ruinează viața privată?

COMUNICAREA ESTE PERICULOASĂ**PERICOLE FINANCIARE**

Nu folosiți trimerile, însemnate pe fotografie, de la utilizatori necunoscuți, chiar și de la prietenii voștri verificați, dacă aveți unele bănuieli la acestea. Înainte de a face clic pe comunicare, verificați la autor dacă el, într-adevăr, v-a trimis-o. Altădată puteți deveni jertfă a virușilor sau a ingineriei sociale.

ANALIZAȚI COMUNICAREA**PERICOLE SOCIALE**

Analizați cu atenție formatul și stilul comunicării cu contactele voastre. Luați aminte că comunicările neadecvate sau alte bănuieli referitoare la comunicarea de la cunoscuți, prezența voastră pe niște fotografii dubioase, posibil să însemne că account-ul cunoscutului a fost spart. Voi puteți fi următorul!

COMUNICAȚI NUMAI CU CONTACTE VERIFICATE**PERICOLE SOCIALE**

Evitați necunoscuții. Manifestați o atitudine critică față de informația publică, pe care o extind în rețea oamenilor. După o fotografie cu motănași comici se poate ascunde o persoană, care vă poate cauza daune.

TROLLING**PERICOLE SOCIALE**

Nu uitați că umilind, obișnuind și luând în zeflema pe cineva, voi înșivă puteți deveni obiectul prigonirii. Asociați comunicările din rețelele de socializare cu discuția tet-a-tet cu Mike Tyson.

? Dați exemple despre pericolul cauzat de încălcările acestor norme.

3. Drepturile omului și particularitățile drepturilor copiilor în Internet

Internetul ca loc, unde omul petrece mult timp și are de a face cu informație importantă, influențează asupra legăturilor sociale și stării lui psihologice. De aceea, organizațiile internaționale de apărare a drepturilor omului au elaborat mai multe acte, orientate la apărarea drepturilor omului în mediul Internetului. Astfel, la 6 iulie 2012, în timpul desfășurării celei de-a 20-a sesiuni a Comitetului pentru drepturile omului al ONU a fost adoptată Rezoluția privind facilitarea și apărarea drepturilor omului în Internet. În textul documentului se menționa că toate drepturile, care aparțin oamenilor „offline”, urmează să fie apărate și în regim on-line. În deosebi, aceasta se referă la dreptul de exprimare liberă a opiniilor și dreptul la identitate. În conformitate cu poziția Comitetului, dreptul la exprimarea liberă a gândurilor și opiniilor sale trebuie să fie apărat fără nici un obstacol, independent de resursele media și mijloacele tehnice.

De asemenea, în acest document se menționează că principiul de bază al apărării datelor

private în țările democratice contemporane conține „două momente: 1) prioritar este dreptul persoanei de a se folosi de datele sale personale; folosirea lor fără dreptul proprietarului se pedepsește prin lege; 2) pentru oricine, care se folosește de datele personale ale persoanelor fizice cu consimțământul acestora, este stabilită responsabilitatea în cazul divulgării conștiente a persoanelor terțe (dacă persoana fizică nu și-a dat acordul la aceasta)”.

De asemenea, Consiliul European, în 2014 a propus Manualul de drepturile omului pentru utilizatorul de Internet, în care este vorba despre dreptul omului în rețea și despre posibilele acțiuni în cazul încălcării lor.

Apărarea drepturilor copilului în Internet, pe de o parte, are loc în limita apărării drepturilor omului în genere, iar pe de altă parte, copiii și adolescenții sunt foarte impresionabili la multe cyber-amenințări. În Ucraina una din direcțiile principale ale apărării drepturilor copiilor în Internet a devenit crearea materialelor suplimentare

tare, site-urilor, resurselor, care concomitent nu vor prezenta nici un pericol pentru copii, iar, pe de altă parte, vor satisface necesitățile lor în căutarea informației, comunicare, învățământ, distracții. În prezent elaboratorii din lume a programelor propun versiunile „pentru copii” a suplimentelor lor, care în mod automat filtrează conținutul (conținutul) necorespunzător. În afară de aceasta, există câteva sisteme de rating, care analizează produsul electronic și stabilesc restricțiile de vârstă recomandate, pentru a nu accidenta psihicul copilului.

Psihologii și apărătorii drepturilor omului le recomandă maturilor, care educă copii, să discute temele cyber-apărării și cyber-securității, să-i învețe pe copii cum să evite principalele amenințări în Internet și, în același timp, să nu folosească Internetul pentru extinderea zvonurilor

CONCLUZII

Internetul este o parte importantă a funcționării societății contemporane. În același timp, o parte însemnată a comunicării oamenilor are loc anume cu ajutorul lui. Însă, Internetul nu este un loc cu totul sigur.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Ce loc deține Internetul în lumea contemporană?
2. Cum contribuie Internetul la făurirea societății democratice?
3. Ce amenințări din Internet puteți numi?
4. Alcătuiți lista regulilor pentru folosirea cu siguranță a resurselor Internetului.
5. Ce amenințări ale identității există în Internet?
6. Cum influențează Internetul asupra comunicării între oameni?
7. Ce documente internaționale există referitoare la apărarea drepturilor omului în Internet?
8. Cine, în opinia voastră, poartă o responsabilitate mai mare pentru apărarea datelor personale în Internet – utilizatorii, proprietarii, elaboratorii, personalul tehnic al resurselor Internetului, providerii sau statul în genere?
9. Care este locul rețelelor de socializare în viața noastră? Ce funcții ale lor folosiți mai des? Cum vă îngrijiți de apărarea drepturilor personale?
10. Explicați cum înțelegeți epigrafele la temă. Cu care sunteți de acord și cu care nu? De ce?
11. Scrieți un eseu pe tema „Care este rolul Internetului în viața voastră?”

răutăcioase, amenințărilor și acțiunilor de huli-ganism. Ei consideră folositoare discutarea cu copiii a prietenilor lor din rețeaua Internet, odihna lor în rețeaua Internet. În afară de aceasta, copilul trebuie să cunoască și să respecte regulile de securitate în Internet: să nu comunice cu oameni suspecti, să nu divulge datele personale (de la adresa precisă și numărul de telefon până și informații despre mături, posturile și salariile lor), să nu se înregistreze în site-uri dubioase și să nu plaseze în Internet conținuturi, în securitatea cărora nu sunt încrezuți. În orice caz, securitatea copiilor în Internet este o sarcină comună a celor maturi și a copiilor.

? În ce constă principiul de bază al apărării datelor personale în statele dezvoltate?

Există astfel de amenințări ca posibilitatea pierderii datelor cifrice, aflarea acestora de către persoane străine și răspândirea lor fără dorința proprietarului. De aceea, precauția în Internet e chiar necesară.

LECȚIE PRACTICĂ

Crearea mediilor școlare

AMINTIȚI-VĂ

1. Ce este mass-media?
2. Care sunt funcțiile ei în societate?
3. Care este scopul principal al mass-media?
4. În ce constă responsabilitatea mass-media în fața societății?

SCOPUL:

- acumularea experienței în ceea ce privește crearea produsului media în baza gazetei școlare.

SARCINILE LA PREGĂTIREA CĂTRE LECȚIILE PRACTICE

1. Creați cinci grupuri mici, care vor primi sarcini diferite. Patru grupuri în decursul săptămânii adună și pregătesc informații în următoarele direcții – învățământ, comportare, participarea la viața publică și odihna elevilor de la instituția voastră de învățământ. Al cincilea grup joacă rolul de redacție, care prelucrează materialele și le pregătesc pentru tipar.
2. După editarea gazetei grupurile discută cum au lucrat, cu ce probleme s-au confruntat, ce au învățat și cum apreciază munca înfăptuită de ele.

MERSUL LUCRĂRII

1. Prezentați gazeta pregătită.
2. Prezentați în grupuri algoritmul muncii și problemele depășite.
3. Discutați cele prezentate și apreciați munca înfăptuită.
4. Formulați concluziile generalizatoare în corespundere cu scopul lecției.

1. Cum se numește supravegherea și controlul statului asupra mass-media?
 - A publicitate
 - B lobby
 - C cenzură
 - D „blugi”
2. Cum se numește posibilitatea garantată de stat și acordată omului să-și exprime liber gândurile în mass-media?
 - A libertatea de deplasare
 - B libertatea conștiinței
 - C libertatea cuvântului
 - D libertatea adunărilor
3. Media înseamnă:
 - A instrumente și mijloace de transmitere a oricărei informații și cu orice scop
 - B comunicări, primite și conștientizate de utilizator și recunoscute de el ca fiind importante
 - C tip de informații, menite pentru masele largi
 - D mijloc de difuzare a informației pentru mase
4. Care din cele propuse NU SUNT semne ale mediatextului?
 - A secundar
 - B finit
 - C producere în flux
 - D producție colectivă
5. Care este deosebirea principală a publicității sociale și a tipurilor ei?
 - A orientată la cercurile largi ale populației
 - B finanțată de organizațiile de binefacere sau de stat
 - C nu se conține pe obținerea venitului în rezultatul final
 - D creată pentru a fi folosită în lupta politică
6. Principiul de bază al cărei atitudini față de libertatea cuvântului este acela că demnitatea umană nu poate fi asigurată fără libertatea cuvântului?
 - A liberal
 - B utilitar
 - C pozitivist
 - D democratic
7. Care este principiul de bază, din cele enumerate mai jos, în activitatea jurnalistului profesionist?
 - A educarea cetățenilor patrioți ai țării lor
 - B formarea opiniei publice, folositoare pentru binele general
 - C asigurarea cititorilor cu informații, care corespund gusturilor și așteptărilor lor
 - D punerea la dispoziția cetățenilor a informației valoroase, depline, veridice

8. Cenzura în societățile democratice se caracterizează prin:
- A intervenția statului în activitatea oamenilor de artă pentru a nu admite extinderea ideilor nedorite pentru putere
 - B restricția extinderii comunicărilor care prezintă puterea sub aspect negativ
 - C asigurarea stabilității orânduirii de stat cu respectarea drepturilor și libertăților omului
 - D existența sistemului de permise obligatorii, certificate, înregistrări, licențe, pe care urmează să le primească mass-media pentru activitate
9. Cum este numită publicitatea ascunsă în rândurile jurnaliștilor?
- A „blugi”
 - B fake
 - C media
 - D manipulare
10. Dacă în mediatext sunt folosite activ cuvinte emoționante, aprecieri, chemări la acțiuni concrete el este
- A profesional
 - B nepreconceput
 - C manipulativ
 - D informativ
11. Care din cele enumerate în mediatext sunt considerate nuanțe ale veridicității acestuia?
- A datele sondajelor de opinie
 - B două sau mai multe surse de informații
 - C comentariile experților
 - D citate din documente oficiale
12. Accesul din cel mai îndepărtat colț de pe planetă la spațiul informativ comun este asigurat din plin de
- A publicitate
 - B presă
 - C televiziune
 - D Internet

Capitolul VI

**Interacțiunea între cetățeni
și stat întru atingerea
bunăstării comune**

AMINTIȚI-VĂ

1. Ce prezintă piramida lui Maslow? Cum clasifică ea necesitățile omului?
2. Care este rolul muncii în formarea omului?

Necesități – apariția necesității de a dispune de anumite bunuri, dorința de a le stăpâni, a simți lipsa lor, dacă dorința rămâne nesatisfăcută.

Marile națiuni niciodată nu vor fi sărace din cauza zădărnicii și nechibzuinței persoanelor private, însă ele deseori sărăcesc din cauza zădărnicii și nechibzuinței puterii de stat.

Adam Smith

Grija de satisfacerea necesităților are aceeași însemnătate, ca și grija de viața noastră și bunăstarea noastră; ea este cea mai importantă dintre toate tendințele oamenilor.

Carl Menger

Am afirmat întotdeauna că legile economiei sunt legile vieții.

Herbert Simon

În toate timpurile oamenii nu au știut ce vor, până ce nu le demonstrezi aceasta.

Steven Jobs

TEMA 1. SARCINILE ECONOMIEI

1. Economia și satisfacerea necesităților omului

Istoric, munca pentru obținerea a fost și rămâne principalul mijloc de asigurare a existenței și baza activității economice a oamenilor. În procesul activității economice între oameni au apărut relații reciproce, care le-au dat posibilitatea să se asigure cu toate cele necesare, să-și îmbunătățească traiul prin metode mai eficiente. Sistemul de relații cu folosirea resurselor în activitatea economică a început să fie numit economie. De asemenea, economia este știința despre organizarea, administrarea materialelor de producție, folosirea eficientă a resurselor, distribuirea, schimbul, realizarea mărfurilor și serviciilor.

În primul capitol s-a amintit că omul are o ierarhie a necesităților, care cunoscutul sociolog american, Abraham Maslow, a propus să fie reprezentată în formă de piramidă. Vă amintim că la baza acestei piramide se află necesitățile fiziologice în produse alimentare, îmbrăcăminte, spațiu locativ, continuarea neamului. Următorul nivel este format din necesitatea în securitate, în apărarea de factorii externi negativi (atentat la libertate și viață) și de problemele sociale (de șomaj, nevoi etc.). Cel de al treilea și următorul nivel se referă la interacțiunea între om și societate – necesitatea în comunicare binevoitoare, autoexprimare, recunoaștere.

Toate necesitățile pot fi adunate în anumite grupe, adică are loc **clasificarea necesităților**. O astfel de clasificare se poate face după diferite criterii. Evidentă este divizarea necesităților oamenilor în necesități **fizice** sau materiale (în hrană, îmbrăcăminte, spațiu locativ, obiecte de trai), și **spirituale** (în învățământ, creație, satisfacție estetică etc.).

Drept criterii servesc: cine se folosește de necesități și cum sunt satisfăcute aceste necesități. Se pot evidenția necesitățile **personale** (individuale), **de grup** (colective) și **sociale**. De exemplu, necesitățile în hrană și îmbrăcăminte omul le poate asigura individual; în grup poate apărea necesitatea elevilor din clasă de a câștiga la concurs; o necesitate socială poate fi mediul curat și fără pericole.

După categoria timpului, necesitățile pot fi divizate în **curente** și **de perspectivă**. De exemplu, pentru un anumit elev al școlii medii necesitatea de a avea un manual de economie este curentă, iar procurarea automobilului propriu este necesitate de perspectivă.

Necesitățile întotdeauna sunt conștientizate de om, lor li se dă o nuanță de conținut concretă, legată de individualitatea acestui om. Între factorii, **care influențează asupra formării necesităților**, un

loc deosebit ocupă vârsta și sexul omului, locul de trai, tradițiile culturale și obișnuințele, nivelul de venituri etc.

Necesități au întreprinderile și guvernele. Întreprinderile să dispună de încăperi, mijloace de transport, sisteme de informații respective etc. Guvernul (comunitatea, comunitatea locală), exprimând necesitățile colective ale cetățenilor sau ale sale personale, caută să construiască drumuri, școli, spitale etc.

Odată cu dezvoltarea omului are loc și dezvoltarea necesităților lui. Necesitățile omului nu numai că se măresc numeric, dar și se schimbă din punctul de vedere al calității. Se poate

trage concluzia, că necesitățile omului sunt nelimitate în dezvoltarea lor. Aceasta este condiționat de dezvoltarea producției și progresului tehnico-științific, de asemenea, de dezvoltarea a însuși omului ca intelect. O influență însemnată asupra necesităților în condițiile actuale are publicitatea.

Satisfacerea unor necesități cauzează apariția altora. În aceasta se manifestă creșterea nelimitată a necesităților, ceea ce are un caracter firesc.

? Care economie satisface necesitățile oamenilor?

2. Procesele care asigură satisfacerea necesităților

Mijloc pentru satisfacerea necesităților sunt **bunurile**.

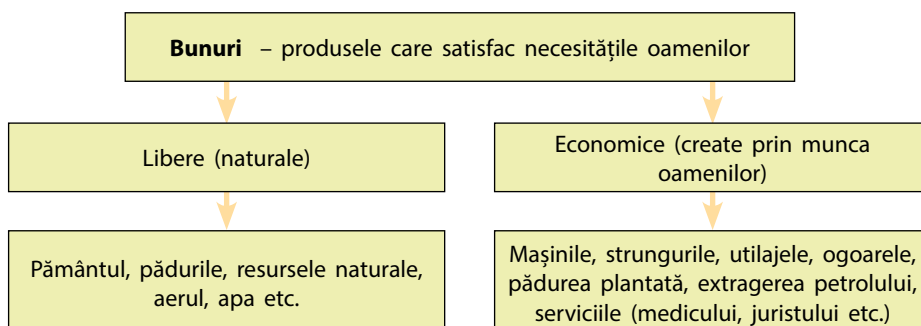
Știința economică divizează toate bunurile vieții în două grupe: bunuri libere (neeconomice) și bunuri economice.

Bunurile libere (în mare parte naturale) sunt accesibile oamenilor în volum cu mult mai mare decât există necesitate în ele. Aceste bunuri nu trebuie produse, de aceea oa-

menii le pot consuma fără plată: aerul, lumina solară, bogăția oceanelor etc. Bunurile economice sunt bunuri rare.

Bunurile economice sunt acele mărfuri și servicii, volumul cărora este insuficient pentru satisfacerea necesităților oamenilor și poate fi mărit numai pe calea cheltuielii muncii și a altor resurse.

TIPURILE BUNURILOR

Bunurile economice sunt divizate în bunuri de consum și de investiții. Bunurile de consum satisfac nemijlocit necesitățile consumatorilor. *Bunurile investiționale* sunt toate bunurile folosite la producerea bunurilor de consum. Particularitățile lor folositoare sunt consumate nu pentru satisfacerea necesităților oamenilor, dar pentru realizarea procesului de producție.

Bunurile *de consum individual* sunt obiectele de consum și mijloacele de producție, pe care le consumă numai acela care dorește și este capabil să le plătească. *Bunurile publice* sunt create nu pentru a fi vândute consumatorilor, ele, de asemenea, nu sunt cumpărate și vândute la piață. Mijloace pentru crearea bunurilor vizate, de regulă, sunt adunate de stat sub formă de impozite. De bunurile publice țin securitatea comună, apărarea națională etc.

Bunurile economice sunt divizate în mărfuri și servicii. Mărfurile sunt produsele muncii, care satisfac necesitățile nu celor care le produc, ci a celor care le obțin în procesul de schimb. Serviciile sunt acțiuni care satisfac necesitățile oamenilor. Practic fiecare om, în decursul vieții sale, se folosește de serviciile din domeniile învățământului, medicinei etc.

Pentru producerea oricăror bunuri sunt necesare resurse (cele, cu ajutorul cărora ele se produc, și cele, din care ele se produc). Principalele resurse de producție sunt:

- *pământul* – resurse naturale, necesare pentru producerea mărfurilor și serviciilor;

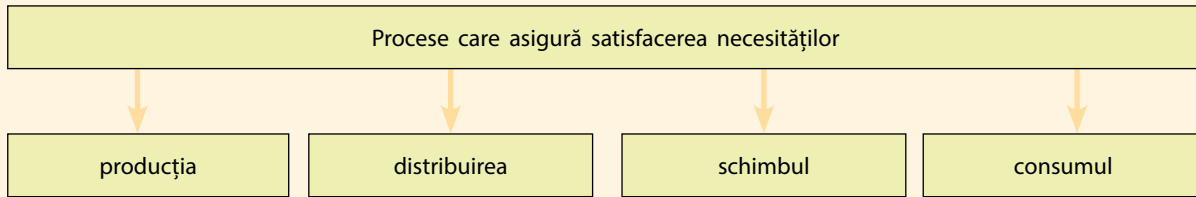
- *munca* – toate capacitățile fizice și intelectuale ale omului, folosite la producerea mărfurilor și serviciilor;
- *capitalul* – totalitatea bunurilor materiale: mașinile, strungurile, încăperile, drumurile etc. (bani sunt folosiți pentru cumpărarea mașinilor, utilajelor și altor mijloace de producție, însă nu produc nimic nemijlocit, de aceea ei nu sunt considerați ca resurse de producție);
- *capacitățile de antreprenoriat* – capacitatea omului de a organiza producția, de a lua decizii legate de risc, aplicarea inovațiilor etc. (potrivit statisticii, numai 5–10% din populația matură are aptitudini pentru activitatea de antreprenoriat, adică poate uni mai eficient factorii de producție actuali, îndemna colectivul de muncă la o activitate mai eficientă, dezvoltă producția în baza de risc și inovațională).

În ultimul timp tot mai mulți economiști recunosc *informația* drept o resursă deplină de producție.

Pentru ca bunurile produse să ajungă la consumatori, ele urmează să fie vândute la piață. Procesul de obținere a bunurilor pe bani este numit **schimb**.

În multe țări contemporane pentru cetățenii, care nu pot participa la procesul de schimb (adică nu au bani suficienți), este prevăzut mecanismul **redistribuirii** bunurilor. În acest mod statul își asumă angajamentul să asigure unele necesități ale cetățenilor săi.

SATISFACEREA NECESITĂȚILOR OMULUI

? Cum satisfac procesele vizate necesitățile omului?

Deci, procesele de producție, schimb, redistribuirii și consumului bunurilor sunt factorii-cheie în asigurarea necesității omului și funcționării economiei. La aceste procese participă un număr mare de oameni. Ei sunt numiți participanți, sau subiecți ai relațiilor economice.

Subiecții relațiilor economice pot fi:

- gospodăriile casnice (familiile) ca proprietari ai resurselor și antreprenorii – utilizatorii acestor resurse;
- patronii, care angajează la lucru, și angajații;
- proprietarii funciari, de imobil și arendașii, care iau în folosință pământul și imobilul;
- contribuabilii și organele puterii financiare;
- creditorii și debitorii etc.

Statul realizează reglementarea relațiilor de drept între subiecte.

Cele ce cauzează apariția relațiilor economice sunt numite obiecte ale relațiilor economice. De ele țin:

- producția gata (casele, mărfurile din rețeaua de comerț cu amănuntul);
- veniturile bugetului de stat sau ale unei familii aparte;
- resursele materiale (pământul, încăperile, mașinile, utilajele);
- resursele financiare (creditele bancare, mijloacele bănești ale fondurilor de investiții, asigurări, de pensii);
- veniturile antreprenorilor.

? Cum sunt satisfăcute necesitățile oamenilor?

CONCLUZII

Economia este știința despre aceea cum pot fi satisfăcute la maximum necesitățile nelimitate în condițiile resurselor limitate. Procesele, în rezultatul cărora sunt satisfăcute necesitățile omului, sunt producția, schimbul, distribuirea și consumul.

La aceste procese participă oamenii și asociațiile lor. Ei sunt numiți subiecți ai relațiilor economice. Obiecte ale relațiilor economice sunt numite mărfurile și serviciile din cauza cărora ei intră în relații economice.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Cum înțelegeți ce este economia?
2. Ce înseamnă necesitățile omului?
3. Oare pot fi satisfăcute absolut toate necesitățile omului?
4. Ce factori sunt necesari pentru producerea bunurilor?
5. Oare pot fi evidențiați factorii mai mult sau mai puțin importanți ai producției în dependență de ceea ce se produce?
6. Ce tipuri de bunuri economice puteți numi?
7. Care procese economice contribuie la satisfacerea necesităților omului?
8. Ce subiecte ale relațiilor economice puteți numi?
9. Există informația potrivit căreia în anul 2011 brânza era produs alimentar, care de cele mai multe ori a devenit obiect al furturilor. Cum poate fi aceasta explicat din punct de vedere al satisfacerii necesităților omului? Ce pricini mai pot fi numite?
10. Argumentați oportunitatea epigrafelor citate la temă. Ce aspecte ele oglindesc?
11. Scrieți un eseu pe tema „Pentru ce este necesară economia?”

Noi toți ne avântăm înainte pe una și aceeași planetă – suntem echipajul unei singure nave.

Antoine de Saint-Exupery

În țările nedezvoltate a bea apă este un pericol de moarte, în cele dezvoltate – a respira aerul.

Jonathan Raban

În trecut cele mai bogate țări au fost acelea, natura cărora este cea mai darnică; în prezent cele mai bogate țări sunt acelea, unde omul este mai activ.

Henri Bokl

Economia este arta de a satisface necesitățile nelimitate prin resurse limitate.

Laurence Peter

TEMA 2. DEZVOLTAREA DURABILĂ

AMINTIȚI-VĂ

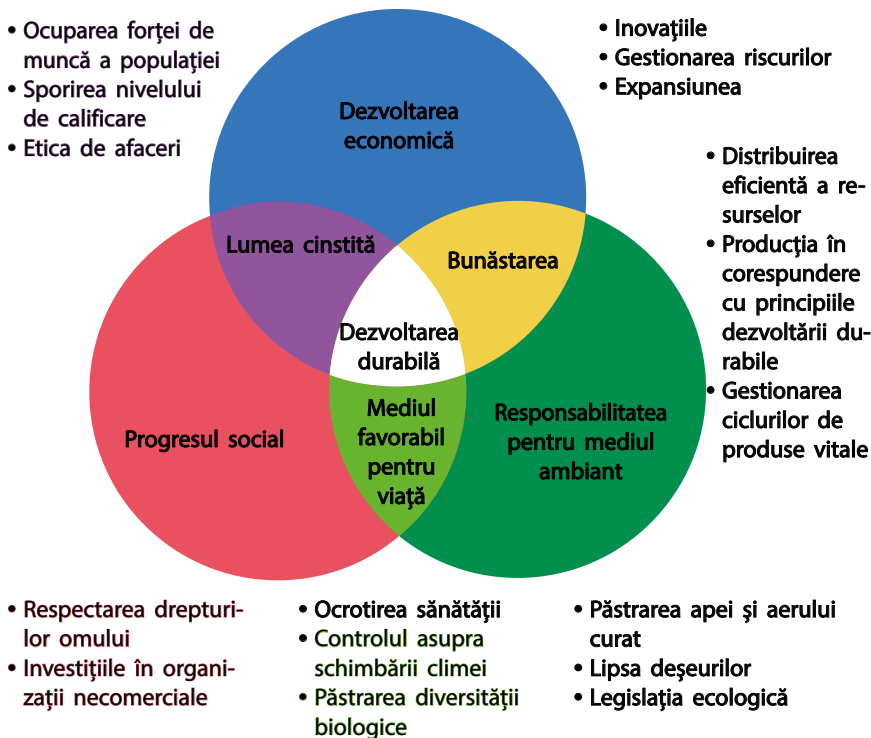
1. Care organizație internațională influențează asupra dezvoltării economice a lumii?
2. Ce probleme globale ale omenirii există?

1. Concepția dezvoltării durabile

Baza contradicției dezvoltării economice a lumii contemporane constă în contradicția între necesități, care cresc permanent, și resursele limitate, necesare pentru producție.

Limitarea resurselor provoacă necesitatea în folosirea lor rațională și în atitudinea grijulie față de ele, ceea ce constituie una din problemele globale ale civilizației contemporane. În condițiile folosirii raționale a resurselor naturale se realizează satisfacerea maximă deplină a necesităților în bunuri materiale, cu păstrarea echilibrului ecologic și a posibilităților de regenerare a potențialului resurselor naturale. Atingerea echilibrului între folosirea resurselor naturale și păstrarea naturii este numită **concepție a dezvoltării durabile**. Ea a fost elaborată de ONU la finele secolului al XX-lea.

CONCEPȚIA DEZVOLTĂRII DURABILE

? Explicați după schemă în ce constă esența concepției numite.

Concepția dezvoltării durabile se bazează pe cinci principii principale:

- 1) Omenirea este capabilă să-i dea dezvoltării un caracter durabil și de lungă durată pentru aceea ca lumea să corespundă necesităților oamenilor, fără ca să piardă pentru aceasta posibilitățile generațiilor viitoare de a-și satisface necesitățile.
- 2) Restricțiile care există în domeniul folosirii resurselor naturale sunt relative. Ele sunt legate de nivelul actual al tehnicii și organizării sociale, precum și de capacitatea naturii la autogenerare.
- 3) Este necesar să fie satisfăcute necesitățile elementare ale tuturor oamenilor și tuturor să li se creeze posibilități pentru a-și realiza speranțele la bunăstare. Fără aceasta dezvoltarea durabilă și de lungă durată este imposibilă. Una din cauzele principale ale apariției catastrofelor ecologice și de altă natură sunt nevoile care au devenit un fenomen obișnuit în lume.
- 4) Este necesar să fie coordonat modul de viață pentru acei, care folosesc peste măsură resursele, cu posibilitățile planetei.
- 5) Proporțiile și ritmul creșterii populației trebuie coordonate cu posibilitățile Pământului. Concepția dezvoltării durabile a apărut în rezultatul unirii a trei puncte de vedere principale: economic, social și ecologic.
 - Componenta *economică* a concepției dezvoltării durabile prevede folosirea optimă a resurselor limitate și aplicarea tehnologiilor de economisire a resurselor naturale, energetice și materiale, minimalizarea, prelucrarea și nimicirea deșeurilor.
 - Componenta *socială* este orientată la extinderea variantelor de alegere pentru om. Ea prevede ca omul să participe la procesele care influențează la formarea condițiilor vieții lui, adoptarea și realizarea hotărârilor, la controlul asupra lor. Un element important este atingerea stabilității, reducerea numărului conflictelor, păstrarea diversității culturale în lume. Încă un aspect al acestei atitudini este distribuirea echitabilă a bunurilor.
 - Din punct de vedere *ecologic* dezvoltarea durabilă urmează să asigure integritatea sistemelor naturale și păstrarea capacității lor vitale. În afară de aceasta, noțiu-

E INTERESANT SĂ ȘTII

Toți știu că apa este baza vieții pe Pământ, deci, este sursa principală. Savanții au calculat prețul de cost al producției diferitor mărfuri în valuta „apei”: blugii – 7000 l, 1 kg de carne de vită – 13 000 l, o porție de salată – 23 l, 1 kg de grâu – 1000 l, 1 t de oțel – 215 000 l, 1 t de ciment – 5500 l, o sticlă de apă de 1,5 l din plastic – 8 l.

? La ce gând ne duce, în opinia voastră, prezentarea acestor cifre?

nea de sisteme naturale și arealul de trai poate fi înțeles pe larg, inclusiv mediul creat de om, cum ar fi, de exemplu, orașele. Atenția principală este acordată păstrării capacității de autoregenerare și adap-

tării unor asemenea sisteme la schimbări, dar nu la păstrarea lor în stare „ideală”, neschimbătoare.

? Ce înseamnă dezvoltarea durabilă?

2. Folosirea rațională a resurselor

Întreaga activitate economică a omului întotdeauna și oriunde a fost orientată la depășirea resurselor limitate. Unele dintre ele ni le dă natura, însă aceste rezerve sunt limitate (cărbune, minereu, petrol, gaze naturale, alte zăcăminte folositoare). Resursele umane sunt limitate de studiile obținute, cunoștințe, deprinderi, calificare, adică sunt urmările dezvoltării omului. Este bine cunoscut, că de activitatea de antreprenoriat nu se pot ocupa toți membrii societății, ci numai o parte neînsemnată a ei. Unele feluri de resurse pot fi regenerare, de aceea existența lor este reglată de către om.

Concepția dezvoltării durabile prevede folosirea economicoasă a tuturor resurselor, în deosebi a celor, rezervele cărora nu pot fi regenerare (resursele materiale), și facilitarea regenerării resurselor care pot fi regenerare. Degradarea resurselor naturale, poluarea mediului ambiant și pierderea diversității biologice reduc capacitatea de autoregenerare a naturii în ansamblu.

Extrem de importantă resursă de regenerare este apa. De exemplu, regenerarea rezervelor ei este posibilă în asemenea condiții:

- reducerea consumului de apă;
- evitarea poluării rezervoarelor cu apă;
- curățirea definitivă și răcirea apelor reziduale;
- reînnoirea și curățirea albiilor râurilor;
- acumularea apei în rezervoarele artificiale.

Producția, care consumă mai puține resurse, are nevoie de utilaj tehnologic performant, folosirea căruia duce la scumpirea producției. De aceea, producătorii deseori nu prea doresc modernizarea producției lor, ca ea să nu cauzeze daune naturii nu numai din punctul folosirii raționale a resurselor, dar și din cel al evitării daunelor cauzate ei. În acest context comunitatea mondială a încheiat câteva acorduri care stabilesc volumele maxime ale deșeurilor de producție în fiecare țară. Unul din cele mai cunoscute este Protocolul de la Kyoto, semnat în 1997 de către țările-membre ale ONU. El obligă țările dezvoltate și țările cu economie de tranziție să reducă sau să stabilizeze degajarea gazelor de seră.

De asemenea, încă în anul 1978 a fost semnat Protocolul de la Montreal, care prevedea încetarea producerii substanțelor chimice, care ruinează stratul de ozon al Pământului. Ecologii consideră că dacă acest Dokumentum ar continua să acționeze, atunci către anul 2050 stratul de ozon va fi în afara pericolului.

De asemenea, există multe alte sfere de activitate a omului, legate de ocrotirea naturii. Direcțiile principale ale ocrotirii mediului ambiant sunt:

- trecerea producției la tehnologii fără deșeuri;
- aplicarea energiei alternative (obținerea energiei electrice din cea eoliană, solară, a fluxurilor maritime, râurilor etc.);

ГЛОБАЛЬНІ ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

- folosirea transportului sigur (electromobilelor);
- prelucrarea deșeurilor;
- epurarea apelor reziduale;
- irigarea pustiurilor.

? Pe ce principii se bazează folosirea rațională a resurselor?

CONCLUZII

Concepția dezvoltării durabile, propusă de ONU, prevede consumarea de către oameni a resurselor în așa fel, ca ele să nu dăuneze dezvoltării viitoarelor generații. Această concepție se extinde asupra diverselor sfere de activitate a omului: asupra comunicării lui

cu natura, societatea, economia. Concepția prevede nu „înghețarea” progresului mondial sau întoarcerea la trecut, dar dezvoltarea într-o astfel de formă, care ar contribui la menținerea echilibrului și armoniei în mediul ambiant și la minimalizarea daunei cauzate.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. În opinia voastră, în ce constă esența concepției dezvoltării durabile a ONU?
2. Numiți principiile de bază ale dezvoltării durabile.
3. Ce prevede ideea responsabilității omului pentru mediul ambiant?
4. Ce înseamnă resurse?
5. Ce înseamnă folosirea rațională a resurselor? De ce aceasta este important?
6. În ce tipuri sunt divizate resursele după posibilitatea regenerării lor?
7. Dați exemple de resurse regenerate și neregenerate.
8. Ce acorduri internaționale, care limitează dauna cauzată de om naturii, puteți numi?
9. Numiți direcțiile ocrotirii mediului înconjurător.
10. Chibzuiți ce mijloace există pentru reducerea volumului resurselor folosite, fără să fie reduse volumele producției.
11. Propuneți denumiri la ilustrațiile din paginile 131 și 132.
12. Scrieți un eseu după unul din epigrafele la temă.

AMINTIȚI-VĂ

1. Amintiți-vă din istorie ce înseamnă economie bazată pe resurse naturale și economie de producere.
2. Când a apărut forma de piață a gospodăririi?

Învățați-l pe papagal să spună cuvintele „cerere” și „ofertă” și veți primi un adevărat economist.

Thomas Carlyle

Fiecare trebuie să plătească impozite, așa cum inevitabilă îi este moartea.

Benjamin Franklin

Problema economică constă în aceea cum să iei de la fiecare pentru a-i da fiecăruia.

Henryk Jagodzinski

Fără libertatea economică alta nici că poate fi.

Margaret Thatcher

TEMA 3. ECONOMIA DE PIAȚĂ

1. Sistemul economic de piață

Pentru a face opțiunea sa în lumea resurselor limitate, subiectul economic trebuie să dispună de informația **ce și pentru cine să producă**. Diferite forme de organizare economică în istoria civilizației umane – comunitatea primitivă, latifundia stăpânului de sclavi, curtea feudalului, întreprinderea capitalistă sau socialistă – sunt elemente subordonate sistemului pentru soluționarea a trei sarcini de bază ale vieții economice. Din punct de vedere istoric pot fi evidențiate trei sisteme economice: tradițional, de piață, de comandă. În lumea contemporană există în mare parte sisteme economice mixte, în care sunt unite trăsăturile sistemelor tradițional, de comandă și de piață.

În **economia tradițională** metodele și tehnologiile de producție, schimb, distribuirea veniturilor se bazează pe tradițiile și obiceiurile consfințite de timp; activitatea economică este secundară în comparație cu valorile religioase și culturale. În economia de comandă prevalează proprietatea comună (de stat) asupra mijloacelor de producție, adoptarea colectivă a deciziilor economice, dirijarea centralizată a economiei cu ajutorul planificării de stat, iar hipercentralismul în mod firesc facilitează creșterea aparatului birocratic, ațâțarea luptei pentru controlul asupra canalelor de distribuire a bunurilor. **Economia de piață** se caracterizează ca sistem care se bazează pe proprietatea privată, alegerea liberă și pe concurență.

Sistemul relațiilor economice de proprietate cuprinde întregul proces economic. Este important să se facă deosebire între dreptul la proprietate și relațiile de proprietate. Dreptul la proprietate este dreptul de a controla folosirea resurselor determinate și a distribui cheltuielile și avantajele care apar. Dreptul la proprietate exprimă atitudinea omului față de lucru – atât al său, cât și străin, adică se formează după formula: **subiect** → **obiect**.

Însă, în această tratare lipsește răspunsul la întrebarea: de unde apare dreptul la proprietate și cum el este realizat? Răspunsul îl conține examinarea proprietății ca relații economice între oameni. **Relațiile de proprietate** sunt relații între oameni referitoare la lucruri, exprimate în formula:

Subiect ↔ Subiect
Obiect

Însă, anume cum relațiile față de lucruri exprimă proprietatea? Acestea sunt relații de atribuire a bunurilor, inclusiv a factorilor de

? Încercați să alegeți o denumire pentru această imagine.

producție, și de înstrăinare a bunurilor. După ce statul reglementează pe cale legislativă a relațiilor patrimoniale între persoanele menționate, ele obțin dreptul de proprietate. Acest drept include împuternicirile proprietarului de a stăpâni, de a se folosi și de a gestiona proprietatea. **Stăpânirea** înseamnă stăpânirea fizică a obiectului, a bunului economic.

Folosirea constă în dreptul de a consuma bunul pentru obținerea venitului sau de a-l consuma personal pentru satisfacerea necesităților și intereselor proprii. **Gestionarea** este dreptul de a schimba apartenența proprietății. Ea se realizează prin încheierea diferitor acorduri (cumpărare-vânzare, schimbarea unui obiect pe altul, dăruirea etc.).

Drepturile vizate ale proprietarului pot fi temporar limitate din inițiativa lui. Astfel, omul care a dat în arendă obiectul altei persoane, se lipsește pe sine de dreptul de a stăpâni și a folosi acest obiect în perioada de acțiune a acordului de arendă.

În condițiile actuale în țările dezvoltate statul caută să fixeze în Dokumentumele normative relațiile economice, coordonate cu legile juridice.

Relațiile de proprietate pot fi reprezentate ca două poluri, pe unul din ele se află proprietatea privată, iar pe alta – proprietatea publică. Relațiile proprietății private se formează pe resursele atribuite separate și rezultatele de producție, relațiile proprietății publice – pe atribuirea comună. În realitate, proprietatea privată și proprietatea publică propriu-zisă se întâlnesc rar. Există diferite variante de întrepătrundere a trăsăturilor proprietăților private și publice, exprimate în diferite forme de proprietate: de stat, cooperativă, de cotă, de acționar.

Economia de piață garantează, în primul rând, libertatea de consum pe piața mărfurilor

și serviciilor. Fiecare de sine stătător distribuie resursele proprii în corespundere cu interesele sale și, la dorință, poate de sine stătător organiza procesul de producere a mărfurilor și serviciilor în proporțiile permise de capacitățile și capitalul său. Aceasta înseamnă că există libertatea antreprenoriatului. Individul determină singur ce, cum și pentru cine trebuie să producă; unde, cum, cui, cât și la ce preț să realizeze producția produsă; în ce mod și pentru ce să cheltuiască venitul obținut.

Libertatea economică este un mijloc necesar pentru atingerea libertății politice; la rândul său, libertatea politică este garantul libertății economice. În societatea liberă individul poate să apere și să propage activ orice schimbări în structura socială, inclusiv radicale, cu condiția că agitația lui nu se transformă în aplicarea acțiunilor de violență față de alți cetățeni. Economia de piață se bazează pe rolul limitat al intervenției statului în economie. Guvernul este necesar ca organ, care determină regulile și urmărește îndeplinirea acestor reguli.

Libertatea opțiunii devine baza concurenței. **Concurența** este rivalitatea între subiecții economiei de piață pentru cele mai bune condiții de producție, poziții avantajoase pe piață etc. Este divizată concurența vânzătorilor, concurența cumpărătorilor, concurența vânzătorilor și cumpărătorilor.

Concurența perfectă (curată) apare în asemenea condiții: multe întreprinderi mici care propun pe piață producție omogenă; partea fiecărei întreprinderi este atât de neînsemnată, că orice decizie a ei privind majorarea sau reducerea prețului nu se va răsfrânge asupra prețului ce asigură echilibrul pieții; pentru intrarea noilor întreprinderi nu există nici un obstacol; informația este accesibilă pentru toți clienții (de exemplu, situația în perioada de

A XIX. század végén született meg a felismerés, hogy a monopólium romboló hatással van a piacgazdaságra, ezért valóságos harcot indítottak ellene. Az első ország, amelyik a monopóliumot korlátozó (trösztellenes) jogszabályokat fogadott el, az USA volt. 1890-ben fogadták el az ún. Sherman-törvényt. A törvény értelmében az a cég, amelyik a piacnak több mint 65%-át birtokolja, felelősségre vonható monopolizálás kísérlete miatt. A jogszabály megszabta a szankció formáját is pénzbüntetés, elközbzás vagy tíz évig terjedő börtönbüntetés formájában. 1914-ben fogadták el a következő jelentős dokumentumot, a Clayton-törvényt, amely megtiltotta, hogy helyben csökkentsék az árakat a konkurens letérésére a cégek egy-

beolvasztását másik cég részvényeinek felvásárlása útján, ha ennek a lépésnek a következménye a versenyjog korlátozása volt, a státuszok összevonását az olyan cégek igazgató tanácsaiban, amelyek azonos piaci szegmensnek a szereplői. A Clayton-törvény pontosította és puhította a Sherman-törvény kitételeit: engedélyezték a szakszervezetek és a mezőgazdasági szövetkezetek működését, a békés sztrájkokat, tüntetéseket és a bojkottokat. Manapság minden gazdaságilag fejlett országban vannak törvények, amelyek védik a versenyjogot. Ezzel hozzájárulnak a versenyképesség javításához, a gazdaság gyarapodásához.

- ? 1) Mi a piac?
2) Létezik-e a piacgazdaság tiszta formája?

vará pe piața legumelor, pomuşoarelor, fructelor). Pentru o concurență imperfectă este caracteristic un număr nu prea mare de firme în fiecare domeniu al activității de antreprenariat, posibilitatea unui grup oarecare de întreprinderi de a influența asupra prețurilor (de exemplu, piața telecomunicațiilor mobile în Ucraina). Cel mai elocvent exemplu de concurență imperfectă este monopolul: o marfă unică este propusă de un singur producător (monopolist), el stabilește prețul la această marfă și creează obstacole pentru pătrunderea pe piață a concurenților.

După metodele luptei de concurență aceasta se împarte în concurența prețurilor și con-

curența în afara prețurilor, care se bazează pe avantajele tehnice, calitatea superioară și pe siguranța mai mare a mărfii, metodele eficiente de realizare, îmbunătățirea condițiilor de retribuire a muncii.

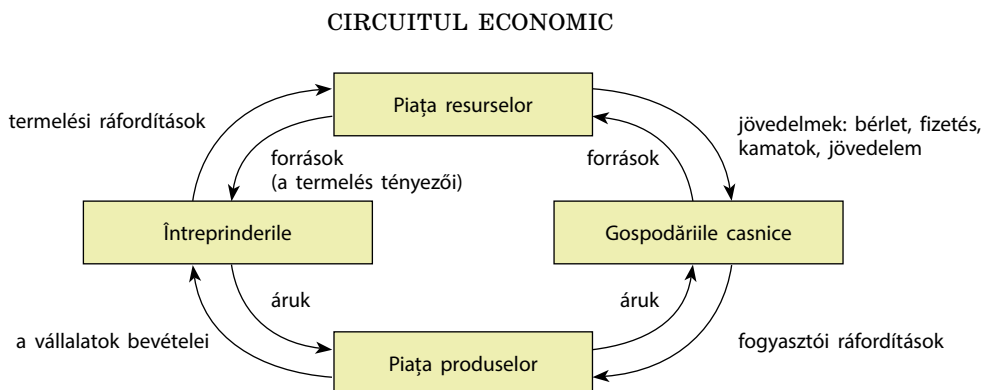
Concurența corectă este un tip de rivalitate cu respectarea normelor de drept și etice ale relațiilor reciproce cu partenerii. Concurența incorectă prevede spionajul tehnic, atragerea specialiștilor profesionali, cumpărarea lucrătorilor de la întreprinderea-concurentă, publicitatea neveridică (tehnologiile negre) etc.

- ? Pe ce se bazează economia de piață?

2. Circuitul în economia de piață

Funcționarea oricărei economii se bazează pe legăturile reciproce ale mișcării resurselor, bunurilor de consum și veniturilor, care se numește circuitul economic. O astfel de atitudine de modelare a proceselor economiei

de piață se bazează pe faptul, că principala unitate este gospodăria familială, principalul consumator al mărfurilor și serviciilor și, în același timp, proprietarul resurselor necesare întreprinderilor pentru producție.

- ? Explicați după schemă cum are loc circuitul economic.

? Miként segít ez a karikatúra megérteni a piacgazdaság lényegét?

Circuitul începe de la gospodăriile casnice ca proprietar de resurse, care livrează pe piață resursele muncii, pământ, capital și capacități de antreprenoriat. Resursele nimeresc la întreprinderi, care, distribuindu-le și unindu-le într-un anumit mod, creează mărfuri și servicii. Mărfurile și serviciile nimeresc pe piața de produse, unde le cumpără gospodăriile casnice. Prin aceasta se încheie primul cerc (în schema dată – cel intern) al circuitului economiei de piață. Cel de-al doilea cerc începe de la întreprinderi. Întreprinderile, supor-

tând cheltuieli de producție, se prezintă pe piața resurselor în calitate de cumpărători. Cumpărând aceste resurse la gospodăriile casnice, ele le plătesc venituri: salariu, rentă, dobândă și beneficiu. Gospodăriile casnice, obținând venituri, fac cheltuieli de consum și pe piața produselor cumpără mărfuri și servicii. Întreprinderile, care realizează aceste mărfuri și servicii, obțin venituri.

? Ce stă la baza circuitului în economia de piață?

3. Legile economiei de piață

În economia de piață principala regulă este să cumperi mai ieftin și să vinzi mai scump. Echilibrul între aceste două tendințe și dă naștere principalei legi a economiei de piață – legea cererii și ofertei.

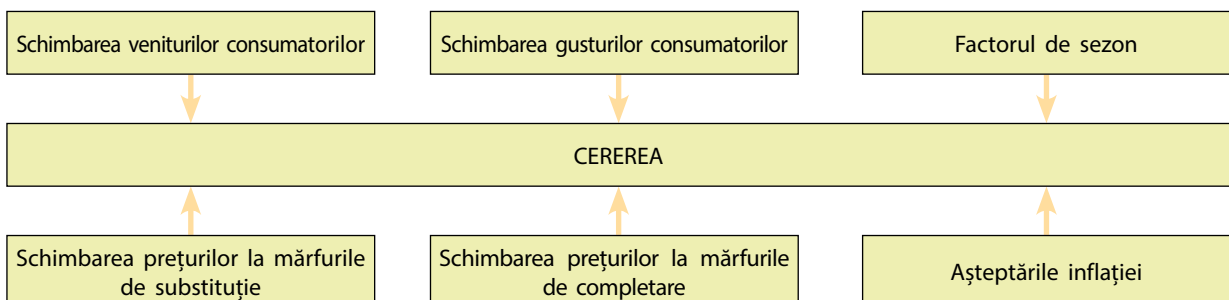
Cererea constituie cantitatea de mărfuri, pe care consumatorii doresc și pot s-o cumpere la un anumit preț și în anumită perioadă de timp. Prețul cererii este cel mai mare preț, pe care sunt de acord să-l plătească consumatorii pentru o anumită cantitate de mărfuri. În alte condiții egale mărimea cererii la marfă este mai mare, dacă prețul ei este mai mic (și invers). Această dependență se numește legea cererii.

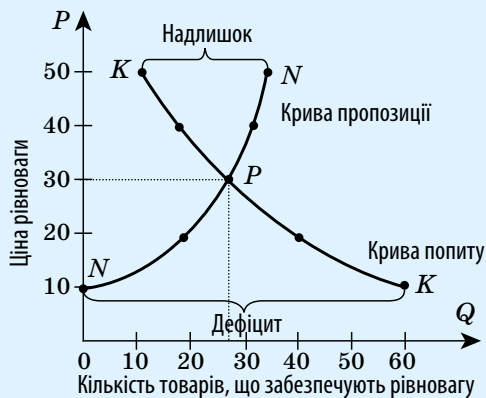
Dacă presupunem că prețul la marfă rămâne fără schimbări, atunci alți factori vor schimba însăși cererea la fiecare nivel al prețurilor.

De acești factori țin:

- 1) *schimbarea veniturilor consumatorilor*: creșterea veniturilor condiționează creșterea cererii la mărfuri și servicii;
- 2) *schimbarea gusturilor consumatorilor, moda*;
- 3) *factorul de sezon*: iarna crește cererea la îmbrăcămintea de iarnă, iar primăvara – la ochelari de soare;
- 4) *schimbarea prețurilor la mărfurile de substituție*: creșterea prețurilor la trandafiri în ma-

FACTORII CARE INFLUENȚEAZĂ ASUPRA CERERII

Graficul care reflectă legătura reciprocă între cerere și ofertă

- gazinele de flori condiționează creșterea cererii la alte flori, de exemplu, la crizanteme;
- 5) *schimbarea prețului mărfurilor de completare*: creșterea bruscă a prețului la benzină și motorină cauzează reducerea cererii la anumite mărci de automobile;
 - 6) *așteptările inflației*: în condițiile apariției așteptărilor inflației cresc cererile la unele sau alte mărfuri și servicii.

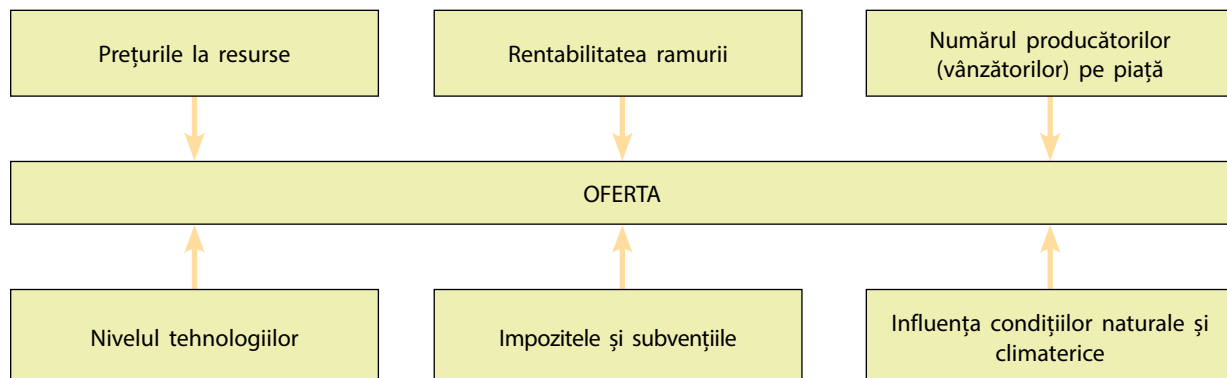
Oferta este cantitatea de mărfuri, pe care producătorul este gata s-o propună pentru a fi realizată pe piață la un preț anumit și într-o perioadă de timp anumită. Prețul ofertei este cel mai mic preț, pe care sunt de acord să-l primească vânzătorii pentru cutare sau cutare cantitate de mărfuri.

În alte condiții egale mărimea ofertei mărfii este mai mare, dacă prețul la ea este mai mare. Această dependență directă se numește legea ofertei. Dacă, de exemplu, prețul mărfii rămâne neschimbat, atunci factorii din afara prețului vor schimba oferta la marfă la fiecare nivel al prețurilor.

Factorii principali, care influențează asupra ofertei, sunt:

- 1) *prețul la resurse*: dacă cheltuielile producătorului la materie primă, materiale, combustibil, precum și la brațele de muncă se reduc, atunci producătorul va propune o cantitate mai mare de producție la fiecare nivel al prețurilor, adică oferta mărfii va crește;
- 2) *rentabilitatea ramurii*: creșterea venitului într-o anumită ramură o face mai atrăgătoare, fapt care duce la creșterea ofertei;
- 3) *numărul producătorilor (vânzătorilor) pe piață*: dacă numărul producătorilor a unei anumite mărfii crește, atunci va crește și oferta lui;
- 4) *nivelul tehnologiei*: o tehnologie mai performantă de producție va spori productivitatea muncii și oferta mărfii pe piață;
- 5) *impozitele și subvențiile*: majorarea impozitelor va duce la creșterea cheltuielilor producătorului și reducerea ofertei, iar subvențiile de stat vor reduce cheltuielile întreprinderilor, astfel mărind cererea;
- 6) *influența condițiilor naturale și climatice*.

FACTORII CARE INFLUENȚEAZĂ ASUPRA OFERTEI

Andrii Șeptițki

Echilibrul între cerere și ofertă formează acel preț, la care cumpărătorul este de acord să cumpere, iar vânzătorul – să vândă.

Analizați informația despre cererea și oferta pe piață a unei anumite mărfi.

Mărimea cererii, mii t	Prețul pentru 1 t, mii grivne	Mărimea ofertei, mii t	Surplus (+) sau lipsă (-)
10	20	6	-4
8	30	8	0
6	40	10	+4

La prețul de 30 mii grivne mărimea cererii și mărimea ofertei sunt egale între ele.

Deci, echilibrul pieței este situația pe piață, când mărimea cererii este egală cu mărimea ofertei, iar prețul cererii coincide cu prețul ofertei.

Piața niciodată nu este liniștită. Factorii cererii și ofertei influențează asupra echilibrului și sunt în stare să-l încălce. Unicitatea modelului de piață de formare a prețului constă

4. Funcțiile statului în economia de piață

În economia de piață statul își are rolul de regulator al relațiilor între cumpărători și vânzători, el stabilește unele „reguli de joc” ale puterilor legislativă și judiciară nemijlocit, iar pentru cea executivă – indirect, pe calea aplicării diferitor impozite, colectări, facilități etc.

Economia de piață nu poate exista fără bani. Însă nu toți oamenii au posibilități egale pentru acumularea bogățiilor la un nivel

DOKUMENTUM

Andrej Septickij metropolita a szociális kérdésről

Două stări – nevoie și bogat – în esență nu sunt dușmănoase. Rătăcitoare este judecata că însăși natura le împinge într-o luptă aprigă și veșnică... Capitalul și munca în esență nu se contrazic, lupta între ele oscilează, nu se termină. Capitalul nu se poate înconjura fără muncă, iar munca are nevoie de capital. Cu acord și chibzuință, ca în orice lucru, așa și aici predomină ordinea și frumusețea; neînțelegerea și lupta aduce dezordine și decădere...

Megadni mindenkinek azt, ami jár neki, összes joagait tisztelgetben tartani – ez az alapja minden rendnek, amihez az egyház tanítása vezet... amikor abszurditás gondoskodni a polgárok egyik csoportjáról és megfelekedezni a másiktól. Az államnak feladata, hogy gondoskodjon a dolgozók jólétéről. Más esetben sérül az igazságosság, ami azt követeli, hogy kapja meg mindenki, ami jár neki.

- ? 1) Mit tekintett a szerző a szociális kérdés lényegének?
2) Egyetértetek-e ezzel a véleménnyel? Miért?

în aceea că echilibrul poate fi restabilit fără intervenția statului.

Se întâlnesc situații când prețurile sunt determinate „de sus” de organele de stat. Drept exemplu poate servi stabilirea de către guvern a „plafonului” și „pragului” prețurilor. Prețul „plafon” este mai mic decât prețul echilibrului, el este stabilit cu Scopul apărării consumatorului. În rezultatul unei astfel de intervenții mărimea cererii crește, iar mărimea ofertei scade, pe piață apare deficitul de marfă. Prețul „prag” este mai mare decât prețul echilibrului, el este stabilit de guvern cu Scopul apărării persoanelor și grupurilor sociale, care produc sau stăpânesc resursele (de exemplu, stabilirea legislativă a salariului minim). În acest caz cererea la brațele de muncă se reduce, mărimea ofertei crește și apare șomajul.

- ? Numiți legile principale ale economiei de piață.

corespunzător pentru satisfacerea chiar a necesităților de bază în condițiile economiei de piață. Este vorba de așa-numitele pături neapărate social ale populației (pensionarii, șomerii, studenții, oamenii cu necesități fizice deosebite). De acești cetățeni are grijă statul cu ajutorul legislației sociale și politicii sociale în următoarele direcții:

- susținerea păturilor neapărate social ale populației;

- ocrotirea muncii și sănătății oamenilor;
 - înlăturarea inegalității sociale pe calea redistribuirii veniturilor;
 - susținerea familiei, maternității, paternității, copilăriei;
 - susținerea financiară a programelor de învățământ și culturale;
 - lupta cu șomajul.

O astfel de politică de stat a fost răspândită în Europa și SUA în anii 1960-1970, fiind numită „statul bunăstării generale”. Aici statului îi revine un rol-cheie în apărarea și dezvoltarea bunăstării economice și sociale a cetățenilor săi. Ea se bazează pe principiile egalității posibilităților, distribuirii echitabile a bogățiilor și a responsabilității sociale pentru acei, care nu sunt în stare să-și asigure condițiile minime pentru un nivel de viață decent.

De regulă, în „statele bunăstării generale”, cu ajutorul impozitelor progresive, se înfăptuiește redistribuirea bogățiilor, datorită cărui fapt cetățenilor, indiferent de nivelul veniturilor lor, sub formă de servicii fără plată li se acordă studii medii (uneori și superioare), un spectru larg de servicii medicale, iar cetățenilor din păturile sociale defavorizate – ajutoare sociale personale.

Finanțarea ajutoarelor pentru păturile defavorizate ale populației se face din bugetul de stat, care în țările cu economie de piață se completează datorită impozitelor. Astfel, partea lor în completarea bugetelor țărilor dezvoltate este de 80-90%, iar în SUA – 95%. Astfel, redistribuirea bogățiilor se desfășoară pe calea plătirii impozitelor de către populația țării și de întreprinderi.

Prin lege sunt determinate mărimea și timpul plătirii impozitelor în vistieria statului. După forma de impozitare toate impozitele se împart în două grupe: directe și indirecte. Impozitele directe se plătesc din venit, salariu, venitul de la proprietatea funciară, din capital. Mărimea lor depinde de mărimea veniturii impozitabil. În acest mod, în rezultatul impozitării directe, membrii societății cu venituri mari plătesc și impozite mari. Acest principiu de impunere fiscală este considerat de majoritatea economiștilor din lume ca fiind cel mai echitabil.

În același timp, forma impozitării directe cere un mecanism fiscal complicat, deoarece apar probleme în privința evidenței obiectelor impunerii fiscale și evitării plătirii impozitelor. De aceea, în pofida echității impozitelor

MODELELE ECONOMIEI DE PIAȚĂ

Piața liberă	Piața organizată social	Piața dirijată de stat
Economia SUA	Economia țărilor din Europa Occidentală	Economia din țările Asiei de Est
O intervenție neînsemnată a statului și susținerea multilaterală a antreprenoriatului. Rolul guvernului este mai mic decât în alte țări. Partea proprietății de stat în industrie este neînsemnată.	Intervenție serioasă a statului în economie. Statul joacă un rol-cheie în distribuirea veniturilor pentru programele sociale. Sistemul dezvoltat de asigurare socială (asigurarea de stat a sănătății, acordarea ajutorului bănesc și altui fel de ajutor categoriilor defavorizate ale populației).	Interacțiunea strânsă între stat și business la elaborarea planificării strategice a dezvoltării economiei, determinarea ramurilor-cheie pentru alocări financiare. Asigurarea socială de stat în unele țări lipsește – această funcție o îndeplinesc întreprinderile.

directe, sistemul fiscal nu se poate limita numai la ele. Aceasta ar însemna o atitudine univocă, păgubitoare pentru orice sistem. De aceea există impozitarea indirectă, potrivit căreia sunt supuse impozitării nu veniturile, ci cheltuielile. Impozitul indirect se plătește în timpul cumpărării mărfii.

Impozitele indirecte sunt exprimate în prețurile mărfurilor și serviciilor, mărimea lor pentru un contribuabil luat aparte nu depinde de venitul acestuia. Pe de altă parte, deoarece impozitele indirecte sunt incluse în

preț, le plătesc în mărime mai mare acei care consumă mai multe mărfuri, iar mai multe mărfuri consumă acei cu venituri mari. De aceea, impozitele indirecte sunt considerate cele mai inechitabile. Exemple de impozite indirecte sunt impozitul pe valoarea adăugată, accizele, taxa vamală.

? În ce constă esența „bunăstării generale de stat”?

CONCLUZII

În lumea contemporană anume sistemul de piață asigură funcționarea economiei și accesul oamenilor la bunurile de consum. Funcționarea piețelor este determinată de legile cererii și ofertei, formării prețurilor. Referitor la piață, sarcina statului este să asigure apărarea din punct

de vedere legislativ a drepturilor vânzătorilor și cumpărătorilor. Statul, de asemenea, este în stare să influențeze asupra funcționării pieții prin legislația socială, care facilitează redistribuirea bunurilor în așa fel pentru a asigura un nivel de viață corespunzător membrilor societății.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Ce este piața ca noțiune economică?
2. Ce este sistemul de piață?
3. Explicați ce este circuitul în economia de piață.
4. Ce este cererea și oferta? Ce legături există între ele?
5. Cum se stabilește prețul la mărfuri și servicii în condițiile pieții?
6. Care este rolul statului în economia de piață?
7. Cum înțelegeți noțiunea de concurență?
8. Ce tipuri de concurență economică puteți numi?
9. Prin ce este periculos monopolul pentru piață?
10. În ce mod are loc redistribuirea bogățiilor în „statul bunăstării generale”?
11. Despre ce fel de tipuri de impozite ați aflat? Prin ce se deosebesc ele?
12. Exprimați-vă atitudinea referitoare la epigrafele la temă. Cu care sunteți de acord și cu care nu? De ce?
13. Scrieți un eseu în baza citatului Margaret Thatcher, plasat ca epigraf la temă.

AMINTIȚI-VĂ

1. Ce este economia de piață?
2. Cine sunt participanții la relațiile economice?
3. Când banii își pierd însemnătatea?

Economicitatea înseamnă când nimic nu se pierde în zadar, zgârcenia este tendința de a nu pierde nimic.

Madeleine de Puisieux

Gospodăria casnică ține de știința consumării.

Alfred Marshall

Există câteva procedee de distribuire a bugetului familiei și toate sunt nereușite.

Robert Benchley

Doamne, ferește-l pe vecinul meu să nu cumpere lucruri, care nu sunt de buzunarul meu.

Piotr Kapița

TEMA 4. ECONOMIA GOSPODĂRIEI CASNICE

1. Gospodăria casnică – proprietate și consumator

În structura de piață gospodăria casnică deține un loc însemnat. Ea este proprietara unei părți mari a resurselor și joacă un rol evident în organizarea producției comune.

Gospodăria casnică este un subiect economic, în componența căreia intră unul sau mai mulți indivizi, care desfășoară în comun activitatea economică și au un buget comun.

Trăsăturile caracteristice ale gospodăriei casnice sunt:

- proprietatea privată asupra resurselor economice (de muncă, bănești și unele tipuri de resurse funciare);
- capacitatea de a lua decizii de sine stătător;
- tendința de a-și satisface la maximum necesitățile.

Gospodăria casnică folosește veniturile obținute în rezultatul vinderii resurselor sale pentru cumpărarea mărfurilor și serviciilor, produse de întreprinderi.

În economia țării gospodăria casnică îndeplinește patru funcții principale:

- 1) livrarea resurselor;
- 2) beneficiar de mărfuri și servicii;
- 3) economisirea veniturilor;
- 4) investitor de venituri.

Una din funcțiile importante ale gospodăriei casnice este consumul. Asupra nivelului de consum și procesului de luare a deciziilor referitoare la preferințele de beneficiar influențează comportarea beneficiarului.

Fiecare beneficiar tinde să obțină de la consumare un folos maxim. Utilitatea este aprecierea de către beneficiar a capacității mărfurilor și serviciilor de a-i satisface necesitățile. Beneficiarul apreciază mărfurile și serviciile în mod subiectiv. În societatea democratică este recunoscut și stimat dreptul fiecărui om de a aprecia așa cum consideră el utilitatea. De exemplu, este firesc că un om preferă (adică recunoaște utilitatea) să vizioneze un nou film, pe când altul să se ocupe în sala sportivă. De asemenea, este firească schimbarea preferințelor oamenilor în decursul vieții. Este important ca omul, satisfăcându-și necesitățile la maximum, să nu dăuneze altora, să nu le limiteze dreptul de a-și satisface necesitățile.

Rațional poate fi considerat acel beneficiar, care este capabil să conștientizeze necesitățile sale și să aprecieze utilitatea mărfurilor și serviciilor care îl satisfac; este orientat la obținerea unui folos mai mare de la toate mărfurile și serviciile consumate.

O limită esențială în satisfacerea necesităților este venitul beneficiarului. Fiecare marfă și serviciu consumat au preț. Valoarea lor în ansamblu nu poate depăși venitul beneficiarului. De aceea un beneficiar rațional coordonează necesitățile proprii, aprecierea utilității, avantajele cu veniturile existente.

? Ce rol joacă în economie gospodăria casnică?

2. Drepturile consumatorilor

Consumarea mărfurilor și serviciilor este o condiție nemijlocită de satisfacere a necesităților membrilor gospodăriei casnice. Pentru ca aceste necesități să fie satisfăcute mai eficient, trebuie să se știe care sunt drepturile omului în calitate de consumator. Astfel, în 1973 Adunarea Consultativă a Uniunii Europene a adoptat Carta apărării consumatorilor, în 1985 ONU a aprobat, iar în 1999 a extins Principiile de conducere ale ONU în vederea apărării intereselor consumatorilor. Acestea sunt următoarele drepturi:

- dreptul la mărfurile și serviciile principale (de bază), care asigură activitatea vitală a omului: alimentație suficientă, îmbrăcăminte, spațiu locativ, condiții sanitare, ocrotirea sănătății, învățământ, servicii comunal-locative, alimentație cu apă;
- dreptul de a fi apărat de mărfuri și servicii de calitate inferioară și de tehnologii de producție dăunătoare pentru sănătate și viață;
- dreptul la informații despre mărfuri și servicii deplin, accesibile, veridice și la timp, la alegerea conștientă și la apărarea împotriva escrocilor și înșelării de publicitate și marcarea;
- dreptul la alegerea liberă și conștientă a mărfurilor și serviciilor, în baza raportului optim între preț și calitate;

ÉRDEKESSÉGEK

Fogyasztói világnap

A fogyasztói világnapot először 1983. március 15-én méltatták. A Fogyasztóvédelmi Világszervezet javaslatára vezették be ezt a napot, hogy ezzel felhívják az emberiség figyelmét a fogyasztók érdekei és jogai védelmének legégetőbb problémáira. Minden évben méltatják a fogyasztói világnapot, folyamatosan napirenden tartott téma a fogyasztói szövetségek összehangolt tevékenysége a különböző országok piacain.

2015-ben a fogyasztói világnap központi témája volt a fogyasztók figyelmének ráirányítása az egészséges táplálkozáshoz fűződő jogra, 2016-ban – a túlzott mennyiségű antibiotikum felhasználásával előállított hús- és húskészítmények forgalmazásának felfüggesztése, 2017-ben – a jobb digitális világ iránti igény népszerűsítése, 2018-ban – a digitális világ becsületes működtetése.

? Miről tanúskodik az a tény, hogy a fogyasztói jogok védelméről szóló téma két egymást követő évben is az internet-kereskedelemmel és a fogyasztással volt kapcsolatban?

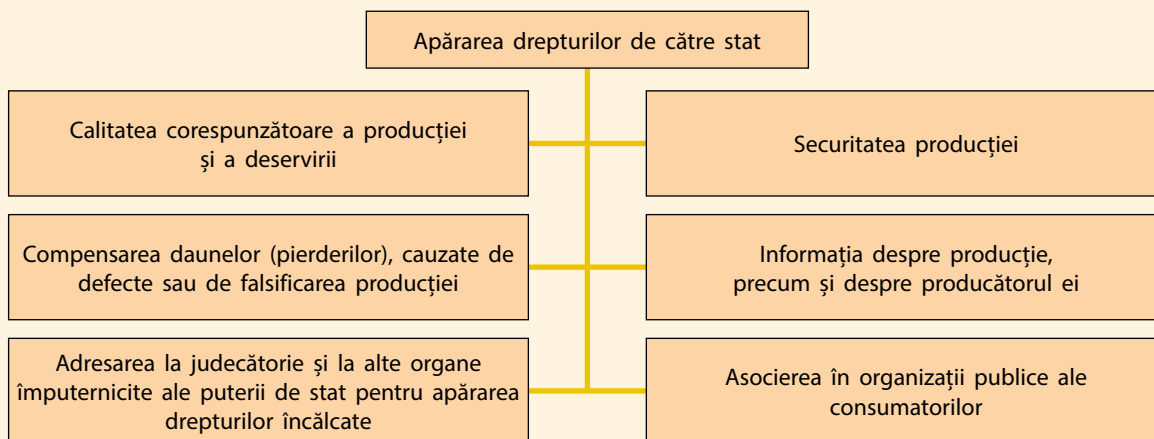
- dreptul de a-și apăra interesele de consumator și de a exercita influență asupra politicii guvernului;
- dreptul la recompensarea pierderilor materiale și morale, cauzate de mărfurile și serviciile periculoase, de încercarea de a fi înșelat;
- dreptul de a obține cunoștințe și deprinderi, care îi permit consumatorului să aleagă în mod competent mărfurile și serviciile, de a-și cunoaște drepturile de consumator și de a purta responsabilitate pentru acțiunile sale;
- dreptul de a trăi și a lucra în stare fizică sănătoasă, care nu constituie nici un pericol pentru traiul generațiilor actuale și viitoare.

Adoptarea de către ONU a acestor principii a contribuit la perfecționarea definitivă a drepturilor consumatorilor și la consolidarea pozițiilor lor și a autorității în comunitatea mondială atât a țărilor cu economie dezvoltată, cât și a țărilor în curs de dezvoltare. De asemenea, aceste principii și-au găsit expresie în Constituția Ucrainei și în Legea Ucrainei „Cu privire la apărarea drepturilor consumatorilor”.

DREPTURILE CONSUMATORULUI

? Explicați cum înțelegeți însemnătatea drepturilor consumatorilor. Dați exemple de realizare a lor.

În afară de aceasta, fiecare beneficiar trebuie el însuși să depună eforturi pentru a obține o marfă sau un serviciu calitativ. Pentru aceasta specialiștii au elaborat călăuza consumatorilor cu sfaturi, pe care trebuie să le știe fiecare.

Astfel, în fiecare magazin trebuie neapărat să fie:

- „Colțul consumatorului” unde se află călăuza despre drepturile și îndatoririle vânzătorului și cumpărătorului, cu date despre vânzător (adresa, telefonul, numele și prenumele directorului), adresele și telefoanele organelor de control;
- Legea Ucrainei „Cu privire la apărarea drepturilor consumatorului”, drepturi privind comerțul etc.;
- „Cartea de sugestii și reclamații” pusă la loc vizibil.

Vânzătorii și casierii trebuie să aibă insigne, pe care sunt menționate numele și postul lor.

Înainte de a plăti pentru marfa aleasă sau pentru servicii, verificați:

- dacă prețul numit de vânzător corespunde cu cel indicat pe eticheta de preț sau pe lista de prețuri;

- dacă marfa este cu bucata – dacă nu este defectat ambalajul sau, într-adevăr, aceasta este marfa pentru care plătiți bani; completarea mărfii, existența Dokumentumației de însoțire. Mai întrebați de vânzător cum funcționează marfa, cum se folosește ea;
- dacă marfa trebuie cântărită – precizia cântarului;
- existența informației necesare pe ambalaj sau pe Dokumentumele de însoțire. Trebuie detaliat să luați cunoștință de această informație, mai întâi de toate atrageți atenția la termenul de valabilitate, la garanțiile date de producător etc.

În timpul cumpărării mărfii (achitarea serviciilor) urmăriți:

- ca să vi se dea cecul de casă (dacă marfa are un termen îndelungat de păstrare, cereți să vi se elibereze cecul de marfă) și pe el să fie suma achitată;
- ca în pașaportul produsului să fie indicată clar data cumpărării și denumirea magazinului care l-a vândut.

? De ce trebuie să fie apărate drepturile consumatorilor?

3. Bugetul gospodăriei casnice

Posibilitățile de consum depind nemijlocit de bugetul gospodăriei casnice.

Bugetul (din franceză *budget* – portmoneu de piele) – expresia bănească a veniturilor și cheltuielilor prevăzute pe o anumită perioadă de timp.

Bugetul se completează din veniturile membrilor gospodăriei casnice care sunt:

- salariul;
- pensia, bursa, alt ajutor social;
- venitul de pe lotul de pe lângă casă;
- venitul de la activitatea de antreprenariat;

ÉRDEKESÉGEK

Az ukrán háztartások kiadásainak struktúrája aról tanúskodik, hogy Ukrajna nem gazdag ország, egy átlagos család jövedelmének közel felét a táplálkozásra fordítja. 2016-ban a háztartások a jövedelem 47,8%-át (városban 49%-át, faluhelyen 45%-át) élelmiszertermékekre költötték. Összehasonlításképpen – Japánban ez az arány 25%. Az élelmiszerek után a második legnagyobb kiadási tétel a rezsi, a ház/lakás fenntartása, a villamos energia, a gáz, egyéb tüzelőanyagok ára. A legszegényebbek alig költenek pihenésre, oktatásra, szórakozásra, igen gyakran sokkal kevesebbet, mint szeszes italokra és dohányárura.

? Miről tanúskodik az ukrainai háztartások kiadásainak struktúrája?

- venituri din alte surse (conturi bancare, hârtii de valoare, rentă).

De obicei, în majoritatea cazurilor noțiunea de buget al gospodăriei casnice este examinată neoficial. În genere e o raritate când cineva dintre rude se apucă să întocmească planul real al veniturilor și cheltuielilor. Deși, atunci când într-adevăr este nevoie de aceasta, este comod să fie aplicate programe speciale sau anexe mobile.

O parte a bugetului gospodăriei casnice sunt economiile. Economii sunt acea parte a veniturilor, care nu este cheltuită pentru plata impozitelor sau procurarea bunurilor. Gospodăriile casnice economisesc pentru a avea bani în cazul situațiilor neprevăzute: boală, accident sau pierderea locului de muncă, ieșirea la pensie,

CONCLUZII

Gospodăriile casnice sunt o parte importantă a funcționării economiei țării. În relațiile economice ele intră deodată și ca proprietar de bunuri, și ca consumator. În realitate nivelul puterii de cumpărare a gospodăriilor cas-

precum și pentru viitoarele cheltuieli legate de studiile copiilor, pentru protecția financiară etc.

Însă, numai necesitatea de a economisi este insuficientă. Mai trebuie și posibilitatea de a economisi, iar aceasta depinde de mărimea veniturilor.

Dacă venitul familiei este foarte mic, ea poate avea economii negative, adică familia cheltuiește mai mult decât constituie venitul ei. Aceasta se întâmplă atunci, când se ia un împrumut sau sunt folosite economiile depuse în perioada când veniturile erau mai mari. Ideea consumului rațional prevede că veniturile gospodăriei casnice nu pot fi mai mici decât cheltuielile.

Și, în fine, unii oameni folosesc o parte din economii pentru efectuarea operațiilor de afaceri, de exemplu, le investesc în hârtii de valoare, valută, bijuterii, imobil etc.

? Cum este format bugetul gospodăriei casnice?

nice este indicele bunăstării în țară. Folosirea rațională a bugetului gospodăriei casnice permite evitarea cheltuielilor de prisos, să se facă economii și în acest fel să se obțină resurse pentru cumpărări importante.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Ce este gospodăria casnică?
2. Care sunt funcțiile economice ale gospodăriei casnice?
3. Cum influențează nivelul de consum al gospodăriilor casnice asupra economiei?
4. Ce știți despre drepturile consumatorilor?
5. Încercați să alcătuiți lista proprie de sfaturi pentru consumatorul de rând.
6. Din ce este alcătuit bugetul gospodăriei casnice?
7. Care este funcția economiilor în bugetul gospodăriei casnice?
8. Cum înțelegeți ideea consumului rațional?
9. Explicați cum înțelegeți epigrafele la temă. Sunteți de acord cu ele? De ce?
10. Cu ajutorul sistemului de căutare găsiți în Internet informații despre bugetele gospodăriilor casnice din Ucraina și din alte țări cu nivele diferite de dezvoltare. Comparați-le. Prezentați rezultatele în formă de comunicare.
11. Scrieți un eseu pe tema: „Cum trebuie să fie un buget al gospodăriei casnice”.

AMINTIȚI-VĂ

1. Care este rolul economiei de piață în societate?
2. Cine sunt consumatorii?

Deja Adam Smith știa că dacă antreprenorii se unesc, fac aceasta numai pentru a pune ceva la cale împotriva consumatorului.

Neider Ralf

Niciodată n-o să vă ajungă ori timp, ori bani.

Legea tehnologiei Lerner

În business nu trebuie să vă temeți de pierderi: ceea ce anterior a fost pierdere, în realitate se poate transforma în venit.

Li Ka-Shing

Totul, ce poate face sectorul privat, guvernul poate face mai rău.

Dixi Ray

TEMA 5. ANTREPRENORIATUL

1. Activitatea de antreprenorat

Unele dintre principalele valori ale lumii contemporane sunt considerate spiritul cu inițiativă, capacitatea omului de a căuta de sine stătător căile de soluționare a problemelor sale și de asigurare a nivelului corespunzător al vieții. Descoperirea și folosirea de către om a acestor calități este posibilă, dacă el se va preocupa de antreprenorat, care întrunește în sine elementele activității de creație, cercetare și de activitate socială riscantă. După cum menționează oamenii de știință, **antreprenoriatul** este o activitate economică de sine stătătoare (poate fi realizată în orice forme organizatorice, determinate de legile Ucrainei, la alegerea antreprenorului), cu inițiativă (desfășurarea activității de antreprenorat este o cauză benevolă), sistematică, cu risc propriu (antreprenorul își asumă responsabilitatea atât pentru rezultatele pozitive, cât și negative ale activității de antreprenorat), cu Scopul obținerii unor rezultate economice și sociale și obținerii venitului.

În Ucraina cuvintele „antreprenorat” și „business” sunt considerate sinonime. În domeniul dreptului, pentru caracterizarea activității de antreprenorat sunt folosiți asemenea termeni ca persoană fizică și persoană juridică. Persoana fizică este termenul cu sensul de om (cetățean, persoană fără cetățenie) care participă la relațiile de drept. Persoana juridică este un grup de oameni sau organizație, care în domeniul dreptului sunt examinate ca persoane aparte. Întreprinderea cu persoane juridice, dar și un om aparte, poate fi antreprenor. În legislația ucraineană sunt prevăzute principiile de bază ale businessului:

- alegerea liberă a genului de activitate;
- antrenarea pe principii benevole pentru activitatea de antreprenorat a bunurilor și mijloacelor bănești ale persoanelor juridice și cetățenilor;
- întocmirea de sine stătător a programelor de activitate și alegerea livratorilor și consumatorilor producției fabricate, stabilirea prețurilor în corespundere cu legislația;
- angajarea liberă a lucrătorilor;
- antrenarea resurselor materiale și tehnice, financiare, de muncă, naturale etc., folosirea cărora nu este interzisă sau limitată de legislație;
- distribuirea liberă a venitului, care rămâne după achitarea plăților, stabilite de legislație;
- desfășurarea de sine stătător de către antreprenorul-persoană juridică a activității economice externe.

? Ce înseamnă activitatea de antreprenorat?

? Dați exemple de manifestare a responsabilității businessului în sferele vizate ale vieții societății.

2. Scopul și responsabilitatea socială a antreprenorului

Activitatea de antreprenariat influențează în mod esențial la dezvoltarea economiei și a sferei sociale. În țările dezvoltate businessul este unul dintre principalii plătitori de impozite. Între rezultatele economice cele mai principiale sunt crearea unui mediu de concurență pe piață, asigurarea pieței cu mărfuri și servicii, susținerea relațiilor binevoitoare între țări prin stabilirea legăturilor economice. De asemenea, activitatea de antreprenariat creează locuri de muncă, le permite atât antreprenorilor, cât și angajaților să manifeste inițiativă și capacități de creație, în genere permite populației să supraviețuiască în perioadele de criză.

Consolidarea în continuare a antreprenoriatului, a venitului lui creează o bază financiară suplimentară pentru o astfel de activitate socială utilă ca binefacerea și sponsorizarea. Deci, antreprenoriatul poate influența în mod esențial asupra dezvoltării societății, iar în cazul existenței unei baze de drept calitative calea organizării de piață a economiei este mai eficientă și cu perspective mai mari pentru atingerea progresului public.

Unul din tipurile de relații reciproce între antreprenariat și societate îl conține noțiunea de responsabilitate socială a businessului.

Responsabilitatea socială a businessului înseamnă o susținere benevolă și dezinteresată, participarea antreprenorului la soluționarea problemelor sociale. O astfel de activitate a antreprenorului este folositoare atât pentru el, cât

și pentru societate. Ajutorul social din partea businessului, care îmbunătățește nivelul vieții în regiune sau reduce din încordarea socială, în pofida cheltuielilor, în cele din urmă stimulează creșterea venitului, deoarece la consumatori și la puterea locală se formează o imagine atrăgătoare a acestei întreprinderi și a proprietarului ei.

Deseori responsabilitatea socială a businessului se realizează în formă de programe sociale, care pot fi următoarele:

- programe de sporire a nivelului de instruire, care prevăd alocarea mijloacelor bănești în Scopul pregătirii și reciclării a lucrătorilor și a copiilor lor;
- programe de organizare a ocrotirii sănătății, orientate la testarea medicală, tratarea și la întremarea sănătății colaboratorilor și a familiilor lor fără plată;
- programe de retribuire suplimentară a profesorilor universitari, de acordare de ajutor adresat categoriilor nevoiașe ale populației;
- asigurarea cu utilaj, mijloace tehnice a instituțiilor de învățământ și sanitare;
- finanțarea proiectelor publice;
- organizarea acțiunilor de binefacere, colectarea mijloacelor în scopuri de binefacere;
- programe de susținere a dezvoltării artei, creației copiilor etc.

? Care este coraportul între venit și bunăstarea socială?

3. Apărarea juridică a businessului

În corespundere cu legislația în vigoare a Ucrainei, statul garantează tuturor antreprenorilor drepturi egale și posibilități de acces la resursele materiale și tehnice, fi-

nanciare, de muncă, informative, naturale etc. El, de asemenea, asigură la nivel legislativ libertatea concurenței între antreprenori,

ii apăra pe consumatori de manifestările concurenței neonestе și de monopolism.

Intervenția organelor de stat în activitatea economică a antreprenorilor nu se admite, organele de stat și funcționarii pot da antreprenorilor indicații numai în corespundere cu competența lor, stabilită de legislație. Nu se admite adoptarea de către organele de stat a actelor, care determină starea privilegiată a unor subiecți ai activității de antreprenorat asupra altora.

În cazul eliberării actului de către organul de stat sau de alt organ, care nu ține de competența lor sau nu corespunde cerințelor legii, antreprenorul are dreptul să se adreseze judecătoriei cu cererea privind recunoașterea acestui act ca fiind nevalabil.

Apărarea activității de antreprenorat se face prin judecată.

CONCLUZII

Antreprenoriatul este unul din mijloacele eficiente de obținere a veniturilor. De asemenea, întreprinderea privată este o condiție obligatorie a existenței economiei de piață. Antreprenorii, ca și statul, într-un anumit fel pot direcționa o parte din veniturile lor la

E INTERESANT SĂ ȘTII

Una din sarcinile importante ale businessului contemporan este asigurarea accesului egal al diferitor oameni la bunuri. De exemplu, cumpărările prin Internet în multe privințe pot simplifica viața oamenilor cu posibilități limitate, pentru care vizitarea magazinului cauzează anumite complicații. Site-urile diferitor companii și altă producție cifrică au un orar de lucru, adaptat la necesitățile unor astfel de oameni. Ele pot avea mai multe imagini, posibilități de imprimare audio a textului, o altă cantitate și zone active (butoane pentru apăsare etc.). Magazinele și instituțiile, de asemenea, au instalații speciale pentru oamenii cu posibilități fizice limitate. Acestea le ușurează accesul la serviciile prestate de întreprindere.

? De ce este nevoie de apărarea juridică a businessului? ?

susținerea păturilor defavorizate ale populației – aceasta este o componentă a noțiunii responsabilității sociale a businessului. Statul urmează să creeze condiții pentru desfășurarea businessului, deoarece aceasta facilitează prosperarea.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Ce este antreprenoriatul?
2. Care este Scopul principal al antreprenoriatului?
3. Care principii ale businessului sunt prevăzute de legislația ucraineană?
4. Numiți funcțiile principale ale businessului.
5. Chibzuiți ce influență exercită antreprenoriatul dezvoltat asupra dezvoltării publice a țării.
6. Prin ce metodă antreprenorii își pot realiza responsabilitatea socială?
7. În ce mod contribuie acordarea ajutorului social la obținerea venitului de către antreprenori?
8. În ce mod statul asigură apărarea juridică a businessului?
9. Cum, în opinia voastră, sistemul juridic eficient este legat de dezvoltarea în țară a antreprenoriatului?
10. Cum sunt oglindite în epigrafele la temă particularitățile antreprenoriatului? Care este atitudinea voastră față de aceste afirmații?
11. Realizați interviuri cu doi-trei antreprenori din Ucraina. Clarificați ce este comun și diferit în businessul lor. Prezentați rezultatele în formă de comunicare.

Ne cunoaștem foarte bine prețul. Și el este întotdeauna mai mare decât salariul nostru.

Autor necunoscut

Este bogată acea societate, în care bunurile materiale... sunt ieftine, iar oamenii – scumpi.

Richard Tonii

Visul patronului e să producă fără lucrători, visul lucrătorilor – să câștige fără a munci.

Ernst Schumacher

În cele din urmă munca liberă costă mai ieftin, decât cea neliberă.

Adam Smith

TEMA 6. PIAȚA MUNCII

1. Piața muncii

Unul din tipurile pieții este piața muncii, elementele căreia sunt marfa, cererea, oferta și prețul. În literatura economică contemporană lipsește un răspuns univoc la întrebarea ce înseamnă marfa pe piața muncii: forța de muncă, munca sau serviciile muncii. Majoritatea autorilor consideră că pe piața muncii marfă este forța de muncă individuală. *Forță de muncă individuală* se numește totalitatea capacităților fizice și spirituale ale omului, care sunt folosite la producerea mărfurilor și serviciilor.

Piața muncii este sfera de angajare, formare a cererii și ofertei la forța de muncă. De asemenea, ea poate fi examinată ca un mecanism, care asigură coordonarea prețului și condițiile muncii între patroni și angajați. Piața muncii ca fenomen economic cuprinde relațiile din momentul angajării lucrătorilor și până în momentul concedierii lor.

Pe piața muncii proprietarul, agentul și vânzătorul mărfii cu denumirea „forță de muncă” este omul care dorește să devină lucrător angajat, iar cumpărător – patronul sau statul. Nivelul cererii este determinat de locurile de muncă vacante (libere), de care dispun antreprenorii. Prețul pe piața muncii este nivelul salariului, cu care este de acord angajatul, iar antreprenorul – de acord să-l plătească. Salariul mare limitează posibilitatea antreprenorului de a angaja lucrători suplimentari, de a reduce oferta la ei și, dimpotrivă, nivelul redus al salariului dă posibilitatea de a mări numărul locurilor de muncă.

? Ce este piața muncii?

2. Noțiunea de profesie, specialitate, calificare a lucrătorului

O condiție importantă a formării și funcționării pieții muncii este corespunderea lucrătorului cerințelor locului de muncă, iar a locului de muncă – intereselor lucrătorului. Deseori se spune că pentru a obține un loc de muncă, lucrătorul trebuie să aibă un anumit nivel de calificare profesională, să fie specialist în domeniul respectiv. În realitate, acești termeni au unele nuanțe.

Deci, profesia este genul de ocupație, care cere o anumită pregătire (învățător, psiholog, manager, medic etc.). În limitele fiecărei

AMINTIȚI-VĂ

1. Ce este piața?
2. Cine sunt antreprenorii?

E INTERESANT SĂ ȘTII

După cum afirmă economistul scoțian, Adam Smith, nivelul normal al salariului este susținut de mecanismul de piață stihinic, și depinde de cererea și oferta de pe piața muncii. Reducerea salariului la minimul fizic pune în pericol supraviețuirea lucrătorilor, iar majorarea lui substanțială duce la creșterea natalității, ofertelor la forța de muncă pe piață, intensificarea concurenței. Deci, în cele din urmă, nivelul salariului va începe să scadă din nou.

Forța de muncă, după cum s-a menționat, este obiectul de cumpărare-vânzare. Cumpărarea mărfii „forța de muncă” se numește angajarea la lucru. Lucrătorul își vinde forța de muncă antreprenorului pe o anumită perioadă de timp, rămânând proprietarul acestei mărfi.

Angajatul și antreprenorul sunt egali din punct de vedere juridic, iar relațiile între angajat și patron sunt în-

tocmite în acordul (contractul) de muncă. În acest Document se menționează drepturile și îndatoririle reciproce ale ambelor părți privind îndeplinirea condițiilor de cumpărare-vânzare a forței de muncă.

În conformitate cu acordul de muncă, angajatul este obligat să lucreze în organizația antreprenorului într-o anumită profesie, calificare, să aibă locul său de muncă și să respecte regimul de muncă în această organizație.

Antreprenorul, la rândul său, este obligat să-i plătească angajatului salariul în conformitate cu calificarea lui și cu lucrul înfăptuit, să asigure condițiile de muncă, prevăzute de legislația muncii, de acordul colectiv și de acordul (contractul) de muncă.

? În ce constă relațiile între antreprenor și angajat în condițiile economiei de piață?

profesii în rezultatul distribuirii muncii sunt evidențiate specialitățile, legate de îndeplinirea unui cerc mai îngust de funcții. Astfel, **specialitatea** este un tip de ocupație în limitele unei profesii, care cere cunoștințe, deprinderi și obișnuințe concrete, obținute datorită studiilor de specialitate, care asigură îndeplinirea anumitor sarcini profesionale (de exemplu, manager pentru personal, manager pentru marketing).

Calificarea este de două tipuri – calificarea muncii și calificarea lucrătorului. *Calificarea muncii* constituie totalitatea cerințelor față de cel care urmează să le îndeplinească.

Calificarea lucrătorului înseamnă gradul de pregătire profesională, totalitatea calităților profesionale însușite de om. Calificarea lucrătorului este determinată de următorii factori: nivelul cunoștințelor generale și speciale; stagiul de muncă în postul concret sau în unul analogic.

Postul este locul formal al lucrătorului în colectivul de muncă, care prevede îndeplinirea anumitor angajamente în funcția respectivă.

? Care indice influențează mai mult asupra prețului forței de muncă?

GRUPELE DE CALIFICARE

Denumirea grupei de calificare	Caracteristica generală
Specialiști de calificare înaltă	Studii speciale superioare și experiență practică însemnată în specialitate (mai mult de cinci ani)
Specialiști de calificare medie	Studii speciale superioare sau medii și o oarecare experiență practică
Specialiști-practicieni	Lipsa de studii speciale, însă o experiență însemnată de activitate practică
Lucrători de înaltă calificare	Studii medii de specialitate (doi-trei ani), experiență însemnată de muncă practică în sectoarele cele mai complicate
Lucrători calificați	Studii medii de specialitate (unul-doi ani), experiență însemnată de muncă
Lucrători puțin calificați	Pregătire specială (de la trei luni la un an), experiență de muncă neînsemnată
Lucrători necalificați	Lipsa pregătirii speciale și experienței de muncă practică

? Dați exemple de reprezentanți ai diferitor grupe de calificare.

ÉRDEKESÉGEK

Számos szakma megköveteli, hogy a munkavállaló megfelelő képzéssel rendelkezzen, de olyan területek is vannak, ahol egyáltalán nem lehetséges képzést szerezni. Például, van olyan vállalat, ahol van macskaeledel kóstoló szakma. Mivel az állatok nem tudják megmondani, hogy az ételek ízlenek-e nekik, ezért egész csoport kóstolót alkalmaznak, akik a kóstolás után elmondják a véleményüket.

A kozmetikai iparban vannak professzionálisan szaglóssal foglalkozó szakemberek, akiknek a feladata az illatok tartósságának ellenőrzése.

A bútorszalonokban, ahol hálószoza-bútorokat értékesítenek, a munkatársak között vannak párnafelelősök, akiknek az a feladata, hogy a kiállított párnák ne legyenek meggyűrve, hanem szabályosan álljanak.

CONCLUZII

Angajarea la muncă este una din cele mai răspândite mijloace de obținere a veniturilor. Pe piața muncii, omul care tinde să fie lucrător angajat, vinde marfa „forța de muncă”. Cumpărător al acestei mărfi este patronul, iar prețul – salariul.

Piața muncii se supune legilor economiei de piață. Lucrătorii angajați pot fi clasificați după profesie și specialitate, după nivelul de calificare. Ultimul factor influențează în mod deosebit asupra prețului forței de muncă al unui lucrător angajat concret.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Care este marfa pe piața muncii?
2. Explicați noțiunea „forța de muncă individuală”.
3. În ce mod sunt întocmite relațiile între lucrătorul angajat și patronul său?
4. Ce angajamente are patronul față de lucrătorul angajat, iar lucrătorul angajat față de patron?
5. Cum pe piața muncii se formează prețul la forța de muncă – salariul?
6. Prin ce se deosebește profesia de specialitate?
7. Cum este determinat gradul de calificare al lucrătorului?
8. Comentați epigrafele la temă. Pe care le împărtășiți, iar pe care – nu? De ce?
9. Atrageți atenție la citatul lui Richard Toni, folosit ca epigraf la temă. În baza lui desfășurați discuții pe tema „Când va deveni bogată societatea ucraineană?”.
10. Cu ajutorul sistemului de căutare găsiți în Internet informații despre aceea, care profesii sunt cele mai populare în Ucraina contemporană, precum și în alte țări (la alegerea voastră). Interesați-vă de problemele de perspectivă pe piața muncii din aceste țări. Prezentați rezultatele în formă de comunicare.
11. Scrieți un eseu pe tema „Cum îmi închipui viitoarea mea profesie”.

AMINTIȚI-VĂ

Care sunt bazele juridice de apărare a businessului?

În guvern reformatori trebuie să fie trei oameni, pe care toți nu-i vor respecta. Unul trebuie să-i pună la închisoare pe toți cei care fură. Al doilea – să înlăture obstacolele. Al treilea – să-i acopere pe toți din punct de vedere politic.

Kaha Bendukidze

Corupția este o boală spirituală.

Liubomir Guzar

Nimic nu mărește suma mitei, decât lupta împotriva corupției.

Aforism popular

Despre corupție în guvern întotdeauna se comunică la timpul trecut.

Legile lui Murphy

TEMA 7. LOBBY-UL INTERESELOR ȘI CORUPȚIA

1. Lobbyismul

Fenomenul lobbyismului este legat de influența partidelor politice asupra vieții societății. Cu ajutorul lui anumite grupuri caută să obțină de la organele puterii condiții favorabile pentru realizarea intereselor lor.

Lobbyismul – influența deliberată a unui grup de persoane sau a diferitor organizații, care reprezintă interesele unei anumite părți a substraturilor puternice din punct de vedere economic ale societății, asupra hotărârilor organelor legislative cu Scopul obținerii avantajelor. Reprezentantii grupurilor interesate sunt numiți lobbisti, iar grupele lor – lobby. De asemenea, uneori lobbyismul este numit „avocatura publică”.

Lobbyismul este divizat în legal (luările de cuvânt la audierile din parlament, întocmirea Dokumentumelor, întâlnirile particulare, formarea opiniei publice, realizarea și extinderea rezultatelor cercetărilor sociologice etc.) și nelegal (finanțarea campaniei electorale a „oamenilor săi”, îndepărtarea pe diverse căi a persoanelor neconvenabile, cumpărarea funcționarilor etc.). Lobbyismul legal nu încalcă legile în vigoare, cel nelegal este egalat cu corupția.

Lobbyismul legal promovează interesele unor persoane aparte sau organizații, care corespund intereselor general naționale și au o importanță deosebită pentru economia întregii țări. Un astfel de lobby efectuează structuri speciale – mișcări, ligi, asociații, uniuni, activitatea cărora este apreciată și controlată de opinia publică datorită accesului la informația despre activitatea lor. Astfel de grupuri lobbiste se străduiesc să facă publicitate intențiilor lor cu Scopul atragerii de partea lor a opiniei publice largi. De asemenea, între ele există o concurență, ceea ce le permite să se controleze unele pe altele, apelând, în caz de necesitate, la mass-media și la opinia publică.

În diferite țări atitudinea față de lobbyism este deosebită. În SUA și Canada el este reglementat prin legi speciale, în Franța este considerat nelegitim, în India este egalat cu corupția. În Ucraina nu există legi, care ar reglementa activitatea de lobby, deși există propuneri despre necesitatea adoptării unei astfel de legi.

? Oare lobbyismul este periculos?

2. Corupția

Lobbyismul, ca fenomen, nu poate fi numit nici pozitiv, nici negativ. Totul depinde de Scopul în care este folosit. Principala proble-

ÉRDEKESÉGEK

A lobbizás az angol *lobby* szóból ered, ami eredetileg előcsarnokot jelent. Az 1640-es években így nevezték a brit parlament alsóháza épületének termét, ahol a képviselők szavaztak, találkoztak és beszélgettek egymással, amit nem tehettek meg a plenáris ülések termében.

Sedința Parlamentului britanic

mă a lobbyismului constă în aceea că el poate duce la corupție.

Corupția (din latină *corrumpere* – a vicia) este un fenomen public negativ, care se manifestă prin folosirea nelegitimă de către funcționari, activiștii publici și politici drepturile și posibilitățile lor de serviciu în Scopul îmbogățirii personale, ceea ce cauzează prejudicii statului.

Corupția se deosebește de lobbyism prin aceea că lobbistii nu au un venit direct din adoptarea de către ei a deciziilor lobby. În afară de aceasta, diferite grupuri lobby concurează între ele pentru influența asupra persoanelor care iau decizii.

Corupția a apărut în rezultatul dorinței seculare a omului de a se îmbogăți. Trăsătura caracteristică a corupției este conflictul între acțiunile funcționarului și interesele patronului său sau între persoana reprezentativă și interesele societății. Orice om este predispus să fie corupt, dacă el are împuterniciri să distribuie resursele ce nu-i aparțin așa cum consideră de cuviință (funcționar, deputat, judecător, colaborator al organelor de drept, administrator, examinator, medic etc.). Principalul stimul pentru corupție este posibilitatea obținerii venitului prin abuz de putere, iar principalul factor de reținere – riscul de a fi descoperit și pedepsit.

Există diferite tipuri de corupție: nepotismul, irosirea (furtul), mita, jefuirea, escrocarea.

Nepotismul înseamnă preferința de a acorda mijloace bănești sau alte bunuri, facilități, servicii, valori nemateriale persoanelor apropiate, rudelor etc.

Irosirea înseamnă risipirea de către funcționar a resurselor încredințate lui în mod legislativ, dar care nu-i aparțin, cu Scopul îmbogățirii personale.

Mita este acordarea de către funcționar a serviciilor sau a anumitor privilegii persoanei

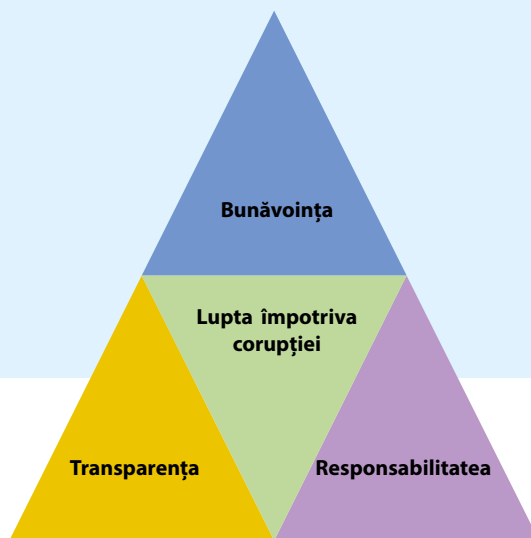
fizice sau juridice în schimbul bunurilor materiale sau serviciilor, care cauzează prejudicii statului, altor persoane fizice și juridice.

Jefuirea (stoarcerea) înseamnă impunerea persoanei private sau juridice să plătească bani sau să acorde alte valori în schimbul unor anumite acțiuni sau inactivități. Jefuirea este practică de funcționarii care au puterea de a împiedica cuiva în obținerea serviciilor ce țin de competența funcționarului. Dacă funcționarul are împuterniciri să aprecieze suma plăților corespunzătoare (de exemplu, impozite sau taxe vamale), aceasta, de asemenea, creează posibilități pentru jefuire.

Escrocarea este comportarea orientată la înșelarea persoanei fizice sau juridice cu Scopul obținerii unui avantaj personal sau avantaj pentru o persoană terță.

De asemenea, manifestări ale corupției sunt considerate folosirea informației, primită în timpul îndeplinirii îndatoririlor de serviciu, în interesele personale, refuzul neargumentat în acordarea informației corespunzătoare, în acordarea ei nu la timpul necesar, acordarea informației de serviciu neveridice și imparțiale. Și dacă funcționarului i s-a făcut un cadou, care în mod teoretic poate schimba atitudinea lui față de persoana de la care l-a primit, de asemenea, este considerat ca un act de corupție. În afară de aceasta, dacă în cadrul unei singure instituții de stat subalternii îi fac cadouri șefului – de asemenea, se consideră o manifestare a corupției, deoarece cadoul de la subaltern poate influența asupra deciziilor luate de conducător. În acest context, cadoul nu este neapărat să fie material – avantaje, facilități, servicii – totul ce se acordă fără plată sau cu plată foarte redusă în comparație cu cea de piață, din punct de vedere al legii, este cadou poate deveni element al corupției.

? Prin ce corupția se deosebește de lobbyism?

? Argumentați importanța căilor numite de depășire a corupției.

3. Consecințele corupției și lupta împotriva ei

Cercetătorii consideră: corupția este cel mai mare obstacol în calea creșterii și dezvoltării economice, capabilă să amenințe orice transformări progresiste. Corupția este caracteristică, în primul rând, pentru țările în curs de dezvoltare, unde cauza nivelului ei înalt este imperfecțiunea instituțiilor politice. În afară de aceasta, pricinile corupției sunt:

- ambiguitatea legilor. Însă, legislația neechivocă, laconică și clară reduce necesitatea într-un aparat enorm de funcționari și ușurează înțelegerea legilor de către cetățeni, iar dacă legile sunt ambigue, judecătorii le pot trata în așa fel pentru a lua o decizie „justă”;
- necunoașterea sau înțelegerea legilor de către populație, ceea ce le permite funcționarilor să împiedice liber efectuarea procedurilor birocratice sau să majoreze plățile necesare;
- dependența standardelor și principiilor, care stau la baza activității aparatului birocratic, de politica elitei de guvernământ;
- incompetența profesională a birocrăției;
- posibilitatea legalizării bunurilor obținute nelegitim;
- nepotismul și protecția politică, în rezultatul cărora se formează relații personale (înțelegeri tainice), care slăbesc mecanismele controlului și contracararea corupției;
- lipsa unității în sistemul puterii executive, adică reglementarea uneia și aceleiași activități de diferite instanțe;

- societatea civilă nedezvoltată sau slab dezvoltată, în rezultatul căreia cetățenii nu au o influență suficientă pentru un control eficient asupra activității ramurilor puterii de stat legislative, executive și judiciare.

Corupția este un element vechi al existenței statului. De ea nu poți să scapi definitiv. Însă, există metode, care permit să fie redus nivelul ei:

- perfecționarea legislației în așa fel, pentru a evita ambiguitatea în tratarea legilor și a sistemului judiciar pentru ca pedeapsa pentru crimele de corupție să fie inevitabilă;
- crearea organelor de stat speciale anticorupție, competente în determinarea manifestărilor de corupție;
- crearea mecanismelor economice în vederea măririi veniturilor funcționarilor, fără ca aceștia să încalce legile;
- intensificarea rolului piețelor și a concurenței, care pot reduce venitul potențial de la corupție. De el ține și concurența în acordarea serviciilor de stat în condițiile dublării de către unele organe de stat a funcțiilor altor organe;
- educarea în societate a atitudinii intoleroante față de corupție;
- posibilitatea controlului public asupra activității puterii.

? Ce este principalul în lupta împotriva corupției?

E INTERESANT SĂ ȘTII

Exemplu de realizare eficientă a acțiunilor anticorupție în Singapore. În momentul obținerii independenței, în anul 1965, Singapore era o țară cu un nivel înalt al corupției. Tactica luptei împotriva ei a fost organizată după următoarele principii: perfecționarea reglementării legislative a activității funcționarilor, simplificarea procedurilor birocratice, supravegherea drastică de către ei a standardelor etice înalte. A fost creat un birou anonim pentru cercetarea cazurilor de corupție, la care cetățenii se pot adresa cu reclamații privind funcționarii de stat și

cerând recompensări pentru daunele cauzate. Paralel cu aceasta, a fost sporit gradul de independență al sistemului judiciar (salarii mari și statutul cu privilegii al judecătorilor), introducerea sancțiunilor economice pentru mită sau pentru refuzul de a participa la cercetările anticorupție. De asemenea, au fost întreprinse și alte măsuri, inclusiv concedierea tuturor lucrătorilor vămii și ai altor servicii de stat. Concomitent au avut loc deregularea economiei, majorarea salariilor funcționarilor și pregătirea cadrelor administrative calificate.

CONCLUZII

Lobbyismul și corupția sunt sateliții neapărați ai oricărui stat. Lobbyismul este o formă civilizată de influență a persoanelor interesate asupra organelor puterii. El, spre deosebire de corupție, nu prevede îmbogățirea persoanelor, care exercită această influență. Corupția se manifestă prin aceea că funcționarii în-

ceră să obțină un avantaj personal din posibilitățile lor prevăzute de funcție. Este un fenomen public negativ, care împiedică dezvoltarea economică, socială și politică a statului, îi cauzează prejudicii materiale, subminează legitimitatea puterii.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Ce este lobbyismul? De la ce provine denumirea lui?
2. Care sunt tipurile lobbyismului?
3. Ce este corupția?
4. La ce consecințe pentru societate poate duce nivelul înalt al corupției în țară?
5. Oare poate exista statul absolut liber de corupție? Argumentați răspunsul.
6. În ce constă, în opinia voastră, deosebirea între lobbyism și corupție?
7. Care forme ale corupției puteți numi?
8. Care factori ai vieții politice și economice a țării cel mai des duc la nivelul înalt al corupției?
9. Care metode, în opinia voastră, vor fi cele mai eficiente în lupta împotriva corupției în Ucraina?
10. În Concluziile despre cercetarea nivelului de corupție în Ucraina de către Organizația internațională „Transparensi International” se subliniază: „Majoritatea practicilor de corupție în Ucraina au loc în rezultatul tăcerii cetățenilor, cărora le sunt cunoscute cazurile de corupție, dar nu se pregătesc să comunice despre ele. Sunteți de acord cu această afirmație? Argumentați-vă răspunsul.
11. Explicați cum înțelegeți epigrafele la temă.
12. Cu ajutorul sistemului de căutare găsiți în Internet informații despre lupta împotriva corupției în diferite țări ale lumii. Prezentați rezultatele sub formă de comunicare.
13. Scrieți un eseu pe tema „Cum poate fi depășită corupția în Ucraina?”

LECȚIE PRACTICĂ

Bugetul familiei

AMINTIȚI-VĂ

1. Ce înseamnă consumul rațional?
2. Pentru ce există bugetul?
3. Ce înseamnă gospodăria casnică?
4. Ce loc dețin în economie gospodăriile casnice?

SCOPUL:

- formarea închipuirii despre mecanismul folosirii raționale a veniturilor în baza luării cunoștinței de cheltuielile gospodăriei casnice a familiei voastre.

SARCINI PENTRU PREGĂTIREA CĂTRE LECȚIA PRACTICĂ

1. A lua cunoștință de structura cheltuielilor gospodăriei casnice a familiei voastre.
2. A pregăti materialul, necesar pentru desfășurarea calculului bugetului gospodăriei casnice a familiei voastre.

MERSUL LUCRĂRII

1. A calcula cheltuielile familiei voastre în decursul lunii, ultimelor trei luni, pentru:
 - 1) produse;
 - 2) vizitarea unităților de alimentație publică;
 - 3) servicii comunale;
 - 4) impozite și plățirea creditelor;
 - 5) cheltuieli pentru transport (transportul public, cheltuieli pentru deservirea automobilului, dacă familia îl are);
 - 6) îmbrăcăminte și încălțăminte;
 - 7) învățământ (lecții extrașcolare, mărfuri de cancelarie, cărți etc.);
 - 8) medicină;
 - 9) sport;
 - 10) distracții;
 - 11) alte necesități;
 - 12) economii.
2. Dați răspuns la întrebările.
 - 1) De ce cheltuiți atâția bani pentru o anumită categorie? Oare se poate cheltui mai puțin?
 - 2) Nu merită să fie limitate cheltuielile la o anumită categorie?
 - 3) Care cheltuieli par a fi de prisos?
 - 4) Ce mijloc de economie puteți propune?
3. Calculați ce sumă de bani din cheltuielile voastre lunare constituie 7%. Dacă datorită bugetului ați putea economisi această sumă în fiecare lună și ați depune-o pe cont în bancă cu o dobândă de 18% anual în luna mai, atunci ce sumă ați aduna peste cinci ani?
4. Discutați în grupuri ce este mai eficient – mărirea veniturilor sau reducerea cheltuielilor?
5. Formulați Concluziile generalizatoare în corespundere cu Scopul lecției.

1. Ce necesitate ați satisfăcut, vizionând un film interesant?
A materială, personală
B spirituală, personală
C materială publică
D spirituală, de grup
2. Care din grupele de resurse de producție ilustrează mai bine trei din tipurile principale?
A salariul, lucrătorii, banii
B petrolul, taximetriștii, prețurile
C zăcămintul de var, învățătorii, strungurile
D fermierii, investitorii, producătorii
3. Produsul este util dacă el
A necesită mari resurse pentru producție
B cererea la el pe piață este mereu aceeași
C este capabil să satisfacă orice necesitate a consumatorului
D este accesibil după preț pentru consumator
4. Raționalitatea economică prevede următoarea comportare a oamenilor, potrivit căreia
A fiecare subiect al relațiilor economice cheltuiește economic banii
B fiecare om face o opțiune în corespundere cu avantajele sale
C fiecare subiect al relațiilor de piață urmează să acționeze în corespundere cu instrucțiunile
D toți oamenii acționează la fel în condiții asemănătoare
5. Categoria economică „proprietate” înseamnă
A apartenența omului la obiectul proprietății
B relațiile între stat și persoana fizică referitoare la achiziționarea bunurilor de stat
C relațiile între subiecte referitoare la achiziționarea bunurilor de stat
D relațiile între oameni în legătură cu consumul de bunuri
6. Principalele avantaje ale economiei de piață sunt
A asigurarea folosirii eficiente a resurselor și libertății economice
B distribuția uniformă a veniturilor personale și asigurarea angajării totale
C asigurarea stabilității prețurilor și distribuirii echitabile a veniturilor personale
D lichidarea discriminării și reducerii la minimum a poluării mediului înconjurător
7. În schema circuitului economic (pag. 136) plata pentru energie electrică, proprietarul unei cafenele de familie Sviridiuk redă mișcarea
A fluxului de bani de la gospodăria casnică la piața mărfurilor
B fluxului de bani de la întreprindere la piața mărfurilor și serviciilor
C fluxului de bani de la întreprindere la piața resurselor
D fluxului de bani de la gospodăriile casnice nemijlocit la întreprinderi

8. Sistemul de piață include
- A sistemul de gospodărire, bazată pe proprietatea privată, formarea prețului de piață și concurența
 - B sistemul în care se îmbină pârghiile de stat de reglementare a economiei cu concurența de monopolist
 - C mecanismul complicat de coordonare reciprocă a relațiilor economice între stat și antreprenorii privați
 - D sistemul economic, care se bazează pe proprietatea privată și pe metodele tradiționale de gospodărire
9. Care din afirmații este justă?
- A în legătură cu majorarea prețului la petrol, oferta lui pe piață a scăzut
 - B volumul cererii la automobile a crescut în legătură cu sporirea prețurilor la benzină
 - C pe piața portocalelor a crescut prețul, de aceea a crescut cererea la mandarine.
 - D în rezultatul reducerii prețurilor la mărfuri de cancelarie, s-a redus cererea la ele
10. Cauza deficitului mărfii pe piață este
- A prețul la marfă depășește prețul echilibrat
 - B prețul la marfă este mai mic decât prețul echilibrat
 - C marfa nu corespunde standardului de stat al calității
 - D volumul ofertei depășește volumul cererii
11. Situația în Ucraina, apropierea de concurența perfectă, va fi caracteristică pentru
- A cereale
 - B limuzine
 - C serviciul profesorilor
 - D serviciile telefonului mobil
12. Limitarea resurselor de muncă este condiționată de
- A numărul total al populației și al părții oamenilor apti
 - B numărul total al șomerilor în țară
 - C numărul total al muncitorilor la întreprindere
 - D reducerea necesităților întreprinderii în brațe de muncă

Capitolul VII

**Ucraina,
Europa, lumea**

Globalizarea globalizează toate problemele, și nici pe una nu o reduce.

Lina Kostenko

Omenirea „se globalizează” în decursul întregii sale istorii, însă numai acum ea a început să aibă o atitudine conștientă față de acest proces, neînțelegând până la capăt să se bucure sau să se întristeze, și ce Concluzii să facă din această conștientizare.

Valeria Golbert

Alături de globalizarea publică și de computerizare nu trebuie să uităm de așa lucruri minunate în viață ca gătirea bucatelor din cartofi sau a ciorbei de pește.

Angela Merkel

TEMA 1. INTEGRAREA ȘI GLOBALIZAREA

AMINTIȚI-VĂ

1. Membră a căror organizații internaționale este Ucraina?
2. Care probleme globale ale omenirii vă sunt cunoscute?

1. Noțiunea de globalizare și integrare

La finele secolului al XX-lea politicienii, economiștii, opinia publică au început să vorbească despre fenomenul globalizării. Globalizarea este termenul care caracterizează dependența reciprocă și tot mai profundă în continuare a oamenilor și țărilor în toată lumea. Acest proces a cunoscut o accelerare la sfârșitul secolului al XX-lea – începutul secolului al XXI-lea. El a fost condiționat de încetarea „războiului rece”, lichidarea barierelor comerciale, unirea piețelor financiare mondiale, desfășurarea proceselor de integrare etc. Globalizarea are un caracter atotcuprinzător: ea a cauzat schimbări în economie, politică, sfera socială, cultură și în mediul înconjurător. În raportul Secretarului General ONU privind dezvoltarea omului în anul 1999 se subliniază: „Consecința principală a globalizării este nu internaționalizarea producției, nu revoluția în mijloacele de comunicare, nici chiar apariția așa-numitei societăți antipublice etc. Două probleme principale ale globalizării sunt consecințele acestor procese și influența lor la elaborarea și realizarea politicii atât la nivel național, cât și la nivel internațional”.

Lumea contemporană devine tot mai mult integrată. Datorită dezvoltării mijloacelor de comunicare și transportului, comunicarea și deplasarea au devenit mai simple și accesibile pentru un număr foarte mare de oameni, ca niciodată. Ideile, informațiile, cunoștințele, descoperirile, realizările culturale devin foarte ușor un bun al întregii omeniri. În prezent frontierele de stat nu constituie un obstacol însemnat pentru un asemenea schimb. Aceasta se referă și la politică, însă în prezent pe nimeni nu-l miră faptul că într-un magazin obișnuit pot fi găsite mărfuri din toate colțurile lumii.

Ca orîșicare realizare a omului, globalizarea are trăsăturile ei pozitive și negative. Neajunsurile acestui proces au dus la apariția unei mișcări antiglobaliste foarte puternice. Antiglobaliștii se pronunță împotriva ideologiei capitalismului și mai multor organizații internaționale de influență, pentru limitarea influenței corporațiilor transnaționale. Prima manifestare antiglobalistă a fost răscoala indienilor din Mexic, care s-a transformat în anul 1994 într-o mișcare separatistă. Principala cerință a mișcării a fost păstrarea identității acestora.

O componentă a globalizării sunt procesele de integrare. În genere, integrarea este o asociere benevolă a unor părți aparte în una integrată. Integrarea este clasificată în verticală și orizontală; internațională și regională. Premergătorul integrației este colaborarea strânsă interstatală. Realizarea practică a proceselor de integrare

Globalizarea – unirea economiilor diferitor țări într-un sistem economic unic, unirea fluxurilor financiare, de mărfuri și informative în plan mondial.

Probleme globale – complexul de probleme sociale și naturale, de soluționarea cărora depinde progresul social al omenirii și păstrarea civilizației.

Consensul Washington din 1992 al țărilor de frunte ale lumii

Principiile Consensului Washington sunt următoarele:

- liberalizarea comerțului;
- liberalizarea financiară;
- privatizarea;
- deregularea;
- înlăturarea obstacolelor pentru investiții străine directe;
- asigurarea drepturilor de proprietate;
- cursuri de schimb valutar unificate și de concurență;
- reducerea cheltuielilor de stat (disciplina financiară);
- reorientarea cheltuielilor de stat la necesitățile urgente ale ocrotirii sănătății, învățământului și dezvoltării infrastructurii;
- reforma fiscală direcționată la extinderea bazei fiscale, reducerea ratelor de impozitare marginale și

stabilirea unei scări mai puțin progresive de impozitare;

- rețelele sociale de securitate.
Mai târziu la aceste 11 elemente Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional au adăugat încă unul, referitor la reglarea relațiilor între muncă și capital:
- flexibilitatea piețelor muncii, care prevede decentralizarea relațiilor de muncă în baza restrângerii bazei normative de drept, care asigură apărarea intereselor lucrătorilor angajați și este una din bazele statului social.

? Cum considerați, Consensul Washington a devenit o reacție la globalizare sau a dat un imbold globalizării intereselor lucrătorilor angajați și este una din bazele statului social?

a început în a doua jumătate a secolului al XX-lea, iar în prezent este o componentă inalienabilă a lumii contemporane.

Caracterizând lumea contemporană, oamenii de știință folosesc noțiunea de integrare internațională. Ea înseamnă apariția în diverse domenii de activitate a omului din diferite țări ale lumii a trăsăturilor comune. De aceea, drept componente ale integrării internaționale sunt considerate integrarea economică, politică, militară, culturală.

Pentru îmbunătățirea colaborării între diferite țări și controlului asupra proceselor glo-

bale au fost create numeroase organizații internaționale. Unele din ele vă sunt cunoscute. De exemplu, acestea sunt ONU, sarcina căreia este menținerea securității și colaborării pașnice în întreaga lume, OPEC întrunește țările exportatoare de petrol. De asemenea, există asociații regionale, cum ar fi Uniunea Europeană (UE), PETROLUL, ANZUS etc.

Cel mai reușit proiect de integrare este UE.

? În opinia voastră, în ce constau trăsăturile pozitive și negative ale globalizării?

2. Revoluția și procesul de integrare europeană

Ideea Europei unite a existat mult timp în gândirea politicianilor europeni, însă numai în a doua jumătate a secolului al XX-lea ea a fost realizată. Integrarea nu poate să apară dintr-o singură voință politică, pentru dezvoltarea ei este nevoie de anumite premize.

PREMIZELE FĂURIRII EUROPEI UNITE

Civilizate	Economice	Istorice	Politico-militare	Geopolitice
Existența valorilor spirituale comune, compatibilitatea idealurilor sociale și politice	Posibilitatea completării reciproce a dezvoltării economice și tehnico-științifice	Interacțiunea și respectul reciproc tradițional. Tendința tradițională spre unire (prin violență sau benevolă)	Unitatea de interese în soluționarea principalelor chestiuni ale vieții internaționale, colaborarea în asociațiile militare și politico-militare, reglementarea controverselor teritoriale	Posibilitatea dezvoltării rețelelor de transport rentabile din punct de vedere economic

? Dați exemple de fapte care confirmă aceste premize de făurire a Europei unite.

Integrarea europeană este un exemplu vizual al integrării verticale, care are câteva aspecte: economic, politic, militar. Începutul ei a fost pus de realizarea „planului Marshall”, iar o dezvoltare activă a atins în anii 1950. În aprilie 1948 a fost creată Organizația Europeană pentru Cooperare Economică (OECE), care în septembrie 1950 a fost completată cu Uniunea Europeană de Plăți (UEP). În anul 1961 aceasta a fost înlocuită de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE).

Trecerea de la simpla colaborare economică internațională la crearea unei adevărate comunități supranaționale a început la 9 mai 1950. În această zi a fost anunțat planul creării asociației de ramură a șase țări (Franța, Germania, Italia, Belgia, Olanda și Luxemburg) – Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO). Inovația acestei organizații consta în crearea unui organ european de administrare, independent de guvernele acestor țări.

Următorul pas a fost constituirea la 25 martie 1957 a Comunității Economice Europene (CEE) („Piața Comună”) și Comunității Europene a Energiei Atomice (CEEA) sau „Euratom”. Scopul CEE a constat în facilitarea dezvoltării economiilor naționale și apărării Europei de prezența capitalului american. Condițiile participării la CEE prevedeau lichidarea întreprinderilor nerentabile și renunțarea la subvențiile de stat.

Țările-participante elaborează în comun politica economică, proiectele interstatale, taxele vamale, reglementează sistemul financiar, reglează sistemul de specializare internațională cu Scopul asigurării rentabilității producției, creării pieții muncii unice.

În a doua jumătate a anilor 1960 a avut loc unirea structurilor CECO, CEE, „Euratom” cu Scopul creării organelor unice (Consilii, Comisii, Curte Judiciară etc.). În anul

1968 a fost creat Uniunea Valală unică. Dezvoltarea în continuare a CEE a pornit pe calea aprofundării integrării economice și politice.

Procesul de afirmare a CEE a fost de lungă durată și însoțit de crize, cauzate de schimbările structurale în economiile țărilor, de procesul de încercare a sistemelor de integrare.

Au fost și mulți oponenți ai CEE. Astfel, în 1960 Marea Britanie a creat drept contragreutate „Pieței Comune” Asociația Europeană a Liberului Schimb (AELS), la care au aderat Suedia, Norvegia, Danemarca, Elveția, Austria, Portugalia.

În anii 1960 între CEE și AELS s-a iscat o luptă de concurență acută. În ea CEE a obținut o victorie convingătoare: în timp de zece ani (1960-1970) cota CEE în producția mondială a crescut de la 26 la 32%, în timp ce cota AELS s-a redus de la 16,5 la 15%. În rezultat, AELS s-a desființat, iar foștii membri ai ei au trecut unul câte unul la CEE.

În anii 1970 membri ai CEE au devenit Marea Britanie, Danemarca, Irlanda, iar în anii 1980 – Grecia, Spania, Portugalia.

Trecerea de la confruntare la colaborare între țările lumii, terminarea „războiului rece” (a doua jumătate a anilor 1980 –anii 1990) au dat un nou imbold proceselor de integrare din Europa. Ele s-au dezvoltat în două direcții: aprofundarea proceselor de integrare și extinderea UE (antrenarea noilor membri pe contul țărilor din Europa Centrală, de Nord, de Est).

În anul 1987 membrii CEE au pus în vi-goare „Actul european unic”, potrivit căruia au fost lichidate obstacolele care existau în colaborarea economică, au creat sistemul fiscal unic, au anulat diferențele în legislațiile lor.

În afară de aceasta, țările CEE în mai 1992 au încheiat un acord cu AELS privind crearea

Spațiului Economic European (SEE). În limitele SEE se prevedea deplasarea liberă a capitalurilor, mărfurilor, serviciilor și brațelor de muncă. La 6 februarie 1992 în orașul Maastricht (Olanda) țările-membre ale CEE au semnat acordul, potrivit căruia la 1 ianuarie 1993 a început să funcționeze piața unică. Atunci a intrat în vigoare acordul privind Uniunea Europeană (UE), în baza căruia în anul 1999 s-a încheiat crearea spațiului valutar unic – în locul valutei naționale a fost pusă în circuit unitatea valutară europeană unică – euro.

Succesele integrării europene au făcut-o pe UE atractivă pentru alte state europene. În ia-

nuarie 2018 UE avea 28 de state. Însă, pe la începutul anilor 2000, în integrarea europeană au început să apară unele tendințe negative. Astfel, nu s-a reușit să fie adoptată Constituția unică a UE, a răsunat critică și la adresa aparatului birocratic al UE. În anul 2016, în Marea Britanie a avut loc referendumul (Brexit), la care majoritatea cetățenilor s-au pronunțat pentru ieșirea din UE. Brexit a exercitat o lovitură puternică asupra autorității UE, însă n-a oprit procesele de integrare.

? Determinați etapele principale ale integrării economice europene.

ETAPELE INTEGRĂRII ECONOMICE EUROPENE

Etapele	Conținutul
Zona liberului schimb	Anularea taxei vamale, cotelor și a altor restricții în comerțul între statele-participante cu condițiile menținerii autonomiei lor în politica vamală și comercială față de țările terțe.
Uniunea vamală	Aplicarea taxelor vamale externe comune și trecerea la politica comercială unică privind țările terțe.
Piața internă unică (comună)	Uniunea vamală este completată cu acțiuni, care asigură circuitul liber al serviciilor, capitalurilor și brațelor de muncă (inclusiv libertatea activității lor profesionale).
Uniunea economică și valutară	Piața internă unică, armonizarea și coordonarea politicii economice a țărilor-participante în baza adoptării în comun a hotărârilor și controlul asupra îndeplinirii lor, înlocuirea valutei naționale cu una unică. Politica valutară și monetară unică.

? Arătați hotarele cronologice ale acestor etape ale integrării economice europene.

3. Migrația

Migrația înseamnă strămutarea, mutarea populației, resurselor de muncă, capitalului dintr-o țară în alta, precum și în interiorul țării – dintr-o regiune în alta.

În cercetările demografice și economice termenul „migrația” este folosit în cazul actelor de deplasare în spațiu, legate, în primul rând, de trecerea hotarelor administrative în-

tre localități, în al doilea rând, de schimbarea de către individ a locului de trai pentru totdeauna sau pentru o anumită perioadă de timp.

La clasificarea migrației referitoare la orice țară, sunt evidențiate migrația externă (internațională) și internă. Migrația externă înseamnă mutarea populației cu trecerea frontierei de stat, ea este legată de schimbarea locului de trai.

Migrația externă, din punct de vedere teritorial, prevede mutarea intercontinentală intracontinentală. Migrația externă (interstatală) există sub diferite forme: de muncă, familială, recreativă, turistică etc. Migrația interstatală a forței de muncă în a doua jumătate a secolului al XX-lea a devenit o parte importantă a procesului de internaționalizare a vieții economice internaționale. Potențialul de muncă, ca factor important de producție, își caută aplicarea cea mai eficientă nu numai în limitele statului național, dar și pe scara economiei mondiale. Migrația externă este de două tipuri: **emigrația** – plecarea populației apte de muncă din țara natală cu traiul de lungă durată sau permanent în altă țară; **imigrația** – plecarea forței de muncă într-o anumită țară de peste hotare (cu traiul permanent sau de lungă durată pentru a obține studii, de a se angaja la muncă sau cu Scopul de a scăpa de discriminare, urmărire etc.).

Migrația internă înseamnă mutarea populației în cadrul unei țări. Sunt evidențiate migrația populației rurale și populației urbane, migrația interurbană și migrația în localitățile rurale. Există migrație în limitele unităților teritoriale mari – regiune, zonă economică, republică autonomă. În aceste cazuri migrațiile sunt divizate în intraregionale și interregionale, intraraionale și interraionale.

După durata lor, migrațiile sunt divizate în permanente (fără întoarcere) și temporare (cu întoarcere).

După noțiunile de drept migrații sunt divizate în legali, semilegali, nelegali. **Migrații legali** trec frontierele internaționale în mod legitim, adică au viză de intrare pe un anumit termen, sau, aflându-se în alte țări, prelungesc termenul de valabilitate al ei. **Migrații semilegali**, având viză, sosesc în țară în mod legal, însă după un timp oarecare și din diferite motive refuză să se întoarcă în țara de baștină, rămânând în țara de reședință. **Migrații nelegali** pleacă din țara unde își au traiul permanent, trec frontierele statelor fără permis oficial, deci fără viză de intrare.

După Scopul de realizare, migrațiile sunt divizate în organizate și neorganizate, individuale. Prima este realizată cu ajutorul organelor de stat și publice, a doua – cu forțele și pe mijloacele a însuși migraților, fără susținere materială și organizatorică din partea oricăror instituții.

Migrația nu este un fenomen nou. Ea a apărut odată cu omenirea și are diferite cauze: schimbarea climei, calamitățile stihinice, valorificarea spațiilor vitale noi, conflictele religioase, modul de viață nomad al crescătorilor de animale, jefuirea militară și colonială etc. Stabilirea unității lumii a dus la aceea că principala cauză a migrației este oportunitatea economică. Între factorii economici sunt evidențiate următorii:

- intenția de a reduce cheltuielile de producție pe contul folosirii forței de muncă ieftine din țări străine, în comparație cu cea națională;
- antrenarea lucrătorilor calificați;
- oportunitatea corporațiilor transnaționale, care nu numai că sporesc mobilitatea geografică a forței de muncă, dar

și egalează folosirea ei pe scară mondială;

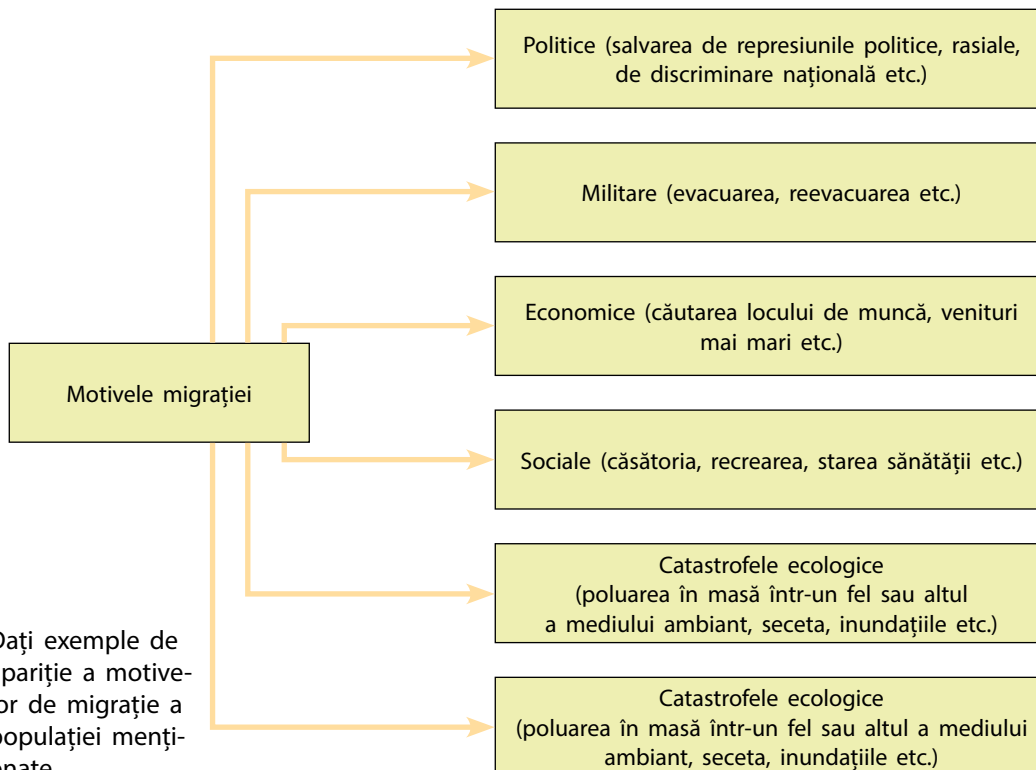
- dezvoltarea mijloacelor de transport și de comunicații;
- interacțiunea tot mai activă a legăturilor de producție, tehnico-științifice și culturale;
- căutarea unor condiții de viață mai bune.

În conformitate cu cercetările ONU, migrația internațională în lume în ultimii ani constituie circa 300 milioane de persoane pe an. Cei mai mulți migranți trăiesc în SUA, Germania, Rusia.

Regiunile de unde pleacă cei mai mulți migranți sunt țările din Africa (Libia, Sudan, Angola, Nigeria etc.), Asia (Siria, Irak, Afganistan, Pakistan, Bangladesh etc.), America Latină (Venezuela, Mexic etc.).

Orice act de migrație are loc sub influența unui complex de motive. Ele depind de pricini subiective și obiective. Migrațiile au loc la dorința personală – fiecare cetățean are dreptul și posibilitatea să-și aleagă locul de trai și de muncă, adică să-și satisfacă diverse necesități materiale, profesionale și de calificare, cu caracter spiritual.

PRINCIPALELE MOTIVE DE MIGRAȚIE A POPULAȚIEI

? Dați exemple de apariție a motivelor de migrație a populației menționate.

FACTORII DE INFLUENȚĂ A MIGRAȚIEI ASUPRA ECONOMIEI ȚĂRILOR-EXPORTATOARE ȘI ȚĂRILOR-IMPORTATOARE DE FORȚĂ DE MUNCĂ

Factori pozitivi	
pentru țara de plecare	pentru țara de primire
<ul style="list-style-type: none"> • Simte reducerea presiunii a resurselor de muncă de prisos, de care ea dispune, și reducerea încordării sociale în țară. • Completează partea de venituri a echilibrului de plăți pe contul transferurilor de bani a cetățenilor ce lucrează peste hotare. • Obține avantaje însemnate pe contul aducerii în țară de către emigranți a valorilor materiale: mijloace bănești, automobile, mărfuri de folosință îndelungată etc. • Obține forță de muncă mai calificată, care se întoarce în patrie și folosește cunoștințele obținute, experiența, banii și materialele pentru dezvoltarea economiei țării 	<ul style="list-style-type: none"> • Pe contul antrenării forței de muncă calificate suplimentare are loc stimularea productivității muncii și eficienței producției în țară. • Se economisesc mijloace pentru învățământ și pregătirea profesională. • Obține posibilitatea de a economisi pe contul reducerii cumpărării licențelor, patentelor nou-hau peste hotare și, respectiv, pe contul vinderii acestora pe piața mondială. • Sporește competitivitatea mărfurilor sale în rezultatul reducerii cheltuielilor de producție și datorită prețului mic al forței de muncă străine. • Stimulează producția proprie și sporește ocuparea forței de muncă pe contul cererii suplimentare la mărfuri și la serviciile forței de muncă. • Câștigă în rezultatul renunțării la realizarea diferitor programe sociale pentru muncitorii străini. • Îmbunătățește situația demografică în țara sa, încetinește ritmul general de îmbătrânire a populației.
Factori negativi	
pentru țara de plecare	pentru țara de primire
<ul style="list-style-type: none"> • Pierde (de obicei, cea mai bună) parte a forței de muncă, deoarece, de regulă, țara este părăsită de lucrători de înaltă calificare. În mod deosebit suferă țările în curs de dezvoltare, deoarece pierd cele mai bune cadre foarte necesare pentru dezvoltare, pentru pregătirea cărora au fost cheltuite mijloace bănești însemnate. • În rezultatul creșterii permanente a emigrației dispare așa-numitul „efect al credinței” în dezvoltarea economiei proprii țării, care, în cele din urmă, duce la scăderea nivelului investiției în economia acestei țări. • În rezultatul „exodului intelectului” după frontierele naționale, se intensifică și fără aceasta pozițiile puternice ale concurenților în comerțul internațional. • Nu obține o parte anumită a venitului național și a încasărilor fiscale în buget 	<ul style="list-style-type: none"> • Obține o concurență suplimentară pe piață, ceea ce duce la creșterea șomajului. • Obține elemente ale încordării sociale în societate sub formă de conflicte din motive de naționalitate și confesiune, precum și creșterea criminalității etc.

În prezent procesele de migrație au tendința de a crește continuu din țările cu populație mare în cele cu populație mai mică – în America de Nord, Europa, Australia. Aceasta va duce la încercarea țărilor de pe aceste continente să oprească mutarea prin legi drastice pentru imigranți. Însă ele nu vor putea schimba situația, drept consecințe pot fi aplicarea forței de

către țările occidentale pentru a se apăra de migrați. De asemenea, procesele de migrație pot fi folosite de unele țări aparte pentru a destabiliza situația în anumite regiuni ale lumii și a obține anumite avantaje politice.

? Care este rolul migrației în lumea contemporană?

4. Provocările lumii contemporane

Lumea contemporană este variabilă, însă tendințele generale ale dezvoltării ei demonstrează existența problemelor globale, comune pentru întreaga omenire.

Însă nu toți susțin acest scop. În lume se extinde așa-numita mișcare antiglobalistă, pronunțându-se împotriva civilizației contemporane.

Antiglobaliștii au devenit un fenomen unic în zilele de astăzi. Pentru prima dată o parte din omenire se pronunță nu împotriva unor decizii politice sau economice ale puterii, ci împotriva direcției de dezvoltare a civilizației.

La finele anilor 1960 savanții, îngrijorați de acuitatea divergențelor și problemelor acumulate, ce prezintă un pericol real pentru existența omenirii, pentru prima dată au folosit față de acestea noțiunea de „probleme globale”. Le-au dat un caracter global:

- proporțiile lor general umane, adică nerezolvarea lor a creat un pericol pentru întreaga omenire;
- extinderea în toată lumea, în toate regiunile ei și în toate domeniile;
- necesitatea soluționării și folosirii eforturilor comune ale întregii omeniri.

Problemele globale, fără exagerare, au un caracter planetar, deoarece se referă nu numai la interesele unor anumite popoare. Ele sunt extrem de dinamice, iar nesoluționarea lor la timp

poate avea consecințe catastrofale. Toate problemele globale sunt legate între ele, esența lor general umană le fac înțelese și actuale pentru toate țările.

În anii 1970 membrii Clubului de la Roma (organizație publică, care printre primele a atras atenția asupra chestiunilor care amenință existența omenirii) pentru prima dată au determinat un complex de probleme globale clasice, între care figurează:

- prevenirea războiului, menținerea păcii și dezarmarea;
- dezvoltarea socială și creșterea economică în lume;
- depășirea regresului economic, sărăciei și mizeriei din țările „lumii a treia”;
- folosirea rațională a resurselor naturale și ocrotirea mediului înconjurător;
- realizarea politicii demografice active.

În lumea contemporană se face simțită necesitatea determinării operative a tendințelor periculoase în dezvoltarea omenirii. Oamenii de știință au divizat problemele globale contemporane în trei grupe principale. De prima grupă țin problemele referitoare la domeniul relațiilor internaționale, care reflectă divergențele caracteristice lor și în mod obiectiv cer transformări. Una din cele mai importante probleme este cea a războiului și păcii. În ultimii

5,5 mii de ani în istoria omenirii au avut loc circa 14 mii de războaie. Numai 292 de ani din această perioadă au fost pașnici, fără nici un conflict armat. Odată cu începutul globalizării activitatea vitală a comunității umane, formarea economiei mondiale și apariția în asemenea condiții a forțelor, care au tins la reîmpărțirea lumii sau la dominație mondială, războaiele au căpătat un caracter mondial, global. În secolul al XVII-lea numai pe teritoriul Europei în războaie și-au pierdut viața 3,3 milioane de persoane, iar în cele două războaie mondiale din secolul al XX-lea – 65 milioane de persoane. În conflictele de după război și în războaiele locale din perioada „războiului rece”, care au fost mai mult de 200, numărul celor omorâți constituie 20 milioane de persoane.

O problemă nu mai puțin periculoasă a zilelor noastre a devenit terorismul internațional. Potrivit datelor ONU, acțiunile de terorism, răpirea persoanelor, torturile, asasinările sunt întreprinse de guverne, de mișcările politice extremiste sau de grupuri paramilitare, aflate sub controlul acestora (în mai mult de 40 de țări

ale lumii). Lupta împotriva terorismului, de asemenea, cere unirea eforturilor întregii comunități mondiale, stimularea de către ea a acțiunilor privind soluționarea în state și regiuni luate aparte a problemelor de cultură, naționale, economice, sociale, politice, religioase etc.

Din prima grupă a problemelor globale, de asemenea, fac parte depășirea rămânerii în urmă a economiei din mai multe țări în curs de dezvoltare. În momentul de față, în țările din această grupă există multe probleme social-economice acute, în deosebi starea nesatisfăcătoare a ocrotirii sănătății, foamea, rămânerea în urmă a sistemului de învățământ, șomajul, sărăcia în masă, insuficiența de spațiu locativ cu comodități elementare etc.

Cea de a doua grupă de probleme cuprinde domeniul relațiilor între persoană și societate. Aceste probleme, în primul rând, se referă la om ca ființă biosocială și neapărat sunt legate de viitorul acestuia. Fără activitatea multilaterală a întregii comunități omenești, soluționarea acestor probleme este imposibilă.

PROBLEMELE GLOBALE ALE CONTEMPORANEITĂȚII

Problemele relațiilor internaționale	Problemele relațiilor reciproce între persoană și societate	Problemele relațiilor reciproce între societate și natură
<ul style="list-style-type: none"> • Problemele războiului și păcii. • Terorismul internațional. • Depășirea rămânerii economice în urmă a țărilor în curs de dezvoltare. • Problemele etnopolitice. • Valorificarea pașnică a Cosmosului și bogățiilor Oceanului mondial. 	<ul style="list-style-type: none"> • Problema demografică. • Drogurile. • Grupurile nevoiașe ale populației. • Noi pericole pentru securitate, cauzate de activitatea omului. • Lichidarea bolilor periculoase. • Păstrarea mediului spiritual și diversității culturale a omenirii. 	<ul style="list-style-type: none"> • Problema ecologică. • Problema energetică. • Schimbarea climatului. • Problema materiei prime.

? Care acțiuni ale comunității internaționale, orientate la soluționarea problemelor globale ale contemporaneității vă sunt cunoscute?

? Alegeți denumirile pentru imaginile din pag. 168 și 169.

Între problemele globale de grupa a doua atrage atenția cercetătorilor creșterea accelerată a numărului populației pe planeta noastră, sau explozia demografică. Astfel, în anul 1800 populația Pământului constituia 952 milioane persoane, în 1900 – 1,66 miliarde, în 1987 – 5 miliarde, în 2000 – 6,12 miliarde, iar în anul 2100, potrivit pronosticurilor, ea va fi de 10,5 miliarde persoane.

Situația demografică pe planeta noastră se complică și prin faptul că creșterea ponderabilă a populației are loc în țările care se dezvoltă, unde la începutul secolului al XXI-lea trăiau 4/5 din populația de pe Pământ. Însă, în rezultatul rămânerii în urmă a economiei, aceste țări nu sunt în stare să asigure condiții satisfăcătoare de viață pentru populația sa.

Drogurile, de asemenea, se transformă în una din problemele globale ale contemporaneității. Ele au devenit una din cele mai eficiente

forme ale comerțului internațional. Veniturile totale se cifrează la sute de miliarde dolari și depășesc indicii celor mai mari corporațiuni transnaționale. În țările în curs de dezvoltare businessul cu droguri duce la transformarea economiilor naționale și influențează asupra politicii. De obicei, el aderă la comerțul cu armele și joacă un rol important în conflictele armate.

În prezent Ucraina este examinată nu numai ca un canal de livrare a drogurilor în Vest, dar și ca piață de desfacere a lor. O parte însemnată a populației ei, în primul rând tineretul, este afectată de acest viciu. În pofida luptei contra extinderii drogurilor, potrivit diferitor aprecieri, numai 3-8% din cantitatea totală a drogurilor este descoperită și distrusă.

Una din problemele globale, apărută în lumea contemporană, o constituie grupurile vulnerabile ale populației – tineretul, refugiații, migranții și nevoiașii. Referitoare la tineret sunt

Chiar mărirea temperaturii cu un singur grad (după Celsius) pe scară planetară poate duce la aceea, că pe la mijlocul secolului al XXI-lea vor avea loc schimbări vădite în circuitul atmosferei în condițiile umidității solului. Din cauza aceasta vor înainta zonele favorabile pentru agricultură și alte tipuri de activitate economică. Drept rezultat, migrațiile a zeci de milioane de oameni vor cauza consecințe sociale grele și perturbații politice. Ele se vor manifesta și prin degradarea mediului înconjurător, foamete, demoralizarea unei părți însemnate a

locuitorilor de pe Pământ, creșterea nivelului mortalității infantile, șomajului etc. În timpul realizării unui astfel de scenariu, existența omenirii va fi în pericol. Pentru ca aceasta să nu se întâmple, este nevoie de o politică ecologică, energetică și referitoare la materia primă eficientă și echilibrată la nivelurile național, regional și global.

? Explicați de ce schimbarea climei este considerată una dintre cele mai complicate probleme ale contemporaneității?

problemele ocrotirii copilăriei, vagabonzilor și tinerilor din orașe. Astfel, problema tineretului din orașe este legată de faptul că din cauza nivelului scăzut al calității vieții, suprapopulației, dificultăților de angajare la muncă și pierderii reperelor de valori el nimerește în lumea criminală, prostituției și narcomaniei. Greutățile în privința obținerii studiilor, deservirii medicale, muncii slab retribuite trezesc umilitatea, înstrăinarea, nemulțumirea, în rezultatul cărora mulți tineri pornesc pe calea violenței ca metodă de rezolvare rapidă a problemelor lor. În mod deosebit acuitatea acestei probleme se face simțită în țările în curs de dezvoltare.

Din grupul problemelor globale care prezintă un pericol mare, în rezultatul activității omului, sunt și cele cauzate de energetica nucleară, ingineria genetică și de accidentele de producție. Caracterul global al acestor probleme atestă că, de fapt, întreaga lume a simțit pe pielea sa consecințele avariilor la centralele nucleare Cernobyl din Ucraina și „Fukushima” din Japonia.

Din grupul al treilea al problemelor globale fac parte cele legate de relațiile dintre om și natură. Ele constau în dezechilibrul între necesitățile vitale ale omului și posibilitățile mediului ambiant. Cea mai importantă dintre ele la ora actuală, precum și între toate problemele globale, în opinia multor cercetători, este problema ecologică. Anume pericolul ecologic amenință existența omenirii. Natura și-a epuizat posibilitățile de a se autopurifica și nu este în stare să depășească consecințele influenței activității omului asupra biosferei. În rezultatul acesta, a fost poluat spațiul aerian și acvatic, epuizate resursele naturale, au dispărut multe specii de plante și animale, au fost reduse resursele biologice în genere, potențialul energetic care nu se regenerează (cărbune, petrol, gaze naturale) etc. Situația mai este complicată prin folosirea neuniformă a resurselor.

Influența omului asupra naturii schimbă esențial aspectul extern al planetei. Numai în ultima treime a secolului al XX-lea pe ea a apărut noi pustii cu o suprafață de 9 mln. km². În ultimii 500 de ani omenirea a distrus 2/3 din toate pădurile Pământului. Pe savanți îi îngrijorează în mod deosebit perspectiva încălzirii globale a climei pe planeta noastră, legată de așa-numitul efect al gazelor de seră. Ei afirmă că efectul gazelor de seră necontrolat poate distruge civilizația umană în decursul a 500 de ani.

Lista problemelor globale, care stau astăzi în fața omenirii, nu este deplină sau completă. Dezvoltarea societății va cauza rezolvarea deplină sau parțială a unor probleme și va duce la apariția altora. Este necesar ca apariția noilor probleme să fie observată la timp (căci ele pot treptat să capete un caracter global) și indicate căile de reacționare la aceste provocări. Până la ora actuală omenirea nu a apreciat așa cum se cuvine seriozitatea problemelor globale, și din această cauză unele dintre ele au devenit foarte periculoase.

Antiglobaliștii își îndreaptă critica principală împotriva unor astfel de structuri internaționale ca Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional, Organizația Mondială a Comerțului. Ei, de asemenea, se pronunță pentru implementarea unor acorduri internaționale, care se bazează pe ideologia neoliberalismului. Acestea, de exemplu, sunt Acordul nord-american privind liberul schimb, Acordul Schengen. De asemenea, sunt criticate alianțele de afaceri internaționale, companiile și guvernele unor țări luate aparte.

? Prin ce se deosebesc problemele globale de alte provocări, cu care se confruntă comunitățile oamenilor?

CONCLUZII

La finele secolului al XX-lea s-au accelerat procesele de globalizare și integrare. Aceasta a fost cauzată de mai mulți factori, însă consecințele pentru omenire rămân încă neînțelese.

Cel mai eficient proiect de integrare este crearea Uniunii Europene, care întrunește 28 de țări europene.

În secolul al XXI-lea omenirea s-a pomenit în fața unor probleme globale acute, neîntâlnite în istoria mondială. Ele au devenit un factor important al dezvoltării omenirii, ignorarea cărora poate avea consecințe catastrofale. De aceea, cercetătorii studiază apariția problemelor globale și se străduiesc să determine căile de depășire a lor.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Ce este globalizarea?
2. Care sunt cauzele și motivele migrației în lumea contemporană?
3. Desfășurați o discuție despre aceea ce loc ocupă Ucraina în procesele de migrație din lume.
4. Analizați după tabel (pag. 165) factorii pozitivi și negativi ai influenței migrației la dezvoltarea țărilor de ieșire și țărilor de intrare. Care dintre ei, în opinia voastră, sunt cei mai importanți în fiecare grupă? De ce?
5. Caracterizați locul Ucrainei în procesul general al civilizației și starea ei geopolitică.
6. Care sunt problemele globale? În ce constă esența lor?
7. Caracterizați problemele globale ale contemporaneității. Dați exemple de manifestare a lor.
8. Sunteți de acord cu afirmația că pentru depășirea problemelor globale ale contemporaneității este nevoie de colaborarea omenirii? Argumentați-vă punctul de vedere.
9. **Lucru în grupuri.** Examinați cele trei grupe de probleme ale contemporaneității, incluse în temă. Folosiți-vă de plan și discutați în clasă Concluziile la care ați ajuns:
 - 1) În ce constă importanța acestei grupe de probleme pentru dezvoltarea omenirii?
 - 2) Ce măsuri întreprind opinia publică, statul și comunitatea mondială pentru depășirea lor?
 - 3) Care probleme în opinia voastră, în afară de cele enumerate, pot fi incluse în această grupă? Argumentați alegerea voastră.
10. Pregătiți un eseu pe tema „Cum văd eu locul Ucrainei în comunitatea mondială?”.
11. Există două puncte de vedere referitoare la viitorul omenirii. Adepții primului afirmă că omenirea nu este în stare să rezolve problemele globale ale contemporaneității, și prorocesc distrugerea civilizației contemporane. Alții sunt convingeți că omenirea va găsi căile acceptabile de soluționare a problemelor globale, iar căutările în comun vor contribui la unirea popoarelor și formarea unei civilizații calitative noi și unite. Care este poziția voastră?
12. Explicați lozincile antiglobaliștilor: „Oamenii și planeta, dar nu venitul”, „Planeta Pământ nu se vinde”.
13. Cum înțelegi expresiile folosite ca epigrafe la temă? Ce sarcini, în opinia voastră, devin actuale în situațiile, descrise în ele?

În fiecare secol, parcă după o anumită lege a naturii, apare o țară, înzestrată cu putere și voință, precum și cu stimuli intelectuali și morali, necesari pentru a adapta întregul sistem al relațiilor internaționale la valorile sale.

Henri Kissinger

OON a fost creată nu pentru a ne ajuta să nimerim „la cer”, dar pentru a ne salva de infern.

Winston Churchill

TEMA 2. RELAȚIILE INTERNAȚIONALE ȘI DREPTUL INTERNAȚIONAL

AMINTIȚI-VĂ

1. Ce știți despre Organizația Națiunilor Unite (ONU)? Când a fost creată? Care sunt sarcinile ei?
2. Ce este conflictul?

Corporațiunile transnaționale – societăți pe acțiuni, care au întreprinderi în alte țări, produc și își vând producția peste hotare.

Dreptul internațional – sistem de principii și norme juridice cu caracter de acord și obișnuit, care apar în rezultatul înțelegerilor între stat și alți subiecți ai comunității internaționale cu scopul coexistenței pașnice.

Obiect – acel, asupra căruia este orientată activitatea subiectului.

Subiect – cel care efectuează o astfel de activitate.

Crime împotriva omenirii, păcii și securității omenirii – manifestări sistematice ample ale crimelor deosebit de grave (asasinări în masă, torturi, violări, represiuni din motive de rasă sau religioase, crime de război), care sunt organizate, susținute sau trecute cu vederea de guvernele țărilor.

1. Relațiile internaționale

În prezent un eveniment, care se desfășoară într-un anumit loc, poate să influențeze asupra întregii lumi. Un număr mare de relații strânse politice, economice, culturale etc. între regiuni și țări trebuie reglementate, determinate regulile clare de realizare a lor. Aceste principii au fost puse la baza numeroaselor acorduri și declarații internaționale, ceea ce permite, pe de o parte, să fie evitate conflictele, iar pe de altă parte să asigure eficiența colaborării între țări. Sistemul existent al relațiilor dintre țări se numește relații internaționale.

Relațiile internaționale constituie un sistem de acțiuni reciproce, subiecte ale cărora sunt statele, organizațiile interguvernamentale internaționale și nonguvernamentale internaționale, **corporațiunile transnaționale** și, potrivit unor condiții deosebite, persoane private. De sfera relațiilor internaționale țin problemele politice-militare, economice, ecologice, umanitare și altele ale comunității mondiale.

Mijloc de realizare a relațiilor internaționale este diplomația. De noțiunea diplomației țin totalitatea măsurilor practice, procedeele și metodelor, aplicate în condiții concrete și în dependență de caracterul sarcinilor, și activitatea oficială a șefilor de state și guverne privind realizarea politicii externe a statelor, precum și apărarea intereselor acestor state. În afară de aceasta, noțiunea diplomației se referă și la arta negocierilor pentru prevenirea sau reglementarea conflictelor, căutării compromiselor și deciziilor reciproc acceptabile, la extinderea și aprofundarea colaborării internaționale.

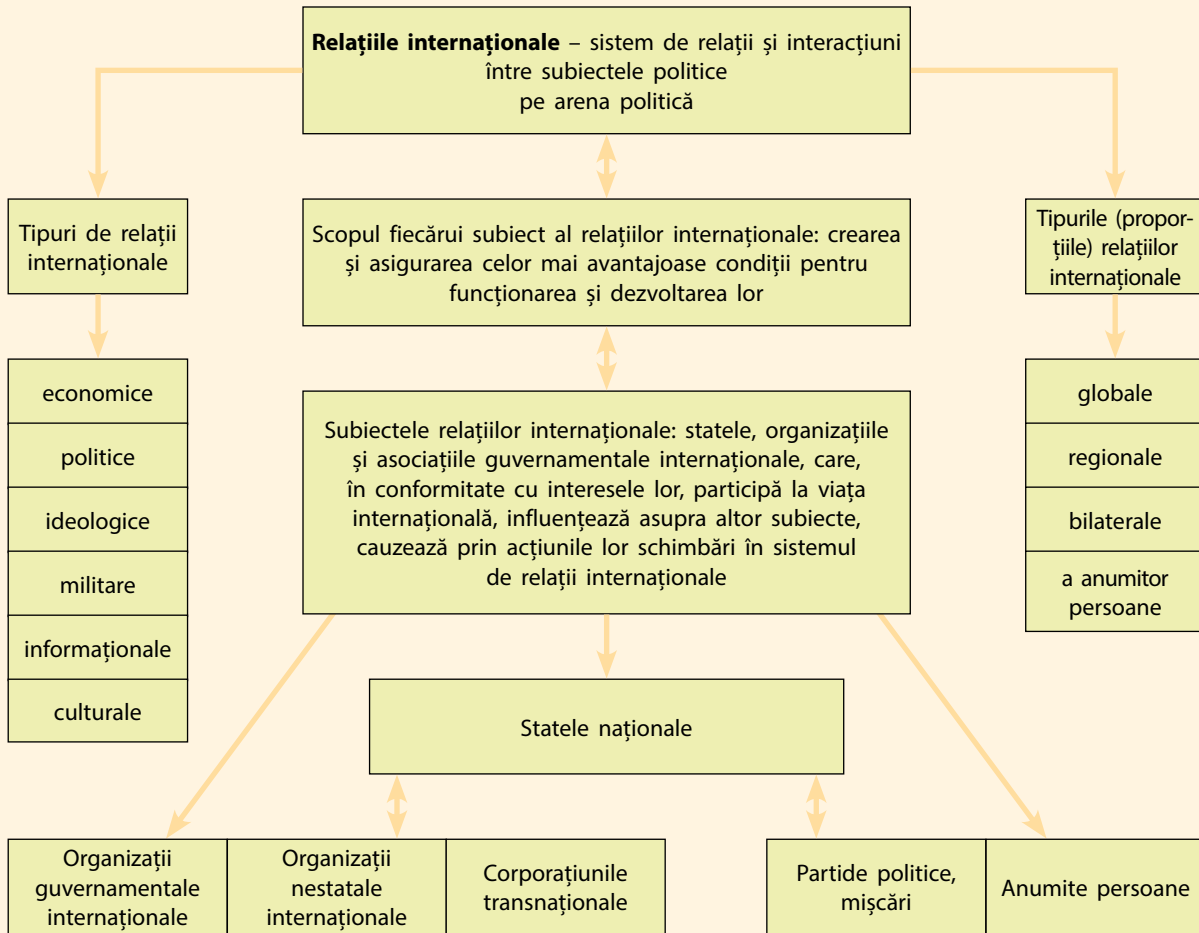
Savanții consideră că, în pofida caracterului multilateral al legăturilor internaționale, relațiile internaționale se bazează pe legăturile politice dintre țări. Acest punct determină și celelalte particularități ce țin de noțiunea relații internaționale.

Personajul principal în relațiile internaționale este statul, care le realizează cu ajutorul diplomației. Însă, în ultimul timp devin tot mai populare ideile, care afirmă că în condițiile actuale rolul statului decade și, în schimb, crește cel al altor factori – corporațiunilor transnaționale, organizațiilor guvernamentale și nonguvernamentale internaționale.

Toate acțiunile internaționale ale statelor se bazează pe interesele lor naționale, care constau, în primul rând, în tendința statelor de a-și asigura securitatea, suveranitatea și existența.

Interacțiunea internațională se bazează pe așa-numitul principiu al „echilibrului forțelor”, în conformitate cu care, la realizarea relațiilor internaționale avantaje au cele mai puternice țări, de

SCOPUL ȘI TIPURILE DE RELAȚII INTERNAȚIONALE

? Potrivit acestei scheme explicați particularitățile relațiilor internaționale.

aceea statele mai mici sunt nevoite să se asocieze între ele sau cu unul din statele mari pentru a-și apăra interesele. Echilibrul forțelor poate avea diferite forme – unipolar, când un singur stat domină în politica mon-

dială, bipolar (conflictul între două state mari și aliații acestora pentru dominație mondială), tripolară, multipolară.

? Ce înseamnă relații internaționale?

2. Securitatea internațională

În decursul secolului trecut dezvoltarea lumii a fost determinată de lupta între două asociații geopolitice a statelor, aproximativ egale ca forță – lagărul socialist, în frunte cu URSS, și democrațiile occidentale în frunte cu SUA. În rezultatul destrămării URSS, care a suferit înfrângere în „războiul rece”, în lume a rămas un singur pol al forței – SUA, deci lumea a devenit unipolară. Însă, asemenea state ca China, Japonia, Rusia, India, Germania, Franța, de asemenea, pretind și ele la o „parte a leului”. Iar aceasta are următoarele consecințe:

- lipsa susținerii necondiționate de către aliați a politicii SUA;
- creșterea dispoziției de protest în rândurile americanilor, care nu doresc să plătească pentru hegemonia mondială a țării lor atât cu dolari, care pot fi folosiți în alte scopuri, cât și cu viețile soldaților americani, care își pierd viața în diferite colțuri ale lumii;
- revolta și rezistența organizată de jertfele potențiale, care nu sunt de acord cu fap-

tul că marile state, în corespundere cu interesele lor, decid soarta acestora.

Pentru evitarea unui ordinar conflict mondial din cauza tendințelor marilor state de a domni în lume în perioada după cel de al Doilea război mondial a fost elaborat principiul securității internaționale, care constă în susținerea și consolidarea păcii și securității internaționale în baza acțiunilor comune ale statelor:

- actualele relații internaționale urmează să garanteze un nivel egal de securitate pentru toate țările;
- pentru soluționarea problemelor securității este necesară colaborarea tuturor participanților la relațiile internaționale;
- pentru înlăturarea agresiunii și soluționarea conflictelor urmează să fie aplicate acțiunile colective ale comunității mondiale;
- folosirea unui arsenal larg de mijloace pentru menținerea păcii;
- relațiile internaționale urmează să se bazeze pe principiile încrederii reciproce, transparența politicii mondiale și pe caracterul de sistem al securității.

Mecanismul de menținere a acestor principii este activitatea ONU. În corespundere cu Statutul ONU, susținerea păcii și securității în lume urmează să se bazeze pe principiile general recunoscute și pe normele internaționale și este realizată de Adunarea Generală (adunarea generală a reprezentanților țărilor-participante la ONU) și de Consiliul Securității (organul suprem din 15 membri – cinci permanenți și zece nepermanenți, aleși la fiecare doi ani), competența cărora în acest domeniu este divizată clar.

Adunarea Generală poate discuta orice chestiuni referitoare la pace și securitate, inclusiv să examineze principiile generale ale colaborării în acest domeniu, poate da recoman-

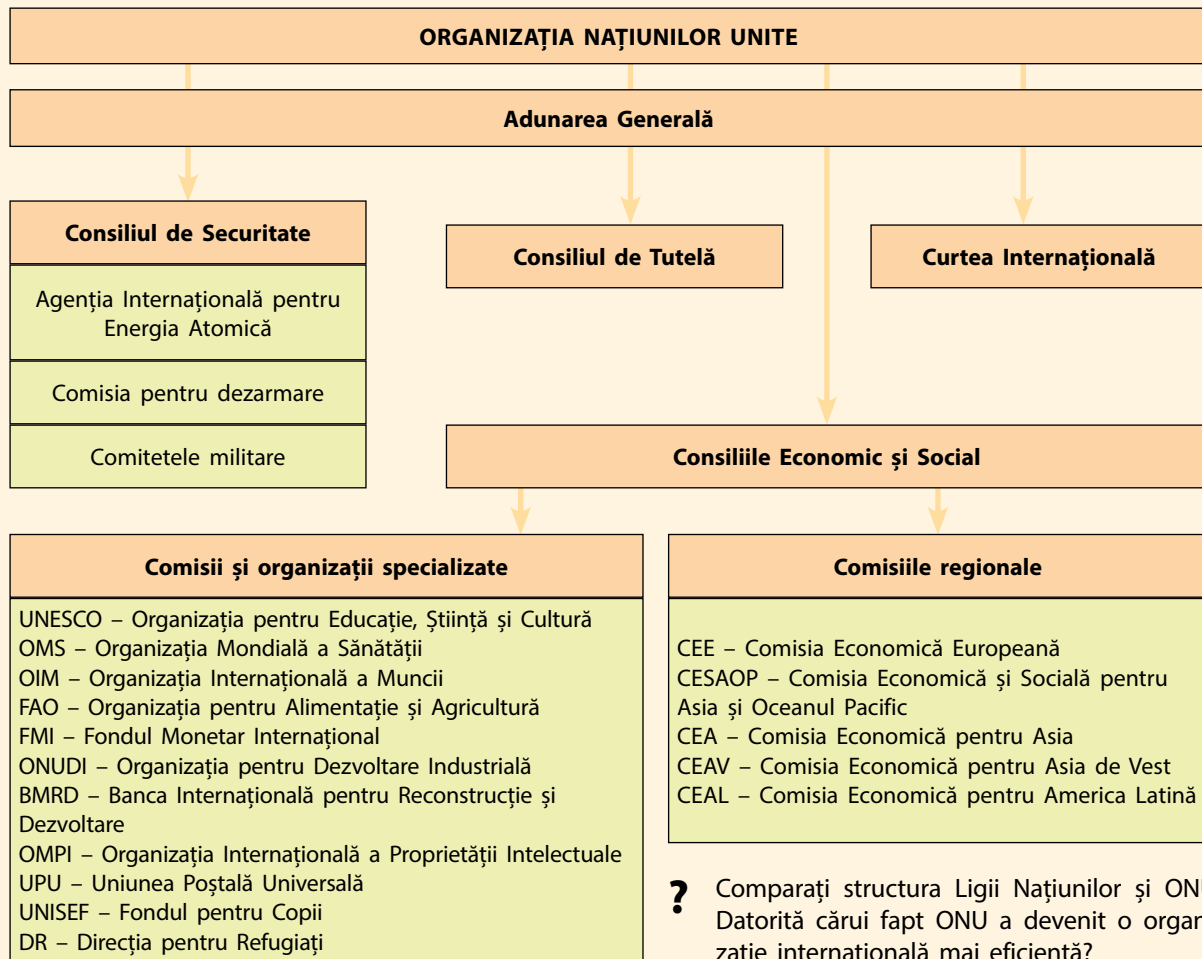
dări statelor și Consiliului de Securitate în chestiunile respective. Toată răspunderea pentru menținerea păcii și securității în lume este pusă în seama Consiliului de Securitate. Consiliul de Securitate este unicul organ al ONU, care are dreptul să înceapă acțiunile – preventive (de prevenire) și de impunere, în numele ONU, inclusiv cu forțele armate unite ale statelor-membre ale ONU.

În Europa principiul securității internaționale este realizat cu ajutorul Consfătuirii pentru Securitate și Colaborare în Europa. Consfătuirea pentru Securitate și Colaborare în Europa s-a desfășurat de la 3 iulie 1973 până la 1 august 1975, cu participarea a 33 de state europene, SUA și Canadei. Ea s-a încheiat cu semnarea de către șefii de state și guverne în orașul Helsinki a Actului Final, care a determinat principiile colaborării dintre statele din Europa și a devenit un program de acțiuni pe un termen de lungă durată, orientat la făurirea unei Europe unite, pașnice, democratice și prospere

Acest Act afirmă că „în limitele dreptului mondial toate statele-participante au drepturi și angajamente egale. Ele vor respecta drepturile tuturor membrilor de a determina și a realiza la dorința lor relațiile cu alte state în conformitate cu dreptul internațional și în spiritul acestei Declarații”. De asemenea, prin acest Act au fost confirmate principiul inviolabilității frontierelor existente ale țărilor europene, respectarea drepturilor omului și stabilirea controlului de drept internațional asupra acestui proces, colaborarea țărilor europene în domeniile economiei, științei, tehnicii, ocrotirea mediului ambiant, precum și schimbul liber de informații.

? În ce mod organizațiile internaționale sunt chemate să stea la paza securității internaționale?

STRUCTURA ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE

3. Dreptul internațional

Sistemul de relații dintre state, organizațiile internaționale sunt reglementate de normele dreptului internațional. În primul rând, el este creat în baza Statutului ONU, care a pus începutul dreptului internațional contemporan. În el sunt consfințite principiile de bază ale dreptului internațional.

Relațiile dintre state sunt obiectul dreptului internațional. Subiecte ale lui sunt statele în genere și organizațiile internaționale, iar obiecte – bunurile materiale și nemateriale, din cauza cărora apar relațiile internaționale (de exemplu, teritoriul, resursele naturale). Subiecte ale dreptului internațional sunt formațiunile, capabile să aibă drepturi și angajamente, ce reies din dreptul internațional, să le apere și să realizeze relații internaționale, reglementate de dreptul internațional.

În dreptul internațional asupra subiectelor nu există un organ suprem, dar acționează principiul din Roma antică „Egalul asupra celor egali nu are putere”. De aceea, subiectele dreptului internațional își creează de sine stătător mecanisme pentru asigurarea lui.

Există subiecte ale dreptului internațional primare, secundare și netipice.

Subiectele primare ale dreptului internațional sunt statele. Statele sunt subiecte ale dreptului internațional în rezultatul existenței lor. Indiferent ce organe reprezintă statul în relațiile internaționale – guvernul, șeful statului, ministrul de Externe, calitatea de subiect al dreptului internațional aparține statului în genere.

Statul ca subiect al dreptului internațional trebuie să dispună de: suveranitatea de stat, teritoriul de stat, populația, puterea de stat.

Suveranitatea de stat înseamnă supremația puterii pe teritoriul său și independența ei în relațiile internaționale. Pentru realizarea suveranității statului o însemnătate esențială are noțiunea de jurisdicție.

Jurisdicția înseamnă manifestarea suveranității statului, care determină volumul și sfera de acțiuni a puterii de stat. Jurisdicția este de câteva tipuri:

- după volum: deplină sau limitată;
- după sfera de acțiune: teritorială și extrateritorială;
- după caracterul puterii: legislativă, executivă și judiciară.

În cadrul teritoriului statul exercită jurisdicția deplină. Jurisdicția extrateritorială deplină este realizată de stat pe navele maritime, aeriene și cosmice, care se află în spațiul internațional, precum și la edificiile reprezentanțelor sale diplomatice de pe teritoriul altor state. Jurisdicția limitată este exercitată de stat față de cetățenii săi, care se află în afara teritoriului său.

Teritoriul disponibil (la fel ca și suveranitatea disponibilă) este proprietatea statului ca subiect al dreptului internațional. În dreptul internațional sunt clasificate trei tipuri de teritorii în dependență de regimul de guvernământ: teritoriul statului, teritoriul cu regim mixt și teritoriul cu regim internațional.

Teritoriul statului este teritoriul pe care se extinde suveranitatea de stat.

Teritoriul cu regim mixt este teritoriul care nu se află sub suveranitatea unui stat, însă față de el statul are unele drepturi suverane în limitele stabilite de dreptul internațional. În primul rând, aceste drepturi se referă la explorarea, elaborarea și la protecția resurselor naturale. Teritorii cu regim mixt sunt considerate în exclusivitate zona economică și platoul continental.

Teritoriul cu regim internațional este spațiul, situat după frontierele de stat și aflat în folosință generală și egală de toate statele. Regimul acestui tip de teritoriu este determinat numai de dreptul internațional. De aceste teritorii țin: Cosmosul, marea deschisă, fundul mării și spațiul aerian deasupra ei, precum și Antarctica.

Populația statului este totalitatea persoanelor fizice, care se află pe teritoriul statului și se supun jurisdicției lui. Statul exercită jurisdicția teritorială față de persoanele, care se află pe teritoriul lui indiferent de cetățenia acestora, precum și jurisdicția personală față de cetățenii săi, aflați peste hotarele lui. Din categoria persoanelor, asupra cărora nu acționează jurisdicția statului de aflare a lor, fac parte diplomații, lucrătorii consulari, reprezentanții misiunilor speciale, membrii familiilor lor.

Subiectele secundare ale dreptului internațional sunt organizațiile internaționale, deoarece ele sunt create de state – subiectele primare.

Organizația internațională este creată în baza acordului internațional pentru realizarea scopurilor, prevăzute în Dokumentumul statutar. Ea are organe permanente de administrare și o structură organizatorică definită. Organizațiile internaționale sunt create în corespundere cu normele dreptului internațional, existența lor nu trebuie să încalce interesele unui stat aparte sau a comunității internaționale în genere. De regulă, organizațiile internaționale sunt create pentru colaborarea într-un domeniu concret, de exemplu, Organizația Țărilor Exportatoare de Petrol (OPEC). Însă, există și organizații internaționale universale, la ele aparține, în primul rând, ONU.

În afară de principalele subiecte ale dreptului internațional – statele și organizațiile internaționale, există așa-numitele „subiecte netipice”.

Aceste formațiuni sunt recunoscute de comunitatea mondială drept subiecte, deși ele nu corespund criteriilor subiectului internațional cu drepturi depline. De ele țin națiunile și popoarele, care luptă pentru independența lor, și Vaticanul.

Națiunile și popoarele, care luptă pentru independența lor, sunt state la stadiul de formare. În asemenea situații sunt create organele, ca-

re efectuează un control eficient asupra unei părți însemnate a teritoriului, reprezintă poporul pe arena internațională, adică dispun de anumite atribute ale statalității. De aceste subiecte ale dreptului internațional țin Taiwanul, Kurdistanul și Kosovo, recunoscute parțial ca state.

? Care sunt particularitățile dreptului internațional?

4. Dreptul umanitar internațional

Dreptul internațional reglementează relațiile între țări în domeniile colaborării militare, științifice, culturale, relațiilor economice, protecției mediului ambiant, drepturile omului etc.

Astfel, în dreptul internațional există mai multe domenii. Unul dintre ele este dreptul umanitar. Unii cercetători evidențiază dreptul umanitar internațional pe timp de pace (dreptul internațional al drepturilor omului), obiect al căruia este realizarea, asigurarea drepturilor omului, și dreptul umanitar internațional în perioada conflictelor armate (dreptul conflictelor armate).

Dreptul umanitar determină standardele în domeniul drepturilor omului – reguli obligatorii pentru toate statele în privința comportării cu oamenii. Ele aprobă drepturi egale pentru toți oamenii, dreptul lor la libertate și la inviolabilitate personală, exprimare liberă, conștiință și religie, dreptul la adunări pașnice,

reglementează dreptul de a participa la administrarea chestiunilor de stat, interzic discriminarea, comportarea brutală față de cineva și robia, comerțul cu robi, munca forțată etc.

Deci, normele dreptului umanitar pot fi împărțite în următoarele grupe tematice:

- contracararea încălcării în masă a drepturilor omului, crimelor împotriva omenirii;
- apărarea drepturilor anumitor categorii de indivizi;
- chestiunile privind statutul de drept al indivizilor.

În cazul încălcării de către stat a acestor norme ale dreptului umanitar al drepturilor și libertăților omului, persoana care a avut de suferit se poate adresa cu o reclamație împotriva statului la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, precum și la ONU (cu condiția respectării anumitei proceduri). Sarcinile dreptului conflictelor armate constau în asigura-

rea apărării posibile până la maximum a participanților la conflict, minimalizarea numărului jertfelor și determinarea responsabilității pentru încălcarea acestor norme. Dreptul internațional al conflictelor armate este codificat în convențiile și declarațiile de la Haga din 1899 și 1907, în convențiile de la Geneva privind apărarea jertfelor războiului din 1949 și în protocoalele adiționale la ele din 1977, în rezoluțiile Adunării Generale ONU și în alte Dokumentume. Ele interzic:

- aplicarea munițiilor explozibile, armelor chimice și biologice, precum și a altor arme, muniții sau materiale, create pentru a cauza suferințe suplimentare;
- omorârea sau rănirea inamicului care s-a predat;

CONCLUZII

Sistemul relațiilor internaționale și dreptului internațional este reglat de relațiile dintre state și organizațiile internaționale. Aspectul actual al relațiilor internaționale a fost format după cel de al Doilea război mondial.

- ordonarea de a nu lăsa pe nimeni în viață sau amenințarea de a acționa în acest mod;
- folosirea nu după destinație a drapelului armistițiului, drapelului național, semnelor de distincție și uniforme;
- distrugerea sau confiscarea proprietății inamicului, dacă aceasta nu constituie o necesitate militară;
- loviturile asupra orașelor, satelor și edificiilor neapărate;
- prădarea și jefuirea etc.

? În care Dokumentume sunt înscrise drepturile principale ale omului?

Relațiile internaționale cuprind diferite tipuri de legături dintre state. Una din sarcinile cele mai importante este menținerea păcii, evitarea conflictelor, iar în condițiile de război – reducerea la maximum a jertfelor lui.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Cum înțelegeți noțiunea de relații internaționale?
2. Ce este diplomația?
3. Cine este principalul participant al relațiilor internaționale?
4. Care sunt atributele statului ca subiect al dreptului internațional?
5. Ce este suveranitatea de stat? Asupra cui ea se extinde?
6. În ce constă necesitatea existenței dreptului internațional?
7. Cum înțelegeți noțiunea de „echilibru al forțelor”?
8. Care domeniu de existență a omului este reglementat de dreptul umanitar?
9. Determinați principiile de bază ale dreptului umanitar contemporan.
10. Menționați condițiile principale ale existenței organizațiilor internaționale.
11. În opinia politologului american J. Rosenau subiectele simbolice ale relațiilor internaționale sunt turismul și terorismul. Cum înțelegeți aceasta?
12. Pregătiți scurte comunicări despre organizațiile internaționale, sarcinile cărora sunt menținerea păcii; dezvoltarea regională; colaborarea culturală; apărarea drepturilor omului; activitatea tineretului.
13. Care particularități ale relațiilor internaționale sunt oglindite în epigrafele la temă? Explicați cum le înțelegeți.
14. Scrieți un eseu pe tema „Oare e nevoie de dialoguri și discuții în relațiile internaționale.”

Față de noi lumea este nici prietenoasă, nici dușmănoasă, ci, pur și simplu, indiferentă.

D. Holms

Nu putem salva lumea fără a o schimba.

G. Fosdin

În această lume totul se întâmplă așa cum nu aștepți.

Agata Kristi

Lumea ar fi dispărut, dacă ea nu s-ar fi înnoit și nu s-ar fi schimbat.

George Sand

Lumea este într-un fel irațională, însă nu face să te plângi, deoarece aceasta este în zadar.

Ethel Lilian Voynich

TEMA 3. UCRAINA – MEMBRĂ A COMUNITĂȚII EUROPENE ȘI MONDIALE

1. Situația geopolitică a Ucrainei

Ucraina contemporană este unul dintre cele mai mari state europene ca suprafață. Pe teritoriul ei se află centrul geografic al Europei.

Particularitățile așezării geografice au avut o influență hotărâtoare asupra situației geopolitice a pământurilor ucrainene: ele întotdeauna au unit și, în același timp, au separat Europa de Asia. Teritoriul Ucrainei nu are frontiere cu statele vecine, apărate de natură. El este compact, valorificat de oameni, fără condiții extreme de viață. Condițiile naturale-climaterice moderate, solurile fertile, existența din belșug a resurselor minerale etc. au creat condiții favorabile pentru dezvoltarea ei. În același timp, Ucraina are ieșire la mare, iar teritoriul ei este folosit din plin ca tranzit, ceea ce creează pentru ea condiții favorabile pentru integrarea în economia mondială.

Particularitățile așezării geografice au determinat specificul dezvoltării civilizate a pământurilor ucrainene. Ele au devenit hotar la împărțirea sferelor de influență a civilizațiilor occidentale catolice europene, ortodoxe est-europene și islamice. Încercările în trecut ale acestor civilizații de a-și extinde sfera de influență au dus la lupte pentru pământurile ucrainene, încălcând permanent pacea și liniștea populației.

În prezent situația istorică s-a schimbat, însă factorul influenței civilizațiilor statelor vecine a rămas destul de ponderabil și o impune pe Ucraina să țină cont de el la determinarea locului său în lume, la soluționarea problemelor globale ale contemporaneității, la participarea la procesele de integrare în Europa etc.

Situația Ucrainei ca hotar geografic și sociocultural îi oferă posibilitatea să fie atât o punte, ce unește Estul cu Vestul, precum și o zonă „cenușie” de tampon între ele. Care dintre ele va fi realizat, depinde de politicienii ucraineni și de popor.

? Care este în prezent orientarea geopolitică a Ucrainei?

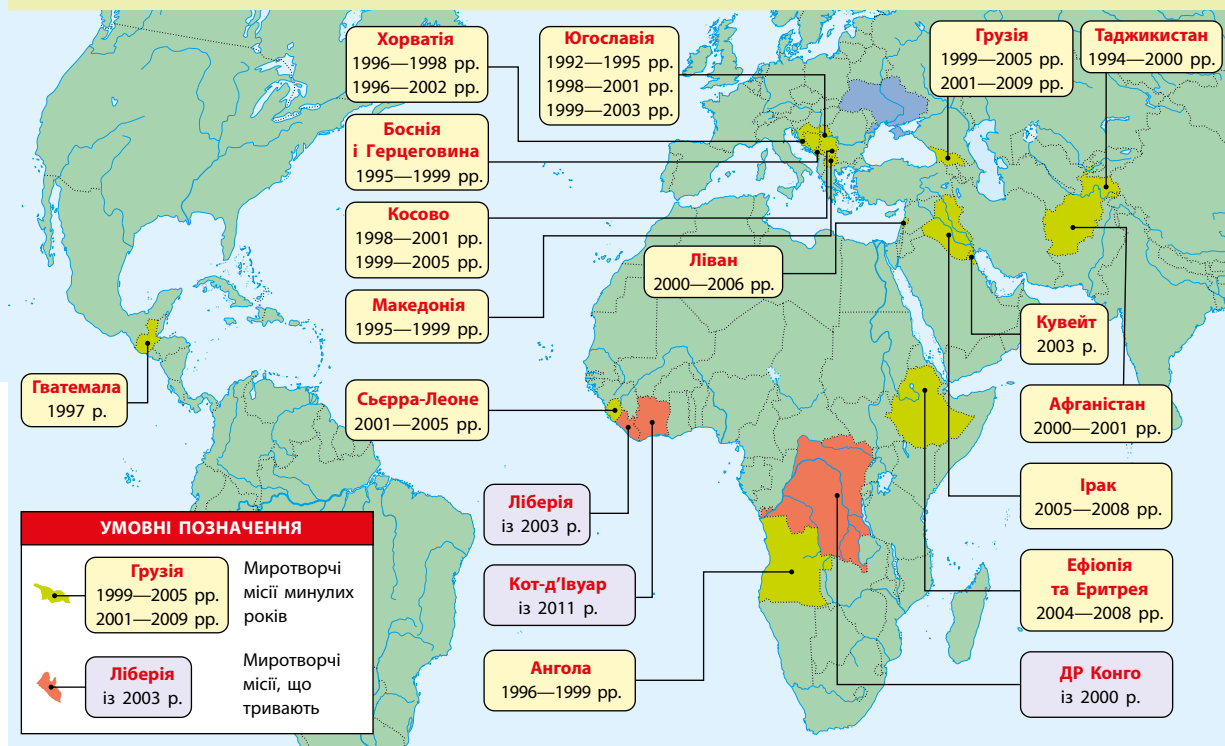
2. Colaborarea Ucrainei cu organizațiile internaționale

Ucraina este una din țările-fondatoare ale ONU și în prezent participă activ la toate direcțiile de activitate a acestei organizații. Cele mai importante dintre ele este menținerea păcii și securității internaționale, consolidarea supremației dreptului în relațiile inter-

AMINTIȚI-VĂ

1. În care regiune a Ucrainei se află centrul geografic al Europei?
2. Care subdiviziuni de structură ale ONU se preocupă de chestiunile securității internaționale?
3. Ce loc ocupă Ucraina, în opinia voastră, în lumea contemporană?

Geopolitica – știința care studiază interacțiunea diferitor țări pe scara întregii lumi sau a regiunilor mari cu luare în considerare a factorilor geografici.

? Numiți țările, unde militarii ucraineni au participat la misiunile pacifitoare.

націонале, dezvoltarea colaborării în soluționarea problemelor cu caracter social-economic și umanitar, asigurarea drepturilor omului. Începând din iulie 1992, militarii ucraineni participă la operațiunile ONU pentru menținerea păcii în Cipru, în Kosovo, Côte d'Ivoire, Liberia, Sudan și în Sudanul de Sud. La acest indice Ucraina deține locul cinci între țările Europei.

Ucraina este participantă la majoritatea acordurilor internaționale universale, depozitarul cărora este Secretarul General ONU. Ucraina de mai multe ori a fost aleasă membru nepermanent al Consiliului de Securitate ONU și în alte organe reprezentative, ea este membru al organelor de conducere ale ONU și instituțiilor specializate din sistemul ONU. Reprezentanții Ucrainei, de asemenea, au intrat în componența organelor de conducere ale Programului de Dezvoltare ONU și Fondului ONU în Domeniul Populației, Fondului pentru Copii al ONU (Consiliului executiv UNICEF), Organizației Mondiale pentru Turism, Organizației ONU pentru Educație, Știință și Cultură (Consiliului executiv UNESCO), Organizației ONU pentru Alimentație și Agricultură. Continuă interacțiunea eficientă a Ucrainei cu instituțiile specializate ale ONU

în multe chestiuni ale ordinii de zi globale, inclusiv lupta împotriva sărăciei, ocrotirea mediului ambiant, perfecționarea sistemului de ocrotire a sănătății. Un rol important în realizarea acestei interacțiuni îi revine Oficiului ONU în Ucraina, care asigură realizarea proiectelor ONU în Ucraina.

O atenție aparte merită activitatea fundamentală, efectuată de partea ucraineană în conlucrarea multilaterală cu Agenția Internațională pentru Energia Atomică. Una din actualele sarcini ale acestei colaborări este interacțiunea Ucraina – UE – Agenția Internațională pentru Energia Atomică în limitele integrării în spațiile energetice.

Drept exemplu de participare activă a Ucrainei la activitatea organizațiilor internaționale poate servi interacțiunea multilaterală cu UNESCO, direcționată la extinderea colaborării internaționale a instituțiilor științifice, de învățământ, culturale. Datorită conlucrării cu această instituție unele monumente de istorie și cultură din Ucraina au fost incluse în lista Patrimoniului Mondial și, respectiv, se află sub protecția acesteia.

Organizația Mondială a Comerțului (OMC) are drept scop elaborarea sistemelor de norme de drept pentru comerțul internațional și de

Ucraina este participantă a Organizației pentru Securitate și Colaborare în Europa (OSCE) din 30 ianuarie 1992. În conformitate cu Actul Final de la Helsinki din 1975, direcțiile principale ale activității organizației le constituie chestiunile securității, colaborării în domeniile economiei, științei, tehnologiilor și mediului, precum și cele umanitare din alte sfere (ale drepturilor omului, informației, culturii, învățământului).

În prezent OSCE este cea mai mare organizație regională, care întrunește 57 de state din Europa, Asia Centrală și America de Nord, pentru dezvoltarea dialogului politic și colaborarea în sfera securității, în toate componentele ei: politico-militară, economică și umanitară. Regiunea responsabilității organizației cuprinde Europa, Extremul Orient, Asia Centrală și America de Nord. În afară de aceasta, OSCE întreține legături, diferite ca nivel și intensitate, cu mai multe state din diferite regiuni – Algeria, Egipt, Israel, Iordania, Maroc, Tunisia (parteneri din zona Mării Mediterane), Afganistan, Coreea de Sud, Tailanda și Japonia (parteneri asiatici).

Activitatea Ucrainei în OSCE asigură participarea statului nostru cu drepturi egale la discutarea și soluționarea problemelor actuale ale securității internaționale și colaborării în regiune. Între principalele direcții de conlucrare a Ucrainei cu OSCE sunt cele de consolidare a rolului preventiv al OSCE și activizarea participării ei la reglementarea conflictelor înghețate. Partea ucraineană este antrenată consecvent la soluționarea problemelor actuale de reformare și instituționalizare în continuare a OSCE. În 2013 Ucraina a deținut președinția în această organizație. În prezent misiunea OSCE îndeplinește o importantă funcție de observare pe linia de demarcare a trupelor ucrainene și ruse în Donbas, precum și rolul de factor de reținere a desfășurării acțiunilor de luptă de mari proporții. Din cauza agresiunii Rusiei împotriva Ucrainei OSCE a suspendat activitatea delegației ruse în această organizație.

? În opinia voastră, în ce constă importanța participării Ucrainei la activitatea OSCE?

control asupra respectării acestora. Unul din scopurile ei principale este asigurarea funcționării de lungă durată și stabilă a sistemului de relații comerciale internaționale, liberalizarea comerțului internațional, anularea treptată a restricțiilor vamale și comerciale, asigurarea transparenței procedurilor comerciale. Obținerea de către Ucraina a calității de membru în OMC, în mai 2008, a deschis pentru țara noastră posibilitatea de a negocia acordul de liber schimb cu UE și cu Asociația Europeană a Liberului Schimb, a consolidat pozițiile țării noastre în aplicarea acordurilor bilaterale în vigoare privind liberul schimb. Intrarea Ucrainei în OMC a deschis perspective pentru dezvoltarea economiei naționale. Ucraina, în condiții și drepturi absolut egale cu alți membri ai organizației, participă nemijlocit la formarea noilor reguli de comerț pe piața mondială. Continuă să rămână o sarcină actuală reformarea regimului comerțului extern al Ucrainei cu Sco-

pul alinierii lui la normele și principiile OMC. Datorită calității de membru în OMC economia țării noastre a scăpat de regulile discriminatorii de participare la comerțul internațional.

Calitatea de membru al Ucrainei în Consiliul Europei (CE) este un factor important al integrării țării noastre în spațiul de drept european unic pe calea coordonării legislației naționale cu normele organizației. Direcțiile principale ale conlucrării Ucrainei cu CE, inclusiv asigurarea drepturilor omului și unității sociale, reformarea sistemului judiciar, lupta împotriva corupției, au fost puse la baza Planului de acțiuni al CE pentru Ucraina pe anii 2008-2011. În corespundere cu Statutul CE, Ucraina este reprezentată în toate organele principale ale CE; în perioada 2010-2011 Ucraina a deținut președinția în Comitetul Miniștrilor al CE.

? Ce îi dă Ucrainei colaborarea cu organizațiile internaționale?

3. Opțiunea europeană a Ucrainei. Acordul de Asociere Ucraina – UE

Odată cu obținerea de către Ucraina a independenței, în fața ei a apărut necesitatea de a alege orientarea pentru politica ei externă. În relațiile internaționale Ucraina este reprezentată de Președinte.

În prima jumătate a anilor 1900 sarcinile principale ale politicii externe a Ucrainei au fost: asigurarea recunoașterii ei internaționa-

le, apărarea statutului ei de țară în afara blocurilor în schimbul lichidării armei nucleare și a purtătorilor ei și obținerii garanțiilor internaționale a independenței ei.

În a doua jumătate a anilor 1990 Ucraina a încercat să realizeze strategia cu mai multe reperi. Parteneri strategici au fost declarați SUA, Rusia, Polonia și alte state. Însă

Denumirea	Anul de când Ucraina participă la activitate
Organizația Națiunilor Unite (ONU)	1945
Uniunea Poștală Mondială (UPM)	1947
Organizația Internațională a Telecomunicațiilor (OIT)	1947
Organizația Mondială a Sănătății (OMS)	1948–1949, reînnoită din 1992
Organizația Meteorologică Internațională (OMI)	1951
ONU pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO)	1954
Agencia Internațională pentru Energia Atomică (IAEA)	1957
Organizația Internațională a Proprietății Intelectuale (OMPI)	1970
ONU pentru Dezvoltarea Industrială (ONUDI)	1985
Comunitatea Statelor Independente (CSI)	1991
Organizația pentru Colaborare și Securitate în Europa (OSCE)	1992
Adunarea Parlamentară a Cooperării Economice la Marea Neagră	1992
Fondul Monetar Internațional (FMI), Banca Mondială (BM) (anterior Banca Mondială pentru Reconstrucție și Dezvoltare)	1992
Organizația Internațională a Aviației Civile (OIAAC)	1992
Organizația Maritimă Internațională (OMI)	1994
Consiliul Europei (CE)	1995
Asociația țărilor Georgia, Ucraina, Azerbaidjan, Moldova (GUAM) (anterior GUUAM, din Asociație făcea parte și Uzbekistan)	1996
Organizația Mondială a Comerțului (OMC)	2008
Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană (UE)	2014–2015

? În activitatea căror organizații internaționale a participat Ucraina după obținerea independenței?

s-a dovedit că este imposibilă egalitatea cu partenerii principali, deși au fost obținute succese însemnate în relațiile bilaterale. Uneori se observa o acuitate în relațiile cu SUA, UE și NATO din cauza corupției în Ucraina și neîndeplinirii de către ea a angajamentelor asumate.

Pe de altă parte, Rusia a început să ia măsuri pentru a o include pe Ucraina în cercul planurilor sale geopolitice. În cele din urmă, Ucraina s-a pomenit în fața opțiunii: ori să se integreze cu NATO, UE, ori cu Rusia. În anul 2002 Ucraina a declarat despre opțiunea sa de integrare europeană. Această cale prevedea realizarea reformelor ample, care au apropiat țara de standardele UE și NATO. Însă, reformele așa și nu au avut loc. Unica etapă a fost acordarea Ucrainei a statutului de țară-vecină cu UE. Pentru a restabili relațiile cu SUA, țara noastră a participat la războiul din Irak.

În anul 2002 Ucraina a schimbat brusc cursul și a semnat cu Rusia, Belarus și Kazahstan a Acordului privind Spațiul economic unic. Însă, acest acord a rămas numai pe hârtie.

După „Revoluția portocalie” Ucraina a revenit pe calea integrării europene. În anul 2005 ea a obținut statutul de țară cu economie de piață, care i-a deschis perspectivele pentru o colaborare mai strânsă cu țările Occidentului. În 2008 Ucraina a aderat la Organizația Mondială a Comerțului.

În anul 2010 s-a produs o nouă cotitură în cursul de politică externă a Ucrainei spre Rusia. S-a anunțat despre renunțarea la intențiile de a adera la NATO. Însă, această schimbare a dus la creșterea rezistenței în societate. Nesemnarea de către președintele de atunci al Ucrainei, V. Ianukovyci, a asociației cu UE a ridicat poporul la Revoluția Demnității.

DOCUMENT

Din alocuțiunea Președintelui Consiliului European, Donald Tusk

Dușmanul din afară nu vă va putea învinge. Sunteți prea puternici. Însă puteți suferi înfrângere de la voi înșivă, în rezultatul luptei interne. Anume de aceea trebuie să păstrați unitatea și să evitați conflictele interne.

Dacă voi și în continuare veți fi atât de fermi, neînfricați și consecvenți cum ați fost pe Maidan, cum

sunteți în lupta pentru integritatea statului, dacă voi veți fi în stare să rezistați și la povara reformelor, vă veți realiza visele și vă veți atinge scopurile.

? Care factori, în opinia reprezentantului UE, vor facilita opțiunea europeană a Ucrainei?

Revoluția Demnității, agresiunea Rusiei, reformele ample au determinat pentru Ucraina unica direcție de dezvoltare – integrarea europeană. În anul 2015 a intrat în vigoare Acordul de Asociere cu UE, care a deschis piața Europei pentru mărfurile ucrainene.

În anul 2017 Ucraina a obținut regimul fără de vize cu țările UE. NATO o ajută activ pe Ucraina să-și reformeze armata, să dea ripostă agresiunii ruse.

? Când Ucraina a făcut opțiunea în folosul integrării euroatlantice?

CONCLUZII

Situația geopolitică a Ucrainei îi oferă posibilitatea ca ea să devină o punte care unește Estul cu Vestul, dar și o zonă „cenușie” de tampon între ele. În cele din urmă, a fost aleasă calea de integrare euroatlantică. Catalizator al ei a devenit agresiunea armată a Rusiei îm-

potriva Ucrainei. În relațiile internaționale Ucraina ocupă o poziție activă. Ea participă la activitatea organizațiilor internaționale, stabilește legături de colaborare bilaterală.

ÎNTREBĂRI ȘI SARCINI

1. Ce este geopolitică?
2. Care factori sunt decisivi în situația geopolitică a Ucrainei?
3. În ce regiuni ale lumii militarii ucraineni, sub egida ONU, au participat la operațiunile pacifitoare?
4. Sunteți de acord cu părerea că participarea activă la activitatea organizațiilor internaționale duce la creșterea autorității Ucrainei în lume?
5. Desfășurați o discuție despre aceea dacă opțiunea integrării euroatlantice este o cale de dezvoltare pentru Ucraina.
6. Pregătiți un eseu pe tema „Cum văd eu locul Ucrainei în comunitatea mondială?”
7. **Discutați în grupuri.** Ce o împiedică pe Ucraina să devină un membru cu drepturi depline al Uniunii Europene și NATO?
8. Întocmiți lista transformărilor pe care urmează să le realizeze Ucraina pe calea spre comunitatea europeană și cea mondială.
9. Explicați, cum înțelegeți epigrafele la temă. În ce măsură, după părerea voastră, ele oglindesc conținutul temei?

LECȚIE PRACTICĂ

Varianta I

Problemele globale ale contemporaneității

AMINTIȚI-VĂ

1. Care probleme sunt numite globale?
2. Care probleme globale astăzi sunt cele mai actuale?
3. Care sunt cele trei grupe ale problemelor globale? Numiți problemele incluse în ele?

SCOPUL:

- în baza analizei materialelor pregătite (prezentărilor) dați răspuns la întrebarea: există soluții pentru problemele globale.

SARCINI PENTRU PREGĂTIREA CĂTRE LECȚIA PRACTICĂ

Pregătiți comunicate (prezentări) pe una din temele propuse (temele sunt distribuite de profesor): 1) Terorismul internațional. 2) „Miliardul de aur”. 3) Există o limită referitoare la resurse? 4) Mișcarea antiglobaliștilor.

MERSUL LUCRĂRII

1. Asociați-vă în grupuri mici după tematica comunicărilor pregătite și discutați rezultatele lucrului asupra lor.
2. Comunicați colegilor de clasă despre Concluziile, la care ați ajuns în timpul muncii în grupurile mici.
3. Prezentați cele mai bune comunicări pregătite pentru lecție.
4. Formulați Concluziile generalizatoare în corespundere cu Scopul lecției.

Varianta II

Ce atitudine aveți față de procesele globalizării

SCOPUL:

- menționați dacă sunteți adepții sau oponenții globalizării: v-ați confruntat cu manifestările globalizării; care consecințe pozitive și negative ați simțit în acest proces.

SARCINI PENTRU PREGĂTIREA CĂTRE LECȚIA PRACTICĂ

Asociați-vă în două grupuri: 1) pentru organizarea sondajului; 2) pentru analiza rezultatelor obținute.

MERSUL LUCRĂRII

1. Prezentați clasei rezultatele sondajului.
2. Asociați-vă în grupuri mici și discutați și discutați rezultatele sondajului desfășurat.
3. Comunicați colegilor despre Concluziile, la care ați ajuns în timpul lucrului în grupurile mici.
4. Formulați Concluziile generalizatoare în corespundere cu Scopul lecției.

Ancheta nr. 1

Vă considerați adeptul sau oponentul proceselor de globalizare?

Da / Nu

Ancheta nr. 2

Cunoașteți, ați auzit sau auziți acum pentru prima dată cuvântul „globalizare”?

Cunosc	
Am auzit	
Aud pentru prima dată	
Îmi vine greu să răspund	

Ancheta nr. 3

1. Ați fost după marfă peste hotare?
2. Vă folosiți de serviciile magazinelor Internet străine?
3. Vă folosiți de serviciile băncilor internaționale?
4. Vă folosiți de valută străină?
5. Vă folosiți de rețeaua Internet?
6. Ați fost la lucru peste hotare sau poate cineva dintre rudele voastre?
7. Ați învățat peste hotare, ați urmat cursuri, desfășurate după metodici din țările străine?

Ancheta nr. 4

În prezent mulți spun că procesele de globalizare apropie țările și popoarele. Prin ce explicați aceste procese?

Manifestarea peste tot a terorismului	
Posibilitatea unirii eforturilor în lupta împotriva terorismului	
Politica nouă de colonizare a țărilor economice dezvoltate ale Occidentului	
Posibilitatea dezvoltării mai accelerate a țărilor înapoiate	
Posibilitatea pentru țările dezvoltate de a folosi brațele de muncă ieftine ale noastre	
Posibilitatea pentru oamenii noștri de a găsi de lucru peste hotare	
„Exodul de intelect” în țările bogate din Occident	
Posibilitatea pentru tineretul nostru să obțină studii în Occident	
Posibilitatea pentru țările dezvoltate de a folosi teritoriul nostru pentru aducerea deșeurilor de la întreprinderile lor	
Posibilitatea de unire a eforturile în lupta împotriva catastrofelor ecologice	
Ofensiva culturii americane	
Posibilitatea de a se folosi de rețeaua globală Internet	
Altele	
N-am auzit nimic despre aceste procese	
Îmi vine greu să răspund	

1. În opinia voastră, care este rolul modului de trai și cultura occidentală în viața noastră?

Accesul la cele mai bune modele ale culturii	
Dăunează bazelor culturii noastre naționale	
Ajută tineretul să înțeleagă lumea contemporană	
Formează gusturi primitive	
Contribuie la aceea pentru ca traiul și comportarea locuitorilor Ucrainei să fie mai moderne	
Ruinează principiile morale ale societății noastre	
Contribuie la formarea atitudinii tolerante față de oamenii de alte rase, naționalități, culturi și religii	
Formează idealuri și valori morale , care nu sunt caracteristice locuitorilor Ucrainei	
Duc la unirea oamenilor de diferite naționalități în baza culturii universale unice și a modului de trai	
Cauzează prostirea poporului	
Не чинять суттєвого впливу	
Nu vor exercita o influență esențială	
Nu vor fi acceptate de majoritatea populației	
Altele	
Îmi vine greu să răspund	

2. În opinia voastră, care din valorile morale și normele modului de trai occidental intră în viața noastră de astăzi?

Libertatea și independența personală	
Practicismul, pragmatismul	
Iscușința de a munci mult și intens	
Tendența de a obține cu orice preț succes în viață	
Independența femeilor	
Cultul banilor	
Toleranța față de alte opinii, convingeri, credințe	
Individualismul	
Cultul sănătății	
Caracterul de întreprinzător	
Libertatea sexuală	
Toleranța față de bogăția străină	
Optimismul	
Relații de familie slabe	
Altele	
Îmi vine greu să răspund	

1. Care dintre termenii enumerați redau mai profund dependența reciprocă a oamenilor și țărilor din întreaga lume?
A industrializarea
B globalizarea
C integrarea
D migrația
2. Ce sau cine sunt principalii participanți ai relațiilor internaționale?
A poporul
B societatea
C diplomații
D statele
3. Mijlocul de realizare a relațiilor internaționale este
A diplomația
B negocierile
C comerțul
D războiul
4. Activitatea ONU se extinde asupra
A Europei
B țărilor din „lumea a treia”
C țărilor cu economie de piață de tranzit
D întregii lumi
5. Supremația statului pe teritoriul său și independența lui în relațiile internaționale este exprimată de noțiunea
A relații internaționale
B jurisdicția de stat
C suveranitatea de stat
D organizația internațională
6. Ce din cele enumerate NU este o condiție obligatorie pentru existența organizației internaționale?
A documentul statutar
B sursele de venituri
C structura bine organizată
D organele de administrare
7. Când a început procesul integrării europene contemporane?
A la finele secolului al XIX-lea
B în prima jumătate a secolului al XX-lea
C în a doua jumătate a secolului al XX-lea
D la începutul secolului al XXI-lea
8. Cum se numește Capitolul dreptului internațional, care se aplică în timpul conflictelor armate, asigură apărarea jertfelor conflictului și determină responsabilitatea pentru încălcarea normelor lui?
A dreptul internațional
B dreptul umanitar
C dreptul militar
D dreptul conflictelor
9. Geopolitica este știința care studiază
A politica internațională în întreaga lume
B diplomația ca mijloc de soluționare a conflictelor
C politica mondială referitoare la principiul „echilibrul forțelor”
D interacțiunea diferitor țări cu luarea în considerare a factorilor geografici
10. În care din aceste organizații NU face parte Ucraina?
A OSCE
B OMC
C ONU
D UE
11. Colaborarea cu care organizație internațională oferă motive legitime pentru participarea Ucrainei la misiunile pacifitoare?
A ONU
B OMC
C UE
D CE
12. Care este cel mai reușit proiect de integrare din lume?
A PETROLUL
B UE
C CSI
D AMZUS

- Activitate socială 83
 Adaptivitate 9
 Alegeri 68
 Alegeri politice 64
 Antreprenoriat 146
 Autoidentificare 7
 Autorealizare 9
- Buget 144
 Bunuri 127
 Balificare 150
- Căsătorie 12
 Cenzură 108
 Cetățean 6
 Creativitate 7
 Compromis 46
 Comunicare 52
 Comunitate 79
 Conflict 52
 Corporațiuni transnaționale 172
 Corupție 152
 Condamnare 115
 Conștiință 22
 Contracultură 12
 Creație 7
- De gen (Gender) 24
 Demnitate 22
 Democrație 64
 Democrație de gen 65
 Discriminare 56
 Drept 24
 Drept internațional 176
 Drepturi ale copilului 32
 Drepturi și îndatoriri ale omului 30, 31
- Economie 126
 Economia de piață 134
 Egalitate 46
- Geopolitică 179
 Globalizare 160
 Gospodărie casnică 142
- Familie 12
 Fake 110
 Fapt 115
- Jurisdicție 176
- Identitate 7
 Individ 6
 Individualitate 7
- Informație 98
 Integrare 160
 Internet 115
 Înrudire 12
- Libertate 24
 „Limba învrăjbirii” 112
 Lobbyism 152
- Manipulare 110
 Media 98
 Migrație 163
 Minoritate 94
 Mobilitate 9
 Multiculturism 50
- Necesități 126
- Organizație internațională 176
 Opoziție 64
- Partid politic 64, 71
 Persoană 6
 Personalitate 7
 Plebiscit 64
 Pluralism 46
 Policultură 46
 Populația statului 176
 Prevenire 57
 Profesie 149
 Probleme globale 160
 Publicitate 98
 Post 150
- Referendum 65
 Relații internaționale 172
 Rol social 47
- Schimb 128
 Socializare 9, 12
 Societate 47
 Societatea civilă 74
 Suveranitate de stat 176
 Statut social 47
 Stereotip 56
 Subcultură 12
 Superstiții 58
- Teritoriu de stat 176
 Toleranță 46, 47
- Umanism 22
- Valoare 9
 Voluntariat 83

PLANURI-SCHEME PENTRU ORGANIZAREA LUCRULUI DE SINE STĂTĂTOR

Cum pot fi înțelese principalele noțiuni și categorii

1. Citiți cu atenție formularea noțiunilor.
2. Dacă formularea conține termeni și cuvinte, pe care nu sunteți siguri că le înțelegeți, clarificați înseamnăta lor cu ajutorul dicționarelor (explicativ, de termeni străini, de specialitate etc.).
3. Analizați explicația noțiunii și a componenței ei.
 - 1) Stabiliți elementul central al conținutului, fără de care acesta își pierde sensul.
 - 2) Determinați componentele, care completează și concretizează elementul central.
4. Clarificați în ce sens este folosită noțiunea (larg, îngust, special, de pe pozițiile istorice etc.).
5. Comparați formularea, pe care o analizați, cu alte determinări ale noțiunii. Țineți minte că trebuie comparate sensurile analogice ale acestei noțiuni.
6. Încercați să formulați determinarea proprie a noțiunii în general sau a unor părți aparținătoare ale ei care sunt importante pentru a fi memorizate. Chibzuiți dacă determinarea voastră schimbă sensul acestei noțiuni.
7. Stabiliți care sunt trăsăturile caracteristice și particularitățile noțiunii.

Participarea la discuții

Discuția înseamnă examinarea oricărei chestiuni, probleme contradictorii, procesul căreia apar, de regulă, puncte de vedere diametral opuse.

1. Înainte de a lua cuvântul, determinați care este poziția voastră. Convingeți-vă că cunoașteți esența problemei.
2. Ascultați-l atent pe oponent și numai după aceasta exprimați-vă punctul de vedere.
3. Țineți minte că cel mai bun procedeu de demonstrare sau de contestare este logica perfectă, faptele și argumentele incontestabile.
4. Argumentarea trebuie să fie onestă și sinceră, căutați să contestați opinia oponentului fără a le denatura.
5. Demonstrând sau negând opinia, trebuie să vă exprimați clar, pe înțeles și cu cuvintele proprii.
6. Dacă în timpul discuției s-a demonstrat că poziția voastră este greșită, recunoașteți acest lucru.
7. Niciodată să nu folosiți expresii de intimidare a oponentului sau a poziției lui.
8. Terminând cuvântarea voastră, trebuie să faceți o generalizare și să formulați concluziile.

Regulile de desfășurare a discuției

1. Trebuie să criticați ideile, dar nu pe oponenți.
2. Scopul discuției nu constă în aceea de a-l determina pe învingător, dar pentru a ajunge la o înțelegere.
3. Toți participanții la discuție pot fi antrenați la examinarea chestiunilor.
4. Fiecare participant la discuție are drepturi și posibilități egale pentru a-și expune părerea.
5. Luările de cuvânt trebuie să aibă loc în mod organizat cu permisul prezentatorului.
6. Orice punct de vedere urmează să fie discutat și nu poate fi respins până nu sunt exprimate părerile „pentru” și „contra”.
7. În timpul discuției, participanții la ea sub influența faptelor și argumentelor pot să-și schimbe poziția.
8. În timpul discuției trebuie făcute totalurile intermediare și definitive.

Cum poate fi alcătuit un plan simplu sau desfășurat

1. Atrageți atenția asupra temei planului. Citiți cu atenție textul la care urmează să fie alcătuit planul și alegeți din el numai materialul, care corespunde temei lui.
2. Începeți să alcătuiți planul numai atunci, când veți clarifica conținutul materialului în genere.

3. În dependență de faptul ce fel de plan (simplu sau desfășurat) trebuie să alcătuiți alegeți unul din planurile propuse.
 - 1) Dacă trebuie să alcătuiți un plan simplu, atunci împărțiți textul în părți care se termină logic; găsiți în fiecare din ele ideea principală, formulați-o clar și notați-o.
 - 2) Dacă planul este desfășurat, în fiecare din părțile încheiate logic ale textului

Cum pot fi alcătuite tezele

Tezele înseamnă formularea scurtă a principiilor principale ale articolului, lecției, comunicării, raportului. Este o scurtă expunere în scris a principalelor idei ale sursei fără explicații, ilustrări și referințe. În teze prevalează principiile generale.

1. Citiți cu atenție textul, în baza căruia trebuie să întocmiți tezele.
2. Clarificați însemnătatea cuvintelor și termenilor, care nu că sunt cunoscuți.

Cum se scrie un eseu

1. Prelucrați materialul teoretic pe tema eseului.
2. Gândiți-vă în ce constă actualitatea temei date.
3. Întocmiți planul în formă de teze, formulați gândurile și ideile, care au apărut în legătura cu tema.
4. Evidențiați teza-cheie și determinați-vă poziția față de ea.

Cum pot fi analizate sursele suplimentare de informații, în care au fost expuse problemele de opinii

1. Clarificați proveniența sursei: cine este autorul, când el a trăit.
2. Ce prezintă sursa după conținut și formă (fragment dintr-un text științific sau filozofic, creație literară artistică, articol lingvistic, comunicare din mass-media, aforisme etc.).
3. Citiți materialul din manual la tema respectivă, la care se referă sursa.
4. Clarificați conținutul și scopul analizei voastre a sursei:
 - 1) ilustrați și aprofundați materialul din manual;
 - 2) completați-vă și concretizați-vă cunoștințele;
 - 3) luați cunoștință de puncte de vedere diferite, iar uneori și contrare într-o anumită chestiune și problemă.
5. Citiți textul sursei și determinați:

determinați câteva principii care exprimă ideea principală; formulați și notați ideile principale sub formă de puncte ale planului, iar principiile care le dezvăluie – ca subpuncte.

4. Înainte de a scrie planul, controlați dacă toate ideile principale sunt exprimate în el.

3. Începeți să alcătuiți tezele numai atunci, când ați clarificat conținutul textului integral și ideea lui principală.
4. Menționați în text principalele principii, care formează un lanț logic cu ajutorul căruia autorul își dezvăluie treptat ideea.
5. Formulați-le cu cuvintele voastre (aceasta contribuie la înțelegerea mai bună a textului) și notați-le.
5. Scrieți textul eseului în ciornă.
6. Analizați conținutul celor scrise; verificați conținutul și dacă el a fost scris corect din punct de vedere gramatical, compoziția eseului și consecvența celor expuse.
7. Introduceți schimbările necesare și scrieți varianta definitivă.

- 1) însemnătatea noțiunilor și termenilor, pe care el le conține;
- 2) particularitățile concepției despre lume a autorului sursei;
- 3) ideea principală a autorului sursei;
- 4) argumentarea folosită de autor;
- 5) capacitatea de convingere a argumentării, atitudinea proprie față de acest punct de vedere.
6. Încercați să îndepliniți sarcina față de sursă. Dacă nu puteți face aceasta, clarificați ce vă împiedică.
 - 1) Atrageți atenția la formularea sarcinii: poate nu ați înțeles sarcina pusă.
 - 2) Citiți cu atenție textul sursei, atrăgând atenția asupra conținutului anumitor fraze.

CUPRINSUL

Introducere	3	CAPITOLUL V. LUMEA INFORMAȚIEI ȘI MASS-MEDIA	97
CAPITOLUL I. PERSONALITATEA ȘI IDENTITATEA EI	5	Tema 1. Comunicarea. Informarea. Media	98
Tema 1. Eu sunt om. Autoidentificarea. Necesitățile și dorințele mele	6	Tema 2. Media și democrația. Libertatea, etica și responsabilitatea	103
Tema 2. Autorealizarea omului.	9	Tema 3. Manipularea influenței media.	110
Tema 3. Socializarea personalității.	12	Tema 4. Recepționarea critică și interacțiunea manipulărilor cu mass-media	114
Lecție practică	18	Tema 5. Internetul.	117
Teste la temă	20	Lecție practică	122
CAPITOLUL II. DREPTURILE ȘI LIBERTĂȚILE OMULUI	21	Teste la temă	123
Tema 1. Demnitatea umană și drepturile omului	22	CAPITOLUL VI. INTERACȚIUNEA CETĂȚENILOR ȘI STATULUI ÎN ATINGEREA BUNĂSTĂRII COMUNE	125
Tema 2. Evoluția drepturilor omului	24	Tema 1. Sarcina economiei	126
Tema 3. Omul și statul	30	Tema 2. Dezvoltarea durabilă	130
Tema 4. Drepturile copilului.	32	Tema 3. Economia de piață.	134
Tema 5. Mecanismele de apărare a drepturilor omului	37	Tema 4. Economia gospodăriilor casnice	142
Lecție practică	43	Tema 5. Antreprenoriatul	146
Teste la temă	43	Tema 6. Economia de piață	149
CAPITOLUL III. OMUL ÎN SPAȚIUL SOCIOCULTURAL	45	Tema 7. Lobby intereselor și corupția	152
Tema 1. Eu și noi. Diversitatea socioculturală	46	Lecție practică	156
Tema 2. Comunicarea eficientă. Conflictele	52	Teste la temă	157
Tema 3. Stereotipurile și prejudecățile. Discriminarea.	56	CAPITOLUL VII. UCRAINA, EUROPA, LUMEA	159
Lecție practică	60	Tema 1. Integrarea și globalizarea	160
Teste la temă	62	Tema 2. Relațiile internaționale și dreptul internațional	172
CAPITOLUL IV. SOCIETATEA DEMOCRATICĂ ȘI VALORILE EI	63	Tema 3. Ucraina – membră a comunității europene și mondiale.	179
Tema 1. Statul democratic	64	Lecție practică	184
Tema 2. Societatea civilă.	74	Teste la temă	187
Tema 3. Comunitatea.	79	Indice de termeni	188
Tema 4. Participarea publică în viața societății.	83	Planuri-scheme pentru organizarea lucrului de sine stătător	189
Tema 5. Școala – spațiu al democrației.	86		
Tema 6. Asociațiile publice de copii și tineret	89		
Lecție practică	94		
Teste la temă	95		

Відомості про користування підручником

№ з/п	Прізвище та ім'я учня / учениці	Навчальний рік	Стан підручника	
			на початку року	у кінці року
1				
2				
3				
4				
5				

Навчальне видання

*ГІСЕМ Ольга Олександрівна
МАРТИНЮК Олександр Олександрович*

**„ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА
(ІНТЕГРОВАННИЙ КУРС, РІВЕНЬ СТАНДАРТУ)**
підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти
з навчанням румунською/молдовською мовами

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено*

Переклад з української

Перекладач В. Карлащук
Румунською мовою

Коректор Т. Карлащук
Верстка М. Токарюк

В оформленні підручника використано зображення,
розміщені в мережі Інтернет для вільного використання

Формат 84x108/16. Ум. друк. арк. 20,16. Обл.-вид. арк. 19,4.
Тираж 1245 прим. Зам. №1356.

Видавець і виготовлювач видавничий дім „Букрек”
вул. Радищева, 10, м. Чернівці, 58000
www.bukrek.net

E-mail: info@bukrek.net. Тел./факс (0372)55-29-43

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи
ЧЦ №1 від 10.07.2000 р.